

**T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ÖĞRETİM ÜYELERİNİN BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİ
ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA:
DOĞU ANADOLU ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

HAZIRLAYAN
Mikail TEL

ELAZIĞ- 2007

ÖZET**Doktora Tezi****Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Etkinlikleri
Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma:
Doğu Anadolu Örneği****Mikail TEL****Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı
2007, Sayfa: XII + 253**

Boş zamanların değerlendirilmesi, insan yaşamının her döneminde ele alınması gereken bir konu olmasının yanında bu faaliyetlere katılma insan yaşamının önemli bir zaman dilimini oluşturmaktadır. Boş zaman sanayileşme öncesi toplumlarda üst sosyal sınıflar için bir statü sembolü ve prestij kaynağı olarak kullanılırken, bu anlayış günümüz modern toplumlarında günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçasını oluşturmuştur. Günümüz modern toplumlarında ekonomik, sosyal- politik yaşamda görülen hızlı ve baş döndürücü değişiklikler, boş zamanların önemini ve değerlendirme biçimini de etkilemiştir.

Toplumda, belirli bir sosyal statüye sahip olan öğretim üyeleri saygın ve önemli bir görev üstlenmekle beraber aynı zamanda yoğun ve stresli bir meslek sahibidirler. Üst ve ortanın üstü sosyo-ekonomik grup içerisinde gösterilen eğitilmiş, bilgili, birey olmalarının yanında, toplumun geleceğine yön veren kurumlarda görev yapmaktadırlar. Bu grubun boş zamanlarında hangi aktivitelere ve ne sıklıkla katıldıkları bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Elde edilen araştırma verileri ışığında; öğretim üyelerinin kişisel bilgiler ve sosyo-ekonomik özellikleri belirlenmiştir. Boş zaman değerlendirme etkinlikleri eğlenme, dinlenme, toplumsallaşma ve toplumsal ilişkiler gibi işlevleri yerine getirmektedir. Öğretim üyeleri kitap okuma, aile üyeleri ile birlikte olma, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma gibi bireysel-entellektüel gelişme ve sosyal ilişkiler yönü ağırlıklı olan aktivitelere katılmaktadırlar. Kahve-kafeteryaya gitme, bar-gazino-birahane gibi eğlence yerlerine gitme gibi etkinliklere ise, düşük oranlarda katılmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Boş Zaman, Rekreasyon, Boş Zaman Etkinlikleri, Öğretim Üyeleri

ABSTRACT**Ph.D. Thesis****A Sociological Research on the Leisure Time Activities of Lecturers:
Eastern Anatolian Sample****Mikail TEL****Firat University
Institute of Social Sciences
Department of Sociology
2007, Page: XIII + 253**

Besides being a subject which should be taken into consideration during the whole life, leisure activities occupy an important period of human life. Leisure was a symbol of status and source of prestige for the upper social groups before becoming industrialized but nowadays this opinion becomes an indispensable part of life in modern societies. The rapid changes in economic and sociopolitical lives of recent modern societies effected their importance and evaluation way of leisure.

Lecturers in universities who have important and sacred social status also are in stress of too much work. Those who work in such institutions that will form the future of the societies are also the members of upper and middle upper socioeconomic groups. Leisure activities of this social group and its frequency are the subjects of this study.

Personal informations and socioeconomic characteristics of the lecturers are tried to be pointed out according to the findings. The activities for evaluation of leisure manifested some functions such as having fun, resting, becoming a society and making social relations. The activities that improve personal intellectuality and social relationship such as reading books, taking care of the family and joining the social and cultural activities are determined to occupy the leisure time of the lecturers. Hunting and going to entertainment places such as bars, casinos, cafeterias are observed to be the activities which they rarely attend.

Key words: Leisure time, Recreation, Leisure time activities, Lecturers,

ÖNSÖZ

Günümüzde insanların günlük yaşamlarını belirleyen alanlardan biri de boş zamanlardır. Boş zamanları değerlendirme, altı temel kurumdan birisidir ve bu kurumlar evrensel, zorunlu ve önemlidir.

Yirminci yüzyılın son çeyreğinden günümüze kadar devam eden yıllarda boş zaman kavramı ve boş zaman değerlendirme faaliyetleri, insan yaşamında önemli bir yer tutmaya başlamış, gelişen teknoloji ile birlikte azalan iş gücü, daha çok boş zamanının oluşmasına neden olmuştur. İnsanların çalışmaları kadar, çalışma dışı zamanları da hayatı oluşturan sosyal süreçlerden birini oluşturur. Boş zaman faaliyetleri insanlar için bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Boş zamanların değerlendirilmesi insanın içinde bulunduğu her dönemde ele alınması gereken bir konudur. Ülkelerin geleceğine yön veren ve geleceğin liderlerini yetiştiren öğretim üyeleri, zamanlarının büyük çoğunluğunu sınıflarda, kürsülerde, laboratuvarlar da ya da çalışma masalarında geçirmektedirler. Bedensel çalışmanın yanı sıra zihinsel olarak ta yoğun iş yükü ile karşı karşıyadırlar. Öğretim üyelerinin bu çalışma temposundan dolayı diğer meslek dallarından daha çok boş zaman değerlendirme faaliyetlerine ihtiyacı vardır. Ayrıca eğitim seviyesinin zirvesinde olan öğretim üyelerinin hangi aktivitelere ve ne sıklıkla katıldıkları da merak konusudur.

Doğu Anadolu bölgesinde bulunan üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerinin boş zamanları değerlendirme etkinlikleri üzerine bir alan araştırması”dır. Öğretim üyelerinin boş zamanlarda yaptıkları etkinlikler ile bazı değişkenlerle boş zaman değerlendirme arasındaki ilişkileri belirlemek ve bu alandaki benzer araştırmalara katkıda bulunmaktır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde, yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam, Yrd. Doç. Dr. Bahadır Köksalan’a, sevgili hocam Prof. Dr. Mahmut Atay’a, Sosyoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Cemalettin Çopuroğlu’na, ankete katılan öğretim üyelerine, meslektaşım, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Öcalan’a, anketleri değerlendirme esnasında yardımını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Çetin Semerci, Öğr. Gör. Dr. Mehmet Turan’a ve Edebiyat Öğretmenleri Kerim Şirinoğulları’na, ve Mehmet Karaarslan’a, yayın taramasında ve tercüme aşamasında yardımlarına sıkça başvurduğum Mutlu Türkmen, Sibel Arslan ve Yavuz Selim Ağaoğlu’na, ayrıca desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşim Bilhan Tel’ e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar	IX
I. GİRİŞ	1
II. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
1. Zaman	8
2. Boş Zaman	10
3. Boş Zamanların Değerlendirilmesi	13
4. Tarihi Süreç İçerisinde Boş Zaman Anlayışındaki Gelişme ve Değişmeler	14
5. Boş Zaman ve Çalışma (İş) İlişkisi	18
6. Boş Zamanlara Sosyolojik Bakış	19
7. Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmayı Etkileyen Faktörler	24
7.1. Sosyo-Demografik Faktörler	24
7.2. Ekonomik Faktörler	27
7.3. Toplumsal Faktörler	29
7.4. Teknoloji ve Kitle İletişimindeki Gelişme Faktörleri	32
8. Boş Zamanları Değerlendirmenin Genel Özellikleri	33
9. Boş Zamanları Değerlendirmenin Yararları	35
9.1. Fiziksel Yararları	35
9.2. Psikolojik Yararları	35
9.3. Toplumsal Yararları	37
10. Boş Zamanları Değerlendirmenin İşlevleri	37
10.1. Olumlu İşlevleri	37
10.1.1. Dinlenme İşlevi	37
10.1.2. Oyun ve Eğlenme İşlevi	38
10.1.3. Düşünsel/ Zihinsel ve Tatmin İşlevi	38
10.1.4. Bireyselleşme ve Ailesel İşlevi	38
10.1.5. Sosyalleşme ve Kültürel İşlevi	39

10.1.6. Ekonomik İşlevi	39
10.1.7. Eğitim İşlevi	39
10.1.8. Değerler/ Moral İşlevi	40
10.1.9. Sosyal Dayanışma ve Bütünleşme İşlevi	40
10.1.10. Sağlık İşlevi	41
10.2. Olumsuz İşlevleri	41
11. Boş Zaman Faaliyetlerinin Sınıflandırılması	42
12. Boş Zamanların Etkinlik Alanları	43
13. Boş Zamanların Çeşitli Toplumsal Alanlarla İlişkisi	45
13.1. Boş Zaman ve Sanatsal Aktiviteler (Hoby)	45
13.2. Boş Zaman ve Popüler Kültür Ürünleri	46
13.3. Boş Zaman ve Sosyal Çevre Etkileşimi	48
13.4.Boş Zaman ve Kahvehane-Kafeterya	50
13.5. Boş Zaman ve Eğlence Etkinlikleri	53
13.6. Boş Zaman ve Kitle İletişim Araçları	54
13.7. Boş Zaman ve Okuma Etkinlikleri	55
13.8. Boş Zaman ve Spor Etkinlikleri	57
14. Türkiye’ de Boş Zaman Olgusunun Genel Görünümü	59
15. Üniversite ve Öğretim Üyeleri	62
15.1. Üniversite ve Temel İşlevleri	62
15.2. Öğretim Üyeleri ve Akademik Yaşam	64
15.3. Öğretim Üyelerinin Sınıfsal Özellikleri	68
III. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	72
1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	72
2. Araştırmanın Yöntemi	72
3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	73
4. Veri Toplama Araçları ve Uygulama	74
5. Araştırmanın Sınırlılıkları	75
6. İstatistiksel Analiz	75
IV. ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ BİLGİLER	77
1. Doğu Anadolu Bölgesinin Demografik, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Özellikleri	77

1.1. Bölgenin Demografik Yapısı	77
1.2. Bölgenin Ekonomik Yapısı	77
1.3. Bölgenin Sosyo-Kültürel Yapısı	78
1.4. Bölgenin Eğitim ve Öğrenim Yapısı	78
2. Doğu Anadolu Bölgesindeki Bulunan Üniversiteler	79
2.1. Atatürk Üniversitesi	79
2.2. İnönü Üniversitesi	79
2.3. Kafkas Üniversitesi	80
2.4. Yüzüncü Yıl Üniversitesi	80
2.5. Fırat Üniversitesi	81
V. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	82
1. Öğretim Üyelerinin Kişisel Bilgileri	82
1.1. Öğretim Üyelerinin Cinsiyetleri	82
1.2. Öğretim Üyelerinin Yaşları	83
1.3. Öğretim Üyelerinin Doğum Yerleri	84
1.4. Öğretim Üyelerinin Uzun Süre İkamet Ettikleri Yer	85
1.5. Öğretim Üyelerinin Unvanları	85
1.6. Öğretim Üyelerinin Aylık Gelir Durumları	86
1.7. Öğretim Üyelerinin Uzmanlık Alanları	87
1.8. Öğretim Üyelerinin Medeni Durumları	88
1.9. Öğretim Üyelerinin Eşlerinin Eğitim Durumları	89
1.10. Öğretim Üyelerinin Eşlerinin Mesleklere göre Dağılımları	89
1.11. Öğretim Üyelerinin Çocuk Sayıları	90
1.12. Öğretim Üyelerinin Üniversitedeki Hizmet Yılları	90
1.13. Öğretim Üyelerinin İdari Görev Durumları	91
1.14. Öğretim Üyelerinin Haftalık Ders Saatleri	92
1.15. Öğretim Üyelerinin Anne ve Babalarının Öğrenim ve Mesleki Durumları	93
2. Öğretim Üyelerinin Katıldıkları Boş Zaman Etkinlikleri	94
2.1. Öğretim Üyelerinin Kitap, Gazete ve Dergi Okuma Durumları	95
2.1.1. Öğretim Üyelerince Okunan Kitaplar	102
2.1.2. Öğretim Üyelerince Okunan Dergiler	103

2.1.3.Öğretim Üyelerince Okunan Gazete Bölümleri	104
2.2. Öğretim Üyelerinin Televizyon, Video, Vcd İzleme	
Durumları	106
2.2.1.Öğretim Üyelerinin Televizyon Programlarını İzleme	
Durumları	115
2.2.2. Öğretim Üyelerinin Televizyon İzleme Nedenleri	116
2.2.3. Öğretim Üyelerinin Radyo Yayınlarını Takip Etme	
Durumları	117
2.3. Öğretim Üyelerinin Sinema ve Tiyatroya Gitme Durumları	119
2.4. Öğretim Üyelerinin Aile- Çocuklarla İlgilenme Durumları	128
2.5. Öğretim Üyelerinin Arkadaşlarla Sohbet Etme ve Gezme	
Durumları	132
2.6.Öğretim Üyelerinin İnternet Kullanma Durumları	138
2.7.Öğretim Üyelerinin Spor Yapma Durumları	148
2.7.1.Öğretim Üyelerinin Spor Etkinliklerine Katılma ve	
İzleme Durumu	149
2.7.2.Öğretim Üyelerinin Yaptıkları Spor Aktiviteleri	157
2.7.3.Öğretim Üyelerinin Spor Yaptıkları Yer	158
2.7.4.Öğretim Üyelerinin Spor Yapma Amaçları	159
2.7.5.Öğretim Üyelerinin Yapmak İstedikleri Spor Branşları ..	161
2.8. Öğretim Üyelerinin Ev Ziyaretlerine Katılma Durumları	.163
2.9. Öğretim Üyelerinin Müzik Etkinliklerine Katılma	
Durumları	170
2.10. Öğretim Üyelerinin Çarşı-Pazar Gezme, Alışveriş Yapma	
Durumları	177
2.11. Öğretim Üyelerinin Sosyal- Kültürel Faaliyetlere Katılma	
Durumları	183
2.12. Öğretim Üyelerinin Kahvehane ve Kafeteryaya Gitme	
Durumları	188
2.13. Öğretim Üyelerinin Bar, Gazino, Birahane vb. Eğlence	
Yerlerine Gitme Durumları	197
2.14. Öğretim Üyelerinin Hobilerle İlgilenme Durumları	202
2.15. Öğretim Üyelerinin Hiçbir Şeyle Uğraşmama- Dinlenme	

Durumları	209
3. Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Ekinliklerine Katılmama	
Nedenleri	214
4. Öğretim Üyelerinin Boş Zamanları Değerlendirmek İçin	
Üniversite Yönetiminden Beklentileri	216
VI. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	219
KAYNAKÇA	235
EKLER	253
Ek:1 ÖĞRETİM ÜYELERİNE UYGULANAN ANKET FORMU	
Ek:2 ÜNİVERSİTELERDEN ALINAN İZİN BELGELERİ	
Ek:3 ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar LİSTESİ:

	Sayfa
Tablo 1: Günlük ve Haftalık Zamanı Kullanma Saatleri.....	9
Tablo 2: Akademik Unvanlarına Göre Üniversitelerdeki Öğretim Üyesi Sayısı.....	73
Tablo 3: Öğretim Üyelerine Gönderilen ve Geri Dönen Anketler ve Dağılımları.....	74
Tablo 4: Öğretim Üyelerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	83
Tablo 5: Öğretim Üyelerinin Yaşlarına Göre Dağılımı	84
Tablo 6: Öğretim Üyelerinin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı	84
Tablo 7: Öğretim Üyelerinin Uzun Süre İkamet Ettikleri Yer.....	85
Tablo 8: Öğretim Üyelerinin Unvanlarına Göre Dağılımı.....	86
Tablo 9: Öğretim Üyelerinin Gelirlerine Göre Dağılımı.....	87
Tablo 10: Öğretim Üyelerinin Uzmanlık Alanları.....	88
Tablo 11: Öğretim Üyelerinin Medeni Durumları.....	88
Tablo 12: Öğretim Üyelerinin Eşlerinin Eğitim Durumları.....	89
Tablo 13: Öğretim Üyelerinin Eşlerinin Meslek Durumları.....	89
Tablo 14: Öğretim Üyelerinin Çocuk Sayısı.....	90
Tablo 15: Öğretim Üyelerinin Hizmet Yılları.....	91
Tablo 16: Öğretim Üyelerinin İdari Görev Dağılımı.....	91
Tablo 17: Öğretim Üyelerinin Girdikleri Haftalık Ders Saatlerinin Dağılımı.....	92
Tablo 18: Öğretim Üyelerinin Anne ve Babalarının Öğrenim Durumları.....	93
Tablo 19: Öğretim Üyelerinin Anne ve babalarının Mesleki Durumları	93
Tablo 20: Öğretim Üyelerinin Katıldıkları Boş Zaman Etkinliklerinin Dağılımı.....	94
Tablo 21: Cinsiyet İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	97
Tablo 22: Yaş İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	98
Tablo 23: Medeni Durum İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	99
Tablo 24: Unvan İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	100
Tablo 25: Uzmanlık Alanları İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	101
Tablo 26: Öğretim Üyelerinin Kitap Okuma Tercihleri.....	102
Tablo 27: Öğretim Üyelerinin Dergi Okuma Tercihleri Dağılımı.....	104
Tablo 28: Öğretim Üyelerinin Gazete Bölümlerini Okuma Tercihleri.....	105
Tablo 29: Cinsiyet İle Tv. Video, Vcd İzleme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı..	108

Tablo 30: Yaş İle Tv. Video, Vcd İzleme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	110
Tablo 31: Medeni Durum İle Tv. Video, Vcd İzleme sıklıkları arasındaki ilişki.....	111
Tablo 32: Unvan İle Tv. Video, Vcd İzleme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı....	112
Tablo 33: Uzmanlık Alanları İle Tv. Video, Vcd İzleme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	113
Tablo 34: Doğum Yerleri İle Tv. Video, Vcd İzleme Sıklıkları arasındaki ilişki Dağılımı.....	114
Tablo 35: Öğretim Üyelerinin Televizyon Programlarını İzleme Dağılımları.....	115
Tablo 36: Öğretim Üyelerinin Tv İzleme Nedenlerinin Dağılımı.....	116
Tablo 37: Öğretim Üyelerinin Radyo Programlarını Takip Etme Dağılımları.....	118
Tablo 38: Cinsiyet İle Sinema-Tiyatroya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.	120
Tablo 39: Yaş İle Sinema - Tiyatroya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı....	121
Tablo 40: Medeni Durum İle Sinema - Tiyatroya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	123
Tablo 41: Unvan İle Sinema-Tiyatroya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.	124
Tablo 42: Uzmanlık Alanları İle Göre Sinema - Tiyatroya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	125
Tablo 43: Doğum Yerleri İle Sinema – Tiyatroya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	126
Tablo 44: Cinsiyet İle Aile ve Çocuklarla İlgilenme Sıklıkları arasındaki ilişki Dağılımı.....	129
Tablo 45: Medeni Durum İle Aile ve Çocuklarla İlgilenme Sıklıkları arasındaki ilişki Dağılımı.....	130
Tablo 46: Unvan İle Aile ve Çocuklarla İlgilenme Sıklıkları arasındaki ilişki Dağılımı.....	131
Tablo 47: Cinsiyete İle Arkadaşlarla Sohbet Etme- Gezme Sıklıkları arasındaki ilişki Dağılımı.....	133
Tablo 48: Yaş İle Arkadaşlarla Sohbet Etme- Gezme Sıklıkları arasındaki ilişki Dağılımı.....	134
Tablo 49: Medeni Durum İle Arkadaşlarla Sohbet Etme-Gezme Sıklıkları Arasındaki	

İlişki Dağılımı.....	135
Tablo 50: Unvan İle Arkadaşlarla Sohbet Etme- Gezme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	136
Tablo 51: Doğum Yerleri İle Arkadaşlarla Sohbet Etme ve Gezme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	137
Tablo 52: Cinsiyet İle İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	141
Tablo 53: Yaş İle İnternet’ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	142
Tablo 54: Medeni Durumları İle Göre İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	143
Tablo 55: Uzmanlık Alanları İle İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	144
Tablo 56: Unvan İle İnternet’ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	145
Tablo 57: Doğum Yerleri İle İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	146
Tablo 58: Öğretim Üyelerinin Sportif Aktivitelere Katılma- İzleme Dağılımları.....	149
Tablo 59: Cinsiyete İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	150
Tablo 60: Yaş İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	151
Tablo 61: Medeni Durum İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	153
Tablo 62: Unvan İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	154
Tablo 63: Uzmanlık Alanları İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	155
Tablo 64: Doğum Yerleri İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	156
Tablo 65: Öğretim Üyelerinin Yaptıkları Spor Aktivitelerinin Dağılımı.....	157
Tablo 66: Öğretim Üyelerinin Spor Faaliyetlerini Nerede Yaptıkları.....	158
Tablo 67: Öğretim Üyelerinin Spor Yapma Amaçlarının Dağılımı.....	160
Tablo 68: Öğretim Üyelerinin İmkan Verildiğinde Yapmak İstedikleri Spor Etkinlikleri Dağılımı.....	162
Tablo 69: Öğretim Üyelerinin Yaptıkları Ev Ziyaretlerinin Dağılımı.....	163
Tablo 70: Cinsiyet İle Ev Ziyaret Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	166
Tablo 71: Yaş İle Ev Ziyaret Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	167

Tablo 72: Unvan İle Ev Ziyaret Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	168
Tablo 73: Doğum Yerleri İle Ev Ziyaret Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	169
Tablo 74: Cinsiyet İle Müzik Etkinliğine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	172
Tablo 75: Yaş İle Müzik Etkinliğine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı	173
Tablo 76: Medeni Durum İle Müzik Etkinliğine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	174
Tablo 77: Unvan İle Müzik Etkinliğine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	175
Tablo 78: Doğum Yerleri İle Müzik Etkinliğine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	175
Tablo 79: Cinsiyet İle Çarşı-Pazar Gezme, Alış-Veriş Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	178
Tablo 80: Yaş İle Çarşı-Pazar Gezme, Alış-Veriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	179
Tablo 81: Medeni Durum İle Çarşı-Pazar Gezme, Alış-Veriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	180
Tablo 82: Unvan İle Çarşı-Pazar Gezme, Alış-Veriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	181
Tablo 83: Uzmanlık Alanları İle Çarşı-Pazar Gezme, Alış-Veriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	182
Tablo 84: Cinsiyet İle Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	184
Tablo 85: Yaş İle Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	185
Tablo 86: Medeni Durum İle Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	186
Tablo 87: Unvan İle Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	187
Tablo 88: Cinsiyet İle Kahvehane ve Kafeteryaya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	189

Tablo 89: Yaş İle Kahvehane ve Kafeteryaya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	191
Tablo 90: Medeni Durum İle Kahvehane ve Kafeteryaya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	192
Tablo 91: Unvan İle Kahvehane ve Kafeteryaya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	193
Tablo 92: Uzmanlık Alanları İle Kahvehane ve Kafeteryaya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	194
Tablo 93: Doğum Yerleri İle Kahvehane ve Kafeteryaya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	195
Tablo 94: Yaş İle Bar, Gazino, Birahane vb. Yerlere Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	198
Tablo 95: Medeni Durum İle Bar, Gazino, Birahane vb. Yerlere Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	200
Tablo 96: Unvan İle Bar, Gazino, Birahane vb. Yerlere Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	201
Tablo 97: Cinsiyet İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı	204
Tablo 98: Yaş İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	205
Tablo 99: Unvan İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	206
Tablo 100: Uzmanlık Alanları İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	207
Tablo 101: Doğum Yerleri İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	208
Tablo 102: Cinsiyet İle Dinlenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı	210
Tablo 103: Yaş İle Dinlenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı.....	211
Tablo 104: Medeni Durum İle Dinlenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı	212
Tablo 105: Uzmanlık Alanları İle Dinlenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı ...	213
Tablo 106: Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Yeterince Katılmama Nedenleri.....	214

Tablo 107: Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Değerlendirmek İçin Üniversite Yönetiminden Beklentileri.....	218
--	-----

1. GİRİŞ

Boş zaman olgusu tarihsel gelişim süreci içerisinde değişik merhalelerden geçerek, gerçek anlam ve önemini endüstrileşme sonrası kazanmıştır. On dokuzuncu yüzyıla kadar boş zaman değerlendirme uğraşları; yeterli zamanı, parası ve dinlenme hakkı olan insanlara özgü etkinlikler olarak görülmüştür.

On dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren endüstrileşmenin hızla gelişimi ve buna bağlı olarak üretimin hızla artması, pazarların genişlemesi ve toplumun geniş bir kesiminin metropollere ve kentlere taşınması ile beraber çalışma şartlarının iyileşmeye başladığı görülmüştür. Teknolojik gelişmeler, insan yaşamında hem çalışma sürelerinin kısılmasını hem de yaşam standartlarının iyileşmesini sağlamıştır.

Sanayi devriminin getirdiği yeni iş türleri ve iş kollarına ek olarak ilk dönemlerde haftalık 75 saatlik çalışma süresine karşılık, günümüzde haftalık çalışma saatleri 35-40 saatle sınırlandırılmış durumdadır (Karaküçük, 1999:22 - Aytaç, 1991:1). Endüstrileşmeyle birlikte bu süreçte çalışmanın örgütlü, zamanlı, kuralcı bir nitelik kazanması, günlük hayatta çalışma ve boş zaman kavramını net çizgilerle birbirinden ayırmaya başlamıştır. Ayrıca çalışan bireylere sunulan yıllık izinler, ücretsiz izinler, mazeret izinleri, milli ve dini bayramlar boş zamanların artmasını sağlamıştır. Çalışma sürelerinin kısılması sonucu, insanların işten arta kalan zamanlarını nasıl değerlendirdikleri sorusu gündeme gelmiştir.

Modern toplumlarda boş zaman etkinlikleri herkes için önem kazanmıştır. Bu etkinlikler için gereken çevre, donanım, ulaşım, bilgi ve parayı sağlamak için pek çok kurum bir araya gelmektedir. Okullar; sanat, spor, gezi gibi konularda rehberlik hizmeti verirken, şirketler; geleneksel kurum, bayii, ya da müşteri yemekleri, eğlenceleri ve spor yarışmaları düzenlemektedirler. Lüks restoranlar ya da alışveriş merkezleri özel eğlenceler, konserler ve yarışmalar düzenlemektedirler (Aydoğan, 2000:16). Günümüzde boş zaman etkinliklerine katılabilmek için belli bir ekonomik gelirin üstünde olmak veya boş zaman faaliyetlerini karşılayacak finansman sağlanması gerekmektedir. Örneğin sinema, tiyatro, konser veya halı saha maçları ekonomik girdiyle veya belli bir para karşılığı yapılabilmektedir. Bunun içinde bireyler günlerinin belirli bir kısmında çalışmak zorundadırlar. Çalışmak insan yaşamı için bir vazgeçilmezdir. İnsan hayatının devamı için mutlaka çalışmak zorundadır.

Boş zamanları değerlendirme biçimi ve şekli, gelişmişliğin bir göstergesi olarak görülmektedir. Boş zamanları verimli ve etkili kullanma öncelikle bir eğitim işidir. Bu

ise, eğitim kurumlarının, ailenin ve içinde bulunulan çevrenin yerine getirmesi gereken bir sorumluluktur (Tezcan, 1977:91). Boş zaman faaliyetleri eğitimi desteklediği, kültürel ve ekonomik kalkınmayı hızlandırdığı ve çalışma verimini arttırdığı için önemlidir (Ağaoğlu, 2006:9). Ayrıca, beden ve ruh sağlığının korunması, onarılması ve toplum için zararlı davranışların yerleşmemesi açısından da gerekli aktiviteleri kapsamaktadır. Boş zaman yaşam kalitesini yükseltmeyi hedeflemektedir. Yaşamı kalitelendirmede amaç uzun ve sağlıklı bir yaşamdır. Boş zaman, ilk kez Amerika’ da 1918 yılında “National Education Association- Educational Policies Commission” tarafından “eğitimin en önemli konusu” olarak belirlenmiştir (Corbin, 1970:6-9).

İnsanların çalışsın çalışmasın 24 saatlik bir zamanı vardır. Çalışanlar için bu sürenin 8 saati çalışma için ayrıldığında, geri kalan zaman ise çalışma dışı zaman olarak değerlendirilmektedir. Çalışma dışı zaman da kendi arasında; fizyolojik gereksinimler (uyku, yemek, temizlik, vb.), çalışma dışı zorunluluklar (yarı boş zaman faaliyetleri, ev işleri, ailesel görevler, bahçe işleri, alış veriş vb.) ve boş zaman olarak değerlendirilmektedir.

Boş zaman ile ilgili yapılan araştırmalarda, insanın günde ortalama 2 veya 5 saatlik bir boş zamanının olduğu belirtilmektedir. Bireylerin cinsiyeti, çevresi, medeni durumu, eğitim seviyesi, ekonomik durumu, yaşı, sosyal statüsü, mesleği sahip olunan boş zaman süresini boş zaman etkinliğine katılma sıklığını belirlediği söylenebilir. Günümüzde boş zaman, çalışma saatlerinin kısalması, ulaşım imkanlarının gelişmesi, tatil sürelerinin uzaması sayesinde hayatımızın oldukça önemli bir kısmını kapsamaktadır (Hıçter, 1966:108). Günümüzde ise boş zaman tüm bireyler için bir hak ve gereksinim durumundadır ve bu hakkın kullanımı kişiye özgü hatta özeldir.

Bir boyutuyla boş zaman; çalışmak, yemek, temizlik gibi yaşamımızın zorunlu gereksinimlerinden arta kalan zamandır. Boş zaman, hayatımızın çok önemli bir dilimini oluşturmaktadır. Başka bir boyutu ise, işle ilgili ve iş dışında bireyin kişisel gelişim ihtiyacını karşıladığı anlamlı zaman dilimleri olarak kabul edilebilir. Boş zamanın nasıl değerlendirileceği, bu zamanda hangi sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin yapılacağı ciddi bir soru olarak gündeme gelmektedir. Fakat ne var ki bu değerlerin önemi herkes tarafından tam olarak aynı önemde algılanabilmiş değildir.

Ülkemizde boş zaman kavramı; yetişkin, genç, hatta çocuk kesiminde “hiçbir eylemin yapılmadığı veya eylemsizlik süreci” olarak algılanmaktadır. Oysa bu kavramın yerini kişisel dinamiklerin yaşandığı, kişinin kendisiyle ve sosyal çevreyle ilişkiye

girdiği, etkinliliği-verimliliği artıran en yoğun zaman dilimidir. Bu süreçte bireyler dinlenme, eğlenme, sosyalleşme, kişisel gelişimlerini gerçekleştirme, kültürel ve sportif faaliyetlerde bulunma gibi etkinliklere beğeni ve tercihleri doğrultusunda katılmaktadırlar. Boş zaman, insanların değerlendirebileceği fırsatlar kapısıdır. Boş zaman faaliyetlerine katılma ile bireyler kendileri için eğlendirici, dinlendirici ve mutluluk verici tecrübeler yaşamaktadırlar. Boş zamanların etkili değerlendirilmesinde bireyler, yeni arkadaşlıklar ve dostluklar kurma, yeni deneyimler kazanma, başarı duygusu yaşama, fiziksel ve zihinsel güçleri etkili kullanma, yaratıcı ve üretici olma, duygusal olarak haz duyma, güzellikleri görme ve hoşlanma ve dinlenme gibi olumlu etkiler dolayısıyla mutlu ve huzurlu bir hayata ve çalışma ortamına devam etmektedirler. Boş zaman, yaşam içerisinde çocukluktan yaşlılığa kadar sürekli bireyle birlikte var olacak ve yaşamın her safhasında insana psikolojik, sosyal ve fiziksel faydaları olacak deneyimler kazandıracaktır.

Boş zamanlarda yapılan etkinlik türü ise çok çeşitli olabilmektedir. Bunlar; müzik uğraşları, dans faaliyetleri, televizyon-video-vcd izleme, sinema-tiyatroya gitme, sanat ve küçük el becerileri, spor ve oyun, sahne çalışmaları, açık hava etkinlikleri, bilgisayar ve internet, hobi uğraşları, kağıt ve zihinsel oyunlar, bahçe işleri, ev ziyaretleri, sosyal kültürel faaliyetler vb. olarak sıralanmıştır (Bucher, 1979:404-405).

Boş zamanı değerlendirme, toplumsal bir kurum olarak kabul edilmesinin yanında, toplumsal bağların, kişilerin ilgileri ve deneyimlerinin açıklandığı bir yol ve vazgeçilmez olarak görülmüştür (Kraus, 1977:5-6). Sosyolojik açıdan, sosyal ilişkilerin temelini ve niteliğini etkileyen bir süreç olarak görülebilir.

Boş zaman kullanımını oldukça yaygınlaştırmış ve her bireyin kendi özellikleri, sosyal statüsü çerçevesinde değerlendireceği etkinlik yumağı halini almıştır. Bireyler bilinçli ya da bilinçsiz olarak çeşitli boş zaman faaliyetlerine katılmaktadırlar. Boş zaman faaliyeti seçiminde ise yaşanan çevre, bu çevredeki imkanlar, ailenin ya da bireyin sosyo-ekonomik düzeyi, yörenin gelenek ve görenekleri, yaş ve cinsiyet gibi kişisel özellikler ile arkadaş çevresi etkili olmaktadır. Bu bağlamda birincil ilişkilerin gelişmesinde (aile bağlarının güçlenmesi, akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesi) ve ikincil ilişkiler de saygı ve saygınlığın artması gibi bir sonuca ulaşmaktadır.

Sosyolojik bir kavram olarak boş zaman göreceli kısa bir tarihe sahiptir (Argın, 1992:32). Sosyologların boş zamana bakış açıları genellikle insanın gelişmesinin

olumlu yönlerinden (dinlenme, eğlenme, hoşça vakit geçirme) bahsederken, boş zamanları kullanarak insanlara hükmetme, tek tip insan yetiştirme, tüketim metası haline getirme gibi kullanıldığından dolayı da eleştirel tarzda irdelemişlerdir. Boş zaman etkinliklerine katılma, günümüzde bireylerin kısmen de olsa özgür seçimlerinden çıktığını söylemek mümkündür. Boş zamanları doldurmak amacıyla “boş zaman endüstrisi” adını verebileceğimiz dev endüstriyel sektörler ortaya çıkmıştır. Günümüzde bireyler birtakım etkinliklere doğal gereksinimlerinden dolayı değilde, Reisman’ın deyimi ile “başkalarınınca yönetimli” (other directed) olarak katılmaktadırlar (Aytaç, 2002:268). Bu sektörler; müzik, spor, magazin, kitle iletişim araçları, gazino, bar-birahane, sanatsal ve kültürel faaliyetler, hobi vb. yerler bireylerin eğlence gereksinmesine karşılık vermek amacıyla ortaya çıkmış ve bu doğrultuda yapay eğlenceler oluşturmaktadırlar.

Boş zamanların toplumdaki önemini kavrayan bazı sosyologlar da vardır. Bazı sosyologlara göre boş zaman, insanın gelişmesinin önemli bir alanıdır. Boş zamanları bir insanlık hakkı olarak görmekle beraber boş zamanları değerlendirme sonucu sevgi, özveri, hoşgörü gibi sosyal hayata egemen olacak erdemlerin gelişmesine yardımcı olacağını savunmuşlardır. Bu da toplumda bir düzen ve uyuma dolayısıyla toplumsal barışın ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bazı sosyologlar da aşırı çalışmanın olumsuz yönlerine değinerek makinelerin insanların çalışma sürelerini kısalttığını, bazıları da, varlıklı sınıfların kendini gösterme alanı ve boş zaman etkinliklerindeki bir tüketim metaı olarak görmüştür. Farklı bir bakış açısına göre de çalışmanın doğası gereği yabancılaşmayı üreten bir işleyişe sahip olduğunu, boş vakitlerin kültür endüstrisine hizmet eden bir tüketim kaynağı görüşünü savunanlarda vardır. Yine boş zaman kavramının kapitalist pazar açısından bir meta değerine sahip olduğunu, insanların fazla tüketim için daha çok çalışmak durumunda kaldıklarını belirten görüşler ağırlıklı olarak görülmektedir.

Çalışma yaşamının hemen herkes için sıkıcı ve tek düze olduğu bilinmektedir. Çalışan bireylerde bıkkınlık, yılgınlık, stres, bunalım gibi istenmeyen bazı problemler görülmektedir (Özabacı-Yıldız, 2000:29). Yine olumsuz yaşam olaylarının (sevdiğimizi kaybetme, trafik kazası, doğal afetler ve hastalıklar) vermiş olduğu etkilerden uzaklaşmak için boş zaman etkinliklerine ihtiyaç duyulmaktadır (Kleiber, 2002:219-235). Bu durum, boş zaman etkinliklerini toplumsal yaşantımızın önemli bir parçası ve vazgeçilmezi haline getirmiştir. Günümüzdeki sosyolojik ve çalışma hayatıyla ilgili

yapılan araştırmalarda işlerinde başarılı olan bireylerin mutlu, hayattan zevk alan, sosyal açıdan doyuma ulaşmış, fiziksel ve ruhsal gelişimini tamamlamış bireylerin daha başarılı oldukları belirtilmektedir.

Modern dünyada hızla gelişen ve bilgiyi güncellemekle görevli, bilginin üretildiği ve sorgulandığı, bilgi birikimi, tecrübesi ve davranışlarıyla topluma örnek olması ve öncülük etmesi beklenen, hızlı bir değişim ve gelişimin yaşandığı üniversitelerde görevli ğretim üyelerinin, boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini ve hangi etkinliklere ne sıklıkla katıldıklarını dolayısıyla sosyal, kültürel ve bireysel etkinliklere katılmaları ile ilgili tutumların ve bunu etkileyen faktörlerin neler olduğunu belirlemek bu çalışmanın temel amacıdır.

Akademik başarı elde etmek isteyen ğretim üyelerinin zamanlarının önemli bir bölümünü eğitim-ğretim çalışmaları doldurmaktadır. Öğretim yelerinin boş zamanlarını değerlendirmek, insanın en önemli ve vazgeçilmez değeri olan zamanı en iyi Şekilde kullanmak, bireyin hayatta elde edebileceği en yüksek haz ve deneyimlerin toplamını oluşturur. Bu deneyimler ise kuşkusuz yaşamın başlangıcından sonuna kadar bireyin kazandığı başarılarda önemli yer tutmaktadır.

Boş zaman olgusu, modernleşmeyle birlikte sosyolojik açıdan da zmlenmeyi beklemektedir. Boş zaman, çok faktörlü ve değerriken yapısının yanında etkinliklere katılma sıklıkları açısından da farklılıklar arz etmektedir. Bu çalışmayla, “boş zaman” olgusunun bazı değerrikenler açısından sosyolojik olarak aımlanmasını hedeflemektedir.

Ayrıca, araştırma alanı olarak seçilen Doğu Anadolu Bölgesi Türkiye’nin diğer bölgelerine göre hemen her konuda daha az gelişmiş bir bölge konumundadır. Doğu Anadolu Bölgesi’nin, “refah toplumu” özelliklerini yansıtılmaktan uzak bir bölge karakteristiği taşıdığı söylenebilir. Bu bağlamda; az gelişmiş veya gelişmekte olan bir bölge göstergelerine sahip olan araştırma alanında yaşayan, sosyo-ekonomik özellikleri iyi derecede olan ğretim üyelerinin boş zamanları değerlendirme açısından nasıl bir görünüm arz ettiği gerçeği ile bununla ilintili faktörlerin özümlenmesi büyük bir önem taşımaktadır.

Boş zaman alanında yapılan diğer çalışmalarla benzeşen ve farklılaşan yönleri ortaya koymak bu çalışmanın önemli bir amacını oluşturmaktadır. Türkiye de boş zaman ve boş zamanlar sosyolojisi alanındaki araştırma sayısının da oldukça az olduğu görülmektedir. Ayrıca yapılan araştırmaların azlığının Türkiye’deki boş zamanlar ile

ilgili genel bir kuramsal sonuca varmayı güçleştirdiği veya imkansız kıldığı da bir gerçektir.

Bu çalışmayla;

-Öğretim üyelerinin kişisel özelliklerini

-Bölgede, öğretim üyelerince yapılan boş zaman etkinliklerinin neler olduğunu ve katılma sıklıklarını

-Boş zaman etkinliklerine katılma sıklıklarının cinsiyet, yaş, medeni durum, unvan, uzmanlık alanı, doğum yeri gibi değişkenler ile olan ilişkilerini

-Öğretim üyelerinin boş zaman etkinliğine yeterince katılmama nedenlerini

-Öğretim üyelerinin boş zamanları değerlendirmek için üniversite yönetiminden beklentileri gibi konular analiz edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma, altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan “Giriş” kısmında araştırma ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Burada araştırmanın amacı, önemi ve kapsamından söz edilmektedir.

İkinci bölümü ise çalışmanın “Kuramsal Çerçevesi” ni oluşturmaktadır. Bu bölümde zaman ve boş zamanla ilgili bazı kavramların tanımlanması ve boş zamanla ilgili genel bilgiler sunulmuştur. Boş zaman ve çalışma ilişkilerinin açıklanmasının yanında, etkinliklere katılmayı etkileyen faktörler ele alınmıştır. Boş zamanları değerlendirmenin yararları ve işlevlerinin yanında sınıflandırılması ve etkinlik alanları belirtilmiştir. Boş zamanın çeşitli sosyal olgularla ve alanlarla olan ilgileride incelenmiştir. Belirli bir sosyal statüye sahip olan öğretim üyelerinin sınıfsal özellikleri ve üniversite kurumunun temel işlevlerine değinilmiştir. Tezin kuramsal çerçevesinin geniş tutulmasının nedeni, Türkiye’de boş zaman konusunda ki çalışmaların sayısının sınırlı olmasıdır.

Üçüncü bölümde ise, araştırmanın “Metodolojisi” verilmiştir. Burada: Araştırmanın konusu, amacı, yöntemi, evren ve örneklem grubunun tesbiti, araştırmanın sınırlılıkları, veri toplama araçları, uygulama ve istatistik ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise “Araştırma Alanı” ile ilgili bilgilere ayrılmıştır. Burada Doğu Anadolu Bölgesi’ nin sosyo-ekonomik, kültürel, demografik açılardan kısa bir analizi yapılmıştır. Ayrıca Doğu Anadolu Bölgesi’ nde bulunan ve araştırma evrenini oluşturan beş üniversite hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın en önemli kısımlarından biri olan beşinci bölümde ise, araştırma alanından elde edilen “Bulgular ve Değerlendirme” kısmı yer almaktadır. Üniversitede görev yapan öğretim üyelerinin yaşları, cinsiyetleri, akademik unvanları, fakülteleri, uzmanlık alanları, doğum yerleri, ekonomik durumları, üniversitedeki hizmet yılı, haftalık ders yükleri, medeni durumu, varsa çocuk sayısı, eşlerin çalışıp çalışmadığı, çalışıyorsa mesleği, anne ve babalarının eğitim durumları ve meslekleri, üniversite yönetiminde herhangi bir görevlerinin olup olmadıklarını tesbit etmektir. Ayrıca öğretim üyelerinin cinsiyet, yaş, medeni hal, unvan, uzmanlık alanları ve doğum yeri değişkenleri ile boş zamanlarda yaptıkları etkinlikler arasında bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi ve öğretim üyelerinin boş zamanlarında katıldıkları etkinlik türleri saptanmaya çalışılmıştır. Yine öğretim üyelerine göre boş zaman etkinliklerine yeterince katılmama nedenleri ve öğretim üyelerinin boş zamanları değerlendirmek için üniversite yönetiminden neler beklediklerini tesbit etmektir.

Araştırmanın altıncı ve son bölümünü ise, “Genel Değerlendirme ve Sonuç” kısmı oluşturmaktadır. Burada; araştırmanın bulguları özetlenerek, genel bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Zaman

Günümüz insanının her anını planladığı, dolu dolu yaşamak istediği ve kendini ona göre ayarladığı şey zamandır. Zaman hayatın kendisidir ve zamanı anlamlı kılmak gerekmektedir. Zaman onu pek düşünmediğimiz sadece yaşadığımız andır.

Zaman kavramına gerek terminolojide gerekse de içerik açısından çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu'na göre zaman: “bir eylemin içinde geçtiği, geçeceği ya da geçmekte olduğu süre” olarak belirtilmiştir (TDK, 1983:1340). Sosyolojik bir tasarımda ise; “insan doğasının mutlak ve değişmez bir ögesidir” tanımlanırken, buna göre zaman sosyal bir kurumdur (Elias, 2000:24). Durkheim “Zaman, insan yaşamının en temel kategorilerinden biridir” demiştir (Argın, 1992:32).

Weber ise zaman kavramını, “Bireyin yaşamının, yerine göre uzun ya da kısa süreli yenilenmesi imkansız, başlangıcı ve sonu belli, saatle ölçülebilen bir bölümü” olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 1977:1). Akşit ve Sanır'a göre “Olayların birbirini izlemesi, kimisinin olup geçmiş veya olmakta bulunması, kiminin daha sonra olacağı bilincinden doğan bir kavramdır (Akşit ve Sanır, 1981:1405).

Zaman, insan tarafından daha kısa veya daha uzun olarak algılanabilir. İnsanların çoğu zamana bağlı olarak yaşarlar ama, herkes bu zaman sürelerini birbirinden farklı olarak algılar. İyi zamanların uzamasını, kötü zamanların ise kısalmalarını isteriz. Bu yüzden iyi zamanlar çabuk geçer, sıkıntılı zamanlar ise bitmek bilmez (Baymur, 1994:140).

Kişilere göre farklı algılanan zaman, yine kişilere göre farklı değerler taşır. Kimilerine göre zaman, hayattır (Canan, 1994:4). Geçen zamanı yerine koymanın ve telafi etmenin imkanı yoktur. “Zamanı boşa geçirmek, hayatı boşa geçirmektir” (Baltaş, 1995:267- Canan, 1994:4). Drucker'e göre “en az bulunan”, Laiken'e göre “temel” bir kaynaktır. Geri döndürülmesi ve yerinin doldurulması olanaksızdır (Can, 1992:269). Mackenzie'e göre ise “son derece değerli, eşsiz bir kaynaktır” (Mackenzie, 1985:13).

Zaman, her meslekten insan üzerinde baskı yapan evrensel bir kaynaktır. Zamanın iyi kullanılması, insanın kendisine, çalışma yaşamına, toplumsal yaşamına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik gereksinimlerin karşılanmasına ayırdığı zaman arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. İnsan zamanı iyi planlamak ve kullanmak zorundadır. Çünkü zaman; tasarruf edilemeyen, ödünç alınamayan, kiralanamayan, satın alınamayan, sadece kullanılan ve kaybedilen, yaşanılan ve

yaşayacaklarımızı içinde barındıran bir olgudur. Akıp giden zamanı durdurmak mümkün değildir, sürekli olarak akar ve yetirilir. Zaman dünden bu güne gelen ve sürekli yarına giden, tek yönlü akıştır. (Eren, 1991:95 - Karaküçük, 1999:9).

Zamanın dilimlerini çalışma ve çalışma dışı zaman olarak gruplamak mümkündür. Dumazedier, Parker, Margyeri, Robinson, Tezcan, Meyer, Zuzanek gibi sosyologlar, çalışma dışında kalan zamanı tümüyle boş zaman olarak algılanamayacağı görüşündedirler. Bu yazarlara göre çalışma dışı zaman:

- 1- Temel ihtiyaçların giderilmesine ayrılan zaman (uyku, temizlik, giyinme, yemek yeme vb.),
- 2- Çalışma ve buna bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman (iş, yolculuk, ödev, öğrenim için geçen süre vb.),
- 3- Serbest etkinliklere ayrılan zaman (spor, eğlence, dinlenme vb.) olarak gruplandırmaktadırlar.

Grazia'nın gruplaması ise; Çalışma zamanı, çalışmaya bağlı etkinliklere ayrılan zaman, yaşamı sürdürmeye yönelik etkinlikler ve boş zaman olarak gruplamıştır (Gökmen vd., 1985:14-15 – Arslan, 1996:8). Buradan genel bir değerlendirme yapılacak olursa, çalışma dışı zamanda yapılması gereken fiziksel ve sosyal bazı ihtiyaçların yerine getirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Dünyadaki tüm insanlar günde 24, haftada 168 saate sahiptir. Haftalık ya da günlük zaman analizleri yapılarak, zamanın büyük bir kısmının nasıl harcandığı belirlenmiştir (Bayer, 1983:3). Tablo:1' de zamanın nasıl harcandığı konusunda günlük olarak bilgi toplanması ve bu bilgilerin analiz edilerek zamanın nasıl kullanıldığı ve kullanma sorunlarına çözüm bulunabilir.

Tablo 1: Günlük ve Haftalık Zamanı Kullanma Saatleri

KİŞİSEL İŞLER	Haftada 89 saat
Bu kişisel işler ;	
Uyku (ortalama günlük 7 saat)	Haftada 49 saat
Yemek yeme (ortalama günlük 2 saat)	Haftada 14 saat
Giyinme (ortalama günlük 1 saat)	Haftada 7 saat
İşe gidiş geliş (ortalama günlük 1 saat)	Haftada 5 saat
Kendimiz, ailemiz ve evimiz için yapılması gereken işler (ortalama günlük 2 saat)	Haftada 14 saat
GELİR ELDE ETMEK İÇİN İŞ	Haftada 40-50 saat
AİLE, EĞLENCE, EĞİTİM, OKUMA, HOBİ, BOŞ ZAMAN	Haftada 30-40 saat
TOPLAM HAFTALIK ZAMAN	HAFTADA 168 SAAT

Haftalık zaman analizlerine göre, zamanın çok büyük bir kısmı, kişisel işler için harcanmaktadır. Zamanın bir bölümü kazanç elde etmek için işe, bir kısmı aile ve fizyolojik ihtiyaçlar, bir kısmı da eğlence ya da hobi için ayrılmaktadır (Uğur, 2000).

Zamanla ilgili yapılan araştırmaların temelini, çalışma ve çalışma dışı zamanın oluşturduğu bilinmektedir. Çalışma dışı zamanın da fizyolojik ihtiyaçlar, çalışma dışı zorunluluklar ve boş zaman olarak ele alınmaktadır.

2. Boş Zaman

Ülkemizde kelime olarak bu kavramın “boş zaman, serbest zaman” mı olduğu tartışmaları hala yapılmaktadır. Zamana esas teşkil eden, çalışma zamanı ve çalışma dışı zamandır. Sanayileşme, zaman kavramına yeni açılımlar getirmiş ve “çalışma dışı zaman” anlayışı kazandırmıştır. Çalışma dışı zamanda, fizyolojik gereksinimler (yemek, uyku, temizlik vb.), sosyal gereksinimler (ailevi ilişkiler, sosyal sorumluluklar vb.) ve boş zaman olarak ifade edilebilir.

İngilizcede Leisure Time ve Free Time kavramları birbirine çok yakın kavramlar olup, diğer dillerden Türkçeye tercümelerinde tam karşılıklarının bulunmaması veya farklı tercüme edilmesi nedeniyle tartışmalara yol açabilmektedir. Leisure (serbest zaman) genellikle yurt dışı literatürlerde kullanılmaktadır. Bu terimin Türkçe’ de karşılığı “serbest zamandır”. Serbest kelimesinin ise gerçekte Farsça bir kelime olan “serbest” “başı bağlı olmak” anlamına gelmektedir. Bu anlamıyla serbest zaman mesai dışı ayrılmış bir zamandan çok, programlanmış, düzenlenmiş bir zamanı ifade edebilir. Bu durumda serbest zamanın yerine boş zaman kavramının mesai dışı zaman ve alanların ifadesinde kullanılması, sözcüğe ve etimolojiye uygun olan bir tercihtir (Doğan, 2000:441).

Boş zaman toplumumuzda hiçbir şey yapılmayan zaman olarak yanlış algılanmaktadır. Aksine boş zaman hiçbir şey yapılmayan zaman değil, güne yeniden ve daha iyi başlamak için bir fırsat zamanı olarak değerlendirilmektedir. Boş zaman, yaşam kalitesini arttırıcı bir nitelik taşımaktadır. Boş zaman yoktur, boşa geçirilen zaman vardır. İnsanlar, boş zamanlarını bilerek, istediği şekilde ve çeşitli aktivitelerle geçirmektedirler. Literatürlerde boş zaman kavramı bir etkinlik olarak değerlendirilmektedir.

“Boş zaman” için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Gökmen’e göre boş zaman “kişinin çalışma, uyku ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamak dışında kalan zamanıdır”

(Gökmen vd., 1985:20). Güler'e göre "iş ve yaşamla ilgili zorunlu sorumluluk ve görevler yerine getirildikten sonra, arta kalan zamandır". Birey bu zamanı kendi adına özgürce kullanma hakkına sahiptir (Güler, 1978:17).

Crandall, boş zaman terimini "herhangi bir güdüye dayandırılan ihtiyaçlar için harcanan serbest zaman "(Demiray, 1987:8) olarak tanımlarken, Tezcan " bireyin hem kendisi hem de için bütün sorumluluklardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçebileceği bir etkinlikle uğraşacağı, bireyin kesin olarak bağımsız özgür olduğu zaman olarak açıklanmaktadır (Tezcan, 1994:9). Abadan ise "uyumak, yemek yemek, vücut temizliği yapmak, fakülteye gidip gelmek, ders veya bir işte çalışmak zamanı dışında kalan vakit" olarak belirtmektedir (Abadan, 1961:1). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen Birinci Gençlik Şurasında ise boş zaman şu şekilde tanımlanmıştır. "Ferdin çalışma ve diğer görevlerinden arta kalan zaman içinde, serbestçe dinlenmesi, eğlenmesi, toplumsal başarı yada kişisel gelişmesi için kullanacağı zamandır"(Komisyon, 1988:1). Boş zaman, özgür insanın çalışma günü sonunda, yıllık izninde ve emeklilik devresinde iş dışında kalan zamanı olarak da tanımlanmaktadır (Güler, 1978:21).

Yapılan tanımlardan genel olarak boş zamanın "İnsanların çalışma, yeme içme, uyuma gibi yaşamsal gereksinimlerini gidermek için geçirdiği zamanların dışında kalan, gönüllü ve kişisel tercihleri doğrultusunda katılım gösterdikleri eğlenme, dinlenme ve kişisel faaliyetlerin uygulandığı süreçlerdir" diyebiliriz.

Tanımlar incelendiğinde, çalışma dışında kalan zaman ile boş zamanın birbiriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Ancak, çalışma ve boş zaman tarih boyunca değişik toplumlarda farklı anlamlar taşımıştır. Eski çağda İspanyollar için çalışma, köleliklerin en berbatı; Atina'da da kölelere özgü aşağılık bir uğraş sayılmaktadır. Antik Yunan filozofları, özgür insanı alçaltan çalışmayı hor görmektedirler (Lafargue,1991:13). Yunan filozofları Eflatun ve Aristoteles, boş zamanın bireysel gelişme ve kendini ifade etme biçimi ve bütün özgür insanların temel gereksinimlerinden ve düşünce üretiminin en önemli koşullarından biri olduğu hususunda hemfikirdirler (Erkip, 2000:256).

Batı kültürü uzun bir süre, çalışmayı özgür insana ve egemen sınıflara layık olmayan, alçaltıcı bir görev olarak değerlendirmiştir. Ancak bu değer yargısı özellikle 1789 Fransız İhtilali ile kökünden yıkılmıştır. Fransada ve sonraları tüm Avrupada çalışma ve girişimcilik ruhunu temel erdemler olarak belirleyen bir ahlak anlayışı kök salmaya başlamıştır (Tolan, 1993:146). Öyle ki Fransız İhtilali'nin çalışma alanları, işçi

kitlelerinin hapsedildiği, erkeklerle beraber kadın ve çocukların da 12-14 saat zorla çalışmaya mahkum edildiği mekanlar olarak görülmektedir (Lafargue, 1991:14).

Çalışma süresi konusunda Villerme, “ilk çağda ceza sömürgelerinde kürek mahkumlarının günde altı saat, Antiller’deki kölelerin dokuz saat çalıştıkları, oysa 1789 Sanayi Devrimi’ni gerçekleştirmiş ve İnsan Hakları Evrensel Beyannemesini ilan etmiş Fransa’da, atölye işçilerinin günde 16 saat çalıştıklarını saptamıştır”. Çalışmanın özerkliğinin ve saygınlığının herkesçe benimsenmesi için 20. yüzyılı beklemek gerekmiştir (Tolan, 1993:298).

Bugünün uygarlığının özelliklerinden biri, teknolojinin gelişmesi ile aletlerin ve makinelerin insanların yaptığı bazı görevleri yüklenmesi sonucu çalışma süresini kısaltmıştır (Özek, 1966:97). ABD’de 1885 yılında boş zaman % 7.8, çalışma zamanı %26, 1950’de boş zaman % 20.7, çalışma zamanı % 15.3 iken; yapılan tahminlere göre 2000 yılında boş zaman % 27.1’e yükselirken, çalışma zamanı % 7.9’a düşecektir (Karaküçük, 1993:7). Japonya’da 1996 yılında çalışma saati haftada 40 saate, İngiltere’de ise çalışma süresi haftada 35 saate kadar inmiştir (Meriç, 1993:47).

Süratle gelişen sanayileşme, bilimsel ve teknolojik gelişme ve yenilikler toplumların yaşam biçimlerini ve değer yargılarını etkileyerek, değişmelere yol açmıştır. Geçmişte başarılı olmak için önerilen reçetede tek bir madde vardı: “Çok çalışmak”. Oysa bugün başarıya giden yol “etkili çalışmak” tan geçmektedir. Etkili çalışmak, belirlenmiş öncelikler doğrultusunda programlı olarak zamanı kullanmaktır.

Teknoloji gittikçe artan ölçüde daha fazla ve daha mükemmel istihsal (üretim) mekanizmaları ile tüketim malları sağlamaktan başka, aynı zamanda çalışma zamanından ayrı olarak ”boş zaman” meydana getirmiştir (Abadan, 1961:1). Çalışma yaşamındaki bu değişiklikler ve çalışma süresinin giderek kısılması, kişilere kendilerine ait daha fazla boş zamana sahip olma imkanı vermiştir (Godbey, 1986:4). Ayrıca boş zamanların artışı da, çalışma saatlerinin azalması, hafta- mazaret- yıllık izinler ve emekliliğin öne alınmasıyla ortaya çıkmaktadır (Okuyucu- Ramazanoğlu, 2006:75).

Günümüzde ekonomik zorlukların ve stresli çalışma koşullarını düşünecek olursak, boş zaman, insanların yenilenme, dinlenme, eğlenme, psikolojik rahatlama ve kendini gerçekleştirme gereksinimleridir. Boş zaman ihtiyacı bir lüks değil, yaşamsal bir gereksinimdir. Bu bağlamda boş zamanların varlığı, boş zamanları değerlendirmek için bir fırsat yaratmıştır.

3. Boş Zamanların Değerlendirilmesi (Rekreasyon Faaliyetleri)

Çalışma yaşamındaki değişim süreci içinde, kişilerin çalışma hayatı ve boş zamanlara bakış açıları da farklı gelişmeler göstermiştir. Sanayi Devrimi'nin yapıldığı dönemlerde boş zaman, sadece yorulan insanın fiziksel gücünü tamir etmek ve dinlenmek amacıyla kullanılmıştır. Boş zamanın, bu işlevlerin dışında kalan eğlenme ve kişiyi özgür kılma fonksiyonları gibi ferdi ve toplumsal değerlerin gelişmesi için kullanılması savurganlık ve tembellik olarak görülmüştür (Dinçer, 1993:103-115 - Karaküçük, 1995:15).

Batı toplumlarında gereğinde fazla çalışma tutkusu ve buna bağlı olarak kendine zaman ayıramama hastalığı çok sık görülmektedir. Oysa yapılan araştırmalar sekiz saatin üzerindeki çalışmalarda verimin hızla düştüğünü kanıtlamıştır (Mackenzei, 1985:23). Zorunlu tatil uygulaması, endüstrinin aşırı çalışmaya karşı gösterdiği bir tepkidir. Bugün işletmeler, kişinin rahatlaması ve kendini yenilemesi için, tatilleri gerekli gördüklerini vurgulamaktadır (Mackenzei, 1985:24). Çalışma saatlerinin her geçen gün kısalması, zorunlu tatil sürelerini uzatmaktadır. Batı ülkeleri için yapılan bir hesaba göre bir kişinin yıllık izni, ülkeden ülkeye, sektörden sektöre göre değişmektedir (Özgüç, 1984:1-3).

Önceleri işçilerin daha fazla ve verimli olarak çalıştırılması için dinlenme vasıtası olarak kullanılan boş zaman gelişmiş toplumlarda başlı başına bir amaç haline gelmiştir. Sanayi Devrimi döneminde işçileri daha fazla ve daha verimli çalıştırabilmek için, yalnız dinlenme vasıtası olarak kullanılan boş zaman, artık bu yolda bir araç olmaktan çıkmış, gelişmiş toplumlar için başlı başına bir amaç haline gelmiştir.

Bu doğrultuda her geçen gün boş zamanları değerlendirmek amacıyla yeni etkinlik alanları oluşmakta, etkinliklerin türleri nitelik ve nicelik yönünden gelişmektedir. Ancak bu gelişmenin her zaman olumlu bir çizgide olmadığı görülmektedir. İş saatlerinin kısalması, tatillerin artması, öğrenim süresinin uzaması, işsizliğin artması oranında çoğalan boş zamanlarla ilgili bir takım olumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bunun yanında, değerlendirilemeyen boş zamanlar da sıkıntı yaratır. Bireylerin olumsuz arkadaş grubu içine girmelerine, alkol ve uyuşturucu madde kullanmalarına, ruhsal bozukluk ve hastalıklara, nihayet çeşitli olumsuz sonuçlara neden olur (Köknel, 1979:165-170). Bugün yaygın olarak kullanılan dergi, gazete, kitap gibi basılı; radyo, sinema, video, televizyon gibi görüntülü ve sesli iletişim araçları, insanlara aktardıkları

bilgi ve neden oldukları davranış değişikliği ile ortak amaçların, beklentilerin, değerlerin, inançların, duygu ve düşüncelerin oluşmasında önemli rol oynarlar (Köknel, 1987:311). Ancak kötü filmlerin, seviyesiz programların, hatta çizgi filmlerin toplumda şiddet olaylarının yaygınlaşmasına zemin hazırladığı da kabul edilen bir gerçektir.

Çağdaş anlayış, boşa akıp giden zamanın bireye ve topluma büyük zarar verdiğini kabul etmektedir. Ayrıca kalkınmakta olan bir ülkede yaşayan tüm insanların, özellikle gençlerin, zamanlarını boşa harcamaları toplumsal gelişme ve kalkınma bakımından büyük kayıptır (Köknel, 1979:176). Uygarlık düzeyindeki, kişinin boş zamanlarının iyi değerlendirilmesiyle onun, dolayısıyla toplumun huzura kavuştuğunu belirlemişler ve kişilerin mutluluğu için yeni düzenlemeler yapmışlardır (Abalı, 1974:118). Boş zamanların iyi bir biçimde değerlendirilmesi, kötü alışkanlıklar edinmeyi önlemesi, kazanılan kötü alışkanlıklar varsa, bunların yok edilmesi açısından yararlıdır (Ünver, 1986:25). Bilinmelidir ki; kötüye karşı en iyi savaş, kötünün yerine iyiyi koymaktır (Bamberger, 1966:12-15). “Boş zamanları iki tarafı keskin bir kılıca benzetmek mümkündür. Olumlu kullanılırsa, kişisel ve toplumsal gelişim, olumsuz kullanılırsa bunalım, başıbozukluk gibi sosyal problemler doğurabilmektedir” (Karaküçük, 1995:44-70). Unutulmamalıdır ki boş zaman ancak insana ve insanca olanın gelişmesine zararlı olmayıp hizmet ettiği, insanın daha çok insan olmasına yaradığı, insanı insanlıktan uzaklaştırmak için kötüye kullanılmadığı ölçüde değer kazanır (Bamberger, 1966:12-15).

Boş zamanları değerlendirme, boş zaman içinde gerçekleşen, modern toplumun günlük yaşantısına yer almış, son yıllarda hızlı ve çok boyutlu gelişmeler göstermekte olan bir olgudur. Boş zaman süreci insanlık tarihi içerisinde yaşayan tüm toplumlarda farklı şekillerde görülmüş ve zaman içerisinde değişiklikler göstermiştir.

4. Tarihi Süreçte Boş Zaman Anlayışındaki Gelişme ve Değişmeler

İnsanlığın yaşam süreci gelişmelerle devam etmiştir. Bu gelişmeler taş devri ve ortaçağlardan başlayarak her devirde yaşam biçimlerini değiştirerek devam etmiştir. Günümüzden 10 bin yıl öncesine kadar bütün insanların avcı-toplayıcı oldukları, yani tüm insanların gereksinimlerini doğadan karşıladıkları artık bilinmektedir (Erol, 2004:25). Yine insanlar zamanla bazı aletleri kullanması, ateşi kontrol etmesi ve kendini koruyacak barınaklar ve silahlar yapması bu gelişmelere birer örnektir. Bu topluluklarda

serbest zaman ile çalışma zamanını birbirinden ayırmak zordur. Bugün kullandığımız anlamda boş zaman hayatı idamenin ve çalışmanın içerisinde görülmüştür.

Boş zaman ilkel toplumlarda yiyecek sorunu, güvenlik ve temel ihtiyaçların ortadan kalkması ile başlamıştır. Yapılan av sonrası kutlama, fırtına sonrası sevinme veya dua etme olarak görülmüştür (Torkildsen, 1992:15-17).

İlkel toplumlarda çalışma, kültür ve yaşam arasında bir ayrım yoktur. Topluluğun her üyesi çalışmak zorundaydı, çalışma dışı zamanlardaki oyunlara ve ritüellere herkes katılırdı. Bu topluluklarda oyun ve çalışma arasında bir fark yoktur. Günümüzde boş zaman etkinliği olarak yapılan avlanmak, yüzmek, ata binmek, el sanatları günlük yaşamın birer parçasıydı (Aydoğan, 2000:33 – Argın, 1992:30).

Sabanın bulunuşu, çapa kültürü, bahçe tarımından tarla tarımcılığına geçişi sağlamıştır. Tarım sayesinde insanın ekip biçmeye, yenilebilir otlar ve bitkilerle, yenilmeyenleri ayırmaya başlamış ve hayvanları evcilleştirilmesi ile yerleşik köy düzenine geçilmiştir (Childe, 1988:54-64). Tarıma elverişle topraklar keşfedilmiş, özellikle su kenarlarındaki yerleşim yerlerinde nüfus artmaya başlamış, bir nevi kent yaşamına geçilmiştir. Bu kentler ile çevrelerindeki kabileler ve köylerle takas usulu bir ticaret başlamıştır. toplumda yaşayan insanlarda belirli bir işbölümü başlamıştır.

Çalışmanın konusunun, aletlerin ve ürünlerin bu biçimde değişmesi, uygarlık tarihinde boş zaman kavramının doğmasına yol açmıştır. Yapılan savaşlar sonucu elde edilen kölelerin emeğine dayanan bir hayat tarzına geçişle birlikte mülkiyet sahibi kişilerde, emek dışında kalan bir zamana sahip olmuşlardır. Bu zaman ise felsefe, müzik, mimari alanlarında yeni gelişmelerin yaşanmasına sebep olacaktır. Bu dönemde serbest zaman, mülkiyet sahibi olan, özgür kesimlere tanınan bir hak, bir yaşam biçimi durumuna gelecektir (Aydoğan, 2000:34).

Eski Yunan ve Roma'da boş zaman ya da düşüncesi elit tabakanın değerlendirdiği bir kavramdı. Köleler için iş, ölene kadar sürüp giden bir olgu idi. Her toplumda her zaman iş yapmayan boş bir elit tabakanın olduğu ve bu seçkin kişilerin yaşamlarını çalışanlara bağlı olarak sürdürdükleri bilinmektedir (Sezgin, 1987:13). Protestan kilisenin kurulmasıyla birlikte kilise, halk üzerinde varlığını hissettirmeye başlamıştır. “kişi ancak çok sıkı çalıştığı takdirde ebedi kurtuluşu bulabilirdi”. Bu düşünce Protestan dünyasının en çok benimsenen, saygı duyulan temel ilkelerinden biri oldu ve böylece yeni bir toplum ve yeni bir düzen (kapitalizm) ortaya çıktı. Bu toplumlarda iyi insan olmak, çalışmak, üretici olmakla mümkündü. Boş zamanlar bu

nedenle önemsiz ve boşa geçirilen zaman olarak değerlendiriliyordu. Boş zamanda bir şeyler üretilebiliyor ya da kişi bu boş zaman sonunda daha üretken olabiliyorsa boş zaman bir anlam kazanabilirdi.

İnsanlar kendilerini her eğlenceden mahrum ederek çalışıyorlardı. Üretkenlik önemliydi. Daha yüksek kar için daha çok çalışma, böyle olunca da insanlar değişik herhangi bir şey yapmayı akıl bile edemiyorlardı ve tüm güçleriyle işe sarılıyorlardı. Boş zamana gereksinim duyma hissi yoktu (Cosgro ve Jackson, 1972:10-11). Kazanılan çok parayla servet üzerine servet yapılmış ve bu sayede insanlar saygınlık kazanmışlardı. Servet yapan bu insanlar boş zamanlarını toplumdaki yerlerini, güçlerini, değer ve zenginliklerini sergilemekle geçiriyorlardı.

20. yüzyıl sonlarında insanların dinlenme ve eğlenme isteklerinde büyük artış olmuştur. Kapitalistlerin dini gibi kabul edilen “iş ve çalışma” yerini yavaş yavaş dinlenme ve eğlenceye bırakmıştır. Tüm çalışan kesimlerde haftalık çalışma süreleri kısaltılmıştır. Fabrikalarda işçilerin dinlenebileceği parklar ve egzersiz yapabileceği alanlar kulüpler, kütüphaneler ve şenlikler düzenlenmeye başlamıştır. Yazarların, sendikaların girişimiyle çalışan kesime her alanda (güvenlik, sağlık, havalandırma, ücret, mesai vb. gibi) bir iyileştirme süreci başlamıştır (Aydoğan, 2000:107-108).

Dünyamız 20. yüzyılda insanın uygarlık ve kültür alanında ya da insan faaliyetlerinin tüm alanlarında hızlı değişimlere sahne olmuştur. İnsanlar gözlerini doğaya çevirmiştir. Doğaya egemen olmaya çalışmış, çalışma ve başarılarının çoğunu dış dünya ile ilgili olarak gerçekleştirmiş ve kendini unutmuş böylece yarattığı teknik ile arasında açılan bir uçurum meydana gelmiş ve kendi özüne yabancılaşmıştır. İkinci dünya savaşından sonraki dönemde ise bilimin özünde büyük değişimler olmuş fiziksel bilimlerle beraber yaşam bilimlerine de yönelmiştir. Sonuç olarak ta bilim gitgide bireyin incelenmesine yönelmiştir (Sezgin, 1987:15). Sir Stafford Cripps 1946’da şöyle der: “endüstriyel gelişmenin yeni dönemine girmekteyiz ve bu dönemde dikkatlerini her gün artan ölçüde duygulu bir varlık olan insan makinası üstünde yoğunlaştırmak zorunludur”. Robert Jungel ise “gelişmenin dışarıdan içeriye dönmesi insanın kendi benliğine ve topluma yönelmesine şimdiden başladık” demiştir (Alpay, 1977:17).

İnsana eğilme ve ona büyük özen gösterme, yaşamın çekici hale gelmesi insanın ruhsal yönden dengeli, sağlıklı yetişmesiyle olanaklı olduğu bilinci yaygınlaşmıştır. Amaç, yaşamdan en yüksek düzeyde yararlanma, tad alabilme tüm çabalar bu yönde olmalı düşüncesiyle tüm bilimler insana hizmet etme yolunda birleşti. Bu veriler

ışığında boş zaman düşüncesi de büyük değişime uğramış ve başka bir anlam kazanmıştır. 2. Dünya savaşına kadarki sanayi döneminde diğer insan faaliyetlerinin arkasında, ya da kıyısında yer alan boş zaman faaliyetleri diğer faaliyetlerin hemen yanında ve belki de en önemlisi olma durumuna gelmiştir (Sezgin, 1987:16).

Son 30 yılda boş zamanları değerlendirme anlayışında ve amaçlarında hızlı bir değişme ve gelişme meydana gelmiştir. Gerçekten bir ülkenin ve ulusun kalkınması ile o ülke halkının yetenekleri arasında çok sıkı bir bağ vardır. Bir ulusun-ülkenin kalkınması her şeyden önce insan çabasının bir sonucudur. Doğal kaynakları bulmak ve kullanmak, yatırım yapmak, teknolojiyi geliştirmek ve takip etmek, ticari ilişkilerini sürdürmek bunlar hep becerikli ve kendine güvenen insanları gerektirir. Çağdaş toplum düzeyine erişmek yalnızca bilgi ve kültür birikimine bağlıdır. Sanayileşecek çağdaş topluma erişmenin sadece matematik hesaplar tasarruflar, yatırımlar mekanizması olmayıp, sosyal atmosfer, toplumun öğrenim, kültür, teknolojik düzeyi ile ayrılmaz bir bütündür. Gelişmiş ülkeler bu gerçekten yola çıkarak gelişmelerini sürdürmek, bu yarışta geri kalmamak için kişisel ve sosyal davranışları geliştirmek çabalarına girmişler, kendilerine göre yöntemler bularak-uygulayarak rekreasyonel aktiviteleri geliştirip toplumun her kesimine ulaşmayı amaçlamışlardır.

Boş zaman dünya üzerinde birçok toplum tarafından değerlendirilir duruma gelmiştir. Günümüz anlayışına göre insanlar çalışmak kadar, serbest zaman etkinliklerine de zaman ayırmaktadırlar (Terekli vd., 2000:147). Çalışan insanın bedensel olarak yapacağı işin azalması ile birlikte artan serbest zamanın kullanılması, insanın mutlu olabilmesi için farklı etkinliklerle uğraşması zorunludur (İşler, 2001:263).

Boş zamanları değerlendirme, önceleri iş sonrası bir eğlence olarak görülürken günümüzde bireyin kültürel zenginliğinin bir parçası olarak görülmektedir. İş ve serbest zaman kavramları zamanla değişmiş ve modern bir anlayışa kavuşmuştur (Kraus ve Curtis, 1982:3). Boş zaman faaliyetlerinin yaygınlaşması ile insanlar giderek serbest zamanlarını daha iyi değerlendirme fırsatını bulacaklardır (Ravenscroft, 1992:9). Günümüz modern toplumlarında rekreasyonun çeşitliliği ve popülaritesi gittikçe artmaktadır. Çok sayıda insan spor, açık alan rekreasyonu, kültürel aktiviteler, seyahat, sanat ve sayısız serbest zaman aktivitesi ile ilgilenmektedirler. Tarihi süreç içerisinde bu gelişmelere paralel olarak boş zaman, sendikalar ve sivil toplum örgütleri tarafından yapılan çalışmalar sonucu hükümetler tarafından teminat altına alınmıştır.

5. Boş Zaman ve Çalışma (İş) İlişkisi

"Çalışma", yaşamın sürekliliğini sağlayan sosyal bir faaliyettir. Geçmiş insanlık tarihi kadar eski, insan yaşamının en merkezi alanlarından biridir. Genellikle çalışma kavramıyla iş, istihdam, emek ya da meslek gibi kavramların aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir.

Çalışma kavramı, "insanın bedensel veya zihinsel güçlerini belli bir amaca yönelik olarak ve planlı bir şekilde kullanabilmesidir". Psiko-sosyal açıdan çalışma kavramını açıklayacak olursak, bireyin büyük ölçüde ilgi duyduğu, yeterli yetki ve sorumluluk duygusu içinde belirli bir ücretle özel bir yetenek ve yaratıcılığını geliştirme fırsatı verebilen, gelecek açısından güven duyulan bir faaliyettir (Aytaç vd., 2001:52).

Genel olarak çalışma, başka insanlar için değerli hizmetler ve ürünler üreten bir faaliyet veya enerji harcaması, olarak tanımlanmaktadır (Hall, 1986:11). Çalışma, "zamanın üretici faaliyetlerle doldurulmasıdır" ya da "çalışma malların üretilmesi ve diğerlerine değer sunulmasıdır" (Rothman, 1987:5) şeklinde de tanımlanmaktadır. Ancak, tanımlamalarda yaşanan güçlükler, eksiklikler göz önüne alınarak çalışma, "bireyin bedensel, zihinsel ve/veya ruhsal enerji harcayarak maddi ve /veya manevi bir kazanç karşılığı kendisi ya da başkaları için değerli mal ve hizmetler ürettiği amaçlı ve sürekli bir sosyal bir faaliyet" olarak değerlendirilmektedir.

Çalışma kavramının anlamı ve değeri, tarihsel süreçte ekonomik gelişmeye paralel olarak ve her toplumun normları, inançları ve değerleri tarafından belirlenmektedir. (Tınar, 1996:3). Çalışmanın tarih boyunca yüklendiği anlam farklı olmuştur. Örneğin, çalışma, Aristokrat ve Eski Yunan toplumlarında aşağılanmış ve kölelikle eşdeğerde tutulmuştur. Bu dönemde çalışmak zorunluluğun esiri olmak anlamına gelmiştir (Lordoğlu vd., 2000:3).

İlk çağ batı toplumlarında sınıfsal katmanlaşmaya bağlı olarak çalışan ve çalışmayan sınıflar mevcuttu. Örneğin: kölelerin tek ve asli görevi seçkinler için çalışmaktı. Zamanı aylak ve tembel olarak geçirmek ise Aristokrat kesim (seçkin) kimselere mahsustu. Dolayısıyla antik dönemde tam anlamıyla boş zaman sınıfları ve çalışma sınıfları mevcuttu (Russel, 1990:12-14). Protestanlığın doğuşuyla birlikte de Tanrı için faaliyet göstermenin tek yolu olarak görülmüştür. İlk çağ toplumlarında toplumun boş zaman olarak algıladığı ve tükettiği yaşam alanları mevcuttu. Ancak bu alan net çizgilerle birbirinden ayrılmış değildi. Bu döneme boş zamanın algılanışı

zorunluluklardan uzak, doğal, toplumsal, kültürel ve çevresel etkenlere bağlı olarak kısmen yaşanıyordu.

Endüstrileşme ile birlikte tüm toplum kesimlerinin çalışmak suretiyle toplumsal konumlarını yükseltecekleri inancı yaygınlık kazanmıştır. Bu hem çalışmanın bir yaşam biçimi olarak kabul edilmesini hem de çalışmayı diğer uğraşı biçimlerinden kesin olarak ayırmaya yol açtı. Çalışma ve boş zaman ikileminin doğuşu ve boş vaktin çalışmadan ayrı, farklı olarak değerlendirilmesi endüstrileşme ile başlamıştır denilebilir. İş – boş zaman ayrımı, büyük ölçüde endüstriyel devrimle birlikte ortaya çıkmıştır. Endüstrileşme, teknik ve bilimsel gelişmeler beraberinde söz konusu olgulara ayarlı dönüşümlere yol açmıştır. Örneğin, toplumun dokusu, işleyiş mantığı, insan ilişkileri, çalışma yaşamı, örgütlenme, yönetim ve etkinlik alanları büyük ölçüde endüstrinin öngördüğü toplumsal yaşam standartlarına uygun biçimlenmiştir.

Ancak çalışma –boş zaman gibi yalnızca iki kutuplu bir yaşama alanının varlığı kimi toplumbilimlerin eleştiri konusu edilmektedir. Örneğin; Samuel ve Romer, çalışma zamanı dışında, ailevi yükümlülüklerin görüldüğü zaman ile boş zaman gibi iki farklı zaman dilimine ağırlık vermektedir. Çalışmanın özerk bir alan olarak belirmesi ile birlikte, çalışmaya benzemeyen yaşam alanları doğmuştur (Aytaç, 2002:258). Samuel ve Romer dışında Dumazedier, Parker ve Kraus’da çalışma dışında ki zamanı ailevi yükümlülüklerle geçirilen zaman ve boş zaman olmak üzere iki farklı sınıflama getirmişlerdir.

6. Boş zamanlara Sosyolojik Bakış

Boş zaman sosyolojisine bakışta iki ana gelenek vardır. Birinci gelenek, amprik araştırmalardan oluşur. Bunları; a) boş zaman modellerinin yaşam çevrimi boyunca nasıl değiştiğini inceleyen çalışmalardır. b) çalışma ile boş zamanın nasıl karşılıklı ilişkisinin olduğu ve çalışmadan arta kalan zamanların belirli sınırlarla ayrılmış olduğunu belirten çalışmalardır. c) boş zaman etkinliklerinin film seyretme, spor etkinlikleri, müzik ve dans faaliyetleri gibi özel türleriyle ilgili araştırmalardır.

İkinci gelenek ise, boş zamanın değişen niteliği ve toplumdaki değişimleri ve rollerini sorgulayan kuramsal yaklaşım olan işlevselci ve neo Marksist yaklaşımdır. İşlevselci yaklaşım 1960’ lı yıllarda “boş zaman toplumu” na doğru kaçınılmaz bir yönelme olduğunu belirtmiştir. Neo Marksist yaklaşıma göre ise boş zamanlar hem devletlerin hem de özel girişimin tam olarak müdahale ettiği bir alandır. Devlet bu alana

yönelik düzenlemeler yaparak özellikle şiddet ve politik ajitasyon içermeyen orta sınıf kültür ve tadını içeren etkinlikleri teşvik eder. Özel sektöre ise bu alanı tamamen ticarileştirmiştir. Yeni tüketim malları üretip bunları pazarlayıp sunmaktadır (Yıldır, 2003:80). Neo-Marksistler, boş zamanın bir piyasa ürününe dönüşerek ticari bir sektöre döndüğünü belirtmişlerdir.

Frankfurt Okulu'nun çalışmalarında ise, boş zaman kötümser biçimde, bireyleri sömürüp kültürü homojenleştirerek kitlesel ticari eğlencelerden (sinema, spor, televizyon, komedi gibi) oluşan bir kültür endüstrisinin ortaya çıktığını belirten görüşler sunmuşlardır (Marshall, 1999:683).

Ayrıca boş zamanlara ilişkin yapılan kuramsal yaklaşımlar genellikle çalışma ilişkileri ve boş zaman açısından incelenmiştir. Modernliğin en etkin süreci iş/ çalışma yapısında oluşmuştur. Bu yapıdaki gelişmeler iktisadi, siyasi, toplumsal, ailesel, kentsel alanlar ve boş zaman gibi alanlarda yeni oluşumlar meydana getirmiştir.

Çalışmanın yüceltilmesi, kapitalist düzenin sürekliliği için bir önkoşul olarak kabul edilsede, toplumbilimciler en az çalışma kadar, çalışma dışı zamanların önemi ve önemsenmesi gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Çalışmanın kutsanması kadar çalışmanın sonunun geldiğini ileri süren ütopyik yaklaşımlar bulunsa da bugün için boş zaman çok boyutlu bir algılama ve kullanım değerine kavuşmuş ve boş zaman sosyolojik olarak farklı kuramsal yaklaşımların gelişmelerine zemin hazırlamıştır. Genel olarak sosyologların boş zaman anlayışları ve bu konudaki bakış açılarına bakıldığında;

Marx'a göre boş zaman insanın gelişmesinin bir alanıdır. Marx boş zamanı olmayan kişiyi bir yük hayvanına benzetmektedir (Marx, 1997:27). Marx, çalışma zamanlarının normal bir süreye çekilmesini istemektedir (Nyland, 1990:139). Marx, insanların boş zamanlarında kendini gerçekleştirmenin zorunluluğunu anlatmaktadır (Yıldır, 2003:84). Marx insanın gelişmesiyle tam olarak neyi kastettiğini belirtmemiş olmasına rağmen bu gelişmenin çok çalışma ve az ücretle olmayacağını bilmektedir. Marx'a göre kapitalist çalışma düzeni insanı kendisinden, doğadan ve ürettiği şeylerden yabancılaştırdığını belirtmiştir (Aydoğan, 2000:92). Marx boş zamanların toplumsal önemini kavrayan ilk düşünürlerden biri olduğunu ancak içinde bulunduğu yaşamsal sorunların onu, temel sorunlara yönettiğini söylemek mümkündür (Aytaç, 2002:238).

Lafargue' de, çalışma denen çılgınlığa karşı durulması gerektiğini belirtmiştir. Lafargue Çalışma saatlerinin günde 3 saatle sınırlı olmasını, geriye kalan zamanda ise

insanların yatarıcı etkinliklerde bulunmaları için serbest bırakılmasını, baskıcı ve müdahaleci etkilerden arındırılmasını istemektedir. Lafargue' ye göre tembellik hakkı eşittir boş zaman hakkıdır. Günümüzde bu tamamen olmasada kısmen meşru bir hak durumundadır (Lafargue, 1991:35). **Lafargue** makinelerin insana özgürlüğünü bahsettiğini savunur. Makinelerin insanı zor ve yıkıcı çalışmalardan uzaklaştırdığını savunmaktadır. Lafargue çalışmanın hristiyanlığın katkısıyla kutsanması ve teşvik edilmesi ile kapitalist üretim mantığını desteklediğini ve işçileri (Çalışan kesimi) aptallaştırdığını belirtmiştir. Burjuvanın yükselmesi ve kapitalist ahlakın yaygınlaşması ile birlikte boş zaman sürekli yadsınmıştır. 19. yüzyıl Avrupasında çalışma insan hayatının temel gerçeği olarak görülürken, ayakta kalmak için çok çalışmak gerektiğini savunmuştur. Lafargue, çalışmaya karşı çalışma saatlerinin azalıp, ücretleri ve bayramları/ tatilleri artırmak gerektiğini, yani boş zaman hakkını savunmuştur (Lafargue, 1991:49).

Veblen, boş zamanı varlıklı sınıfın kendini savunma alanı, boş zaman etkinliklerini de bir tüketim objesi olarak görmektedir. Modern toplumda her şey gibi boş zaman eylemine katılımda nesnelleştiğini alınır satılır hale geldiğini savunmuştur (Aytaç, 2002:265). **Veblen**, egemen/aylak sınıfın malları emek verilerek elde edilmemiştir. Şiddet ve hile ile kazanılmıştır. Aylak /egemen sınıf leş yiyicilerdir. Gösteriş için tüketim zenginlerin boş yaşam tarzının belirticisidir. Aylak sınıfın toplumsal kesimlerin statu ve saygınlıkları boş zaman faaliyetleri, israf ve gösterişi, kısıtlayıcı tüketim yoluyla kanıtlanma içinde yer almaktadır. Bu etkinliklere en iyi örnekleme avcılık olarak gösterilmiştir (Erkip, 2000:257).

Russel' e göre boş zamanlar bir insanlık hakkıdır. Çalışma çok ağır şartlarda olmamalıdır. Russel, modern dünyada köleliğe yer olmadığını belirterek aşırı çalışmaya itiraz etmektedir. İyi düzenlenmiş bir çalışma programıyla ve örgütlenmesiyle hem çalışma saatlerinin önemli ölçüde kısıtlanabileceğini hemde bu sayede işsizliğe çözüm bulunabileceğini belirtmiştir (Erkip, 2000:258).

From' da insanların boş zamanlarını çoğu kez gösteri izleme ve meta tüketimi şeklinde geçirmektedirler. Çalışma süreci doğası gereği yabancılaşmayı üreten işleve sahiptir. From, birey yabancılaşma ortamında tek, yabancı, güvensiz, itaatkar, teslimiyetçi olduğu gibi, çalışma dışında da benzer tavırlar gösterip egemen manipülasyona ayarlı uysal-itaatkar, edilgen bir katılımcıdır-tüketimcidir, görüşündedir (Aytaç, 2002:243).

Reisman'a göre modern toplumda boş zamanların değerlendirilmesi, bireyin özgür seçiminden çıkmış, daha çok eğlence endüstrisi ve kapitalist sistemin ekonomisinin tekeline girmiştir. Modern toplumda insanlar boş zaman etkinliklerine kendi istekleri doğrultusunda değilde “başkalarınınca yönetimli” olarak katılmak veya bu alanda dev şirketlerin istekleri ve yönlendirmeleri doğrultusunda tercihte bulunduğu görüşünü ileri sürmektedir (Aytaç, 2002:268).

Adorno ve Horkheimer'e göre teknoloji, iş ile iş dışı zaman arasındaki ayrımı ortadan kaldırmaktadır. Kültür endüstrisi olan film, müzik, televizyon, radyo, magazin kitlesel tüketime hazırlanmış eğlence ürünleridir. Kültür sanayinin ürünleri hem çalışmada hem de serbest zamanlarda bireylere sunulan, ekonomi mekanizmasının bir modelidir (Aydoğan, 2001:145). Bunlar, yapay eğlence ihtiyacı oluşturmakta bu süreçte, boş vakit kullanımında da çalışma gibi, zamanla bağlayıcı ve hafta sonu yorucu bir etkinliğe dönüşmektedir. Boş zaman işten bunalan bireyin işe yeniden koyulabilmesi için yapmak zorunda olduğu mecburi etkinlik haline gelmiştir (Aytaç, 2002:246). Boş vakit, kültür endüstrisine hizmet eden bir tüketim kaynağıdır (Aydoğan, 2001:145). Kültür endüstrisi var olan düzenini satmaktadır. Zevk, beğeni, bireysel sunum, algılama, ifade, kültür endüstrisi yoluyla tektipleştirerek standart bir forma (ortalama insan) sokulmaktadır (Aytaç, 2002:248).

Baudrillard'a göre, modern toplum bir tüketim toplumdur. Boş zaman, kapitalist pazar açısından bir “meta değerine” sahiptir. Boş zaman eşittir, değer üretimidir. Kapitalist etiğin her yerde geçerli, çalışma dışındada boş vakit ve tatillerde aynı “zorlama ahlakı” geçerlidir. Örneğin brozlaşma saplantısı gibi (Baudrillard, 1997:190). Bugün boş zaman önemli bir kısmını tüketici aktiviteler, birer toplumsal kimlik ögesi ve statüsel temsil alanı olarak kurumsallaşmıştır. Boş zaman doğrudan ve dolaylı olarak satın alınmak zorundadır (Yıldır, 2003:105). Zamanın yokluğunun gerçek özgürlük anlamına geldiğini belirtir ve ezici çalışma zamanları sonucunda tüketilmek ve zevk almak üzere edinilen bir nesne olarak zamandan özgürlük adına vazgeçilemeyeceğini söyler. Daha çok tüketme ve bu yolla mutlu olma bir yurttaşlık görevi olarak zorla benimsetilmektedir. Tüketim toplumu dünyayı bir bakıma büyük bir mağaza olarak algılamaktadırlar. Baudrillard'a göre insanların daha fazla tüketmek için daha çok çalışmak durumunda kaldıklarını belirtmektedirler (Aytaç, 2002:249-251).

Dumazedier'e göre boş zaman, bireyin kendini gerçekleştirme isteği doğrultusunda açığa çıkan yeni bir toplumsal gereksinimdir (Yıldır, 2003:107). Mutlu

olma ya da hoşnutluk boş zaman etkinliklerinin temel bir karakteristiğidir. Boş zaman etkinlikleri kişinin biyolojik ritmini etkileyerek fiziksel ve sinirsel gerilimlerden uzaklaşması olanağı tanımaktadır (Dumazedier, 1974:67-74).

Gorz'a göre çalışma dışı zaman tümüyle boş bir zamandır. Katı bir çalışma yerine faydacı ve esnek bir çalışmanın bireylerin gelişimi açısından daha olumlu olacağını belirtmektedir (Argın, 1992:29). Gorz'a göre boş zamanın insani ve sosyal gelişmeye hizmet edecek şekilde yapılandırılması önemlidir. Kapitalizmin ve sosyalizmin bireyin özgürleşmesinin yolunu açmadığını, çalışmayı öne çıkardığını belirtmektedir (Aytaç, 2002:266). Kapitalist dünyada tüketime ve çalışmaya endekslenmiş mutluluk arayışları, ancak boş zamanın yaratıcı, özgürleştirici, arkadaşlık-dostluk ve sanatsal yönleri ile aşılması mümkündür. Kapitalist sistemin dayattığı değerler ve sistemin eğemen/baskıcı manipülatif etkilerinin nötr hale getirilmesine hizmet edebilecek etken sadece boş zamandır. Gorz için boş zaman özgürleşme ve özerklik anlamına gelir ve bireyin gelişmesinde boş zaman hayati bir öneme sahiptir (Aytaç, 2002:249).

Samuel ve Romer' de üç temel modern toplumsal zaman tipi önermektedirler. Birincisi, işe gidip gelmeyi de içeren çalışma zamanı. İkincisi, insanların ailevi yükümlülükleri için ayırmak durumunda oldukları toplumsal olarak yükümlenen zaman. Üçüncüsü ise ailevi sorumluluklar ve çalışma dışında kalan boş zamanları oluşturmaktadır. Samuel ve romer boş zamanı herhangi bir maddi karşılık beklemeden gerçekleştirilen ve kişinin doğrudan kişisel istekleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri bir serbest zaman parçası olarak görmektedir (Argın, 1992:34).

Aytaç'a göre boş zaman özünde türlü niyetleri maskeleyici bir içerim taşır. Boş zaman giderek genişleyen ve zenginleşen içeriğiyle, bireysel- toplumsal olduğu kadar, kurumsal, iktisadi, politik, ideolojik boyutlanmalara haizdir ve bu yönüyle iktidar, hegemonya ve bağımlılık ilişkilerinin yürürlükte olduğu bir sosyal alanın ortasında yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında, bireysel, toplumsal, varoluşa tatmin arayışlarına karşılık olabildiği gibi, politik iktisadi dizgenin kendini yeniden üretmesine de katkı sağlar. Boş zaman doğası itibarıyla bireysel temsil, toplumsal kabul görme, kimlik edinme, ulusal bütünlüğü sağlama, ideolojik farklılıkları nütrolize etme, iktidar karşısındaki bağımlılığı artırma, tüketici hazcı güdüler üretme, uyumculuk-sosyalleşme, rıza göstericilik gibi gizil işlevler ve bunlara dayalı yeni eğilimlerin oluşturulmasına hizmet eden bir olgudur (Aytaç, 2004:115).

Bu tür tartışmalara ve bakış açılarına karşın boş zamanların sosyologların ilgi alanları içinde yer almasına, çok ender rastlanmaktadır. 1990' lı yıllardan sonra medya, spor, kültürel çalışmalar, tüketimcilik, kitle iletişim ve teknolojik gelişmelerde odaklaşan çalışmalar artmıştır. Boş zaman sorunun sosyologlarca ele alınması, yüzyılımızda daha fazla irdelenmesi beklenmektedir (Marshall, 1999:683).

7. Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmayı Etkileyen Faktörler

Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını ve bireysel bazda tercihlerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin önem dereceleri farklı olabileceği gibi kişiden kişiye de değişiklikler gösterebilmektedir.

Boş zamanların değerlendirilmesini etkileyen ve destekleyen literatür araştırmaları sonucu belirlenen çeşitli faktörler vardır ve bunları şu başlıklar altında toplamak mümkündür (Bucher, 1979: 395-396 - Erkal, 1982:120 - Sağcan 1986:84, - Tezcan, 1977:19 - Karaküçük,1999:102 - Doğan, 2000:442 - Demir- Demir, 2006:38 - Kaya, 2003:30-52).

7.1. Sosyo-Demografik Faktörler

Bireylerin boş zaman değerlendirme etkinliklerinde yaş, cinsiyet, yaşanılan yerleşim birimi ve eğitim düzeyinin etkili olduğu söylenebilir. Bireyler aynı kültür içinde bile olsa boş zaman değerlendirme eğiliminde farklılıkların ortaya çıkması, farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerinin yanında yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, yaşanılan yer gibi demografik faktörlerle de bağlantılıdır (Chick, 1986:112 - Smith, 1987:64-67).

Yaş, boş zaman faaliyetlerine katılmayı etkileyen önemli faaliyetlerden biridir. Genç yaşlarda olan bireyler, yaşlılara göre daha fazla fiziksel ve sportif faaliyetlerde katılma eğilimindedirler. Her yaş grubunun katılmış olduğu boş zaman etkinliklerinin türü ve katılma sıklığı da farklı farklıdır. Yaş basamaklarına göre boş zaman aktiviteleri değerlendirildiğinde 12 yaş altı çocukların oyun oynama, parka gitme gibi etkinliklerle geçirilirken, 12-18 yaş arasında sportif etkinlikler ağırlıklı olarak yapılmaktadır. 18-24 yaşları arasında sosyal ve kültürel içerikli boş zaman aktiviteleriyle ilgilenmektedirler (Ünver vd., 1986:145). İleri yaşlardaki bireylerde ise, pasif boş zaman etkinliklerinin yapıldığı araştırmalarda belirtilmiştir.

Genç yaş olarak tanımlayabileceğimiz 18-30 yaşları arasında boş zaman etkinliklerine daha fazla bir katılım olabilmektedir. Bunda bireyin evlenmemiş

olmasına veya evli olan bireylerin çocuklarının bulunmamasına bağlıdır denilebilir. Bu yaşlarda bireyler fiziksel olarak enerjisinin en yüksek olduğu bir dönemdir ve bu sebeplerden dolayı fiziksel beceri gerektiren aktivitelere yoğun olarak katılabilirler (Kaya, 2003:45).

Cinsiyet, bireylerin boş zaman etkinliklerine katılmalarını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Yapılan bir çok çalışma bu olguyu destekler niteliktedir (Demir-Demir, 2006:37). Culp (1998), Henderson (1993), Moccia (2000), Altergoot ve Mc Creedy (1993)' de yapmış oldukları araştırmada bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler arasında cinsiyetin önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir (Demir- Demir, 2006:37). Cinsiyet, toplumsal tutum ve davranışlarda önemli farklılıklar yaratmaktadır. Toplumun kız ve erkeklere yüklediği belirli roller vardır. Geleneksel toplumlarda çok kesin çizgilerle belirtilmiş, örf ve adetlerle sınırlandırılmıştır. Çalışan **bayanlar** ile çalışmayan bayanlar açısından günlük boş zamana sahip olma süreleride farklılıklar arz etmektedir. Bu süre hem çalışan hemde bir iki çocuğu olanlar için daha az boş zaman anlamına gelmektedir (Dumazedier, 1991:102). Modern kent alanlarında cinsiyet farklılığının değişen toplumsal yapı içerisinde tutum ve davranışlarda daha az yansımaktadır. Belirtilen bu tutum ve davranışların boş zaman davranışlarına da yansımaktadır. Bu farklılıklar Wilson' a göre; bazı boş zaman etkinliklerinin fiziksel özellikler gerektiriyor olması, kızların ve erkeklerin farklı toplumsallaşma tecrübelerine sahip olması, kadınların genellikle ev merkezli konumda bulunmasından kaynaklandığını belirtmiştir (Wilson, 1980:22-32).

Erkeklerin boş zaman tercihleri sportif aktiviteler, kahvehane- kafe ve pub gibi eğlence ağırlıklı mekanlar olarak sıralanırken, kadınlar boş zaman etkinliklerinde daha çok ev merkezli ve genellikle pasif etkinliklerle geçirdikleri görülmektedirler. Bunlar; sinema-tiyatro, gönüllü çalışma veya kurslara gitme, kültürel ve sosyal etkinliklere katılma, komşu-akrabalara ev ziyaretleri gibi etkinliklere katılmaktadırlar. Kadınlar erkeklere oranla dış merkezli aktivitelerde daha az sayıda yer almaktadırlar.

Erkek ve kadın, aynı katılım oranlarının saptandığı aktiviteler de vardır. Bunlar: televizyon izleme, müzik dinleme, komşu- akrabalara ziyarette bulunma olarak sıralanmıştır. Cinsiyet farklılığında, boş zaman değerlendirme aktivitelerinin birey için taşıdığı anlamda değişiklik gösterebilmektedir. Erkek için bir boş zaman aktivitesi, kadın için bir zorunluluk olabilmektedir, yemek pişirmek gibi (Kaya, 2003:47-48).

Medeni durum, yani evli olma hali insan soyunun devamını sağlayıcı, ailelerin kurulması ve sürdürülmesini belirleyen temel bir öge olarak tüm toplumlarda var olan bir müessesedir. Medeni hal, yani evlilik bir sözleşmedir ve aileyi sürekli kılan bir akit olarak işlem görür. Evlilik sosyal bir mekanizmadır (Aytaç, 2002:146).

Araştırmalarda, kişilerin boş zaman değerlendirme faaliyetlerini tercihlerinde cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve medeni durumlarının etkin rol oynadığı belirtilmiştir (İlban- Özcan, 2003:213). Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını ve katılma sıklıklarını etkileyen faktörler arasında medeni durumda önem arz etmektedir (Demir-Demir, 2006:36-48). Yapılan bir araştırmada medeni durumlarına göre değerlendirildiğinde “boş zamanım olmuyor” seçeneğinin tamamen evli oluşu, evliliğin ve aile sorumluluklarının insanların mesai dışı zamanlarının önemli bir kısmını doldurduğu söylenebilir (İlban- Özcan, 2003:212).

Medeni durum ile aile içindeki bireylerin boş zaman sürelerinde farklılık göstereceği gibi seçilen aktivite türlerinde de değişiklikler olabilir (Kaya, 2003:40). Evli olmak eya çocuk sahibi olmak etkinliklerin çoğunun ev merkezli olabileceği anlamına gelmektedir. Sinema-tiyatro- konser gibi etkinliklere katılanların tercihleri medeni durumlarına göre değerlendirildiğinde, bu tip etkinliklere bekarların evlilere oranla daha yüksek oranda tercih ettikleri belirtilmiştir. Medeni durum ile spor yapma tercihleri arasındaki ilişkide de aynı şekilde bekarların daha yüksek oranla yer aldıkları görülmektedir (İlban- Özcan, 2003:39). Öğretmenler üzerine yapılan araştırmada da bekar öğretmenlerin evli öğretmenlerden daha çok spor yaptığını belirtmiştir (Öcalan, 1996:39). Bireylerin sadece evli bekar oluşları boş zaman etkinliklerini belirlemede yeterli olmamaktadır. Evlilerin çocuk sayıları ve çocukların yaş durumlarında boş zaman faaliyetlerine katılmada etkindir (Kaya, 2003:40).

Eğitim düzeyi ile boş zaman etkinliklerine katılma faaliyetleri arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır (Demir- Demir, 2006:38 - Tezcan, 1982:56). Eğitim, bireylere bilgi, davranış ve kabiliyet kazandırılması ve geliştirilmesi için uygulanan sürekli faaliyetler dizisidir. Eğitim toplum hayatında çok önemli fonksiyonlara sahip olup diğer sosyal olgu ve bilimlerle karşılıklı etkileşim halindedir. Eğitim, ekonomi, hukuk, yönetim, din, kültür, spor ve sanat boş zamanlarla çok sıkı ilişki içerisindedir (Erkal, 1983:80). Eğitim düzeyi yüksek olan kişiler boş zaman etkinliklerine fazla ve daha çok çeşitlilikle katılmaktadırlar.

Eğitim seviyesinin yükselmesi ile beraber bireylerin hayata bakış açıları genişlerken, statü, gelir ve deneyim kazandıran meslek edinmesini de sağlar. Eğitim seviyesinin yükselmesi, ekonomik geliri de arttırmaktadır. Bu da boş zamanı daha iyi kullanabilme imkanı yaratmak demektir. Eğitimle beraber sosyal statüde bir değişme meydana gelmektedir. Statünün eğitim yoluyla elde edilmesi ise, kişiyi topluma açık hale getirmek ve sosyal hayat içerisindeki yerini almasına yardım etmektedir. Bu nedenle, kısmen boş zaman etkinliklerine olan eğilim artmaktadır (Erkal,1983:123).

İnsanların eğitim seviyesi ne kadar fazla olursa, boş zaman faaliyetlerine katılımcılığı da yüksek olacaktır. Bu yargıyı destekleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır ve daha uzun eğitim alan kişinin, daha yüksek sosyal statü, daha büyük gelir elde etmesinden dolayı bu ilişki desteklenmektedir (Badmın- Coombs and Rayner, 1988:24). Yine araştırmalara göre, bireyin eğitim düzeyi arttıkça, boş zaman etkinliklerine katılımlarında arttığı, etkinliklerin seçimi ve katılım sıklıkları aktiflik düzeyinde eğitim ile bağlantılı olduğu görülmektedir (Lindsay- Ogle, 1972:19-20).

Yerleşim yeri ve yaşanan yer ve ortam gerek fiziki ve gerekse çevre özellikleri bakımından, bireyin boş zaman etkinliklerine katılımında ve sıklıklarında önemli olabilecek faktörlerden biridir. Çocukluk dönemi toplumsallaşma sürecinin geçirildiği yerleşim yerinin kırsal, kent ve büyükşehir olması, bireyde kırsal veya kent toplum değerleri ve normları ile oluşan davranış biçiminin gelişmesine neden olabilmektedir (Kaya, 2003:49). Büyük kentlere yaşayan bireyin boş zaman değerlendirme konusundaki tercihleri ve eğilimleri, kırsal yerleşim biriminde yaşayan bireylerinkinden son derece çeşitli olmasına karşın, kırsal kesim özelliği gösteren köy-kasaba ve ilçelerde yok denecek kadar azdır. Bu da bireyin boş zaman davranış ve etkinliklere katılımını sınırlandırmakta/ etkilemektedir. Genel bir ifade ile etkinliklere katılım imkanları yaşanan yerleşim yerindeki fiziki, sosyal ve yönetsel konumu ile etkilenmektedir (Whittaker- Shelby, 1988:261).

7.2. Ekonomik Faktörler

Ekonomik gelir, bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmasını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Ekonomik gelirin, bireyin yapmak istediği pek çok etkinlik türünde ve sayısında önemli rol oynadığı düşünölmektedir (Wilson, 1980:22-32 – Dottavio vd., 1980:357-367). Bir başka görüşte ise, etkinliğin bireye maliyeti ve fiziki olarak yapılabilirliği, özellikle düşük gelir grupları için aktiviteye katılmada belirleyici

olabilmektedir (Waux, 1975:36). Bireyler, temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra gelirlerinden bir kısmını arttırabiliyorsa, gelirinin arta kalan kısmı ile boş zaman faaliyetlerine katılmaları söz konusu olabilmektedir. Ekonomik gelir, sadece boş zaman türünü değil aynı zamanda katılma sıklığının da etkilemektedir (Demir- Demir, 2006:38). Gelişmiş ülkelerde insanların boş zaman etkinliklerine harcadıkları para miktarı yüksektir. Örneğin; kişisel gelirin İngiltere'de %20'si, Almanya'da %30'u, İsveç'te %45'i ve Japonya'da % 22'si boş zamanları değerlendirme faaliyetleri için harcamaktadırlar (Simanons, 1975:306).

Yapılan araştırmalarda, yüksek gelire sahip bireylerin yeni ve pahalı olarak nitelendirilen boş zaman etkinliklerine (golf, tenis, dış turizm veya seyahat gibi) daha fazla katılma eğiliminde oldukları tesbit edilmiştir (Demir- Demir, 2006:38).

Meslek, sosyal sınıf içerisinde bireylerin konumlarını belirlemektedir. Gostav Schmoller'e göre meslek, "halk içinde hnerler göstermektir" ve meslekler ise, bu sürecin sonunda olan bir sınıflamadır (Kessler, 1985:136).

Meslekler sosyal hayatta bir itibar sırasına konarak değerlendirilebilirler. Ayrıca mesleki farklılıkların etkisi, servetin dağılımı, ekonomik, sosyal, dini rollerle birlikte değerlendirilmelidir (Atay, 1999:67). Her toplumda farklılaşmayı belirleyen kriterler toplumun hakim değer ve anlam haritasına dayanmaktadır. Belli bir mesleğe sahip olma her toplumda önemsenen bir niteliktir (Aytaç, 2002:190). Sosyologlar sosyal tabakaları belirleyen en önemli faktörün meslek olduğunda birleşmektedir (Özkul, 1997:41). Meslek sosyal örgütlenme içerisindeki işlevlerine göre, bireyin hayatını devam ettirmesini sağlayan ve sosyal statünün belirlenmesinde büyük önem taşıyan gelir düzeyinin belirleyicisi durumundadır (Aytaç vd., 2001:66). Meslek bir kişinin sosyal konumunun tek ve en iyi göstergesidir (Edgell, 1998:44).

Bireylerin sahip olduğu **mesleklerin**, onların boş zaman etkinliklerine katılmalarını etkilediği birçok araştırmada ortaya konulmuştur (Kaya, 2003:43 – Holman, Eperson, 1984:277). Boş zaman değerlendirme davranışı meslek sahiplerinin prestijlerini gösterme alanı olarak değerlendirilebilir. Bireyler eğitim düzeyinin artması ile beraber prestijleri yüksek konumlara ulaştıkça, boş zaman yaratma ve bu zamanı gösterişli ve bireysel gelişmeler için kullanma isteğinde de artış görülebilir (Lindsay- Ogle, 1972:19-20). Yüksek prestije sahip boş zaman değerlendirme şekilleri olarak düşünülen, sanatsal ve kültürel yoğunluk taşıyan sanat gösterileri, tiyatro, konser, konferanslara katılım, kitap okuma gibi etkinlikler üst prestij gruplarında yüksek statülü

etkinlikler olarak görülmektedir. Televizyon izleme, kahvehaneler gibi ucuz eğlence yerlerine gitme ise, düşük statülü bir aktivite olarak görülmektedir (Kaya, 2003:43). Profesyonel ve üst düzey yönetsel meslek gruplarındaki bireylerin maliyeti yüksek etkinliklere yöneldikleri görülmektedir (Wilson, 1980:22-32).

Meslek faktörünün etkinliklerin çeşidi veya düzeyi üzerinde belkide tek başına etkili olamayacağını; eğitim, gelir, yaş ve cinsiyet gibi değişkenlerle birlikte anlam taşıdığını belirtebiliriz.

7.3. Toplumsal Faktörler:

Kültür bir yaşama biçimi olup, geçmişte yaşanılmış bazı birikimlerin bugüne ve yarına aktarılmasıdır. Bu aktarımda bazı gelişmelerle beraber zenginleşir ve bir sonraki nesile aktarılır. Her toplumun yaşam biçimi, o topluma özgü çok çeşitli kurumsallaşmış davranış biçimlerinden oluşmaktadır. Bir toplumu diğerlerinden ayırakta ve bir marka görevi olmaktadır. Toplumun kimlik kartı yerine geçmekte, toplumun değerlerini bir araya getirmekte ve bütünleştirmektedir (Tan, 1981:151). Kültür bir yaşam tarzı olarak düşünüldüğünde, gelenek, görenek, din, aile, ekonomik düzen, gibi sosyal kurumlar, değer yargıları, fikir akımları, bilgi, teknik, sanat ve boş zaman ile ilgili amaçlar kültür kavramının içine girmektedir. Bu anlayış içerisinde “boş zaman değerlendirme” bir yaşam biçimi haline gelmiştir. Endüstriyel gelişimini tamamlamış toplumlarda, bilim, teknoloji ve eğitim seviyesinin yükselmesi ile değişen boş zaman anlayışında popüler kültür ve popüler boş zaman değerlendirme şekilleri, iç içe girmiştir (Kaya, 2003:32).

Boş zaman etkinlikleride bu kültür aktarımından etkilenmektedir. Dünyada yaşayan insanlar içerisinde düşün, eğlence, sanat, müzik, sportif etkinlikler farklı farklıdır. Hatta bir ülke içerisinde de farklılıklar görülmektedir.

Aile insan neslinin devamı, çocukların sosyal çevreye hazırlanması, birinci grup tatmini, kültürün aktarılması gibi işlevleri yerine getiren temel sosyal bir kurumdur ve aile toplumun çekirdeğini oluşturur (Aytaç, 2002:141). Aile bireyin sosyallaşmaya başladığı ilk sosyal birimdir (Özkul, 1997:17).

Aile, bireyin boş zaman davranışlarını oluşturan ve yönlendiren ilk ve en önemli sosyal çevredir. Boş zaman etkinliklerine ilk başlama yeridir. Ailenin işlevlerinden biri hatta en önemlisi eğitim ve buna bağlı olarakta yapılan boş zaman eğitimidir (Tezcan, 1982:74). Bireyin boş zamanlarını değerlendirme konusunda sahip olduğu tutum ve davranışlar, aile içi etkileşim yoluyla edindiği değer ve normlarla belirlenmektedir. Bu

değer ve normlar ailenin sosyo-kültürel ve sosyo- ekonomik özelliklerinin yanı sıra, kırsal ve kentsel aile oluşuna göre de farklılıklar taşımaktadır (Wilson, 1980:32).

Bireyler çalışma dışı boş zamanlarının büyük bir kısmını aile üyeleri ile birlikte geçirmekte ve bunuda isteyerek yaptığı ve birlikte geçirilen zamanların daha fazla olmasını istemektedirler (Crandall, 1979:16). Aile bireylerinin evli olması, çocuk sahibi olması ile ev merkezli aktivitelerin olacağı anlamına gelmektedir. Toplumsallaşmanın ve eğitimin en genel boyutlarıyla yaşandığı aile-içi etkileşim sürecinden sonra, etkileşim; okul ve akran gruplarında devam etmektedir (Bozatay, 1998:31-34).

Etkileşim grupları da bireyin boş davranışını etkileyen en önemli sosyal faktörlerden birisidir. Bireyin çocukluk dönemlerinde en yakın sosyal çevresi olarak akran gruplarının da akran grupları (mahalle ve okul arkadaşlıkları) ve önemli kişiler gelmektedir. Yetişkinlik döneminde ise meslektaşları, iş arkadaşlıkları ve sosyal çevredeki arkadaşlıklar da katılmaktadır (Mills, 1984:3).

Bireyin boş zamanlarını değerlendirme konusundaki eğitim ve toplumsallaşması yaşam boyu sürmekte, aile ve yakın çevresi ile bağlantılı olarak devam etmektedir. Çocukluk yıllarında bireyin kazandığı boş zaman etkinlik alışkanlıkları, yetişkinlik dönemindeki etkinliklerle benzerlik içerisinde olabilmektedir. Boş zamanları değerlendirme etkinlikleri koşullara göre devam etmekte, değişmekte, terk edilmekte veya yeni aktivitelerle yönelebilmektedir (Kelly, 1980:129-154). Yapılan bir araştırmada yetişkinlik döneminde bireyin boş zaman değerlendirme eğilimi ve aktivite şekillerinin çoğu, ailesinde edindiği alışkanlıkların izlerini taşıdığı belirtilmektedir (Yoesting-Burkhead, 1973:26).

Sosyal sınıflar, 17. yüzyıldan itibaren gelişip ortaya çıkan endüstriyel toplumların karakteristik gruplarıdır (Atay, 1999:83). Sosyal bilimcilere göre sınıf “bireyin toplumdaki yeri, ekonomik statüsü, politik statüsü, sosyal saygınlığı (Prestiji) ve eğitimi bireyin toplumdaki konumunun belirleyicisi olarak kabul edilmektedir (Atay, 1999:90- Aytaç, 2002:200).

Sınıf kavramı siyasal güç, mülkiyet ve meslek sistemleri ışığı altında kişilerin toplumsal rol ve statülerindeki farklılığı ifade etmektedir (Aytaç, 2002:200). Sosyal sınıflar tüm toplumlarda vardır ve dolayısıyla tüm toplumlar sınıflı toplumlar olarak birbirine benzerler. Gelir veya saygınlık düzeyi ölçüt olarak ele alındığında sınıf evrensel bir gerçeklik haline gelir, zira zenginlik ve saygınlıkta eşitsizlik tanımayan toplum yoktur (Benetton, 1991:60).

Gelişmiş toplumlarda tabakalaşma biçimleri olan kölelik, kast ve zümreler sanayileşme ile birlikte yerini sınıf sistemine bırakmıştır. Sosyal sınıflar, makinelerin önem kazandığı, geleneklerin ve dinin önemini kaybettiği, sanayi toplumlarının tabakalaşma biçimidir ve sınıflar arasındada hareketlilik görülmektedir (İçli, 2002:135). Sınıflar arasında farklılıklar vardır. Sosyal sınıf, yalnızca ücret veya gelir miktarındaki sayısal farklılığı değil, aynı zamanda gelirlerin dağılışı ve harcanış şeklindeki niteliksel farklarında belirtmektedir (Dumazedier, 1967:63).

Sosyal sınıfları karakterize eden belirli yaşam biçimi vardır ve bu yaşam biçimi boş zaman etkinliklerine belli zorunlu şekiller getirmektedir. Boş zaman değerlendirme şekillerindeki bu farklılıklar özgürce seçme sonucu olduğu kadar, kısmende olsa belirli zorunluluklardan kaynaklanmaktadır. Bu zorunluluklar, bireyin sosyal sınıfının motiflerini taşır. Dumazedier bu farklılıkların sanatsal, entellektüel ve sosyal alanlarda dikkat çekici boyutlarda olduğunu belirtmiştir (Kaya, 2003:34).

Değerler, sosyal yaşamı biçimlendiren ve belirleyen temel unsurların önemli bir kısmını oluştururlar. Toplum içerisinde tutum ve davranışlar, eylemler, duygular, fikirler, kişiler, gruplar, amaçlar ve araçlar tümüyle değerlere göre karşılaştırılır ve daha iyi, daha kötü, daha doğru ve başka biçimlerde değerlendirilmeye alınır. Değerler arzu edileni veya edilmeyeni, beğenileni ve beğenilmeyeni, doğru olanı veya olmayanı belirleyen temel standartlar olarak işlevde bulunurlar.

Özellikle 1900'lü yıllarda boş zamanların değerlendirilmesi kavramı insanların fiziksel ve ruhsal yapılarını ve onların verimliliklerini arttıran bir etmen olarak görülmeye başlanmıştır (Yu, 1999:123).

Değerlerdeki değişim, sosyal yönden ele alınacak olursa; öncelikle kadınların boş zaman etkinliklerine katılmalarından söz etmek gerekir. Kadının sosyal hayattaki yerinin farklılaşması ile birlikte, spor, tiyatro, müzik gibi etkinliklere katılımları, eğlence ve turizme olan ilgilerinin artması sonucu olmuştur (Karaküçük, 1999:116). Yaşanan bu değişim süreci uzun yıllar alan bir süreçte gelişmiştir. Fakat bunu toplumumuzun geneli için söylemek çok zordur. Kırsal kesimlerde ve varoşlarda yaşayan ailelerde kadınların bu tip faaliyetlere katılması hoş karşılanmamaktadır.

İnanç değerlerindeki yaklaşımların değişmesi de, rekreatif etkinlikleri desteklemektedir. Türkiye'de, bir zamanlar çok yaygın olan "top oynamak günahtır" anlayışı değişmiştir. Spor yapmanın insanların fiziksel, ruhsal, sosyal yönden faydalı olduğu yönünde bir anlayışa bırakmıştır (Canan, 1994:111).

Değişen değerlerden birisi de “ailecilik”tir. Gelenekten aileden çekirdek aileye geçiş yaşanmaktadır. Çekirdek ailede çocukların anne ve babalarıyla etkileşimi çok daha fazla olmaktadır ve bu bir tür boş zaman faaliyeti sayılabilir. Çekirdek ailede, anne baba ve çocukların boş zaman faaliyetlerine katılmasını ailesi istemekte ve yönlendirmektedir. Bugün bir amerikan öğrencisi, boş zaman faaliyetlerine katıldığı nisbette başarılı sayılmaktadır ve statüsü artmaktadır (Bakır, 1987:27).

7.4. Teknoloji ve Kitle İletişimindeki Gelişme Faktörleri

Teknolojideki inanılmaz gelişmeler insanların boş zamanlarını sürekli arttırırken, üretilen yeni ürünlerle günlük hayatın zorunlu görevleri için de zamanı kısaltmıştır. Teknolojideki gelişmelerde boş zaman kullanılmasını etkilemiştir. Örneğin; otomobil, amerikan halkının boş zaman değerlendirme biçimini diğer teknolojik gelişmelerden daha fazla etkilemiştir. Düzgün ana yolların yapımı ile birçok amerikalının daha uzak mesafelerdeki parklara, sahil kenarlarına, tatil köylerine gitme olanakları çoğalmış ve böyle yerlere olan talep, teknolojik gelişmelerden biri olan otomobil sayesinde giderek artmıştır (Gökdeniz, 1994:111).

Modern teknoloji, bu ürünlerin yanında boş zamanları değerlendirmek içinde çeşitli ürünler yaratmıştır. Örneğin; gelişmiş spor ve oyun ekipmanları, televizyon, film ve video gibi görsel aletler, yapay çim, yapay dalga ve buz- kar aletleri, luna parklar vb. sıralanabilir. **Teknolojik gelişmeler** sonucunda insanlar daha az çalışarak, daha fazla boş zaman elde etmişlerdir. Dünyada yaygın olarak kullanılan boş zaman değerlendirme faaliyetlerinden olan radyo, televizyon, sinema gibi faaliyetlere ayrılan zaman bu şekilde daha da artmıştır (Bayraktar, 1975:31).

Kitle iletişim teknolojisindeki gelişme ve yenilikler, milyonlarca insana birden etki eden radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap, internet gibi iletişim araçları yaratmıştır. Bu araçlar, günümüzde hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş, insanların belli düşüncelere, duygulara, eğilimlere ve çeşitli yaşam tarzlarına yönlendirmelerinde önemli rol üstlenmiştir. **Kitle iletişim araçları**, insanların yaşadıkları toplum içinde ve yeryüzünde olan değişiklikleri, en kısa zamanda ulaştırılmasını sağlamaktadır. Bu araçlar, en kısa zamanda fazla bilgi ve topluma herhangi bir konu hakkında karar vermede etkili olmaktadır. Kitle iletişim araçları insanların bir mal hakkında karar vermelerinde etkili olabilmektedir.

Kitle iletişim araçlarının gücü ile, öncelikle insanların zamanı iyi kullanabilme ve boş zamanlarını kendilerinin de hoşlanabileceği imkanları ölçüsünde değerlendirebilme bilincini ve eğitimini yaratmak mümkündür. Kitle iletişim araçlarından olan televizyon, toplum üzerindeki etkisi bilinmektedir (Bakır, 1987:26). Ayrıca kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve çok geniş kitlelere hitap edebilmesi ile boş zaman değerlendirme faaliyetleri olan doğal güzellikler, tarihi eserler, eğlence merkezleri gibi yerlerin tanıtılmasını kolaylaştırmıştır.

Dünyada reklamcılık teknikleri de kitle iletişim araçları ile gelişmektedir. Modern reklamcılık teknikleri de insanları geniş ölçüde boş zamanları değerlendirme faaliyetlerine yöneltmiştir. Örneğin: olaylara göre giyim, seyahat, özel bir eğlenceye gitmek boş zamanlarda kullanabilecekleri satın almak gibi. Reklamcılık faaliyetlerinin günümüzde kazandığı boyutlar daha önce seyahat etme alışkanlığı olmayan pek çok insanın, turizm faaliyetlerine katılmalarında etkili olmuştur (Sağcan, 1986:89).

8. Boş Zamanları Değerlendirmenin Genel Özellikleri

Bireysel ilgi-tutum ve alışkanlıkların şekillenmesinde etkili olduğu düşünülen birçok faktör bulunmaktadır. Çok çeşitlilik arz eden, kişilerin ilgi, dürtü, amaç ve katılım şekillerine ve daha birçok faktörlere göre boş zamanları değerlendirme özellikleri konusunda ortak bir noktaya ulaşmak zorlukları vardır (Karaküçük, 1999:66). Herkes için ortak olan noktaları belirlemek güç olsada, asgari müştereklerin belirlenebileceği düşünülmektedir. Konu ile ilgilenen birçok araştırmacı tarafından kabul edilen bazı temel ortak özellikler mevcuttur.

Buna göre, boş zamanları değerlendirmenin temel özellikleri şöyle sıralanabilir: (Tezcan, 1982:27 - Karaküçük, 1999:67 – Gökdeniz, 2003:30-32):

- 1- Birey bu etkinliklere kendi istediği için katılır. Katılacağı faaliyeti kendisi seçer ve katılır. Katılımda gönüllülük esastır.
- 2- Bu etkinliklere katılan kişi mutlu olur. Faaliyetlere katılmaktaki esas amaç, tatmini yakalamak ve zevk almaktır. Faaliyetin kendisi, kişi için bir ödüllendirmedir, mutluluk kaynağıdır.
- 3- Boş zamanları değerlendirme faaliyeti esnekler. Sayısız etkinlikler bulunabilir. Bireysel, grupsal, örgütlü, örgütsüz vb. olabilir. İnsanların boş zamanlarında hoşlanarak yaptıkları etkinlikler geniş ve çeşitlilik göstermektedir.

- 4- Boş zamanları değerlendirme evrensel olarak uygulanmaktadır. Etkinlikler insanlar için ortak bir lisan oluşturmaktadır. Güzel sanatlar, spor, müzik tüm dünya da aynı özelliği taşımaktadır.
- 5- Boş zamanları değerlendirme genellikle bir çeşit etkinliği gerektirir. Etkinlik fiziksel, zihinsel, toplumsal ya da duygusal olabilir.
- 6- Boş zamanları değerlendirme ikincil ürünlere sahiptir. Herhangi bir etkinliğe katılma entelektüel, fiziksel, toplumsal, sağlık, toplumsal uyum-ilişkiler ve iyi vatandaşlık gibi kişilik özellikleri kazandırır.
- 7- Her yaştaki ve cinsteki insanların faaliyetlerine katılmalarına imkan verir.
- 8- Faaliyetlere katılan kişiye özgürlük hissi verir. Kişi yoğun iş stresinden-patronunun olmadığı, emredilmediği ve tamamen kendilerine ait bir zaman olarak düşündüğü andır. Bugün boş zaman etkinlikleri, toplumsal bakımdan olumlu ve kişiye yararlı etkinlikler olarak görülmektedir.
- 9- Boş zamanları değerlendirme faaliyetleri, her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilir.
- 10- Boş zamanları değerlendirme faaliyetleri, toplumun geleneklerine, törelerine ahlaki ve manevi değerlere uygun olmalı ve sosyal değerlere ters düşmemelidir.

Ancak bunun dışında, içki içmek, kumar oynamak, uyuşturucu kullanmak gibi “atipik boş zaman durumu” kişisel ve toplumsal yarar sağlamayan etkinliklerle de boş zamanları değerlendirme biçimlerine rastlanmaktadır.

Boş zamanları değerlendirme etkinlikleri ve uygulama biçimleri, genellikle o toplumun kültürel değerlerini yansıtmaktadır. Toplum içinde yapılan bir faaliyet başka bir toplumda ilgi görmeyebilir. Türk toplumunda boş zaman değerlendirme alışkanlıkları, cinsiyete, yaş'a, faaliyet çeşitlerine ve uygulama biçimlerine göre, Avrupa - Amerikan toplumlarına göre farklılıklar göstermektedir (Güngör, 1989:98).

Boş zamanları değerlendirmenin özellikleri genel olarak sıralandıktan sonra var olan boş zamanları değerlendirmenin bireyde, toplumda ve fiziksel olarak nasıl bir etki ve yararı olacağı sorusu gündeme gelmektedir.

9. Boş Zamanları Değerlendirmenin Yararları

Boş zamanları değerlendirmenin yararlarını temel olarak üç ana başlıkta toplayabiliriz. Bunlar; fiziksel, psikolojik ve sosyal yararları olarak sıralanmaktadır (Curtis, 1979:57-58 – Ağaoğlu, 2002:37-40).

9.1. Fiziksel Yararları

Teknolojik gelişmelere paralel olarak artan makineleşme ile beraber bunların kullanımında bir yaygınlık da meydana gelmiştir. Bu aletlerin kullanılması ile beraber insanlarda bir hareket azlığı görülmektedir. Bu hareketsizlik beraberinde birçok hastalığı da getirmektedir. Bunlardan kurtulmanın en etkili yolu fiziksel aktivitelere yönelmektir.

Boş zaman etkinliklerinden biri olan spor, dans, açık ve kapalı alan eğlenceleri, insanların fiziksel sağlıkları için önemli ve ihmal edilemeyecek bir unsurdur. İnsan hareket eden bir varlıktır. Doğumuyla birlikte vücut organları ve sistemleri gelişir ve büyümeye başlar. Yaşamın sürdürülebilmesi için harekete ihtiyaç vardır; yemek yeme, yürümek, çeşitli hareketlerde bulunmak gibi. Sağlıklı büyüme, gelişme ve yaşamı sürdürmek için uygun bir fiziksel yapı ve fiziksel aktivite gereklidir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki düzenli fiziksel aktivite, şişmanlığı, kalp ve dolaşım sistemi hastalıklarını, yüksek tansiyon, kolesterol, çeşitli kas ve eklem rahatsızlıklarını vb. gibi önlemede etkilidir. Egzersizle sağlığı korumak bilimsel bir gerçekliktir (Zülal, 2002:72-75 – Zorba, 2000:7-10- Erkan, 1982:10).

Sağlık sözüyle genelde ilk anlaşılan beden sağlığıdır. Oysa sağlık bir bütündür ve insanın psişik ve tinsel yaşamını kapsar. Spor sağlıklı olma, sağlıklı yaşama yoludur. Sporun sadece sağlık üzerinde etkisi vardır diyebiliriz ifadesi eksik kalmaktadır. Sporun pek çok olumlu sonucu vardır (Erdemli, 2002:31).

9.2. Psikolojik Yararları

Psikolojik yarar hali, insanın ruh sağlığını ifade etmektedir. Ruh sağlığı “kişinin kendisiyle ve çevresiyle sürekli bir denge ve uyum içinde olmasıdır. Ruhsal bakımdan sağlıklı bir insanda aranan nitelikler, olgun bir insanda aranan niteliklerdir. Ruhsal bakımdan sağlıklı, olgun insan seven ve sevilen, davranışları tutarlı, gerçekçi, özgür, çevresiyle uyumlu ilişkiler geliştiren, toplumda bir yeri ve görevi olduğunun bilincinde olan insandır. Yeteneklerini belirli bir amaca yöneltir, doğru ve verimli olarak kullanır.

Kendine güvenir, umutsuzluğa kapılmaz, esnektir, hoşgörü sahibidir (Yörükoğlu, 1980:5).

Günümüzde insanın aile, okul, iş hayatındaki yoğunluğu ve sorunları sinir sistemini bozarak yorulmasına ve dayanma gücünün azalmasına neden olabilir. Modern yaşamın ortaya çıkardığı değişik stres yapıcılar ve bunların karşısında insanın ortaya koyduğu tepkiler, önemli bir rahatsızlığı ortaya koymaktadır (Karaküçük, 1999:94). Bu gibi baskılardan uzaklaşmak için insanlar değişik bir ortam içerisine girip moral kazanmak isterler. Bu ortam onlar için dinlenmek, eğlenmek, değişiklik yaratacak ve kendisini yenileyecek boş zaman faaliyetleridir. Ayrıca değerlendirilmeyen boş zamanlar bireyde sıkıntı yaratmaktadır. Bu sıkıntılarda bireyleri olumsuz zararlı arkadaş grupları içine girmesine, alkol, uyuşturucu madde kullanma, ruhsal bozukluklara, hastalıklara ve türlü suçlara itmektedir (Atmaca, 1997:335).

Gedik'e göre, boş zamanları değerlendirilmesinin psikolojik açıdan yararları şöyle sıralanabilir; birey boş zamanlarını olumlu şekilde değerlendirmekle fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin bütünleşmesinden doğan bir kişilik kazanır. Bireylerin dürüst, adil, hoşgörülü, kibar ve anlayışlı olmalarına katkıda bulunur. Saldırganlık eğilimlerinin azalması ve cinsel gerginliklerin giderilmesi boş zamanların değerlendirilmesi aracılığıyla sağlanabilir. Boş zaman faaliyetleriyle kişi bir gruba, takıma veya organizasyona katılarak yalnızlığını giderebilir. Birey bu etkinliklere katılarak, dışa dönük kişilik geliştirme imkanına sahip olur (Gedik, 1985:33-38).

Boş zaman faaliyetlerine katılım davranış değişiklikleri, kişisel gelişim, sağlıklı duygu süreci gibi sonuçlara ulaşmada kişiyi destekler. Yer değiştirme ile kişiler, üzerlerinde olan baskıyı atarlar. Boş zaman aktivitelerinin çeşitli olması, değişik ve pozitif psikolojik sonuçları doğurur (Leiber ve Fesenmaier, 1983:2).

Birçok psikiyatrist rekreasyonu dengenin ve mutluluğun yakalanmasında etkili bir unsur olarak görmüşlerdir. Boş zamanları değerlendirme sadece hastalıkların önlenmesi için değil aynı zamanda psikolojik sağlığın oluşmasında da bir araçtır. Psikiyatristler, rekreasyonun zihinsel ve duygusal hastalıkları önlediğine inanırlar (Kraus, 1977:182-186).

9.3. Toplumsal Yararları

İnsanlar doğal özellikleri itibariyle sosyal özellikleri ile beraber yaratılmışlardır. İnsanlar birbiriyle olan ilişkilerine sadece temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamazlar. Aynı zamanda katılım, kabullenme, yakınlık gibi sosyal ihtiyaçlarını da giderirler.

Sosyalleşme uzun bir süreçtir. Boş zaman aktiviteleri de sosyalleşme için bir hizmet sürecidir. Özellikle boş zamanlarda kazanılan davranışlar bütün yaşamı etkiler. Sosyalleşme sürecinde bireyin içinde yaşadığı toplumun rol beklentilerini ve değerlerini öğrenir (Kılbaş, 1994:41). Sosyalleşme sürecinde aile ve arkadaş grupları çok önemli araçlardır. Grup faaliyetlerinde katılımcılar sosyal ihtiyaçlarını karşılar veya ortamları hazırlar. Bu kişide bir tatmin yaratır ve kendini tanımasına yardımcı olur.

Kişi boş zaman faaliyetlerine katılarak kendisi için ikinci bir kimlik oluşturma sürecine de girebilir. Birçok insan için boş zaman etkinliklerine katılmak, onların sosyal statüsünü yükseltir (Cordes ve İbrahim, 1991:262-268).

Modern yaşam insanı hergün biraz daha gündelik hayatta rutin ve monoton bir yaşama sürüklemektedir. İşyerindeki kurallar ve çalışma ortamındaki sıradanlık bireyi sosyal çevresinden uzaklaştırıp yabancılaşmayı daha yoğun olarak yaşamasına sebep olacaktır. Modern yaşamda birçok etmenler, insanları birbirinden ayırmaktadır. Ekonomik statü, toplumsal mevkii, ırk, milliyet, eğitim ve kültürel farklılık gibi farklılaşmalar insanları birbirinden ayırmaktadır. Üyeler arasında kuşku, hoşlanmama, itimsizlik olmaktadır. Komşuluk, birlik ve arkadaşlık bağları da giderek zayıflamaktadır. Gruplar halinde uygulanan boş zaman etkinlikleri katılanlar arasında bir dayanışma sağlamaktadır. Modern insan yeterli zamanı ve parayı bulduğu takdirde, sürekli yeni ve özgün aktivitelere yönelecektir. Bu faaliyetlerle üyeler birbirini tanımakta, ilişki kurmakta ve yakınlaşmaktadırlar. Bu sayede boş zaman faaliyetleriyle toplumda yaşamın niteliği gelişmekte, yaşam daha yaratıcı, mutlu ve zengin bir duruma gelmektedir (Tezcan, 1977:31).

10. Boş Zamanları Değerlendirmenin İşlevleri

Boş zamanları değerlendirme kurumunun çoğunluğu olumlu ve bazı olumsuz işlevleri bulunmaktadır (Okumuş, 2002:166 - Tezcan, 1977:29-40).

10.1. Olumlu İşlevleri

10.1.1. Dinlenme İşlevi: Boş zaman, insanın bedensel ve ruhsal açıdan dinlenme ihtiyacını karşılar. Dinlenme, yeniden hayata hazır hale gelmek veya iş

sonrası stres ve yorgunluk atma ile bedensel aşınmaları ve sinir gerilimlerini kaldıran bir fonksiyon üstlenmiştir.

Çalışma saatlerinin günde 12-15 saat olduğu sanayi devriminin ilk dönemlerinde, işçilerin boş zamanları sadece fiziksel gücü yeniden elde etmek anlamında dinlenme fonksiyonunu yerine getirilerek dolduruluyordu. Çalışan için boş zaman bir sonraki çalışma günü için bedeni, fiziksel gücü hazırlamak anlamına geliyordu (Karaküçük, 1999:49).

Günümüz sanayii toplumlarında çalışma ve çalışma dışı zamanlar belirli bir düzene konulmuştur. Çağdaş insan için dinlenmek ve boş zaman etkinliklerine katılmak, bedensel ve ruhsal yönden yenilenmek için aktif veya pasif birçok etkinliğe katılmak anlamına gelmektedir.

10.1.2. Oyun ve Eğlenme İşlevi: İnsan fiziksel, ruhsal ve mental yapısının bir gereği olarak, oyun oynama ve eğlenmeye de ihtiyaç duyar. Boş zaman insanın bu ihtiyaçlarının giderilmesinde olumlu işlevlere sahip bir fenomendir. Oyun ve eğlenme bir spor branşının uygulanması olduğu gibi dans, çeşitli gösterimler, çeşitli yarışmalar şeklinde de olabilir.

10.1.3. Düşünsel – Zihinsel ve Tatmin İşlevi: Boş zamanları değerlendirme, insanı dinlendirerek çalışma zamanlarında yapamadığı düşünce egzersizi yapma fırsatı doğurur. Birey boş zamanlarında etrafında olan çeşitli olayları özgür bir kafayla düşünüp ele alma fırsatı yakalar. Bu düşünce insanın daha geniş bir düşünce ufkuна sahip olmasına, daha hoşgörülü, katılımcı, özgürlükçü olmasına katkıda bulunur. Ayrıca birey boş zamanlarında yaptığı sanat ürünleri, müzik çalma, resim yapma yada yardım kurumlarındaki etkinliklerle bireysel tatmin olabilirler.

10.1.4. Bireyselleşme ve Ailevi İşlevi: Boş zamanlar insana birey bilincini kazandırır. Dumazedier' in, boş zamanın “boş zaman” olmasının önemli şartlarından biri olarak saydığı bireylik, insanın boş zaman tarafından geliştirebileceği bir durumdur. İnsan birey olarak karar verip özgürce değerlendirdiği boş zamanlarda bireysel yönünü daha da geliştirebilir.

Boş zaman faaliyetlerine katılma aile bireylerinin bütünleşmesine, birbirlerine karşı saygı ve sevgi dolu olmalarını sağlar. boş zaman değerlendirme faaliyetlerine katılmanın temelini ilk atıldığı yer ailedir. boş zamanları değerlendirme faaliyetleriyle çocuklar aile içi ve toplumsal rollerini öğrenip pekiştirebilirler.

10.1.5. Sosyalleşme ve Kültürel İşlevi: Boş zamanları değerlendirme bireyselleşme işlevinin yanında bireyin sosyalleşme işlevlerine de sahip olduğu söylenebilir. Sosyalleşme süreci bir toplumsal olgu olarak, bireyin doğuştan itibaren toplum üyeliğini kazanmasında geçirdiği sürecin tümüne verilen addır (Erkal, 1983:42-43). Boş zaman faaliyetleri, bir yandan insanın bireyselleşmesinde etkili olurken, diğer yandan da insanlarla bir araya gelerek yaptığı toplumsal faaliyetlerle de insanın sosyalleşmesinde olumlu anlamda işlevleri olur.

Ayrıca insanlar kendi hayat tarzına ve isteklerine uygun, kendi gibi düşünen insanların bir araya geldiği çeşitli dernekler, kulüpler vb. kurumlara gidebilir veya katılabilirler. Sivil kurumların ortaya çıkmasıyla beraber bunlar bir merkez haline gelmiştir. Bu merkezlerde çay partileri, konferanslar, günlük gezinti ve turlar, kermesler vb gibi çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler yapılmaktadır. Yapılan bu faaliyetleri organize eden ve katılan kişiler arası bir yakınlaşma meydana gelir. Bu, insanların daha örgütlü ve planlı bir boş zaman değerlendirmelerini sağlamaktadır. Benzer olarak birey toplumsal olarak katıldığı ki bunlar; arkadaşlık kurma, yeni arkadaşlar elde etme gibi sosyal yönü ile tatmin ve huzurlu olur.

Bir grubun boş zaman değerlendirmesi, onun kültürünün bir parçasını oluşturur. Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında, boş zaman faaliyetleri de tıpkı diğer kurumlar gibi aracılık eder. Boş zamanlarda insanlar kendi kültürlerinin gerektirdiği etkinliklere katılarak kültürel yönlerini geliştirirler.

10.1.6. Ekonomik İşlevi: Boş zamanları değerlendirmenin en önemli işlevlerinin ekonomik hayata olumlu yansıma özelliği göstermesidir. Boş zamanları değerlendirme etkinlikleri ekonomik açıdan bugün büyük bir sektör haline gelmiştir. Boş zamanları değerlendirmenin ekonomik işlevi, onun hem sektör yatırımlarına yol açması, hem de harcamalara neden olması biçimindedir. Her ülkenin ekonomisinde boş zamanları değerlendirme harcama ve yatırımları önemli bir yer tutmaktadır.

Boş zaman aktivitelerinde yapılan bu harcamalar, modern kapitalist ülkelerde devletlerin ve özel sektörlerin gelir kaynağı durumundadır. Boş zamanlar hem tüketime hem de üretime yönelik işlevlere sahiptir. Örneğin; seyahatler, çeşitli televizyon ve filmler, eğlence araçları ve eğlence yerleri için yapılan harcamalar vb. buna örnek olarak verilebilir.

10.1.7. Eğitim İşlevi: Eğitim; kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu esas alan, onu yetişkin yaşama hazırlayan, gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesine

yarayan bir süreçtir. Boş zamanların değerlendirilmesinin amaçları da bu amaçlara yöneliktir. Boş zamanları değerlendirme, eğitimin tamamlayıcı bir parçasıdır.

Boş zamanları değerlendirme ve okul eğitimi birbirine paralel olarak yapılmaktadır. Boş zamanları değerlendirme örgün eğitim bağlamında eğitim işlevi, hem boş zamanı değerlendirmenin okul eğitimine katkıda bulunması hem de okulun boş zaman eğitimi vererek boş zamanları değerlendirmeye katkıda bulunması şeklinde iki yönlüdür. İkisi de sonuçta boş zamanları eğitim işlevleri kapsamında değerlendirilebilir.

Boş zamanları değerlendirmenin bir başka eğitimsel yolu ise informel eğitim biçiminde değerlendirmeyle gerçekleşebilmektedir. Hafta sonları ve yaz tatillerindeki bazı faaliyetler boş zaman eğitim işlevine katkıda bulunabilirler.

10.1.8. Değerler/Moral İşlevi: Boş zamanları değerlendirmenin önemli bir işlevi de dini alanda kendini gösterir. İnsanlar kendi inanç dünyalarının gerektirdiği ibadetleri bu zamanda ve sınırsızca yerine getirebilir. Ama boş zamanlarda insanlar bir araya gelerek topluca ibadet etme, dini konferans ve sohbetlerle dinin uygulanması ve anlatılması gibi ortamlarda sağlamaktadır. Dini tören ve bayramlar Allah'ın insanlara sunduğu bir boş zamandır. Bu günlerde insanlar bir araya gelerek belirli bir haz alarak mutlu ve huzurlu olurlar.

Modern toplumlarda boş zamanları değerlendirmenin önemli bir işlevi, insanların tören gereksinimlerini karşılamaktır. Törenlere katılmak gereksinimi tüm toplumlarda evrensel bir olaydır. Bu törenler dini bayramlar, karnavallar, eğlenceler, şenlikler, ulusal bir bayram kutlaması vb. şeklinde yapılmaktadır. Her toplumda geleneklerle de törenler yaratılmıştır ve uygulanmıştır. Törenlerin boş zaman uğraşları içermesi nedeniyle ilgi görmektedir.

10.1.9. Sosyal Dayanışma ve Bütünleşme İşlevi: Günümüzde birçok etmen insanları birbirinden ayırmaktadır. Bunlar; ekonomik statü, toplumsal konum, ırk, milliyet, eğitim, kültürel farklılık ve mezhep gibi etmenler olarak sıralanabilir.

Boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinde bir araya gelen insanlara, daha geniş ve özgürce düşünme ve aralarındaki dargınlıklara ve kırılmaları ortadan kaldırma fırsatı vermekte, statü, etnik ve mezhep farklılıklarının getirdiği veya getirebileceği olumsuzlukları atma fırsatı sağlamaktadır. Boş zamanları değerlendirme faaliyeti herkesimden çalışan insanların bir araya gelmesine vesile olarak toplumsal bütünleşmeye katkıda bulunmaktadır.

10.1.10. Sağlık İşlevi: Boş zaman etkinliklerinin sağlık alanına temel katkısı, hastalıkların önlenmesi ve sağlıklı, sağlam, mutlu insanlar yaratılmasına yardımcı olmasıdır. Özellikle açık havada gerçekleştirilen boş zaman etkinlikleri, psikolojik olarak insanları rahatlatmaktadır. Boş zaman etkinlikleri dinlenme, eğlenme, yaratıcı etkinlikler duygusal istikrarı da sağlamaktadır. Ayrıca hastanelerde, hasta olan kişilere moral gücünü desteklemek, can sıkıntısından kurtarmak ve dolayısıyla iyileşme sürecini hızlandırmak için bazı boş zaman programları hazırlanmakta ve uygulanmaktadır.

10.2. Olumsuz İşlevleri

Boş zamanlar iki tarafı keskin bir kılıca benzetilmektedir. İyi ve olumlu işlerde kullanılmadığı zaman, bireyler ve dolayısıyla toplum açısından olumsuzluklar içerebilir. Boş zaman değerlendirmenin olumsuz bazı yönleri vardır (Dönmezer, 1966:83-92). Bunlar;

1-Boş zamanlarda iyi bir zaman değerlendirimi yapılmadığı takdirde, zaman israfi olabilir.

2- Boş zamanlar olumlu yönde kullanılmadığı takdirde, toplum içerisinde suç oranının artmasında etmen olabilir.

3- Boş zaman faaliyetlerine katılma gelir durumu ile orantılıdır. Herkese belli düzeyde de olsa bir fırsat ve imkan eşitliği verilmemesi durumunda toplum içinde kutuplaşmalara ve sınıflar arası çatışmalara yer açılabilir.

4- Boş zamanları değerlendirme belli ilke ve esaslara riayet edilmemesi, sosyal normları, toplumun değerlerini, inançlarını, dini inanç ve ibadetlerini hiçe sayacak faaliyetlerde bulunması durumunda toplumsal barış yerine çatışmaya neden olunabilir.

5- Belli merkezlerden ve tekdüze yapılan boş zamanları değerlendirme etkinliklerinin yapılması durumunda etkinlikler dinlenme ve eğlenme olmaktan çıkıp mutsuzluğa itebilir.

6- Modern toplumlarda boş zamanları değerlendirme de bireysel tercihlerin yanında, daha çok medya, siyasal yönlendirmeler ve hegemonik ideoljinin onadığı ve teşvik ettiği bir kullanım değerine sahiptir. Birey bu etkilerin hegemonyasından ve baskısından kurtulduğu durumda kendi insiyatifinde ve serbestçe farklı boş zaman etkinliklerine katılabilir.

11. Boş Zaman Faaliyetlerinin Sınıflandırılması

Boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinin genişliği ve karmaşık yapısı nedeniyle herhangi bir şekilde sınıflama yapmak çok güçtür. Etkinlikler çok çeşitli olduğundan sınıflandırılması, boş zamanların işlevlerine ve çeşitli kriterlere bağlı olarak şekillendirilmektedir (Kaya, 2003:22). Boş zamanları değerlendirme faaliyetleri bireylerin yaşlarına, cinsiyetlerine, arkadaş çevrelerine, amaçlarına, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapılarına, buldukları yörenin gelenek ve göreneklerine, kişiliklerine, ilgi ve yeteneklerine göre farklılıklar gösterirler. Boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinde önemli olan, kişinin bu faaliyetlere katılma amacı, isteği ve zevkidir.

Boş zaman etkinliklerini sınıflandırma ilk kez Amerikalı toplumbilimci Lynd tarafından başlatılmıştır. Lynd, boş zaman etkinliklerini içeriği ve ortaya çıkış şekline göre: a) geleneksel boş zaman etkinlikleri (Konferans, okuma, müzik, sanatsal uğraşlar) b) teknolojik ilerlemelerle ortaya çıkan modern etkinlikler (Otomobil, radyo, televizyon, sinema gibi) ve örgütsel boş zaman etkinlikleri (gruplar, kulüpler, dernekler gibi) olarak sınıflandırmıştır (Akt:Kaya, 2003:23).

Karaküçük, boş zamanları değerlendirmeyi iki ayrı şekilde sınıflandırmıştır (Karaküçük, 1999:74).

- 1- Amaçlarına göre; dinlenme amaçlı, kültürel amaçlı, toplumsal amaçlı, sportif amaçlı, turizm amaçlı, sanatsal amaçlı yapılan etkinlikler olarak sıralanabilir.
- 2- Çeşitli kriterlere göre; yaş faktörüne göre, etkinliğe katılanların sayısına göre, zamana göre, kullanılan mekana göre, sosyolojik muhtevaya göre, olmak üzere sınıflamayı yapmıştır.

Yapılan bir başka sınıflama türü ise etkinliğe katılma sürelerine göre yapılmıştır (Gökdeniz, 2003:27). Buna göre boş zamanlar ikiye ayrılır;

- 1- Uzun süreli boş zamanlar; çocukluk dönemi boş zamanlar, yıllık izinler boş zamanlar, emeklilik dönemi boş zamanları
- 2- Kısa süreli boş zamanlar; işgünü (akşam üstü) boş zamanlar, hafta sonu boş zamanları, kısa süreli tatiller olarak sıralanmıştır.

Ayrıca kişinin etkinliklere katılım tarzları göz önüne alınarak sert veya yumuşak (Abadan, 1961:23), aktif veya pasif (Köknel, 1993:350) olarak sınıflandırmaktadır. Sert (Aktif) boş zaman faaliyetleri, kitap okumak, spor yapmak, müzik alanında icra ile uğraşmak, el işi yapmak, resim yapmak, konferanslara gitmek, kurslara katılmak,

gençlik teşkilatında görev almak vb.’ dir. Sert (aktif) boş zaman faaliyetleri, içeriği itibariyle bireyin tek başına aktif olarak yapması gereken faaliyetlerdir. Yumuşak (Pasif) sinemaya gitmek, tiyatroya gitmek, radyo dinlemek, televizyon izlemek, arkadaşlarla amaçsız dolaşmak, kahveye gitmek, spor müsabakalarını izlemek vb.’ dir. Pasif katılım, etkinlik çeşitlerine göre değişmektedir. Bir futbol maçını izlemek için evde televizyonu açıp karşısına geçip oturmak ile, maçı stadyumda çeşitli uğraşlar vererek ve açık hava imkanlarından yararlanarak izlemek arasında farklar bulunmaktadır. Bu faaliyetlerin her ikisi de pasif boş zamana girmekle beraber, pasiflik dereceleri farklı farklıdır. Futbol maçını pasif olarak izleyen bir kişi, belki de futbola ilgi duyacak, sevecek ve futbolu aktif olarak yapacaktır (Karaküçük, 1999:80).

Nash’ta kullanım biçimlerine göre sınıflamayı; zamanı öldürmek, yorgunluğu unutmak, duygusal ve seyirlik katılım, etkin bir katılım, yaratıcı katılım olarak sıralamıştır (Nash, 1960:89-96).

Bayer’ de boş zaman etkinliklerini; “aktif ya da pasif, toplum ya da bireyin yararına dönük, tek başına ya da grupla yapılabilen, günün herhangi bir saatinde- belirli saatlerde ve düzenli olarak yapılan, bir araç kullanımı gerektiren ya da herhangi bir araç kullanılmaksızın yapılan etkinlikler (Gökmen vd., 1985:17) olarak sınıflamışlardır.

12. Boş Zamanların Etkinlik Alanları

Her birey veya toplumun boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri farklılık gösterebilir (Okumuş, 2002:171). Boş zaman etkinliklerini Ozankaya, “bireylerin veya toplumsal kümelerin boş zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler” olarak tanımlamaktadır (Ozankaya, 1975:45). Uluslararası boş zaman etüd grubu’ da boş zaman etkinliklerini “kişilerin mesleki, ailevi ve sosyal ödevlerini yerine getirdikten sonra hür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgisini gerçekleştirme, maharetini artırma ve toplum hayatına gönüllü olarak katılma gibi bir seri uğraşlardır” (Abadan, 1961:3) olarak tanımlamaktadır.

Boş zamanın etkinlik alanları, boş zamanın şekline, süresine, katılım tarzına, iklime, ekonomik, coğrafi durumlar ile toplum kültürüne göre farklılıklar ya da çeşitlilikler gösterebilmektedir (Zorlu, 1973:87).

Kişilerin faaliyet seçimlerinde ise, yaşanılan çevre, var olan imkanlar, ailenin ya da bireyin sosyo-ekonomik düzeyi, yörenin gelenek ve görenekleri, yaş ve cinsiyet gibi

kişisel özellikleri ile arkadaş çevreleri etkili olabilmektedir (Gökmen, 1985:18). Boş zaman etkinlikleri çok çeşitli gruplandırma yapılarak açıklanmaktadır.

Bucher, boş zaman etkinlik alanlarını şöyle belirtmektedir (Bucher, 1979:404 - Curtis, 1979:31-48).

- 1- Müzik uğraşları; Ensturmantal müzik çalışması, orkestra çalışması, koro toplulukları, oda müziği çalışmaları vb.
- 2- Dans faaliyetleri; Folklorik danslar, sosyal danslar, modern danslar, balo etkinlikleri
- 3- Sanat ve el becerileri; Plastik sanatlar, deri işleme, grafik sanat, seramik, maden işleme, fotoğrafçılık, sanatsal yapılar, dikiş nakış
- 4- Spor ve oyun; Okçuluk, badminton, raket sporları(m.tenisi, tenis), top oyunları, eskrim, golf, eğitsel oyunlar vb.
- 5- Sahne çalışmaları; Oyunlar, festivaller, kulüp etkinlikleri
- 6- Açık hava etkinlikleri; Kamplar, piknik, kamp ateşi eğlencesi, kano, balıkçılık, doğayı koruma etkinlikleri
- 7- Çeşitli etkinlikler; Bahçe işleri ve çevrecilik, tartışma ve forum, kağıt oyunları- zihinsel oyunlar, hobi kulüpleri

Ergin'in yaptığı boş zaman etkinlik alanları sınıflamasında ise; Yaratıcı etkinlikler, spor ve oyun, öğrenme etkinlikleri, seyretme etkinlikleri, bireysel etkinlikler, grup etkinlikleri oluşturmaktadır (Ergin, 1973:31).

Dumazedier'e göre rekreatif faaliyetler şu şekilde verilmektedir.

- 1- Sanatsal (edebiyat, sinema, tiyatro, şarkı, resim, heykel, fotoğraf vb.)
- 2- Entelektüel (konferans, radyo, tv., kitap vb.)
- 3- Sosyal (aile, balo, toplantılar vb.)
- 4- Pratik (bahçecilik, el uğraşları gibi)
- 5- Fiziki (spor, av, yürümek, top oyunları, raket sporları vb.) etkinlik alanları olarak sıralanmaktadır (KTB, 1989: 4).

Gökmen ve Arkadaşları ise, boş zaman etkinlik (rekreasyon) alanlarını; Zihinsel aktiviteler, el becerileri, bedensel beceri gerektiren etkinlikler, toplumsal ağırlıklı etkinlikler olarak çeşitlendirmişlerdir (Gökmen vd., 1985:20). Boş zaman etkinlikleri, Turizm Bakanlığı tarafından 5 grupta toplanmıştır. Buna göre; Deniz ve kum, dağcılık – kış sporları, tabiat ve yeşil turizmi, sosyal hayat ilişkileri, kültürel- sanat ve el işleri etkinlikleri olarak sıralamışlardır (KTB, 1989:23-24).

Yine Karaküçük'e göre rekreasyon programlarının her kesimden insanın ihtiyaç ve ilgi alanlarını kapsayarak, kişilerin rahatlıkla uygulayabileceği ve kendi yeteneklerine uygun alanları seçmeleri gerekmektedir. Bu anlayışa göre şöyle bir gruplamaya gitmiştir. Bunlar; müzik faaliyetleri, spor faaliyetleri, oyunlar, dans, sanat ve hünere gerektiren faaliyetler, mekan dışı faaliyetler, ilmi ve kültürel faaliyetler olacak şekilde sıralamıştır (Karaküçük, 1999:84).

13. Boş Zamanların Çeşitli Toplumsal Alanlarla İlişkileri

İnsanlar çalışma dışı zamanlarında, boş zaman faaliyeti olarak her türlü etkinliği yapabilirler. Bu aktiviteler, Eş ve çocuklarıyla konuşmak, işyerindeki arkadaşlarla şakalaşmak ve sohbet etmek, hayal kurmak, yalnız başına yürümek, şarkı söylemek, kelebekleri ve doğayı seyretmek, koşmak ve çeşitli sportif aktivitelerde bulunmak gibi hayatın her safhasında yapılacak etkinlikler olarak sıralanabilir. Bu boş zaman aktiviteleri, tamamen rastlantı veya organizeli de olabilir. Bu aktiviteler, amaca göre çeşitli ilgi ve değişik karakteristik davranışlara göre de yapılabilir. Boş zaman aktiviteleri belirli ihtiyaçların karşılanmasını da sağlar. Bunlar; fiziksel, sosyal, zihinsel ve duygusal olarak sıralanabilir. Her aktivitenin farklı şekilde mutluluk verici ve eğlendirici rolü vardır. Bunlar değişik formlar oluşturabilirler (Kelly, 1990:187 - Karaküçük, 1999:185-252). Boş zaman aktiviteleri sınırsızdır denebilir.

Boş zaman aktivitelerine etki eden çok çeşitli faktörler bulunmakla beraber boş zamanların bazı sosyal olgularla ilişkisi kaçınılmazdır. Bunlardan bazıları; sanatsal aktiviteler (hobby), sosyal çevre, spor, kahve- kafeterya, eğlence etkinlikleri, popüler kültür, okuma ve kitle iletişim araçları olarak sıralanabilir.

13.1. Boş Zaman ve Sanatsal Aktiviteler (Hobby)

Boş zaman ve sanat (hobby) uzun süreli ilişki içinde olan iki kavramdır. Bazı sanat ve hobby faaliyetleri; resim, koleksiyonculuk, çiçek yapımı, amatör fotoğrafçılık, eski ve sanat yapıtları, bahçecilik, dekorasyon, güzel yazı yazmak gibi sıralanabilir.

Sanatları ayırmak ve sınıflandırmak zordur. Onları, icra sanatları ve edebi sanatlar olarak ikiye de ayırabiliriz. Bunlardan; tiyatro, grafik edebi sanatlara örnek verilebilirken, dansı ise icra sanatına örnek verebiliriz.

Sanat bir tutkudur ve bu amatörece uğraş olarak yüzyıllardan akarak günümüze kadar gelmiştir. Sanata ilgi, güzeli görme, iyiyi bulma coşkusunu arttırır. Yaşamdan

zevk alma yeteneğini doruk noktasına ulaştırır (Karasüleymanoğlu, 1992:84). Sanatsal çalışmalar yüksek miktarda zihinsel ve duygusal enerji gerektirir. Uzun süreli çalışmalar sonucu kazanılan yetenekler kişinin kazandığı değerlerdir. Yetenek burada önemli bir rol oynamaktadır (Tezcan, 1977:109). Kişi yaptığı çalışmalarla kendini ifade edebilecek, kendine yeni özellikler katabilecektir. Bu tür sanatsal ve hobby faaliyetleri aynı zamanda sosyal ilişkileri de geliştirir. Boş zaman faaliyetlerinden biri olan sanat ve hobby faaliyetlerinde esas amaç kişinin kendi mutluluğu ve becerisini sergilemesidir (Kelly, 1990:227-241). Bunlar; kendini ifade etme, öğrenmeyi pekiştirme, yeteneklerin gelişmesi, kişilik değerlerinin artması ile kendini gösterir.

Sanatsal bir faaliyet olan hoby çalışmalarının insanoğlu için kendi varlığını keşfedebilmesi, çevreyi yönlendirebilmesi, güzellikler yaratabilmesi, kişiliğini ifade etmesi için önemlidir. Kişinin kendi estetik yapısını gösterir. Bu aktiviteler rekreasyon programının esaslı bir parçasını oluşturur. Bu süreç yıllar boyu devam eden açık ve kapalı alan faaliyetleri olabilir. Her katılan kişinin en az düzeyde de olsa kendi tatminin oluşmasını sağlar. Bu tatmin ve memnuniyet kişinin özel ilgisi olması durumunda daha da artabilir (Kraus, 1977:467-469).

Sanatsal çalışmaların amacı, bireyin yaratıcı gücünü ortaya çıkarmaktır. Günlük yaşam aktivitelerini zenginleştirmek, hayata daha güzel bakabilmeyi öğretmektir. Unutmamak gerekir ki büyük icatların ve keşiflerin kimileri, boş zaman uğraşları – hobby'ler yoluyla ortaya çıkmıştır. Örneğin; George Eastmen fotoğrafçılığı ve Wright kardeşler uçak deneyimlerini boş zamanlarda yapmışlardır (Tezcan, 1977:36).

13.2. Boş Zaman ve Popüler Kültür Ürünleri

Popüler kültür, yaygın ve herkes için erişilebilir bir niteliğe sahiptir. Popüler kültürün belirleyici ögesi eğlencedir. Popüler kültür, genel anlamda avunma, oyalanma, unutma, kaçış vb. manipülatif maksatlarla yapılmaktadır. Spor, televizyon, sinema, müzik, video, internet vs. popüler kültürün modern yaşamın ürettiği araçlardır. Popüler kavramı, toplum tarafından devamlı kabul edilir olmaya bağlıdır. Popüler kültür, popüler olan herşeyi kapsar. Topluma yerleşmiştir. Popüler kültürü daha çok gençler yaşatır. Yıldan yıla değişen müziği takip etmek, modayı takip etmek, danslar, tiyatro, sinema, okuma, takı vb. gençler daha çok popüler kültür davranışlarını yansıtır.

Geniş halk kitlelerinin yaşam biçimi, zevkleri, değer ve alışkanlıklarını içine alan kültüre popüler kültür denir (Aytaç, 2002:161). Başka bir tanımda da toplumdaki

pek çok bireyin kültürel ve eğlenceli aktiviteleri olarak tanımlanır (Öztürk, 1998:85). Toplumdaki ortalama zevk, standart beğeni kalıpları bu kültürü ele verir.

Popüler kültür, herkese hitap ettiğinden, ortalama bir zevk ve beğeni düzeyine sahiptir. Standarttır, ticaridir, çoğaltılabilir bir nitelik taşır. Bu yüzden popüler kültürün alanı herkesi kucaklamaktadır (Aytaç, 2002:162). Yaygın olma özelliği ile popüler kültür, geniş anlamda gündelik yaşamın kültürü olarak kabul edilir (Bulgu, 1996,27).

Halk kitleleri, popüler kültür olarak sunulan spor ve müzik olaylarına daha çok ilgi göstermektedir. Bu ilgi karşılıklı olarak birbirini etkileyebilmektedir. Örneğin: spor popüler kültürün bir parçası olarak hem ondan etkilenmekte hem de popülerliği nedeniyle onu etkileyebilmektedir (Öztürk, 1998:86). Popüler kültür çok sayıda kişinin boş zamanlarında katıldığı aktivitelerdir ve çabuk değişebilen özelliğe sahiptir.

Günümüzde kitle iletişim araçlarının kültür üretme işlevini üstlendiği, kültürün ise, bir ürün olarak hazırlanıp sunulduğu bir toplumsal yaşam söz konusudur. Özellikle toplumsal değerleri, inançları, sembolleri kullanarak yaratılan ürünlerin toplumlarda uyum ya da benzetmeye yol açmasının sakıncaları, popüler kültür eleştirilerinin odak noktasını oluşturmaktadır. Başta Frankfurt Okulu teorisyenleri olmak üzere, popüler kültürden duyulan endişe tek tip, standartlaşmış mesajların manipülasyon, gücünden kaynaklanmaktadır. Bireyler, popüler kültürün egemenliğine girerek bireysel kimliklerini kaybedeceklerine inanmaktadır (Öcalan, 2003:49). Popüler kültür gündelik ideolojinin yaygınlaşma ve onaylanma ortamını yaratmaktadır (Ersöz, 2002:62).

Buna karşın, popüler kültüre olumlu yaklaşanlar da vardır. Williams, ticari, siyasi yapılar, piyasa kuralları ve resmi eğitim aracılığıyla kitleleştiiren bir popüler kültürü yadsımamakla birlikte, onun kendi kaynaklarından da yararlanması nedeniyle toplum tarafından onaylandığını ve kitleleri bağımlı duruma getirdiğini vurgular. Popüler kavramını halka ait anlamında bir kavram olarak kullanan yaklaşımlar, genel olarak popüler kültüre olumlu bakmaktadırlar. Bir yanda, kitle kültürü eleştirmenlerinin iddialarının tersine, halkın istek ve ihtiyaçlarının şeffaflığı varsayımına dayanarak ve “halk bunu istiyor; popüler olan haklıdır” diyerek, özellikle popüler kültür ürünlerini ve popüler yargıları her zaman olumlayan, eleştirel olmayan yaklaşımlar da söz konusudur (Özbek, 1999:84).

Popüler kültür, toplumdaki pek çok bireyin kültürel ve eğlenceye yönelik aktivitelerini tanımlar. Yüksek kültür ise, klasik müzik, bale, tiyatro, şiir ve güzel sanatlarla ilgilenir. Geleneksel olarak yüksek kültür, üst sınıf veya iyi eğitilmiş

toplumsal elit, batılı ülkelerde yer etmiştir. Yüksek kültür, özellikle daha geniş bir kültürün parçasıdır, fakat nüfusun göreceli olarak daha küçük bir parçasını bağlar. Yüksek kültür, çoğunluk kültürüne göre bir alt kültür durumundadır (Bulgu, 1996:27).

Popüler kültür, seçkin kültürün karşıt kutbunda yer alması nedeni ile ticari amaçlı ve yaygın olma özelliği ile tanımlanmaktadır. Tarihsel süreçte, popüler –seçkin kültür ikiliği, kültürel ürünlerin sanatsal nitelikte olup olmamasına bağlanmaktadır. Her dönemde, genel estetik yanı ağır basan kültürel ürünler yanında, gündelik yaşamı vurgulayan ürünler de bulunmaktadır. Bu nedenle, yaygın olma özelliği ile popüler kültür, geniş alanda bir gündelik yaşamın kültürü olarak tanımlanır. Yüksek kültür, toplumda davranışların, zevklerin ve entelektüelin gelişme uğraşdır. Bir kültürün fiziksel kalitesi, toplumsal, entelektüel, yüksek ahlaki değerleri ile tanımlanır. Ancak, bir toplum içindeki ırk, cinsiyet ve sınıf ayrılıkları nedeniyle halk kitlelerinin, yaşamlarını kaliteli kılacak faaliyetler içinde yer almaları mümkün değildir. Bu nedenle halk kitleleri, popüler kültür olarak sunulan spor ve müzik olaylarına daha çok ilgi göstermektedir (Öcalan, 2003:50).

13.3. Boş Zaman ve Sosyal Çevre Etkileşimi

Her geçen gün rekreasyon faaliyetleri içerisinde sosyal çevrenin rolü ve önemi artmaktadır. Bireyin içinde yaşadığı çevre, özellikleri bakımından, onun boş zaman aktivitelerine katılımında, aktivite şekilleri ve tercihlerinde önemli bir faktördür. Bu çevre, aktivitelerinin seçiminde, insan ilişkilerinin kurulması, biçimlenmesi açısından da önemlidir. Bilindiği gibi insan hayatı grup hayatıdır. İnsanlar toplum içindeki; aile, yakın akraba, arkadaş ve çalışma grupları gibi zümrelerinde bir üyesidirler (Saran ve Akkaya, 1988:104).

Boş zaman faaliyeti olarak bireyleri etkileyen faktörleri gruplandırabiliriz, Bunlar; Aile çevresi, yakın çevre, arkadaş çevresi, okul çevresi, yerleşim çevresi olarak sıralanabilir (Özkökeli, 1998:58).

Aile çevresi, iyiyi-kötüyü, doğruyu- yanlış, öğrendiği, kişiliğin gelişiminde, davranışların değişmesinde ve kimliğini bulmada rolü büyüktür. Ailenin genel tutumu, anne-baba ve kardeşlerin davranışları yetişmekte olan birey üzerinde kalıcı izler bırakmaktadır. Değer yargıları, nezaket kuralları, boş zamanların değerlendirilmesi gibi bir dizi davranışların bireye kazandırılmasında ailenin önemi çok büyüktür. Pek çok konuda olduğu gibi, bireyin boş zamanlarını değerlendirme konusunda da sahip olduğu

tutum ve davranışlar, onun aile içi etkileşim yoluyla edindiği değer ve normlarla belirlenmektedir. Bu değer ve normlar, ailenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerinin yanı sıra, kentsel ve kırsal aile oluşuna göre farklılık göstermektedir (Aslan, 1994:52). Boş zaman davranışlarında ikinci etken, yakın akraba ve çevredir.

Yakın çevre eş, dost, yakın akraba, hısım, ahabab gibi isimler adı altındaki yakın çevre, bireyin kimliğinin şekillenmesinde önemli bir konuma sahiptir. “feodal aile bağlarının güçlü olduğu toplumlarda, boş zaman etkinliklerinin bu yakın çevre arasında büyük benzerlik gösterdiği bilinmektedir” (Tezcan, 1977:17). Şehirleşme, göç, daha çok kazanma, daha iyi tahsil yapma, daha iyi yaşama gibi nedenlerle büyük şehirlere bir akın olmuştur. Kan bağına dayalı akraba ilişkilerinin yerini, mesleki örgütlenmeleri ve çalışma koşulları içinde kurulan ilişkiler almıştır (Aslan, 1994:40).

Arkadaşlarla ilişkiler sosyal bilimciler için önemli bir inceleme alanı olmuştur. Mahalle, iş ve okul arkadaş çevreleri bireyin boş zaman etkinliklerine katılımında büyük rol oynamaktadır. Aynı grup arkadaşların, benzer etkinlikler yaptığı ve aynı ortamdan etkilenip, birlikte olabilmek için bu tür faaliyetlerde buldukları da gözlenmektedir (Köknel, 1993:350). İnsanlar hayatları boyunca ortak duygu, düşünce, ilgi, beklenti ve becerilerini paylaştıkları, çoğunlukla benzer yaş gruplarındaki kimselerle karşılıklı ilişki kurmaktadır. Arkadaşlarla beraber çeşitli etkinliklere katılmaktadırlar. Bunlar; oyunlar, gezme, sohbet etme, sinema-tiyatroya gitme, kahvehaneye gitme, konser ve benzeri aktivitelere birlikte katılmaktadırlar.

Bireyin toplumsal özellik kazanması ve topluma uyması, arkadaş edinme ile ortaya çıkmaktadır. **Arkadaş ilişkilerinin**, çocuğun kişilik gelişimi üzerinde son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Çocukluk yıllarının ilk dönemlerinden sonra başlanılan okul, arkadaş çevresi açısından yeni bir ortam olmaktadır.

Okul çevresi ile beraber eğitim, bireye belirli, bir düşünme tarzı ve görüş kazandıran bir olgu olarak ele alındığında, kişiliği değiştirme ve geliştirme özelliğinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Yapılan araştırmalara göre, çocukluk döneminde önemli bir yeri olan mahalle arkadaşlığının, sonraki dönemlerde okul arkadaşlığının; düşünce ve görüş ile, mekansal özelliklerden çok, benzer duygu, düşünce ve görüş paylaşımına döndüğü görülmüştür (Simmons, 1975:306). Okul bireylerin tüm yaşamında köklü değişiklikler yapmaktadır.

Yerleşim çevresi bireyin çocukluk dönemi toplumsallaşma sürecini geçirdiği yerleşim birimi kırsal veya kentsel toplum değerleri ve normlarıyla oluşan davranış

biçiminin gelişmesine neden olmaktadır. Yaşam aktiviteleri içinde yer alan boş zaman aktivitelerinin öğrenilmesi ve alışkanlıklarının kazanılması, öncelikle referans gruplarının (aile, akrabalar ve arkadaşlar) etkileşimi ile oluşurken, bireyin aynı zamanda yaşadığı yerleşim biriminin fiziki özelliklerinden de etkilenmektedir. Araştırmalara göre, bireyin çocukluk dönemini geçirdiği yerleşim biriminin özellikleri, gençlik ve yetişkinlik dönemindeki aktivite düzeyi üzerinde tek başına etkili olamamaktadır. Yerleşim birimi özellikleri ve referans grubu birlikte, bireyin aktivite eğiliminde ve katılım düzeyinde belirleyici rol oynamaktadır (Safranko ve Nolan, 1972:15).

Bireyin boş zaman aktivitelerinin pek çoğu, çevrede kaynakların ve koşulların hazır oluşu ile başlamaktadır. Uygun ortamın mevcudiyeti ve kaynağın elde edilebilirliği, bireyi motive etmekte ve tercihini o yönde yapmaya neden olabilmektedir (Bergier, 1981:146). Büyük kentte yaşayan bireylerin boş zaman değerlendirme konusundaki tercihleri ve eğilimleri, kırsal yerleşim biriminde yaşayan bireylerinkinden oldukça farklıdır. Büyük kentte boş zaman fırsatlarının son derece çeşitli olmasına karşın, kırsal kesimde yok denecek kadar azdır.

13.4. Boş Zaman ve Kahvehane- Kafeterya

Kahve ve kahvehaneler, Ortadoğu'da doğan ve oradan dünyaya yayılan ictimai bir müessesedir. Kahvehaneler kahve içilen bir mekandan sohbet edilen, eğlenilen, dinlenen, kitap-gazete okunan ve halk hikayeleri anlatılan bir mekan haline gelmiştir.

Zaman ve mekan sosyal eylemlerin ve kurumların belirli tiplerini temsil eden kavramsal sembollerdir. Zaman ve mekan, insanların zaman ve mekan içindeki belirli noktalara arasındaki mesafelere göre yerlerini belirlemelerini temin ederler (Nobert, 2000:132). Bu çerçevede düşündüğümüzde kahvehanelerin, boş zamanlar açısından önemli mekanlar olduklarını söyleyebiliriz.

Kahvehaneler, insan ilişkilerine ev sahipliği yaptıklarından dolayı enformasyon üretim ve bir tüketim mekanı olarak işlev görmektedir. Öncelikle iletişimin olmadığı dönemlerde kahvehaneler, sohbet etme, dedikodu üretme, bilgi alışverişinde bulunma, halkı enforme ya da manipüle etme gibi misyonları yerine getirmişlerdir. Kahvehaneler çeşitli isim arında (köy odası, çayhane, çay ocağı, kıraathane gibi) gösterilsede sohbet, dertleşme, çevreyi gözetleme, evden uzaklaşmanlar için hep bir barınak olmuştur. Osmanlıdan günümüze değin şehirlerin yada kasabaların ve köylerin en merkezi yerinde

olan, köy-kasaba-mahallenin nabzının attığı mekanlar olarak görülmüşlerdir. Kahvehaneler bir tür iletişim evi olarak görülmüşlerdir (Aytaç, 2005:21).

Bilindiği gibi kahvehaneler, toplumumuzda çeşitli fonksiyonları olan toplumla bütünleşmiş ve yaygınlaşmış kurumlardır. Kahvehaneler toplumun enformel ilişkiler dizgisi içinde öncelikli bir yer tutmakta ve toplum üyelerinin iş dışı yaşamlarında çeşitli gereksinimlerini karşılamaktadır. Örneğin: Eğlenme-dinlenme, hoşça vakit geçirme, sohbet etme, oyun oynama, Tv. izleme vb. gibi çok sayıda işlevi bir arada gören kurumlardır. Kahvehaneler toplumsal yapıca belirlenmiş ve toplum üyelerinin gereksinimlerini tatmine yarayan ve kişinin boş zamanlarını geçirmesine aracılık eden yerlerdir (Aytaç, 1991:31).

Genel olarak toplumumuza baktığımızda hemen her kesim ve sınıftan insanın kahvehane kültürünün olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye’de kahvehaneye gitme alışkanlığı hem kırsal hem de kent hayatta görülmektedir. Kahvehane sayısının fazlalığı kahvehanelere toplumun değişik kesimlerinden insanların bu mekanların müdavimleri olduğunu göstermektedir. Toplumun değişik zümrelerine ekonomik sosyal gruplarına hitap eden esnaflar, mahalleler, satranç, horoz döğüşürenler, nargileciler, edebiyatçılar, şiir tutkunları gibi kahvehane türleri ortaya çıkmıştır (Aydın, 2003:10).

Kahvehane olgusuna ilişkin çeşitli yaklaşımlar yapılmıştır. Şenyapılı yapısal-işlevsel teori açısından yaklaşmakta ve Kıray’ın tanımlamasına uygun olarak bir “tampon mekanizma” olarak işlev gördüğünü dile getirmektedir. Kahvehaneler “sağlıklı bir kentsel yapıda bulunacak kurumların ya da örgütlemelerin yerini dolduran bir tampon mekanizması görevini yüklenmiştir (Şenyapılı, 1977:93 – Aytaç, 1991:31).

Abadan ise, kahvehanelerin boş zaman değerlendirme etkinliklerinin en kötü örneği olarak görmektedir. Kahvehaneye giden biri, yapıcı hiçbir gaye gütmeksizin vaktini öldürmektedir. Bu nedenle kahvehaneler, vakit harcayan, hiçbir yapıcı karakteri bulunmayan parazit kurumlardır (Abadan, 1961:78). Gökçe ise, kahvehaneye gitmeyi, bireylerin ailesel yaşantıları, zihinsel ve kültürel gelişmelerini olumsuz yönde etkileyebilecek bir etkinlik olarak görmektedir (Gökçe, 1984:101).

Kahvehanelerin kullanım durumlarına göre olumlu ve olumsuz olarak iki grupta toplayabileceğimiz işlevleri vardır (Gircin, 1987:39).

Olumlu işlevleri

Kahvehanelere eğitimciler ve sosyologlarca olumlu bakış açıları şöyle sıralanabilir (Aytaç, 2005:16 - Tezcan, 1977:181 - Yasa, 1969:223 - Yıldız, 1996:171).

- 1- Kahvehaneler insanların yüzyüze ilişkiler kurduğu mekanlardır.
- 2- Günümüzde kahvehaneler her kesimden insanın gittiği yerlerdir. Kahvehaneler her şeyden önce eğlenme, dinlenme, hoşça ve zevkle vakit geçirilen yerlerdir. Bu amaçla çeşitli oyunlar, iskambil, tavla, domino vb. oynanmaktadır.
- 3- Kahvehaneler kırsaldan gelen insanlarla, şehir insanlarının ve şehir kültürünün harmanlanıp, halkın modernleşmesine vesile olan mekanlar olarak görülmektedir. Ayrıca bu mekanlar çoklu etkinliklere de sahne olmaktadır. Örneğin: sigorta şirketleri, borsa analizleri, şans oyunları gibi etkinliklere ev sahipliği yapmaktadırlar.
- 4- Kahvehaneler toplumda grup dayanışmasının yapıldığı yerlerdir. Kahvehanelerdeki ilişkiler daha çok arkadaşlık temeline dayanmaktadır. Bu ise, küçük gruplar halinde, oyun, sohbet vb. faaliyetlere katılmak şeklinde ortaya çıkmaktadır.
- 5- Kahvehaneler çeşitli kesimlerden insanları bir araya getirdiğinden, bireysel ve toplumsal sorunların dile getirildiği, konuşulduğu yerler olarak işlev görmektedirler.
- 6- Bu mekanlar sosyalleşme, gündelik hayatı akışkan kılma, siyasal-kültürel zenginleşmeye katkı sağlayan kurumlar olarak görülmektedir.

Olumsuz işlevleri

Kahvehane ve kafeterya ya gitmenin olumsuz yönleri ve bu konudaki görüşler değişik boyutlarıyla değerlendirilmiştir (Yıldız, 1996:171 – Aydın, 2003:17 - Tezcan, 1977:181- Abadan, 1961:111 – Aytaç, 2005:15). Bunlar;

- 1- Kahvehaneler, bireylere tembellik, rehavet, miskinlik ve uyuşukluk yükleyen mekanlardır.
- 2- Vaktin çoğunun bu gibi yerlerde geçirilmesi, kişinin olumlu ilişkiler içine girmesini engellemektedir. Oyun tecrübesi dışında yeni bilgiler edinmeyi engeller.
- 3- Kahvehanelerde sağlık koşullarının iyi olmadığı söylemek mümkündür.
- 4- Çalışan insanları işten alıkoyar ve tembellik meydana getirir.
- 5- Kişilerin ilgilerinin ve herhangi bir sanat dalında uzmanlaşmasını engellemekte ve bu tür olumlu davranışların yerleşmesine engel teşkil etmektedirler.
- 6- Kahvehaneler, bireyleri sapma davranışlara eğilimli bireyler haline getirmesinde etkili olduklarını söylenebilir.

7- Kahvehaneler, aile içi ilişkilerde gerginliğe, aileden ve çocuklardan uzaklaşma ve onlarla yeterince ilgilenmeme, gece hayatı ve içki kullanma gibi kötü alışkanlıklar kazanmalarına neden olabilir.

13.5. Boş Zaman ve Eğlence Etkinlikleri

Eğlence, bütün insanlar için var olan bir olgudur. Eğlenmek insanların zevk almasını, yeni arkadaşlarla tanışmalarını, ilişkilerin gelişmesini sağlayan çok çeşitli görünüşleri olan bir araçtır.

Boş zamanları değerlendirmek için yapılan çeşitli faaliyetlerden biri de eğlencedir. Eğlence “neşeli, hoşça vakit geçirmek ve bu amaçla yapılan bir dizi iş” olarak tanımlayabiliriz. Eğlenme, genelde belirli çalışma saatleri sonunda anlamlı olan bir gereksinmedir. Çünkü, insanın bedensel ve zihinsel kapasitesi, sürekli olarak çalışmaya elverişli değildir. Çalışma, beraberinde dinlenmeyi-eğlenmeyi de zorunlu kılmaktadır. Birey, çalışmak suretiyle kaybettiği enerjisini, bireysel özgür iradesi ile katılacağı etkinlikler vasıtasıyla yeniden üretir. Bu sayede, hem ruhsal bir boşalma-rahatlama, hem de bedensel olarak bir gevşeme sağlanmış olur.

Eğlence, ilkel toplumlardan bu yana varolan ve devam eden bir olgudur. Eğlence ve oyunun ne zaman başladığı ve ne zaman geliştiği tam olarak bilinmemekle birlikte ilk çağlardaki geleneksel toplumlara kadar uzandığı tahmin edilmektedir. İlk insan, mücadele etme isteğine bağlı olarak güçlü gördüğü olayları ve özellikleri taklit etmek suretiyle avantajlı duruma geçmeye çalışmıştır. Çevreye uyum ve hayatını idame ettirme zorunluluğundan, vahşi hayvanlardan kaçma ve av peşinde koşma hareketleri zamanla oyunlaşmıştır (Hazar, 1997:5).

İnsanlığın eğlence anlayışı birbirine çok benzer özellikler gösterebilir. Bilgi ve öğrenme, ayrıntılara inildikçe kazanılır. Eğlenceyi yönlendiren başlıca alt alanlara baktığımızda olumlu ve olumsuz pek çok bağımlılık, tutku, oyun, yarış, tören, kutlama, gösteri, şölen, festival, karnaval, anma vb. etkinliklerle karşılaşırız. Bu etkinleri tamamlayan doğa, hayvan, eşya ve araçlar, eğlence hayatının vaz geçilmez unsurlarıdır. Eğlencenin içinde kara, su, hava ve ateş vardır. Yani canlının dört temel ihtiyacı vardır. Bir başka deyişle eğlence, insan hayatın beşinci temel ihtiyacı gibidir.

Eğlence hayatımız, gelenek ve göreneklerimizle birlikte köklü değişimler yaşamıştır. Türk töresinin sözlü iletişim biçiminden yazılı ve kayıtlı biçime dönüşmesiyle ortak değerlerimizin, farklılıklarımızdan çok daha fazla olduğunu

gözlemleriz. Ulusal kültürümüzün yaratıcısı olan halkımız, içinde yaşadığı coğrafya ve etkileşimde bulunduğu diğer ulusların toplumlarına bağlı olarak, mekan ve şartlara göre eğlence hayatını değiştirmiş ve hatta yeniden yorumlamıştır. Ancak, hiçbir zaman ulusal köklerinden koparamamıştır (www.turan.tc/kalem/eglencekulturu.htm).

Batı milletleri tarzında eğlence anlayışının dönüşüm süreci 1960'lı yıllarda yaygınlaşmaya başladı. Özellikle şehirleşme ile birlikte kitle iletişim teknolojilerin evlere girmesi, bu dönüşümlerde kilit rol olmuştur. Tiyatro, radyo, televizyon, gazete, dergi, üniversitelerin çoğalması ve Avrupa ülkelerine işçi göçü eğlence anlayışımızda yeni yorumlara ve yeni bakış açılarına katkı sağlamıştır (Günver, 1985:19-24).

Modern insan, geçmişteki hem cinslerine oranla bugün toplumun baskısını daha çok üzerinde hissetmektedir. Toplumdaki etkinliklerini arttıran çeşitli kurumsal yapılar, bireyin doğasını, davranışlarını ve gereksinimlerini tümüyle biçimlendirmektedir. Schiller, bu konuda, toplumun mekanikleştikçe bireyden daha çok şeyler istemeye başladığını ve toplumun, bu baskı dolu isteklerinin hem akli hem de bedeni zorladığını savunmaktadır. Bu yüzden insan boş zamanlarında rahatlama, dinlenme gereksinimi daha fazla duymaya başlamakta, bu da kuşkusuz eğlence etkinlikleri ile karşılanmaktadır (Batmaz, 1981:174)

13.6. Boş Zaman ve Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarının etkili olarak kullanılması yazılı basının gelişmesi ile başlamıştır. 1930-50' li yıllar arası radyo ve 1950 yıllardan sonrada televizyon toplum hayatı içerisinde yerini almıştır (Kocadaş, 2005). Gelişen teknolojiye bağlı olarak iletişim araçlarında çok hızlı bir değişim dönemi yaşamış ve yaşamaktadır.

Kitle iletişim teknolojisindeki gelişme ve yenilikler, milyonlarca insana birden etki eden radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap, internet gibi araçları yaratmıştır. Bu araçlar, günümüzde hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bu araçlar günümüzde insanların belli düşüncelere, duygulara, eğilimlere ve çeşitli yaşam tarzlarına yönlendirmelerinde önemli rol üstlenmiştir. Ayrıca, bu araçlar çok büyük oranlarda kitle dinleyicisi/ izleyicisi ortaya çıkarmıştır.

Kitle iletişim araçları, insanların yaşadıkları toplum içinde ve yeryüzünde olan değişiklikleri, en kısa zamanda ulaştırılmasını sağlamaktadır. Bu araçlar, en kısa zamanda fazla bilgi ve topluma herhangi bir konu hakkında karar vermede etkili olmaktadır. Yakın çevre ve bireylerle ilgili sahip olduğumuz bilgiler dışında, dünyada

olan bütün gelişme ve olaylarla ilgili bütün bildiklerimiz veya bildiğimizi zannettiğimiz günlük gazeteler, dergiler, radyo, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçları vasıtasıyla aktarılmakta ve benimsetilmeye çalışılmaktadır (Kocadaş, 2005). Kitle iletişim araçlarında kişiler arası iletişim tek yönlüdür. Kitle iletişim araçları tüm dünyada hükümetler veya belli baskı grupları tarafından yönetilir. Bu araçlar modern toplumların zihinsel hayatına hükmeden bir konumda olduklarından sosyologların yoğun ilgi duduğu bir alan olmuştur (Marshall, 1999:484).

Kitle iletişim araçlarının gücü insanların zamanı iyi kullanabilme ve boş zamanlarını kendilerinin de hoşlanabileceği imkanları ölçüsünde değerlendirebilme bilincini de sağlamaktadır. Kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon kitlelere ulaşan en büyük iletişim aracıdır ve kitleler üzerinde etkilidir (Bakır, 1987:26).

Dünyada reklamcılık teknikleri de kitle iletişim araçları ile gelişmektedir. Modern reklamcılık teknikleri de insanları geniş ölçüde boş zamanları değerlendirme faaliyetlerine yöneltmiştir. Örneğin: olaylara göre giyim, seyahat, özel bir eğlenceye gitmek boş zamanlarda kullanabilecekleri satın almak gibi. Reklamcılık faaliyetlerinin günümüzde kazandığı boyutlar daha önce seyahat etme alışkanlığı olmayan pek çok insanın, turizm faaliyetlerine katılmalarında etkili olmuştur (Sağcan, 1986:89).

13.7. Boş Zaman ve Okuma Etkinlikleri

Günümüzde en önemli boş zaman değerlendirme araçları olarak kitap, dergi, gazete ve internet olarak sıralanabilir. Ya da biz bu eyleme kısaca, okuma diyebiliriz. Bireylerin karmaşıklaşan ve sürekli yenilenen bilgi, düşünce ve yeniliklerden haberdar olması ve onlara bir anlam verebilmesi için okumak artık günümüzde bir gereklilik haline gelmiştir. Ayrıca toplumun oluşturduğu kurumlar ile (aile, okul vb.) araçlarla kendisinin bir benzerini ve daha iyisini üretmeyi hedeflediği belirtilmiştir buda okuma etkinliği ile gerçekleşmektedir (Althusser, 1994 :41-42).

Okuma, bir yazar tarafından görsel uyarıcı biçimde kodlanan anlamın, okuyucunun aklında bir anlam çıkarmasını sağlayan bir etkileşim olarak tanımlanabilir (Kayalan, 2000:20). Başka bir tanımda okuma, yazılı bir sayfa karşısında duygu, düşünce ve tutum olarak kişide ortaya çıkan tepkiler olarak da tanımlanabilir (Binbaşoğlu, 1993:15). Bir başka deyişle okuma, bilişsel davranışlar ile psiko-motor becerilerin ortak işlemi ile yazılı sembollerden anlam çıkarma işlemidir. En genel anlamıyla okuma: kültürel, eğitsel ve bilimsel bir uğraş olarak kabul edilip, okumanın

insanı bilgilendirdiği, haber verdiği ve böylece insanda davranış değişikliğine neden olduğu bilinmektedir.

Her ne kadar okuma, bireysel gibi görünse de sonuçlarıyla doğrudan doğruya toplumu etkilemektedir. Emre Kongar'a göre okumak, bilgi biriktirmek insanın bireysel olmaktan çok toplumsal bir özelliğidir. Bireysel ve toplumsal açıdan okumanın önemi ve işlevi kabul edilen bir gerçektir (Tepebaşılı, 1998:725).

Dumazedier okuma etkinliğini “entelektüel girişime”, Nash'ta “model yapıcı” tiplojisine almaktadır. Okumada amaç bilgiye yönelmedir. Sosyolojik açıdan toplumsal olarak kabullenilir ve yararlı bir etkinliktir (Atmaca, 1997:335).

Bireysel açıdan okuma, düşünmeye yardımcı olur, düşünce ve bilgi üretilmesini sağlar. Sağduyuyu ve hayal gücünü geliştirir (Sangkeo, 1999:91). Bireyin dünyasını genişleten, kişiliğini biçimlendiren, diğer kişilerle iletişime girmesini sağlayan ve onu gerçek anlamda özgür kılan okuma, aynı zamanda bilgisizlik ve yanlış inanışlardan bireyi korur (Demirel, 1994:61). İnsanın, içinde yaşadığı dünyayı ve gelişmeleri algılamada, anlam vermede ve sorgulamada okuma etkinliğinin önwmli bie yer tuttuğu söylenebilir. Ancak, okumanın yararının görülmesinde bu etkinliğin alışkanlık haline getirilerek düzenli ve bilinçli bir şekilde yapılması önemlidir. Başka bir deyişle okuma alışkanlığın kazanılması gerekir (Semerci, 2002:37).

Okuma alışkanlığı, öğrenilen ancak kazanılması zor bir alışkanlıktır. Kazanılması ise her şeyden önce bu alışkanlığın olduğu bir ortamın olması ve diğer kaynaklar tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Bu destekler, içinde yaşanan kültürel değerler, ekonomik durum, eğitim sistemi, aile kurumu ve okumaya daha uygun ve kısa yolla kitap, dergi v.s. sağlayan kaynaklardır (Özçelebi ve Cebecioğlu, 1990:43). Yapılan araştırmalarda yaş, cinsiyet, ekonomik durum gibi etmenlerin okumayı etkilediği görülmüştür (Tezcan, 1992:5-9).

Okuma alışkanlığı, bir ülkenin gelişmişlik düzeyinde ve gelişmeye açıklığında bir ölçüt olarak kabul edilebilir (Semerci, 2002:37). Türkiye de bu alışkanlığın yeterli düzeyde olmadığı kabul edilmektedir. 1997 yılında yapılan bir araştırmada 1965 yılında kitap okuyanların oranı %27 iken, 1980 de %5.7, 1990 da %2.5, 1997 de %3.5 olarak belirlenmiştir (Cumhuriyet, 16 temmuz 1998:15). Ayrıca, Avrupa ülkelerinde en az kitap basılan ülke konumundadır (Kayalan, 2000:19).

İnsan yaşamında refah düzeyinin arttırılması ve sürekli olarak gelişme ve değişmelerin izlenilmesi kaçınılmazdır. Üstelik günümüzde hızlı teknolojik değişmeler

bireyleri mesleklerinde ilerleyebilmeleri için söz konusu değişmeleri yakından izlemek durumunda bırakmakta ve toplumun giderek artan düzeyde okumasını gerekli kılmaktadır (Bircan ve Tekin, 1989:393).

13.8. Boş Zaman ve Spor Etkinlikleri

Boş zamanları değerlendirme etkinliklerinde spor önemli bir yer tutmaktadır. Spor nitelikleri itibariyle sadece bir boş zaman faaliyeti olarak düşünülemez. Spor sosyal bir kurum olarak, toplum hayatıyla çok yoğun bir şekilde ilişkilidir. Sporun nitelik ve öneminin günümüzde anlaşılması ve yaygınlaşmasında, boş zamanın sportif faaliyetlerle doldurulmasının yeri küçümsenemez. “kitle sporu”, “yaşam boyu spor” gibi parolalar, tüm dünyada farklı cins, meslek ve statülerdeki bireyleri aktif olarak spora çekebilme yollarından birisi de boş zaman faaliyetlerinde spor yapma eğilimlerini teşvik etmektedir (Erkal, 1992:86).

Çağımız hızlı değişme ve gelişmelerin en yoğun olduğu dönemini yaşamaktadır. Her toplumsal kurum gibi, sporunda bu değişme ve gelişmelerden etkilendiği muhakkaktır. Spor dinamik yönüyle kitlelerin büyük bir bölümünün ilgisini çekmekte, sağlığın simgesi, barışın, dostluğun ve kültürel yakınlaşmanın odak noktası olarak kabul edilmektedir. Spor, günümüzde bir boş zaman uğraşı, bir sağlık ve zinde kalma aracı olmanın yanında büyük bir ekonomik sektör, ticari, propaganda ve reklam aracı haline gelmiştir (Yetim, 2000:170).

Toplumdaki bireylerin sağlıklı olması, kendini tanınması, yetenek ve yeterliliklerinin farkında olması, potansiyelini tümüyle gerçekleştirebilmesi için boş zamanlarını bilinçli bir biçimde değerlendirmesi gerekir. İnsanın organizmasının sağlıklı kalabilmesi ve dinamikliği, hareketliliğine bağlı olması nedeniyle, sportif etkinliklere katılmak çocukların ve gençlerin bedensel, ruhsal gelişimi ve sosyalleşmesi, yetişkin ve yaşlıların sağlıklı yaşayabilmeleri için zorunludur (Çamlıyer, 1992:240).

Spor, bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimini sağlayan bir eylem biçimidir. Bireysel gibi görülen spor, mekan, ortam, hedef ve yapılaş şekliyle sosyaldır ve sosyal çevrede yapılır. Modern toplumlarda, boş zamanların değerlendirilmesinde en çok başvurulan yollardan birisidir.

Boş zaman etkinliklerine katılan bireylerin hepsinin, katılmayanlara oranla fiziksel bakımdan sağlıklı ve sağlam oldukları geniş ölçüde kabul edilen bir gerçektir. Sportif etkinlikler, insanın tüm organlarının gelişmesine katkı sağlar. Bazı etkinlikler

dolaşımı arttırır. Açık havada yapılan sportif faaliyetler, insanı bir bütün olarak sağlıklı bir yapıya ve yaşantıya götürür. Özellikle açık hava boş zaman etkinlikleri, ruh bozukluklarını ve hastalıklarını önler ve azaltır. Ayrıca, boş zamanların değerlendirilmesinden, bireyin zihinsel rehabilitasyonunun da önemli ölçüde yararlanılmaktadır (Tezcan, 1982:38-39).

Çağımızın gelişen toplumlarında hızla artan nüfus, çarpık kentleşme, karmaşık sanayileşme, ekonominin çarpıklığı, eğitim kurumlarının yetersizliği ve toplumun eğitim sorunları, medyanın aşırı tüketimi teşvik eder ve ahlaki değerleri yok eden yayınları bireyleri mutsuzluğa ve bunalıma sürüklemektedir.

Çağımızda, modern hayat dediğimiz yaşayış biçimi, insan organizmasını hareketsiz bırakmıştır. İnsanın yaşamları sanayileşmenin, çarpık kentleşmenin yarattığı kapalı, kirli, ve bunaltıcı atmosferinde gittikçe bozulmaktadır. Üst üste yığılmış evler, dar ve kirli sokaklar, hıncahınç dolu toplu taşıma araçları, sanayileşmenin ve iş hayatının monoton ve yıpratıcı iş düzeni kirlenmiş çevre, insan sağlığını tehdit etmektedir. Kentlerin bu olumsuz havasına, insanların asık suratları, hırçın ve soğuk davranışları eklenmektedir. Ayrıca, kent hayatı insanları yalnız, korkak, samimiyetsiz, çaresiz ve sağlıksız varlıklar haline getirmektedir. Yani insanlar hareketsiz tekdüze bir hayat yaşamak durumuyla karşı karşıya gelmektedir. İnsanın hareketsiz kalması, mahkum olabileceği en tehlikeli hastalıktır. İnsan organizması hareketsiz kaldığında kasları zayıflar, eklemleri işlerliklerini kaybeder, kas sinir iş birliği aksayarak temel beceriler kaybolur. İnsanlar en ufak bir faaliyette yer alan, hastalıklara karşı direncini yitirmiş, cansız, dirençsiz varlıklar haline gelirler. Bu tür olumsuzluklardan kurtulmanın yollarından birisi ve belki de en önemlisi sportif aktivitelerdir (Erkan, 1982:17-18).

Sporu, sadece boş zaman faaliyeti olarak tanımlamak ve algılamak doğru olmaz. Zira günümüzde spor, ulaştığı nokta itibarıyla ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve yarışmaya yönelik haliyle kitleler üzerinde bıraktığı etki ve yarattığı imkanlar çok büyüktür. Ancak, spor bu fonksiyonlarının yanında, insanların boş zamanlarında da, dinlenme, eğlenme, macera, yarışma, sosyal ilişki, sağlıklı olma ve daha birçok nedenle yaptıkları aktivitelerdir (Voigt, 1998:107).

“Spor, boş zaman değerlendirme faaliyetleri içinde en çok tercih edilendir”, denilebilir. Çünkü spor hareketleri ve egzersizler, her yaştan ve cinsten insanların her türlü rekreatif ihtiyaçlarına cevap verebilecek güce ve özelliğe sahip bir sosyal olgudur.

Boş zamanları değerlendirmenin temel amacı, bireye sağlık, mutluluk, dinlenme, eğlenme ve kişilik bütünlüğü kazandırmak ve böylece toplumun gelişmesine de olumlu katkıda bulunmaktır. Boş zamanların değerlendirilmesi kişiye ve topluma insanca yaşama anlayışını ve katkısını yaptığı ölçüde olumludur. Spor bu amaca hizmet eden sosyal bir olgudur.

14. Türkiye’de Boş Zaman Olgusunun Genel Görünümü

Bugün gelişmekte olan tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de çalışma saatleri giderek azalmaktadır. Buna karşın boş zamanlar giderek artmakta ve bu zamanın tüketilmesi sorunu hem bireyleri ve toplumu hem de siyasi iktidar kesimlerini düşündürmektedir. Ülkemizde boş zaman sorunu hep ihmal edilmiştir. Daha önemli ve hayati konular varken boş zamanların değerlendirilmesi sorunu tali düzeyde kalmıştır.

Sanayileşme, kentleşme, ilerleme, nüfus artışı, işsizlik, göç, vb. gibi çok sayıda sosyal problemlerle mücadele eden toplumumuzda boş zaman etkinliğine katılma gereksiz ve önemsiz bir olay olarak görülmüştür. Gelişmekte olan ülkelerde çalışma saatlerinin kısılmasına paralel olarak ülkemizde de çalışma saatleri yeniden düzenlenmiştir. Artan boş zamanı değerlendirmede planlar ve programlar maalesef yapılmamıştır. Bu zamanlar rastlantılarla, gereksiz oyalanmalarla ve eğlencelerle israf edilmiştir. Örneğin; insanlarımız her gece televizyonun karşısında saatlerce adeta kilitlenmişlerdir (Doğan, 2000:446). Edilgenlik, yararsız ve pasif eylemlerle boş zamanı tüketmek gelişmekte olan ülkemizde gelişmemişlik sorunlarına yenilerinin eklenmesine yol açmıştır.

Türkiye’de insanlarımızın fazla bir boş zamana sahip olduğu söylenebilir. Çalışanlar için, Türkiye’nin bir tatil cenneti olduğu bilinmektedir. Ülkemizde her kesimden insanın geniş bir boş zamana sahip olduğu söylenebilir. Çalışanların tüm yılda günlerinin yaklaşık olarak 3/1 ‘ini tatillerle geçirdikleri, öğrencilerin yarım günlük eğitimleri, ev kadınlarının günlerinin hemen tamamına yakınının boş olması, tarım kesiminde çalışan çiftçilerin yılın yarısının tamamen boş kalması, işsiz insanların işsizlikten doğan boş zamanları, erken yaşla emekli olan bireylerin, özürlü insanların, sosyal kurumlarda ve cezaevlerinde ki insanların boş zamanları Türkiye’de yaşanan “boş zaman bolluğu”na örnek gösterilebilir (Karaküçük, 1999:312).

Ülkemizde boş zaman etkinliklerinin çeşitli toplum katmanlarına yayılmış şekliyle ve genellikle fazla olarak görünmesi, sorunun bir yönünü oluşturmaktadır.

Sorunun ikinci yönü ise, boş zamana fazlaca sahip olan Türk insanının, bu boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri oluşturmaktadır.

Burada, boş zamanların aktif ve etkin değerlendirmek suretiyle, aktif nüfusun topluma yararlılık derecesini yükseltmek, bir yandan da hem nüfusu pasiflikten kurtarıp aktif hale getirmek, ayrıca aktif nüfusun iş saatleri dışında karşılaşacağı can sıkıntısı ile savaşıma ve böylece kişisel ve toplumsal mutluluk duygusunu elde etmek gibi değerler önem kazanmaktadır (Tör, 1966:62).

Günümüz Türkiye'sinde boş zamanların değerlendirilmesi, genellikle evlerde dinlenerek pasif bir görüntü sergilemektedir (Özkul, 1997:138). Televizyon izlemek, radyo dinlemek, sinema, tiyatro, maça gitmek, arkadaşlarla amaçsız dolaşmak, kahve-birahanelere gitmek gibi etkinlikler görünmektedir. Doğan'a göre, boş zamanların değerlendirilmesinde ki görünüm tıka basa dolu kahvehaneler erkeklerin, mahalle dedikoduları kadınların, boş zaman faaliyeti olarak görülmektedir (Doğan, 2000:447).

Öğretim elemanları üzerine yapılan bir araştırmada en çok izlenen kültür/sanat etkinliğinin sinema %65 olduğunu ve sinemaya yılda 5-10 kez gidenlerin oranı da %39 dur. Aynı araştırmada öğretim üyelerinin televizyon izledikleri ve %49 nunda haberleri izledikleri belirtilmiştir. Kitap okuma oranının da ise %56 sının ayda 1 ve 2 kez kitap okudukları belirtilmiştir (Özdemir, 2003:112-115). Girişimcilere yapılan bir araştırmada boş zamanlarını evde dinlenerek geçirenlerin oranı %38, kitap- dergi-gazete okuma %35, televizyon izleme %20 ve akraba – komşu ziyaretlerine gitme %1 oranlarında yapılmaktadır (İlhan, 2002:224-228). Kara Harp Okulu öğretim elemanlarının ise boş zamanlarında tercih ettikleri faaliyetler kitap-gazete okuma %81, televizyon izleme %74, spor yapma-izleme %57, arkadaş ziyareti %63 ve sinema – tiyatroya gitme %51 olarak görülmektedir (Özışık, 1998:34). Selçuk Üniversitesi akademik personelinde boş zaman etkinliğine katılma oranları okuma %91, sinema- tiyatro %84, televizyon izleme%49, müzik %64 olarak görülmektedir (Tunçkol, 2001:43). Futbol seyircileri üzerine yapılan bir araştırmada kahveye gitme %90, müzik dinleme %89, televizyon izleme %81, aile ve çocuklarla ilgilenme %60, spor yapma %52, kitap okuma %55, akraba ve komşu ziyaretleri- bahçe ve tamir işleri-internet kullanma da %41 oranında yapılmaktadır (Öcalan, 2003:83). Üniversite öğrencilerine yapılan bir araştırmada en çok tercih ettikleri faaliyetler içinde en yüksek oranda kitap okuma gelmektedir. Sinemaya gidenlerin oranı %55 ve televizyon izleme %59 oranlarında bulunmuştur (Süzer, 1997: 105-110).

Devlet Planlama Teşkilatının, “Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler” başlıklı 1993 yılı raporuna göre; Türkiye’de boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinin dağılımına bakıldığında, evde kitap, dergi, gazete okumak, müzik dinlemek, televizyon seyretmek, komşu ve arkadaşlarla sohbet etmek ve gezmek, dinlenmek ve eliş/ ev ve tamir işleri yapmak gibi ev içi faaliyetlere katılma oranı kırsal alanda % 67.3, kentsel alanlarda ise % 75. 6 oranlarında gerçekleşmektedir. Boş zamanları spor yaparak değerlendirenlerin oranın ise çok düşük oranlarda olduğu görülmüştür (DPT., 1993:142).

Boş zamanları değerlendirmek, bireylerin bilgi-becerisini arttırmak amacıyla kurulmuş çeşitli sektörler vardır. Bunlar; devlet kuruluşları, endüstriyel kuruluşlar, hastahaneler ve dernekler, dini organizasyonlar ve çeşitli kulüpler olarak sıralanabilir (Bucher, 1979:400). Ülkemizde GSGM sportif organizasyonları organize etme ve yürütme üzere kurulmuş teşkilatlardır ve tüm ülkede örgütlenmişlerdir. Kendi içinde de ayrıca çeşitli birimler oluşturarak insanlarımızı aktif boş zaman geçirme imkanlarını sunmaktadır. Milli eğitim bakanlığına bağlı halk eğitim merkezi çeşitli, beceri kazandırma kursları tertiplemektedirler. Bu kurslara bayanların katılma oranı %90’larda görülmektedir (DPT., 1994:132). Okullar ve kolejlerde eğitimle beraber boş zamanların değerlendirilmesinde önemli görevler üstlenmiştir.

Ülkemiz gençlerinin üzerinde yapılan araştırmalarda gençlerin büyük bir çoğunluğunun boş zamanlarını nasıl geçirdiklerini bilemediklerini ya da pasif etkinliklerle geçirdiklerini, ancak imkan olduğunda birçok aktif etkinliklerle katılmaya istekli olduklarını belirtmişlerdir. 1. Gençlik Şurası, gençlerin boş zaman faaliyeti ile ilgili olarak, gençlerin pasif rekreatif etkinliklere yönelmelerine üç neden ileri sürmektedirler (Komisyon, 1988:247). Bunlar; Ekonomik yetersizlik, organize olamama, boş zaman eğitimi eksikliği olarak belirtmişlerdir.

Boş zaman ve boş zaman etkinlikleri sosyolojik bir realite olarak görülmektedir. Sosyolojik açıdan yapılan çalışmaların da az ya da hiç olmaması, bu araştırmayla bu alanda önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

15. Üniversite ve Öğretim Üyeleri

15.1. Üniversite ve Temel İşlevleri

Toplumların hayatında en önemli eğitim kurumlarının başında kuşkusuz üniversiteler bulunmaktadır. Üniversite sözünün kökeni latince universitas’ dan gelmektedir. Üniversitas “öğrenci loncası” anlamındadır. Üniversitenin kökeni “bilgilerini paylaşmak ve aktarmak için bir araya gelen bilgiler topluluğu”ndan gelmektedir (Akyüz, 2003:3).

Türk Dil Kurumu’nun Türkçe sözlüğünde üniversite; “bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğe sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü ve yüksekokullardan oluşan bir kurum”, olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1988:935). Üniversiteler, hızlı değişimi sağlayan önemli değişkenlerden biridir. Eğitim sisteminin en üst basamağını oluşturan yükseköğretim kuruluşları, ilk çağdan günümüze bilginin araştırıldığı, üretildiği, geliştirildiği, öğrenmenin ve sorgulamanın yapıldığı demokratik kurumlar olarak değerlendirilmişlerdir (Özdemir, 2003:1).

Kalkınan ülkelerde, zenginliklere paralel olarak uygarlık düzeyinin de yükselmesinin, esas olarak uygar aydınlar yetiştirmekle gerçekleşeceği savı ileri sürülmektedir. Uygarlığın birinci şartı, belki en anlamlı tanımı Bertrant Russell’in dediği “ileri yönelik düşünme” niteliğidir. Çünkü ileriye yönelik düşünme insanları hayvanlardan, yetişkinleri çocuklardan ayıran öğredir (Özdemir, 2003:2). İleriye yönelik düşünmenin geliştirilmesinde çeşitli faktörlerin etkisi bulunmaktadır. Bu faktörler arasında üniversitenin yeri önde gelmektedir.

Üniversite kavramının ve işlevlerinin de zamana ve değişken koşullara ayak uydurması beklenmektedir. Üniversite, bilimsel araştırma merkezidir; düşünmeyi bilimsel bir konu üzerinde kendi başına bir fikir sahibi olmayı öğretir (Velidedeoğlu, 1990:13). Üniversitenin esas işlevi kültür öğretimi ve çağın ulaştığı hayati fikirler sistemini tesis etmektir. Bu doğrultuda üniversitenin şu üç işlevi kapsadığı söylenebilir: Kültür aktarımı, araştırma yapılması, bilimsel araştırma ve yeni bilim adamlarının yetiştirilmesi ve ülkeyi yönetenlere ışık tutacak çalışma ve araştırma yapılması olarak sıralanabilir. Ayrıca üniversitelerin temel işlevi uluslararası bilimdeki gelişmeleri takip etmek, bilgi üretmek, bilime ulusal ve uluslar arası düzeyde katkı sağlamaktır (Aytaç vd., 2001:31). Bu işlevlere bir açılım getirilecek olursa; doğru ve nesnel bilgi yakalamak, araştırma yapmak, özgür ve demokratik eğitim yapmak, öğrencilerin

yetenek ve eleştirel bakıl açılarını geliştirmek, tarafsız ve açık bir tartışma olanağı sağlamak, toplumun entelektüel kültürünü muhafaza etmek ve topluma her yönüyle örnek olmak olarak sıralanabilir (Özdemir, 2003:4).

Yükseköğretimin üç önemli amacının olduğu söylenebilir. Birinci amaç, alt kademelerden belirli bir eğitim alarak gelmiş bulunan öğrencilere, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, ülkenin bilim politikasına ve toplumun üst düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinmelerine göre yüksek dereceli mesleki eğitim vermektedir (Köksalan, 1999:94). Üniversitelerin görevi dünyaya geniş açıdan bakan, özgürlüğünü kazanmasını ve korumasını bilen “insan” yetiştirmektir (Gökçe, 1990:91). Yükseköğretimin ikinci amacı, ülkeyi ilgilendirenler başta olmak üzere bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmaktır. Üçüncü amaç ise, ülkeyi ilgilendiren her türlü sorunla ilgili olarak tüm yönetim birimlerine danışmanlık yapmaktır (Başer, 1996:65-66). Üniversite, birbiriyle bağlantılı toplumsal değişme, toplumsal ilerleme ve toplumsal gelişmeleri gerçekleştirilmede bir katalizör işlevi üstlenmeli ve araç olmalıdır (Kızılcılık, 1998:139). Üniversiteler, eğitilmiş insan gücü yetiştirmekle birlikte, ülkenin sosyo-ekonomik kalkınmasında önemli eğitim merkezleridir. Bugün üniversiteler, bilimsel araştırma yapma, bilgi üretme ve yayma, eğitim- öğretim yapma, nitelikli insan gücü yetiştirme, topluma önderlik etme ve kamuoyu oluşturmaları bakımından önem ve ağırlıkları zirveye ulaşmıştır (Ataunal, 1998:15 - Altınok, 1998:125).

Ülkedeki gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde o ülkede bulunan üniversite sayısı somut anlamda ipucu vermektedir. Üniversitelerin fonksiyonlarını gerçekleştirebilmeleri için temel sorunlarını çözmüş olması gerekmektedir. Üniversitelerin temel sorunlarına bakıldığında ise; yeni kayıt sayısının fazlalığı, tesis - malzeme eksikliği, öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı, bölgelere göre kalitenin farklılığı olarak sıralanabilir (Kurtkan, 1992:310 - Köksalan, 1999:95).

Üniversiteler bütün dünyada ve hemen hemen herkes tarafından genel bir algılama ve söyleme sahiptir. Üniversite toplumun önünde giden, topluma yön veren bilgileri üreten ve toplumun gelişmesini sağlayan kurumlardır (İrat, 2003:710). Üniversiteler bilgi toplumuna öncülük etmek durumundadırlar (Oktik, 2002:193-204).

Toplumda çok önemli bir işleve sahip, topluma yön veren ve medenileşme yolunda hayati bir öneme sahip üniversitelerin öğretim elemanlarının sosyal kimlikleri ve zamanlarını nasıl değerlendirdikleri elbette çok önemlidir. Boş zaman kavramını

öğretim üyesi sıfatı kazanmış kişilerin nasıl değerlendirdikleri ve hangi aktivitelere ne sıklıkla katıldıkları da çok önemlidir.

Üniversite ile beraber boş zamanların değerlendirilmesi konusunda irdelenmesi gerekmektedir. Zamanın iyi değerlendirilmesi ile akademik başarı birbiriyle ilişkili iki konudur. Zamanın olumlu değerlendirilmesi, üniversite öğrencilerinin akademik başarısını olumlu etkilemektedir (Alay, 2000:42-47). Rekreasyon faaliyetlerine katılma ile öğrenci üzerindeki psikolojik gerginlik azalır, boş zamanın bireysel ve organizeli faaliyetlerle değerlendirilmesinde olumlu davranışlar elde edilir (Means, 1973:19).

Üniversitelerde ki boş zamanların değerlendirilmesinde ki temel amaçlardan biriside öğrencilerin ve çalışanlarının fiziksel sağlığını korumaktır ve bu da ancak planlı bir rekreasyon aktivitesi ile elde edilebilir. Rekreasyon içerdiği fiziksel hareketlilik ve yetenek geliştirme unsurları ile derslerin ve akademik yaşamın bir parçası olarak kabul edilmelidir. Eğitim kurumları; bir taraftan öğrenci, personel, program ve uygulamalarını rekreasyon programına göre ayarlamak sorumluluğundayken, genel eğitimin sorumluluğunda taşımaktadır (Karaküçük - Ekenci, 1999:64).

Üniversitelerde boş zaman etkinliklerine önem verilmesinin üç temel sebebi vardır. Bunlar;

- 1- Üniversitelerden yarınlara mimarları yetişecektir.
- 2- Boş zaman ve boş zamana sahip olan insan sayısı gittikçe artmaktadır
- 3- Boş zamanın olumlu yada olumsuz kullanılması toplumlar da ciddi sorunlar doğurmaktadır (Means, 1973:19).

Toplumun gelecek liderlerinin yetiştirilmesi ve yeteneklerle donatılması toplumun geleceği açısından büyük önem kazanmaktadır. Bu yüzden üniversiteler öğrencilerin ve personelinin boş zaman ilgi ve alışkanlıklarının sorumluluğunu üstlenmelidir. Öğrenci ve personeline çeşitli aktivite ve imkanlar sunmalıdır (Means, 1973:20). Eğitim süresince ve akademik yaşamda boş zaman etkinliklerine katılmak, yüksek akademik sonuçlar getirmeyebilir. Fakat bireyin bilgi, görgü ve anlayış düzeyinin artmasına, yaşamdan daha bir zevk almasına ve çalışmada verimliliğin artmasına yardımcı olur (Ağaoğlu, 2002:28).

15.2. Öğretim Üyeleri ve Akademik Yaşam

Üniversitelerde görev yapan kişiler için kullanılan ünvanlar, yükseköğretim tarihi incelendiğinde farklı şekillerde karşımıza çıkmıştır. Öğretim elemanı anlamında

kullanılan müderris, muallim, muallim muavini gibi sözcüklerin yerini 1933 üniversite hareketi ile profesör, doçent, asistan gibi sözcükler almaya başlamıştır (Akyüz, 1993:41). Günümüzde üniversitede ve yükseköğretim kuruluşlarında en üst derecede olan hocalar “öğretim üyesi” olarak tanımlanmaktadır. Profesör sözcüğü kendi alanında “ yeteri kadar nitelikli olma” anlamında kullanılmaktadır (TDK, 1983:1200). Hatta Fransız Sosyoloğu Raymond Aron’a göre “kürsü profesörü işinde Allah’tan sonra tek hakimdi” demektedir (Kuran, 1979:10).

Kantorowicz’e göre “cübbe giymeye hak kazanmış üç meslek grubu vardır. Bunlar: hakimler, din adamları ve öğretim üyeleridir. Bu giysiyi, giyen kişinin olgun bir düşünce yapısına sahip, kararlarında bağımsız ve kendi vicdanında ve tanrısına karşı sorumlu olduğunu gösterir” (Akt: Rosovsky, 2000:169). Öğretim üyeliği babadan oğula geçen veya doğuştan elde edilen bir meslek veya unvan değildir. Nasıl bir meslek kazanmak için ilk, orta, lise veya üniversite tahsili gerekiyorsa üniversite öğretim üyeliği için de benzer ve hatta daha zor bir yol takip edilmektedir (Köksay, 1997:65)

Yükseköğretim 2547 sayılı kanununda öğretim elemanları iki şekilde ifade edilmiştir. Bunlardan, birincisi, öğretim üyeleri, ikincisi ise öğretim yardımcılardır. Öğretim üyeleri; profesör, doçent, yardımcı doçentlerden oluşmaktadır. Öğretim yardımcıları da; yükseköğretim kurumlarında belirli süre için görevlendirilen araştırma görevlileri, okutmanlar, uzmanlar, eğitim-öğretim planlamacıları ile belirli konularda eğitim-öğretim yaptırılan öğretim görevlileridir (Özdemir, 2003:7- Altınok, 1998:117).

Üniversitedeki öğretim üyelerinde iki asli görevi vardır; Bunlardan birincisi öğrencilerine üniversite düzeyinde bir şeyler öğretmek, ikincisi ise öğrettiklerini öğrenciler tarafından uygulanabilir veya davranışa dönüştürülebilir beceriler şeklinde geliştirmek, kısaca eğitmektir. Öğretim üyelerinden eğitimle ilgili olarak, eğitimden bağımsız, bilimsel araştırmalar istenmekte ve beklenmektedir (Köksay, 1997:65).

Öğretim üyelerinin üniversitede ve üniversite dışında sosyal rolleri vardır. Öğretim üyelerinin öğrencilerine yönelik bazı rolleri vardır. Bunlardan en önemlisi öğreticilik rolüdür. Öğretim üyesinin rolü bir “alan bilgisi uzmanı” olması sonra da ”bilgi vermesi” ile anlatılır. Bu onun bilgi yayıcı, bilgi sağlayıcı özelliğidir. (Demirtaşlı, 1997:84). Öğretim üyeleri aynı zamanda öğrencilerine sosyalleştirici, rehber, himaye edici gibi rollerini de yerine getirmelidir. Öğretim üyelerinin sosyal çevreleriyle ilgili üzerine düşen rolleri vardır. Örnek kişi olmak, çevrenin ve sosyo-kültürel ortamın temsilcisi olmak, karakter ve şahsiyet timsali olmak gibi yerine getirmesi gerekli roller

arasında sayılabilir. Eğitimciler, öğrenciler tarafından ideal ve örnek alınacak bir insan olarak düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin uysal, entelektüel, hogörülü ve anlayışlı, yardımsever, işbirliği, adalet, arkadaşlık, demokratiklik, otoriter ve disiplinli olması beklenmektedir (Celkan, 1993:172). Öğretim üyelerininde birincil görevi öğretme yani eğitimidir. Öğretmenleri için sayılan bu özelliklerin de öğretim üyelerinde olması gereken vasıflar olması düşünülmektedir.

Toplumumuzda öğretim üyeliği saygın bir meslek olarak görülmektedir. Bununla beraber öğretim üyeliği, meslek olmanın ötesinde ayrı bir çekiciliği ve cazibesi vardır. Bunlar; mesai kavramının esnekliği, gezi-araştırma faaliyetleri, fiziksel mekanın mükemmelliği (kampus, ofis, lojman, mükemmel çevre düzenlemeleri, gösterişli binalar vb.) akademik yaşamın iyi yönleri, ekonomik gelir, entelektüel yaşam tarzı, sürekli olarak kendini yenileme, idari olarak bağımsız olması, seyahat imkanı, ek iş yapma imkanlarının olması (danışmanlık) ve sürekli olarak okumak ve araştırmak olarak sıralanabilir. Yapılan bir araştırmada Amerikalı öğretim üyelerinin, genel olarak seçtikleri meslekten ve üniversitelerde görev yapmaktan memnundurlar. Bunların %88'i yeniden işe başlamak durumunda olsalar, yine üniversite öğretim üyesi olmayı isteyeceklerini söylemişlerdir (Rosovsky, 2000:163-182).

Öğretim üyelerinin yükümlü oldukları akademik ve sosyal bazı sorumlulukları vardır (Özdemir, 2003:35 - Irat, 2003:7 - Acar, 1990:81-100). Bunlar;

1- Bilimsel araştırma ve geleceğin araştırmacılarının yetiştirilmesi iyi bir üniversite ve öğretim üyesinin işlevleri arasında önem arz etmektedir.

2- Öğretim üyesi ve öğrenci ilişkileri karşılıklı saygıya dayanmalıdır.

3- Üniversitelerin ve öğretim üyelerinin birincil problemi bilimsel veriler ışığında var olan sistemlerin ve söylemlerin alternatifini yaratarak ortaya koyabilmektir.

4- Öğretim üyeleri öğretim ve eğitim konusundaki işlevlerini ciddiye alıp geleceğin liderlerini ve meslek erbabını yetiştiren bireylerdir.

5- Etkili bir eğitim ve öğretim için uygun pedagojik yaklaşımları uygulayabilme sorumluluğunu taşımaktadır.

6- Üniversite ve öğretim üyesinin misyonu denildiğinde, öncelikle zihinsel mesleklerin eğitimi ve bilimsel araştırma akla gelir. Doktor, avukat, ekonomist gibi

mesleklere ancak üniversite eğitimi ile girilebilir. Çalışma hayatı sürekli değişim içinde olduğundan dolayı esneklik gereklidir ve bu bağlamda mezunlar, değişen koşullara kendini ayak uydurabilecek bilimsel yöntem yetkinliği ve mesleki bilgi donatılmış olmalıdır ki bunu sağlayacak olanda yine öğretim üyeleridir.

7- Eleştirel düşünmeli ve bunu öğretmelidir.

8- Öğretim üyeleri için bir topluluğun üyesi olmak açısından sorumluluk getirmektedir. Öğretim üyeleri içinde bulunduğu kurumun kimliğine saygılı olmak, meslektaşlarıyla saygılı ve iliki ilişkiler içerisinde olmak akademik yaşamda ve günlük yaşamda işbirliği yaparak sorumluluk yüklenebilmek öğretim üyelerinin kurumsal rolleri içerisinde sayılabilirler

Akademik yaşam, genellikle öğretim elemanlarının işiyle uğraşarak geçirdiği zamanı ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Akademik yaşam canlılıktır, heyecandır, tazelenmedir. Akademik yaşam bir topluluk içerisinde iletişimle sürdürülen araştırma yaşamıdır. Öğrenebilen, öğrenmeye açık insanların yaşamıdır (İnam, 1999:132). Akademisyenler mesleki yaşam süreci içerisinde kendilerini akademik takvime göre ayarlamaktadırlar. Üniversitelerde geçen süre içerisinde akademisyenlerin sorumlu olduğu bazı görevleri vardır ve bu görev sürekli takip edilmelidir.

Akademik çalışma en genel anlamıyla öğretim, araştırma, yönetim ve topluma hizmet etmek anlamında tanımlanmaktadır (Forgasz ve Leder, 2006). Akademik yaşamın özü bir insanın kendini sürekli olarak yetiştirmesi için fırsat vermesi ve hatta istekte bulunmasıdır. Kişinin kendini ve entelektüel sermayeyi yaşam boyu arttırmak ve yenilemek için, bulunmaz bir şarttır. Kimileri için öğretim, kimileri içinde araştırma ve merakı tatmin etme ve buluş yapma zevkini ve şerefini beraberinde getirmesidir (Rosovzky, 2000:166).

McInnes (1999) ve Kreber (2000) yılında akademik çalışma ile ilgili detaylı bir çalışma hazırlamışlardır. Bunlar; branşta yeni gelişmeleri takip etme ve öğrenme, kişisel gelişmeleri takip etmek, öğrencilere program ve kariyer konusunda bilgi sunmak, kampus dışı konferans, derslerle profesyonel eğitim, ülke dışı akademik çalışmalar, araştırma görevlilerine bilinçlendirme ve çalışmalarını gözden geçirme (makale ve burs), formel öğretim ve öğretime hazırlık, asistanlarla bilişim kurma ve tavsiyeler, danışmanlık, yardımlaşma, araştırma yapmak-yayınlamak ve kitap yazmak, üniversitedeki bölüm çalışmalarına katılmak ve idari işlere yardım etmek, öğretime

bağlı aktiviteler, eldeki materyallerin düzenlenmesi, profesyonel bir toplum üyesi olmak, öğrencilerin proje ve tezlerine denetlemek ve tavsiyelerde bulunmak olarak sıralanabilir (Forgasz ve Leder, 2006). Ayrıca öğretim üyelerinin görevlerini ifa ederken karşılaştıkları bazı problemler vardır. Bunlar; öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının fazla olması, ders yüklerinin fazla olması, araştırma için ayrılan ödeneklerin az olması, üniversitelere göre öğretim üyesi dağılımının düzensiz olması, üniversitelerde kütüphanelerin yeni kitapları temin etmesindeki yetersizlik ve kaynaklara ulaşamama, ücret yetersizliği gibi problemler sıralanabilir (Aytaç vd., 2001:2).

Akademik çalışmalara paralel olarak öğretim üyesi aynı zamanda toplumda bir birey olarak yaşamaktadır ve toplumsal bazı sorumlulukları vardır. Aile ve çocuklarla ilgilenme, anne- baba- kardeş ve akraba ziyaretleri, komşuluk ilişkileri, çeşitli sosyal ve kültürel dernekler ve aktiviteler olarak sıralanabilir. Bunların tümü akademik çalışmaların yanında yürütülmesi gereken asli görevler arasındadır.

Yapılan araştırmalarda, akademisyenlerin uzun saatler çalıştıkları belirtilmiştir. Akademisyenler, zamanlarının büyük çoğunluğunu yönetim, eğitim faaliyetlerine ayırdıklarından dolayı düşünme, ve araştırma aktivitelerine daha az zaman ayırmakta ve bu yüzden raporlarda stres seviyeleri artarken, iş doyum seviyelerinin azaldığını belirtmektedirler (Forgasz ve Leder, 2006 - Aytaç vd., 2001:166).

Boş zaman aktiviteleri üzerine yapılan bir araştırmada, akademisyenlerin bir hafta boyunca az bir zaman dilimini oluşturmaktadırlar. Akademisyenler boş zamanlarında televizyon izleme, çocuklarıyla bilgisayar ve oyun oynama ve spor salonlarına gitme şeklinde değerlendirmektedirler. Akademisyenler boş zaman aktivitelerine daha fazla katılmak istedikleri halde bunu yapamamaktadırlar. Akademisyenlerin hafta içi boş zamanlarının az olduğunu ve bu yüzden kişisel ve aile ile ilgili aktivitelere fazla zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir (Forgasz-Leder, 2006).

15.3. Öğretim Üyelerinin Sınıfsal Özellikleri

Yaşayan tüm toplumlarda farklılaşmanın, tabakalaşmanın bulunmadığı hiçbir toplum görülmemiştir. Tabakalaşma evrensel bir süreçtir (Kemerlioğlu, 1996:1-2). Tabakalaşmayı ırk, zenginlik, meslek, statü, eğitim düzeyi gibi ölçülere eşitsiz bir şekilde derecelendirilmesi belirlemektedir (Kızılcılık ve Erjem, 1996:382). Tabakalaşma bireylerin belirli özellikler çerçevesinde aşağı ve yukarı statülere rollere mensup olarak anlaşılmaları, derecelendirilmeleridir (İçli, 2002:132). Tarih, insanların

geçmişten günümüze kadar “tek tip” bir yapıda olmadığını göstermiştir. “Tek tipli” olmayış doğal ve fiziksel farklılıkların yanında sosyal farklılıklardan da oluşmaktadır. Sanayi ile birlikte tabakalaşma yerini sınıf kavramına bırakmıştır.

Sınıf, belirli özelliklere sahip kişilerden oluşan bir toplumsal kategoridir. Sosyal sınıflar aynı ekonomik durumdaki bireylerin, ailelerin veya sosyal grupların oluşturduğu zümrelerdir (Celkan, 1993:77). Sınıflar tüm toplumlarda vardır, dolayısıyla tüm toplumlar sınıflı toplumlar olarak birbirine benzerler. Gelir yada saygınlık düzeyi ölçüt olarak alındığında, sınıf evrensel bir gerçeklik halini alır (Beneton, 1991:60). Sınıf ayrımları hukuksal olarak kabul edilmemiştir ama her gruba özgü çıkarılardan hareketle insanları ayırmaktadır (Özdemir, 2003:22). Kurtkan’ın da sosyal sınıf kavramına bakış açısı; aşağı yukarı aynı iktisadi kudrete sahip olan, hayat üslupları birbirine uyan, aynı kültürü ve terbiyeyi almış bulunan, iktisadi ve menfaatleri müşterek olan, kendilerini aynı durumda hisseden fertlerin teşkil ettiği içtimai sınıflardır (Kurtkan, 1976:144).

Toplumsal sınıflar arasında başlıca üç yönden farklılıklar olabilir (Dönmezer, 1978:313 - Özdemir, 2003:22-23).

- 1- Yaşam şartları: Bir toplumda belirli sınıfların üyeleri diğerlerine göre daha az veya daha çok yaşam şansına sahiptir.
- 2- Yaşam biçimi ve gelir farkı: Her toplumsal sınıfın kendine özgü bir yaşam biçimi vardır. Her sınıfın davranışları, zevkleri, konut tipleri, giyim kuşamları, aile yaşamı, gelenek ve görenekleri farklıdır. Gelir ve eğitim düzeyi yaşam biçimini etkileyen faktörler arasındadır.
- 3- Sınıf bilinci ve psikolojik davranışlar: Her toplumsal sınıfın kendine özgü gelenek, görenek ve düşünce biçimleri vardır

Toplumda çalışan bireylere özgü bazı sosyal sınıfsal farklılıklar görülmektedir. Doktorluk, öğretmenlik, polislik, öğretim elemanı gibi meslekler aynı zamanda bireylerin sosyal statülerinide belirlemektedir.

Öğretim elemanı, üniversitelerde görev yapan bireylere verilen genel bir addır. Bu sınıf kazanılmış statülerden oluşan bireylerin hakim olduğu sınıftır. Bunlar; Öğretim görevlisi, araştırma görevlisi, okutman, uzman, profesör doktor, doçent doktor, yardımcı doçent doktor gibi unvanlar vardır

Sosyal statünün iki şekli vardır. Bunlar; verilmiş statüler ve kazanılmış statülerdir (Doğan, 2000:119 - Akyüz, 1991:203). Günümüz modern toplumlarında kazanılmış statüler daha çoktur. Kazanılmış statüler çalışmayı, liyakatı ve başarı sonucu

kazanılan mevkiler haline gelmiştir. Öğretim üyeliği de kazanılmış statüler içerisinde yer alır almaktadır. Öğretim üyesi olabilmek için çalışmak, başarılı olabilmek için, etkili yoldur. Öğretim üyeliği, toplumumuzda saygın bir statü olarak görülmektedir. Riski ve stresi bol meslekler grubundan sayılmaktadır (Kızılcelik, 1998:145).

Öğretim üyelerinin sınıf kavramını açıklamak için sosyo-ekonomik düzeyini belirlemek tek başına yeterli görülmesi de genel bir bilgi vermesi bakımından önemli olduğu kabul edilmektedir. Sosyo ekonomik düzey bir kişinin “prestij, güç ve zenginlik” gibi üç temel üzerindeki toplum içinde sahip olduğu konum” şeklinde (Güney, 1998:254) tarif edilmiştir. Üç tür sosyo-ekonomik düzey kabul edilmektedir. Bunlar üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydir (Özdemir, 2003:26).

Warner, eğitim, gelir, konut, ailevi soyluluk gibi ölçütlerden hareketle, statü özelliklerini hazırlamıştır. Bundan faydalanarak toplumu altı sınıfa ayırmaktadır. Bunlar: üstün üstü- üstün altı, ortanın üstü- ortanın altı, altın üstü- altın altı sınıftan oluşmaktadır. Üstün üstü sınıf, en azından üç kuşaktan beri kentte önemli bir konum işgal eden eski ailelerden oluşmaktadır. Üstün altı sınıf, yaşam düzeyleri üstün üstü sınıfla aynı olmakla birlikte, bu durumu henüz elde etmiş ailelerden oluşur. Ortanın üstü sınıf, belirli bir bağımsızlık düzeyine ulaşmış işadamları ve serbest meslek sahiplerinden oluşur. Ortanın altı sınıf, esnaf ve memurlardan oluşur. Altın üstü sınıf, işçileri kapsar. Altın altı sınıf ise, mevsimlik işçilerden ve işsizlerden ibarettir (Akt: Özdemir, 2003:26 – Sayın, 1994:117).

Sönmez’ de “Türkiye toplumu için gelir değişkenine göre beş sosyo-ekonomik kategori belirlemiştir. Bunlar;

Süper zengin grup: Ayda 12.887 dolara yakın gelire sahiptirler. En üstteki yüzde 1’ lik gruptur.

Yüksek gelir grubu: Ayda en fazla 3540 dolar le en az 1800 dolar arasındaki geliri olan aileler girmektedir. Toplam nüfusun yüzde 5 ini oluşturur.

Üst orta gelir grubu: Ayda en fazla 1799 dolar en az 855 dolar geliri olan ailelerden oluşmaktadır. Nüfusun yüzde 16 sını oluşturur.

Alt orta gelir grubu: Ayda en fazla 854 dolar en az 342 dolar geliri olan grubu oluşturur. Toplam nüfusun yüzde 48 ini oluşturur.

Düşük gelir grubu: Ayda 241 dolar ve altında geliri olan bireylerden oluşur. “

Yapılan araştırmada, üniversitedeki hiyerarşik yapılanma dikkate alındığında en üst düzeyde kazanca sahip profesörlerin üst orta gelir grubuna, doçent, yardımcı doçent,

okutman, öğretim görevlisi alt orta gelir grubuna, araştırma görevlileri ise düşük gelir grubuna dahil edilmiştir (Akt: Özdemir, 2003:27). Verilere göre üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerini “yüksek gelir ve üst orta gelir” grubu” na dahil edebiliriz.

Sınıf yaklaşımına iyi bir örnekte Britanya da bu yüzyılda yapılan “mesleki statü ölçeği” dir. Buna göre meslekleri toplumda gördükleri itibara dayanarak sınıflandırmış ve “sosyal sınıflar” olarak bilinen beş kategoriye ayırmıştır. Sosyal sınıflar, 1. profesyonel meslekler, 2. ara meslekler, 3. kalifiye meslekler, 4. yarı kalifiye meslekler, 5. kalifiya olmayan meslekler olarak sıralamıştır (Edgell, 1998:43). 1. ve 2. mesleklere kafa gerektiren meslekler olarak bakılmaktadır. Öğretim üyeliği mesleğide kafa gerektiren, bilgi, uzmanlık, mükemmellik gerektiren meslek olarak görebiliriz.

Bireyin sadece geliri, sosyo-ekonomik gücünü belirlemede etkili değildir. Bunun yanında prestij, güç’ü ve sahip olduğu konumu sosyal statüsünü belirlemede etkilidir. Öğretim üyelerinin üstlendiği görevler onun sosyal konumunu belirlemede etkindir. Araştırmalarda, öğretim üyeliği mesleği bir vazgeçilmezdir. Günümüzde teknolojik araştırma ve geliştirme personeli bakımından %70 nin üniversitelerdeki öğretim üyeleri tarafından yetiştirilmektedir. Öğretim üyelerinin toplumun geleceğini ve dolayısıyla dünyanın geleceğini belirlemede etkin olduğunu söyleyebiliriz (Rosovsky, 2000:238).

Öğretim üyelerinin sosyal statüleri gereği, sosyal rolleri vardır ve bu rolleri oynaması- sergilemesi gereklidir. Roller “belirli bir sosyal mevkiyi işgal eden kişiden beklenen, o mevkiye özgü eylemi, davranış ve tutumları belirler” (Dönmezer, 1994:142). Rol, statünün uygulanmasıdır ve davranışlarla ilgilidir (Arslantürk-Amman, 2001:192). Roller, mesleki ve toplumsal olmak üzere ikiye ayrılır. Öğretmenlik, polislik, avukatlık, öğretim üyeliği birer mesleki rol, anne-baba, arkadaşlık, komşuluk ise bireylerin yerine getirmesi gereken toplumsal rollerdir.

Öğretim üyeleri yaşamlarında belirli rolleri icra ederken sosyal ilişkilerini de devam ettirmektedirler. Sosyal ilişkilerin sıklığını belirleyen en önemli görüş Alman sosyolog Cooley’dir. Birincil ve ikincil olmak üzere iki gruplamaya gitmiştir. Yoğun ve yüzyüze ilişkilerin egemen olduğu aile ve arkadaş grupları birincil grup olarak belirtilirken ilişkilerin formel ölçülerle belirlendiği bürokratik örgütlerle, senai kuruluşları ikincil gruplara dahil edilmektedir (Doğan, 1996:100). Aile başkanlığı, komşuluk, akrabalık, idari görevler, çeşitli kulüp ve derneklerde yöneticilik ve üyelik gibi birincil ve ikincil ilişkiler içerisine girmektedirler. Sosyal ilişkiler, çevre ve etkinlik çeşitleri, boş zaman tutumlarını belirleyen ölçütlerdir (Kılbaş, 1995:17).

III. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu araştırmanın konusu, üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerinin katıldıkları boş zaman etkinliklerinin ve katılma sıklıklarının sosyolojik açıdan incelenmesidir.

Bu çalışmada, belirli bir sosyal statüleri olan öğretim üyelerinin, genel özelliklerinin yanında boş zaman etkinliklerine katılma sıklıkları ele alınmaktadır. Öğretim üyelerinin, sosyo demografik kökenleri ve ekonomik özellikleri, sosyal statü-rolleri ve sosyal ilişkilerinin yanında, katıldıkları boş zaman etkinlikleri sosyolojik perspektiften inceleme konusu yapılmaktadır.

Araştırmanın amacı, Doğu Anadolu bölgesinde ki üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerinin boş zaman etkinliklerinin ve katılma sıklıklarının sosyolojik yönden araştırılıp, çeşitli değişkenler açısından analiz etmektir. Öğretim üyelerinin sosyal sınıf ve sosyal ilişkiler bağlamında boş zaman etkinliklerine katılma sıklıkları incelenmiştir. Öğretim üyelerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, unvan, uzmanlık alanları ve doğum yeri gibi bağımsız değişkenleri ile buna bağlı olarak etkinlendiği düşünülen değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve öğretim üyelerinin boş zamanlarında yaptıkları etkinlik çeşitlerinin ve katılma sıklıklarının araştırılmasıdır.

Ayrıca öğretim üyelerinin boş zaman etkinliklerine yeterince katılmama nedenleri ve öğretim üyelerinin boş zaman değerlendirmek için üniversite yönetiminden neler beklediklerinin belirlenmeside, bu araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, “açıklayıcı alan araştırmasıdır”. Açıklayıcı alan araştırmaları, durum saptama araştırmalarından biraz daha ileri giderek, durum saptadığı değişkenler arası ilişkileri araştırmaya ve ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Burada amaç, araştırma konusu olan boş zaman etkinlikleri ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu tür araştırmalara “ilişki arayıcı araştırmalar” da denmektedir (Gökçe, 1992:65 – Kocadaş, 2002:153).

Öğretim üyelerinin boş zaman etkinliklerinden hangilerine ve ne sıklıkla katıldıkları araştırılmıştır. Konu ile ilgili olarak yerli ve yabancı literatür taranarak, araştırma problemi hakkında gerekli bilgilere yer verilmiş ve kuramsal çerçeveye belirtilmiştir. Bu da toplumbilim araştırmalarında, kalitatif yöntem olarak

belirtilmektedir. Toplumbilim araştırmalarında genelde kalitatif ve kantitatif yöntem kullanılmaktadır. Bu iki yöntemin birlikte kullanıldığı durumlarda vardır. Kalitatif metod dökümanlar, formel ve enformel görüşmeler ile kişisel gözlemlere dayanır ve bu metod daha çok varsayımların kurulmasına yöneliktir. Kantitatif yöntemde esas olan olay ve olguların nicel bakımından boyutlandırılması, matematiksel tekniklere ağırlık verilmesidir. Burada araştırmalar istatistiksel ölçme, analiz ve değerlendirme işlemlerine dayalı bir araştırma planına göre yapılır. Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluştururken kalitatif, olgular arasındaki ilişkilerin analizinde ise, kantitatif yöntemden yararlanılmıştır (Aytaç, 2002:113-114) .

3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Doğu Anadolu Bölgesi' nde bulunan; Atatürk, Fırat, Kafkas, İnönü, 100. Yıl Üniversitelerine bağlı, çeşitli fakültelerde görev yapan öğretim üyeleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda; Üniversitelerde görev yapan 2558 öğretim üyesi, bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Tablo 2: Akademik Ünvanlarına Göre Üniversitelerde ki Öğretim Üyeleri Sayısı

Üniversite	Prof.Dr.	Doç.Dr.	Yrd.Doç.Dr.	Toplam
Atatürk Üniversitesinde	254	191	538	983
Fırat Üniversitesinde	138	124	299	561
Kafkas Üniversitesinde	11	29	77	117
İnönü Üniversitesinde	60	83	248	391
100 Yıl Üniversitesinde	132	107	267	506
Toplam	595	534	1429	2558

Araştırma evreninden örneklem seçilerek yapılan incelemeler zaman ve maliyet açısından ekonomik olduğu gibi, çoğu kez de tüm evrenin incelenmesiyle elde edilen sonuçlar kadar sağlıklı, güvenilir ve geçerli olur. Bilimsel çalışmalarda araştırmaya konu olan evrenin bütününe inceleme objesi olarak ele alınması çoğu kez mümkün olmadığı gibi, araştırmacı için de pek çok güçlükler neden olmaktadır (Gökçe, 1999:129). Bu zorlukların aşılabilmesi amacıyla da örneklem seçimi yoluna gidilmiştir.

Örneklem seçiminde, “tesadüfi örneklem” teknikniği kullanılmıştır. “Tesadüfi örneklem” kütledeki her birimin örnekleme girme şansının eşit olduğu ve örneklemin tek aşamada seçildiği karmaşık olmayan bir tekniktir (Gökçe, 1999:129). Örneklemi kullanarak evren hakkında fikir yürütebiliriz. (Cole, 1999:110).

Doğu Anadolu Bölgesinde 2004-2005 bahar yarıyılı itibariyle öğretim üyesi sayısı 2558 olarak tesbit edilmiştir. Evrenin, % 30'u olan 793 kişi araştırmanın

örneklem grubunu oluşturmaktadır. Gönderilen 793 anketin 490' ı geri dönmüş ve geri dönen anketlerden 22 tanesi hatalı ve eksik doldurma nedeni ile değerlendirilmeye alınmamıştır. Anketlerden 468 tanesi incelenmeye değer bulunmuştur. Örneklem grubu evreni temsil edecek niteliktedir. Üniversitelere gönderilen ve geri dönen anket dağılımları Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3: Öğretim Üyelerine Gönderilen ve Geri Dönen Anket Sayıları ve Dağılımları

Üniversiteler	Toplam Öğretim Üyesi Sayısı	Gönderilen Anket Sayısı	Geri Dönen Anket Sayısı
Fırat Üniv.	561	169	129 %76
Atatürk Üniv.	983	295	132 %45
Kafkas Üniv.	117	59	46 %78
İnönü Üniv.	391	118	67 %57
100.Yıl Üniv.	506	152	94 %62
Toplam	2558	793	468 %59

4. Veri Toplama Aracı ve Uygulama

Bu araştırmada gerekli olan bilgi veya bulguların elde edilmesinde kullanılan başlıca bilgi toplama araçları yazılı kaynaklar ve ankettir. Sosyal bilimlerde gözlemleri standartlaştırmak üzere başvurulan araçlardan biri de ankettir. Anket, belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kişilere hazırlanmış sorular yöneltmek suretiyle, sistemli bir veri toplama tekniğidir (Balcı, 2000:158).

Bu araştırmada alan ile ilgili bilgilerin elde edilmesinde anket kullanılmıştır. Anket formu 140 sorudan oluşmaktadır. Anket formu hazırlanırken başka araştırmacıların yapmış oldukları anket soruları incelenmiştir. Bu çalışma boş zamanların sosyolojik olarak incelenmesini amaçladığından, buna yönelik sorular geliştirilmiştir. Anket formu Fırat Üniversitesinden bazı öğretim üyelerine pilot çalışma yapıldıktan ve gözden geçirilip gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra uygulanmıştır. Bu düzeltmeler çerçevesinde; soruların daha anlaşılır hale gelmesi, gereksiz ve kullanılmayacak olanların formdan çıkarılması, yakın soruların birleştirilmesi ve yeni soruların eklenmesi gibi bir dizi işlem uygulanmıştır.

Araştırma için gerekli olan anketlerin uygulanması için Fırat Üniversitesi Rektörlüğü' nden, ilgili üniversite rektörlüklerine izin yazısı gönderilmiştir. İzinler alındıktan sonra anketler, araştırmacı ve anketör tarafından ilgili üniversitelerdeki öğretim üyelerinin odalarına gidilerek uygulanmıştır.

Bu araştırmanın anket uygulama safhası 2004 –2005 bahar yarıyılında ve mayıs-haziran aylarında uygulanmıştır. Anket formları öğretim üyelerine verilerek bir gün sonra alınmış veya öğretim üyesinin zamanı müsaitse hemen doldurtulmuş ve araştırmacı-anketör tarafından alınmıştır.

5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmadan elde edilen bilgi ve bulgular, Doğu Anadolu Bölgesi' nde bulunan üniversitelerdeki fakültelerde görev yapan öğretim üyelerinden elde edilen verilerle sınırlı tutulmuştur. Araştırma, sadece üniversitelerin bulunduğu il merkezindeki fakültelerde görev yapan öğretim üyeleri ile sınırlı tutulmuştur. Araştırma, öğretim üyelerinin doldurdukları anketten elde edilen bulgularla sınırlıdır.

6. İstatistiksel Analiz

İstatistiksel değerlendirmeler yapılmadan önce anketlerin doğru ve geçerli doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiştir. Anket soruları Likert Tipi Ölçekle değerlendirilmeye alınmıştır. Likert Tipi Ölçekte “her zaman” yapılan faaliyetlerden “hiç” yapılmayan faaliyetlere doğru beş dereceli bir ölçek kullanılmıştır. Bu çalışmada yapılan etkinliklere katılma sıklığı “her zaman”, “sıklıkla”, “arasıra”, “nadiren” ve “hiç” şeklinde veya “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “fikrim yok”, “katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde beş ayrı skaladan oluşmuştur. Bu beş skalanın her birine birer puan verilmiştir. Bu puanlar en olumludan en olumsuzaya doğru “5”, “4”, “3”, “2”, “1” olarak sıralanmıştır. Anketteki bütün soruların cevaplandırılması istenmiştir. Denekler, bazı soruları cevaplamamışlardır ve cevaplanmayan sorular için “cevapsız” diye ayrı bir sütun olarak değerlendirilmiştir (Balci, 2000:137 - Gökçe, 1999:111).

Uygulanan anketlerden elde edilen veriler kodlanarak bilgisayara girilmiş bazı istatistiksel tekniklerden yararlanılarak analiz edilmiştir. Araştırma alanından elde edilen bulgular bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS (Statistik Packet For Social Sciences 10.0) program aracılığıyla değerlendirilmeye tabii tutulmuştur. Bütün soruların frekans dağılımları çıkarılmış ve yüzdelik değerleri bulunmuştur.

Öğretim üyelerinin boş zamanların değerlendirme faaliyetleri ve bazı değişkenlerle arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla basit ve çapraz tablo halinde oluşturulmuştur. Basit dağılım tablosunda değişkenin seçeneklere göre yüzdelik dağılımları alınmıştır. Çapraz tablolarda ise, iki değişkenin birbiriyle olan ilişkisi ortaya

konulmuştur. Değişkenler arasındaki ilişkiyi bulmak için Ki Kare (Chi Square) testi kullanılmıştır. Ki kare iki değişken arasındaki ilişkinin olup olmadığını belirten bir testtir (Bayram, 2004:85). İki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ki kare testi ile incelenmiştir. Testin kullanılması için hiçbir gözenede beklenen değerlerin beşin altında olmaması ve beklenen değer beşten küçük olan gözenedesayısının % 20'nin altına düşmemesi gerekir. Bu koşullar sağlanmadığı durumlarda, sadece çapraz tablo üzerinden frekans ve yüzde kullanılarak yorumlar yapılmaya çalışılmıştır (Büyüköztürk, 2002:140-147 - Bayram, 2004:86).

Tablolarda değişken ilişkilerinin hem satır, hem sütun ve genel yüzde toplamı verilmiştir. Her boş zaman etkinliği için ayrı bir tablo oluşturulmuş ve tabloların altına “sd” serbestlik derecesi, “p” anlamlılık değeri ile 0,05 kabul edilen anlamlılık düzeyine göre değerleri yazılmış ve yorumlamaları yapılmıştır. Belirtilmesi gereken diğer bir teknik husus da çapraz tablolarda görülen ilk rakam, söz konusu kategoriye ait belirtilenlerin sayısı, rakamın altındaki ilk oran satır yüzdesidir. Bunu, sütun yüzdesi ile genel toplam içerisindeki yüzde izlemektedir. Tablo: 21' de bu durum örnek olarak verilmiştir.

IV. ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ BİLGİLER

1. Araştırma Bölgesi; Doğu Anadolu Bölgesi' nin Demografik, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Özellikleri

Doğu Anadolu bölgesi, Dünyanın ve Türkiye'nin jeopolitik-stratejik öneme sahip bölgelerinden biridir. Tarihi ticaret yollarının geçtiği, yer altı ve yer üstü kaynakları ve mevcut imkanları ile Avrasya haritasının kilidi konumundadır. Asya'ya açılan bir kapı özelliği göstermesi, enerji nakil hatları ve su kaynakları bölgenin önemini arttıran unsurlardır.

Doğu Anadolu Bölgesini diğer bölgelere göre bir çok açıdan farklılık arz etmektedir. Diğer bölgeler içerisinde tüm gelişmişlik göstergeleri açısından Türkiye'nin en az gelişmiş bölgesidir (İspir, 2005:122- Devocioğlu ve Sarıkaya, 2005:297). Doğu Anadolu Bölgesinin açmazları ise; feodal yapı, işsizlik, yoksulluk, göç, terör, sosyal ve ekonomik eşitsizlik, çarpık kentleşme, coğrafi koşullardaki zorluklar vb. unsurlar sayılabilir (www.dpt.gov.tr).

1.1. Bölgenin Demografik Yapısı

Araştırma alanı olarak seçilen Doğu Anadolu Bölgesi bir çok sosyo-ekonomik göstergeler itibarıyla en geri kalmış bölge görünümü sunmaktadır. Bir bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi; sosyal, ekonomik, demografik ve yaşam kalitesi ile ilgili göstergelere bakılarak anlaşılabilir. Demografik (şehirleşme, nüfus artışı, göç oranı), sosyal ve ekonomik göstergeler veya gelişmişlik endeksleri açısından en geri kalan bölge olduğu görülmektedir.

1.2. Bölgenin Ekonomik Yapısı

Bölgenin ekonomik yapısı; tarım, hayvancılık, esnaf, memur ve işçi ağırlıklıdır. Bölgenin büyük ölçüde, tarım ağırlıklı bir yapı arz etmektedir. Bölgede iş gücünün yaklaşık 3/4 tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Gelişmişlik düzeyi açısından en düşük göstergelere sahiptir. Sanayide çalışanların oranı ise, yaklaşık olarak %2 ile %8 arasında değişmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi sanayi ve ticaret sektöründeki toplam istihdamın genel istihdam içindeki payları en düşük gerçekleştiği bölgedir. Türkiye genelinde ücretli ve maaşlı çalışanların oranı da en düşük düzeydedir (DAP, 1999:2). Doğu Anadolu Bölgesi, sanayi göstergeleri açısından da en alt sıralarda yer almaktadır.

Doğu Anadolu Bölgesinin ekonomik yapısı, bir çok olumsuzlukları ve sorunları içinde barındırmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi, ekonomik büyümenin negatif bir değer izlediği, yatırımların durduğu ve buna bağlı olarak işsizlik oranının arttığı ve terör ile özleşen bir bölge görüntüsü sunmaktadır (www.die.gov.tr).

1.3. Bölgenin Sosyo-Kültürel Yapısı

Bölgenin feodal yapısı, geçmiş yıllardaki katılığa sahip olmamasına rağmen, günümüze kadar devam etmektedir. Bir anlamda bölgede süregelen eşitsizlik ve yoksulluğun varlık sebebinin önemli bir faktörü olarak, feodal yapı gösterilebilir.

Bölgede şeyhlik ve ağalık kurumu düşük oranlarda da olsa varlığını devam ettirmektedir. Ağalık hem toplumsal ve hem de ekonomik bir örgütlenme biçimi iken, şeyhlik olgusu dinsel bir kurum olarak görülmektedir (Türkdoğan, 1986:141). Doğu Anadolu Bölgesi, dini inançlara ve ibadetlerin yaygın olarak sürdürüldüğü bölgelerimizden biridir. Bölge yaşamının önemli bir karakteristiği de, geleneksel yaşam biçimlerinin daha baskın olmasıdır. Aile, akrabalık, komşuluk, aşiret gibi informel kurumlar, sosyal ilişkileri etkileyen kontrol unsurları olarak dikkat çekmektedir.

1.4. Bölgenin Eğitim ve Öğrenim Yapısı

Eğitim olgusu, önemli bir sosyal bir gelişmişlik göstergesidir. Çünkü, toplumsal kalkınma ve toplumsal sorunların çözümünde eğitim, başat bir faktördür. Eğitim olgusunun, resmi ve gayri resmi kurumlarda güçlü bir sosyalleşme süreci olduğu bilinmektedir. Bireyin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlığı eğitim süreciyle paralellik arz etmektedir ve bireyin hangi oranda sosyalleştiği, büyük ölçüde eğitim ve öğretim süreciyle belirlenmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin eğitim göstergelerine bakıldığında bölgedeki eğitim normları Türkiye ortalamasının oldukça gerisindedir. Genel olarak bölgenin okullaşma oranı Türkiye ortalamasının altındadır (DAP,1999:1).

Araştırma alanı ile ilgili olarak bölgenin ekonomik, demografik, sosyal ve kültürel göstergeler açısından genel bir değerlendirilmesine ilişkin olarak şunlar söylenebilir: Sosyo-ekonomik ve demografik göstergeler açısından Türkiye ortalamasının çok altında oransal değerlere sahip bir bölge karakteristiğine sahiptir ve Sanayinin gelişmediği görülmektedir. Ekonomik göstergeler itibariyle, Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgenin az gelişmişliğinin göstergeleri olarak da, yaşam

kalitesi/refah göstergeleri (konut, yol, içme suyu, otomobil, elektrik, telefon, bilgisayar v.b) ile ilgili küçük düzeyde seyreden oransal değerlerdir.

Bölgenin özellikle 1990'lı yıllardan itibaren, kısmi bir değişim süreci içerisine girdiği gözlemlenmektedir. Göç ile birlikte gerçekleşen demografik hareketlilik, aynı zamanda sosyo-kültürler bağlamda da bir değişimi veya hareketliliğe sebep olmaktadır. Bu değişimin, geçici veya yüzeysel olarak yorumlanması mümkün değildir. Değişme; bölgenin aile, akrabalık, din gibi temel kurumsal yapısı bazında gerçekleşmektedir (Kızmaz, 2002:95-106).

Ayrıca illerde kentleşme, fiziksel çevre, alışveriş merkezleri, sosyal kültürel etkinlikler, turizm etkinlikleri, boş zaman ve rekreasyon alanlarında da ilerlemeler gözlemlenmektedir. Üniversiteler de bu gelişmeyi destekler nitelikte etkinlikler düzenlemektedirler.

2. Doğu Anadolu Bölgesinde Bulunan Üniversiteler

2.1. Atatürk Üniversitesi

Atatürk Üniversitesi, 6990 Sayılı Kanunu'nun 07.06.1957 tarihinde yürürlüğe girmesi ile kurulmuştur. Atatürk Üniversitesinde bugün 38477 öğrencisi, 2439 öğretim elemanı, 16 Fakülte, 20 Yüksekokul, 6 Enstitü, 15 Araştırma Merkezi, 100 binin üzerinde mezunu olan bir üniversitedir.

Atatürk Üniversitesinde sosyal ve kültürel etkinlikler üniversite genelinde sürdürülmektedir. Yıl boyunca konser, kültür şenlikleri, müzik ve halk oyunları gösterileri, anma ve kutlama törenleri, sergi, kongre, panel, konferans, sempozyum gibi kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler gerçekleştirilmekte, bu etkinlikler tüm personel ve öğrenciler tarafından izlenebilmektedir. Bu çalışmalar, kampüs içinde yer alan oditoryumda, Kültür Merkezinde ve 4000 kişilik Atatürk Tören Alanı'nda, fakültelere bağlı konferans salonlarında düzenlenmekte ve sergilenmektedir. Üniversite Merkez Kampüsünde 10 spor salonu ve 1 stadyum, 1 mini futbol sahası, 1 basketbol ve 3 tenis kortu bulunmaktadır (www.atauni.edu.tr).

2.2. İnönü Üniversitesi

Üniversite, 28 Ocak 1975 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, 25 Mart 1975 tarihinde de Cumhuriyet Senatosu'nda kabul edilen ve 3 Nisan 1975 tarihli yasa ile kurulmuştur. İnönü Üniversitesinde, 9 Fakülte ve 10 Meslek Yüksekokulu ve 3

enstitüsü vardır. İnönü Üniversitesinde; 1086 akademik, 1027 idari personel ile 19.040 sayıdaki öğrenciye eğitim-öğretim hizmeti vermeyi sürdürmektedir.

Üniversite kampüsünde; yönetim ve eğitim-öğretim birimlerinin yanı sıra, Turgut Özal Tıp Merkezi, öğrenci yurtları, spor tesisleri, konferans salonu, alışveriş merkezi, öğrenci kafeteryası, kitap satış merkezi, internet merkezi, kütüphane, bayan kuaförü, postane ve banka şubeleri yer almaktadır. Üniversite, öğrencilerine spor faaliyetlerini yürütebilmeleri için 750 kişi kapasiteli kapalı spor salonu, tenis kortları, futbol sahaları, voleybol-basketbol sahaları ve yarı-olimpik açık yüzme havuzu ile öğrencilere ve personele geniş spor olanakları sağlamaktadır (www.inonu.edu.tr).

2.3. Kafkas Üniversitesi

Kafkas Üniversitesi, 11 Temmuz 1992 tarihinde 3837 sayılı yasayla kurulmuştur. Kafkas Üniversitesi 6 fakülte, 3 yüksekokul, 5 meslek yüksekokulu ve yaklaşık 10.000 öğrenci ile öğrenimine devam etmektedir. Sağlık- Kültür ve Spor Daire Başkanlığı' nca öğrencilerine ve personeline yönelik olarak Sosyal, Kültürel ve Sportif faaliyetler düzenlenmektedir. Bu faaliyetler çerçevesinde 5 bine yakın öğrenciye voleybol, masa tenisi, satranç, kros, güreş, halk oyunları, kayak, boks, tiyatro, resim, müzik, fotoğrafçılık vb. dallarda çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler için üniversite öğrencilerinin ve personelinin talepleri de göz önüne alınarak, öğrenciler tarafından düzenlenmek istenilen tanışma çayları, geziler, mezuniyet baloları vb. bütün imkanlar sağlanarak araç, malzeme, yer tahsis edilerek katkıda bulunmaktadır (www.kafkas.edu.tr).

2.4. Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Üniversitede halen 9 Fakülte, 3 Enstitü, 13 Yüksekokul, 12 Uygulama ve Araştırma Merkezi ve 12.219 öğrenci ile eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. 1800 kişilik çok amaçlı kapalı spor salonu, dalgıçlık kursları, Mini golf, yüzme havuzu, sahil plajı ve tesisleri, tenis kortları, tekne gezileri ve kafeteryalar sosyal yaşam için sunulan imkanların sadece bir kaçıdır. Kampüste hobiler için de her türlü imkan sunulmaktadır. Bunlar; Bilgisayar ve internet, resim, fotoğraf, tiyatro, dağcılık ve daha onlarca değişik alan hoby aktiviteleri öğrencilere ve personele sunulmaktadır (www.yyu.edu.tr).

2.5. Fırat Üniversitesi

Kuruluşu 11 Nisan 1975 tarih ve 1873 sayılı Kanun'la gerçekleşmiştir. Fırat üniversitesi 10 fakülte ve 13 yüksek- meslek yüksek okulu ile eğitim ve öğretime devam etmektedir. 17.349 öğrenciyi barındırmaktadır. Sosyal merkez, yemek, çay, büfe ve oyun salonları ile akademik ve idari personele ve yakınlarına hizmet vermektedir.

Üniversite mensuplarına beslenme ve boş zamanlarını değerlendirme, alanlarında en uygun şekilde hizmet vermektedir. Bütün kültürel ve sosyal faaliyetlerin sunulduğu Atatürk Kültür Merkezi, Salon, ofisleri, hizmet bölümleri ve fuayesi ile; törenler, sempozyumlar, konferanslar, panel, konser, sergi ve açılışlar gibi faaliyetler için kullanılmaktadır. Üniversite içerisinde bulunan sportif tesislerde personele ve öğrencilere hizmet vermektedir (www.firat.edu.tr).

V. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde Doğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapan öğretim üyeleri üzerinde yapılan alan araştırmasından elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu bulgular, kişisel bilgiler, boş zamanlarda katıldıkları etkinlikler ve bazı değişkenlerle analizleri, boş zaman etkinliklerine yeterince katılmama nedenleri, boş zamanları değerlendirme amaçlı üniversite yönetiminden beklentileri, ders dışı zammalarını öğrencilerle paylaşma durumu ve boş zaman etkinliklerine harcadıkları para miktarı gibi veriler ele alınmıştır.

1. Öğretim Üyelerinin Kişisel bilgileri

Bu bölümde belli ortak özellikleri olan öğretim üyelerinin cinsiyet, yaş, medeni halleri, unvan, ekonomik durumları, doğum yerleri, ikamet yerleri, oturdukları mesken, uzmanlık alanları, hizmet yılları. Girdikleri ders saatleri, idari görev dağılımları, anne ve babaların eğitim ve meslek durumları, eşinin eğitim, mesleki durumu varsa çocuk sayıları, uzun süre ikamet yerleri, fakülteleri, yurt dışında bulunma nedenleri ve süreleri gibi temel sosyo-demografik özellikleri üzerinde durularak verilen cevaplardan genel bir öğretim üyesi profili çıkarılmaya çalışılmaktadır.

1.1. Öğretim Üyelerinin Cinsiyetleri

Cinsiyet, bireylerin toplumdaki konumlarını belirleyen ve buna göre bir takım rollerin gereklerini yerine getirilmesini sağlayan faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Toplumun bakış açısı, cinsiyet yoluyla kadına ve erkeğe bazı görevler vermiştir. Doğuştan kazanılan bir statü olması, bu görüşü destekler niteliktedir. Rollerin bu farklılığı, her bir cinsiyetin toplumsal kurumlar içinde tanımlanmasını ve duruşunu da belirlemektedir. Örneğin; kadının aile içindeki konumu, toplum içindeki tanımlanması, erkeğe getirilen tanım ve konumdan farklılık göstermektedir.

Toplum kadın ve erkek kimliklerini kurgular. Bireyler kurgulanan kimliklere uygun roller üstlenirler. Erkeğin çizgisinin kamusal alanda, kadınlarınki ise ev içi alanda yaptıklarıdır (Gümüsoğlu, 2006:74). Toplumun erkeklerden beklentisi kamusal alanda ve çalışma hayatının tümünde varlık göstermesidir. Kadınlar için beklentiler ise, duygusal/zayıf olmaları, yaşam alanlarının sınırlarını ev, iş ve çocuklarıyla belirlemeleridir (Tüzel-Özkaya, 2006:95). Özellikle çalışan kadın ev ve iş ikilemini ve sorumluluğunu sürekli olarak sırtında taşıyacaktır. Çalışan kadınların iki işvereni olduğu belirtilmiştir: birisi evde, diğeri ise iş yerindedir. Yine çalışan kadınlar için dört

vardıyanın olduğunu bunların; evi, eşi, çocuğu ve işidir. Atılğan'a göre o ağır bir işçidir (Atılğan, 2005:6).

Tablo 4: Öğretim Üyelerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	413	88.2
Kadın	55	11.8
Toplam	468	100.0

Doğu Anadolu bölgesi' ndeki üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerinden ankete katılanların %88'i erkektir. Kadın öğretim üyelerinin oranı ise % 11 olarak bulunmuştur (Tablo:4). Gazi Üniversitesi öğretim elemanlarına yapılan bir araştırmada öğretim üyelerinin, cinsiyetlerine göre dağılımda erkek % 58.2, bayan % 41.8 olarak gösterilmiştir (Özdemir, 2003:94). Aytaç'ın Türkiye'deki üniversitelerdeki öğretim elemanlarına yapmış olduğu araştırmada ise, erkek öğretim üyesi oranı % 63.9, kadın öğretim üyesi oranı ise % 36.1 olarak bulunmuştur (Aytaç vd., 2001:111). Yapılan araştırmalarda 35 yaşın üzerinde kadın akademisyenlerin erkeklere oranla daha az olduğu görülmüştür. Bunun nedenleri olarak kadının birincil görevinin ağır basması sonrasında mesleğe hiç girmeme veya mesleği terk etme şeklinde yorumlanabilirken, diğer yandan 10-15 yıl öncesinde kadınların çalışma hayatına günümüze oranla daha az katılımı neden olarak açıklanmıştır.

Yapılan araştırmada akademisyenlerin ünvanları ile cinsiyetleri ilişkilendirildiğinde kadın araştırma görevlisi sayısının erkeklerle yakın oranlarda olmasına karşılık, yardımcı doçentlikten itibaren aradaki farkın açıldığı gözlenmektedir (Aytaç vd., 2001:112). Türkiyede yıllar içerisinde akademinin her dal ve düzeyinde düzenli biçimde artan oranlarda kadın katılımı vardır (Nalbantoğlu, 1997).

Cinsiyet, bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Yapılan bir çok çalışma sonucuda bu olguyu destekler niteliktedir (Demir- Demir, 2006:36 - Culp, 1998:356). Ayrıca yapılan bir araştırmada da kamu kurumlarında çalışan kadın personelin erkek personele oranla daha fazla boş zamanı olduğu tesbit edilmiştir (Gönülateş, 2006:108).

1.2. Öğretim Üyelerinin Yaşları

Yaş, bireylerin toplumsal konumlarını belirleyen ve o konumların gerektirdiği rollerin ifa edilmesini etkileyen faktörlerden biridir. Tablo:5' de elde edilen bulgulara bakıldığında, öğretim üyelerinin genel olarak orta yaş diliminde yoğunlaştıkları

görülmektedir. 31- 50 yaş aralığında ki öğretim üyelerinin % 85.9 olarak, yine görüşülenlerin 30 yaşından küçük öğretim üyesi oranı % 5.6, 51 ve üstü % 8.5 olarak bulunmuştur.

Tablo 5: Öğretim Üyelerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	N	%
30 dan küçük	26	5.6
31-40	258	55.1
41-50	144	30.8
51 ve üstü	40	8.5
Toplam	468	100.0

Genç öğretim üyelerinin, sayısının yüzde olarak fazla bulunması ülkemizdeki üniversite sayısındaki artış ile beraber genç akademisyenlerin öğretim kadrolarında yer alması, önemli bir paya sahiptir. Diğer bir sebep olarak da belli bir akademik ünvana sahip öğretim üyelerinin vakıf üniversitelerine geçiş yapmaları nedeni ile devlet üniversitelerindeki öğretim üyelerinin de yaşı gençleşmekte ve bu yaş ortalamalarını düşürmektedir. Ayrıca, öğretim üyelerinin tecrübe kazanıp, belli bir kariyere ulaştıktan sonra doğu bölgesindeki üniversitelerden batı illerinde bulunan üniversitelere gittikleri düşünülmektedir. Buna bağlı olarak da Doğu Anadolu Bölgesi' nde bulunan üniversitelerdeki öğretim üyesi sayısının yaş seviyesinin düşük olduğu başka bir sebep olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretim üyelerinin % 85.9 'ü 31-50 yaş arasında olması Doğu Anadolu Bölgesi' ndeki üniversitelerin genç yapısını göstermektedir. Yaş öğretim üyelerinin boş zaman etkinliklerine katılmasını belirleyen önemli bir faktördür. Yaş ve boş zaman ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda, boş zaman alışkanlıkları ve etkinliklere katılma yaşla birlikte değiştiği belirtilmiştir (Freysinger, 1987:13).

1.3. Öğretim Üyelerinin Doğum Yerleri

Öğretim üyelerinin toplumsal kökenlerinin anlaşılmasında “doğum yeri” değişkeni önemli bir etkidir. Kişinin doğduğu az ya da çok yaşamını sürdürdüğü toplumsal çevre onun sosyal davranışlarının ve toplumsal yaşantısının biçimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Tablo 6: Öğretim Üyelerinin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

Doğum Yerleri	N	%
Büyükşehir	58	12.4
İl	170	36.3
İlçe	92	19.7
Köy	148	31.6
Toplam	468	100.0

Tablo:6’ da görüldüğü gibi, doğum yeri en yüksek oranla %36 ile il merkezi olarak belirtilmiştir. Öğretim üyelerinin % 31.6 köy, % 19.7 ‘si ise ilçe doğumludur. Büyükşehir doğumlu olanların oranı da % 12.4 dür. Büyükşehir ve il, kent nüfusunu temsil ettiğinden öğretim üyelerinin % 48 ‘i kentte doğmuş oldukları söylenebilir. Akademik hayatın kentsel kültürle ilişkisini görmek bakımından önemli olan bulguda kır kökenli akademisyenlerinde önemli bir oranı oluşturması ile heterojen bir boyut kazandığı söylenebilir.

1.4. Öğretim Üyelerinin Uzun Süre İkamet Ettikleri Yer

Boş zaman eyleminin açıklanmasında ve etkinliklerin çeşitliliği yönünden bireyin doğum yerinin yanında, öğretim üyesinin uzun süre ikamet ettiği yer de önemli bir göstergedir. Tablo 7’ de öğretim üyelerinin ve ailelerinin ikamet ettikleri yer oranları verilmiştir.

Öğretim üyelerinin ve ailelerinin uzun süre ikamet ettikleri yer sorulduğunda %60 gibi bir rakamla il merkezleri gelmektedir. Doğum yerlerine göre ilçe ve köyde ikamet edenlerin oranında bir azalma olduğu görülmektedir. Bu da, Türkiye de köyden kente bir göçün olduğunun göstergesidir. Köy doğumluların oranı % 31 iken, köy doğumlu olup da uzun süre kentte ikamet edenlerin oranı % 22 ‘ye düşmüştür.

Tablo 7: Öğretim Üyelerinin Uzun Süre İkamet Ettikleri Yer:

İkamet Edilen Yer	N	%
Büyükşehir	84	17.9
İl	195	41.7
İlçe	84	17.9
Köy	105	22.4
Toplam	468	100.0

1.5. Öğretim Üyelerinin Unvanları

Üniversitelerde öğretim üyeleri 3 kadroda toplanmaktadır. Bunlar; Profesör Doktor, Doçent Doktor ve Yardımcı Doçent Doktor’dur(Aytaç vd., 2001:2). Tablo:8’ de görüldüğü gibi ankete katılanların % 61‘ i yardımcı doçent doktor, % 22 doçent doktor ve % 16’ sı da profesör doktor kadrosunda olan öğretim üyeleridir.

Tablo 8 : Öğretim Üyelerinin Unvanlarına Göre Dağılımı

Unvan	N	%
Prof. Dr.	78	16.7
Doç.Dr.	104	22.2
Yrd. Doç. Dr.	286	61.1
Toplam	468	100.0

Tablo 8' den yardımcı doçentlerin oranları %61.1 olarak görülmektedir. Bunun nedenleri olarak yardımcı doçent kadrosundan doçentlik kadrosuna geçişin her geçen zaman içerisinde daha da zorlaşması ve doğu illerinde bulunan üniversitelerde çalışan personelin kendini yetiştirme noktasında araştırma imkanlarının kısıtlı olması gibi nedenlerle, bu kadroda uzun süre bekledikleri söylenebilir. Ayrıca öğretim üyelerinin (Prof. Dr. ve Doçent Dr.) belirli akademik ünvandan sonra, kendisi ve çocukları için daha iyi bir yaşam çevresi oluşturmak amacıyla batı illerindeki üniversitelere ve vakıf üniversitelerine gittiklerinden dolayı kariyer yapmış öğretim üyesi sayısının daha az olduğu söylenebilir.

Türkiye'de artan üniversite sayısına bağlı olarak öğretim üyesi sayısında da bir artış olmuştur. Son on yılda Profesörlerdeki artış % 75 olurken, bu oran Doçentlerde % 101 ve Yardımcı Doçentlerde % 147 olmuştur (Aytaç vd., 2001:1). Araştırma bulguları ile verilen istatistikler arasında bir benzerlik görülmektedir.

1.6. Öğretim Üyelerinin Aylık Gelir Durumları

2005 yılının son altı ayındaki maaşlar dikkate alınmak suretiyle öğretim üyelerinin evlerine giren toplam net ücretin (aylık ücret, kira, faiz, eşin aylığı, ders ücretleri vb. dahil) araştırmaya katılan kişiler açısından dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir.

Akademisyenlik mesleğinin statüsü bağlamında tüketim eğilimleri (mesleğin niteliği nedeni ile ekstra bilimsel içerikli harcamaların fazlalığı), ve ülke ekonomisindeki satın alma gücü dikkate alındığından, bu günkü ücretler açısından akademisyenlerin ücretlerinin çok düşük olduğu anlaşılmaktadır (Aytaç vd., 2001:148).

Gelir durumu ile boş zamanları değerlendirme faaliyetlerine katılım arasında sıkı bir ilişki vardır. Gelir seviyesi yüksek olan bireylerin boş zaman değerlendirme etkinliklerine yoğun olarak katılmaktadırlar. Ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmiş, gelir seviyesi yüksek toplumlarda boş zaman değerlendirme faaliyeti çeşitlilik ve yaygınlık bakımından ileri bir düzeyde bulunmaktadır.

Gelir farklılığı boş zaman faaliyet türlerini de etkiler. Dolayısıyla, bireylerin elde etmiş oldukları gelir sadece katılabilecekleri boş zaman faaliyetinin türünü değil aynı zamanda katılım sıklığını da etkileyebilmektedir (Demir- Demir, 2006:38). Gelir düzeyi düşük olanlar daha çok fazla harcama gerektirmeyen daha pasif etkinliklere yönelmektedirler. Gelir düzeyi yüksek olanlar ise, pahalı türdeki boş zaman değerlendirme faaliyetleri ile dış turizm'e veya seyahati tercih etmektedirler (Özgüç, 1984:30).

Tablo 9 : Öğretim Üyelerinin Toplam Gelirlerine Göre Dağılımı

Gelir Durumu	N	%
1000- 2000	235	50.2
2001- 3000	148	31.6
3001- 4000	52	11.1
4000 ve üzeri	33	7.1
Toplam	468	100.0

Öğretim üyelerinin aylık geliri % 50.2 oranı ile 1000-2000 bin YTL arasında ve % 31' nin de 2001-3000 YTL arasında olduğu görülmektedir. 4001 YTL ve ve üzeri geliri olanların oranı % 7 olarak bulunmuştur. Öğretim üyelerine yönelik yapılan araştırmada öğretim elemanlarının gelir düzeyleri açısından toplumun orta ve alt sosyo-ekonomik düzeylerini temsil etmektedirler (Özdemir, 2003:109).

Öğretim üyelerinin net ücretlerinin dışında ne kadar geliri olduğu konusunda elde edilen verilerde bir miktar yanılma payı olabileceği kabul edilebilir. Çünkü öğretim üyelerinin de aylık maaşı dışında, gayrimenkul geliri, bankada parası veya hisse senetleri, ikinci bir işi, eşinin veya çocuklarının geliri olabilmektedir. Aylık toplam geliriniz nedir? sorusuna parantez açılarak “maaş dışı, aile bireylerinin de gelirlerini de dahil ediniz” ilavesi eklenmiştir. Ancak, bazı öğretim üyelerinin sadece maaşlarını yazdıkları gözlenmiştir. Bu durum gelir konusunda her zaman temelli bir bilgiye ulaşmayı güçleştirmektedir.

1.7. Öğretim Üyelerinin Uzmanlık Alanları

Ankete katılan öğretim üyelerinin görev yaptıkları bilim alanlarına göre dağılımına baktığımızda % 38.5' nin sosyal bilimler alanında olduğu dikkat çekmektedir. Fen bilimleri alanında çalışan öğretim üyeleri % 35.3, sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim üyesi sayısı ise % 26.5 olarak görülmektedir. Ankete katılan öğretim üyelerinin uzmanlık alanları na göre dağılımı homojen bir yapı gösterdiği söylenebilir.

Tablo 10 : Araştırmaya Katılan Öğretim Üyelerinin Uzmanlık Alanları

Uzmanlık Alanları	N	%
Sağlık bilimleri	124	26.5
Sosyal bilimler	179	38.5
Fen bilimleri	165	35.3
Toplam	468	100.0

1.8. Öğretim Üyelerinin Medeni Durumları

Evlenme, hemen bütün insan toplumlarında gerçekleşmektedir. Evlenme kurumunu düzenlememiş bir toplum yoktur (Dönmezer, 1994:198). Evlenme bütün toplumlarda var olan bir gerçektir. Evlilik “kadın ile erkeğin soylarını sürdürmek, cinsel doyum sağlamak, ekonomik güçlerini birleştirmek gibi amaçlarla, içinde yaşadıkları toplumun kanunlarına ve kurallarına uygun bir biçimde bir araya gelerek oluşturdukları birliktelik durumuna denir” (Kızılcıkelik ve Erjem, 1996:195) şeklinde tarif etmişlerdir. Doğan’ da “evlilik erkek ve kadın ilişkilerini meşru temele dayandıran toplumsal bir ilişkidir” (Doğan, 2000:202). Toplumsaldır, çünkü ilişkiyi kabul eden ve onaylayan toplumdur. Ailenin varlığı ve sürekliliği evlilikle sağlanır.

Verilere göre öğretim üyelerinin % 89.5 evli, % 10.5 bekar olarak bulunmuştur (Tablo: 11). Bir öğretim üyesinin eşi ölmüş ve bir öğretim üyesi de boşanmış olarak görülmüştür. Bu iki öğretim üyesi de bekar grubuna dahil edilmiştir. Bunun nedeni ise ileride medeni durum ile yapılacak olan istatistiklerdeki zorluğu aşmaktır.

Tablo 11: Öğretim Üyelerinin Medeni Durumları

Medeni Durumu	N	%
Evli	419	89.5
Bekar	49	10.5
Toplam	468	100.0

Yapılan araştırmalarda Kara Harp Okulu öğretim elemanlarının % 75.8 evli, %24.2’ si bekar olarak görülmüştür (Özışık, 1998:28). Gazi Üniversitesi öğretim elemanlarının % 72.6 evli, % 24.6 bekar, % 2.8 diğer olarak bulunmuştur (Özdemir, 2003:95). Türkiye’de ki üniversiteler üzerinde yapılan bir araştırma da öğretim üyelerinin bekar % 24.8, evli % 71.6 (Aytaç vd., 2001:127) olarak görülmektedir.

Üniversitelerde yapılan araştırmalarda evren tüm öğretim elemanları olduğundan dolayı, özellikle araştırma görevlisi kadrosunda olanların bekar olabileceği düşünüldüğünden ve üniversitelerdeki genç nüfusun oranından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Yapılan bir araştırmada da medeni durum unvana bağlı olarak değişiklik

göstermektedir. Yani, unvan yükseldikçe veya akademik kariyer arttıkça, evlilerin oranı da artmaktadır (Aytaç vd.,2001:129)

1.9. Öğretim Üyelerinin Eşlerinin Eğitim Durumları

Öğretim üyelerinin eşlerinin öğrenim durumları incelendiğinde eşlerin % 53.0 nun üniversite eğitimi aldıkları görülmüştür. Lise mezunu olanlar % 23.3 , ilköğretim mezunu olanlar ise % 12.6 olarak bulunmuştur (Tablo:12). Öğretim üyelerinin yüksek lisans ve doktora yapan eşleride üniversite mezunu grup içerisinde değerlendirmeye alınmıştır.

Bu tabloya bakıldığında öğretim üyelerinin eşlerinin eğitim durumları Türkiye ortalamasına bakıldığında oldukça yüksektir. Buradan da öğretim üyelerinin, yani eğitim seviyesi yüksek olanların eşlerini seçerken eğitim durumuna baktıkları ve eğitim durumuna göre evlilik tercihlerini yaptıkları söylenebilir.

Tablo 12 : Öğretim Üyelerinin Eşlerinin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	N	%
İlköğretim	59	12.6
Lise	109	23.3
Üniversite	248	53.0
Diğer	3	0.6
Evli değil	49	10.5
Toplam	468	100.0

1.10. Öğretim Üyelerinin Eşlerinin İş Yada Mesleklere Göre Dağılımları

Öğretim üyelerinin eşlerinin iş yada meslekleri incelendiğinde, % 38.2' nun ev hanımı olması dikkat çekicidir. Bu durum tablo 12' de eşin eğitim durumu incelendiğinde ortaya çıkan eğitim düzeyiyle paralellik göstermektedir. Öğretim üyelerinin eşlerinin % 49.6 sı bir kamu kuruluşunda çalışmaktadır. Yine yapılan bir araştırmada Türkiye'de yaşayan bayanların dörtte üçünün ev hanımı konumunda olduğu belirtilmiştir (Gönüllü- İçli, 2001:82). Kamuda çalışanların alt meslek grupları veya ne iş yaptıkları sorulmamıştır.

Tablo 13: Eşlerin Meslek Durumları

Eşin Mesleği	N	%
Ev hanımı	179	38.2
Memur	232	49.6
Esnaf	6	1.3
S.meslek	1	0.2
Diğer	1	0.2
Evli değil	49	10.5
Toplam	468	10.5

Öğretim üyeleri anketleri doldururken eşlerinin ne iş yaptıklarını da belirtmişlerdir. Eşlerin yaptıkları işler tablo 13' daki kategoriye göre tasnif edilmiştir. Çalışan eşlerin öğretmen, öğretim elemanı- üyesi, hemşire olarak görev yaptıklarını belirtmişlerdir. Gazi Üniversitesi öğretim elemanlarına yapılan araştırma sonucuna bakıldığında öğretim elemanlarının eşlerinin % 81 oranında herhangi bir işte çalıştığını (Özdemir, 2003:98) göstermiştir. Öğretim üyelerinin eş seçerken kendisi gibi, çalışan kişiyi tercih ettiği söylenebilir.

1.11. Öğretim Üyelerinin Çocuk Sayıları

Evli öğretim üyelerinin çocuk sayılarına bakıldığında, 1-2 çocuk sahibi olanların oranı % 54.9 olarak görülmektedir. 3 ve üzeri olanların oranı da % 30.1 olarak, çocuğum yok diyenlerin oranı da % 4.9 olarak görülmektedir (Tablo14).

Tablo 14: Öğretim Üyelerinin Çocuk Sayıları

Çocuk Sayısı	N	%
Yok	23	4.9
1-2	257	54.9
3 ve üzeri	141	30.1
Evli değil	47	10.0
Toplam	468	100.0

Öğretim üyelerinin geleneksel aile yapısı yerine, kent yaşamına daha uygun küçük aile yapısını tercih ettikleri söylenebilir. Bu öğretim üyelerinin toplumumuzda değişen aile yapısı, eşlerin her ikisinin de çalışma hayatına katılması, kariyer ilerlemesi açısından fazla çocuk sahibi olmanın getirdiği sorunlar nedeniyle fazla çocuk sahibi olmak istememekte olduklarının bir göstergesidir. Ayrıca eğitim düzeyi ile doğurganlık arasında bir ilişki vardır. Eğitim seviyesi yüksek olan kadınların fazla çocuk sahibi olması isteği daha düşük orandadır. Öğretim üyelerinin eşlerinin yarısının bir kamu kuruluşunda çalışıyor olması öğretim üyelerinden yarısından fazlasının 1-2 çocuk sahibi olduğunun bir göstergesidir.

1.12. Öğretim Üyelerinin Üniversitedeki Hizmet Yılları

Tablo 15' de öğretim üyelerinin üniversitede ne kadar süredir çalıştıkları görülmektedir. Öğretim üyelerinin 11-15 yıl çalışma oranı % 38.9 ile ilk sırada olduğu dikkat çekmektedir. 5-10 yıl çalışanların oranı ise % 28.4 olarak görülmektedir. Öğretim üyelerine yönelik yapılan araştırmalarda, akademisyenlerin çalışma sürelerinin ünvanlara göre ilişkisi incelenmiş bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki

bulunmuştur. Hizmet süreleri ile ünvanlar arasında doğru orantı vardır. Akademik kariyerin başında olan araştırma görevlilerinin hizmet süresi daha az, yardımcı doçentlerin hizmet süresi 5-15 yıl arasında yoğunlaşmakta, akademik yaşamın sonunda olan profesörlerin ise hizmet süreleri fazladır. Akademik unvan ve kariyer basamakları hizmet sürelerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Aytaç vd., 2001:121).

Tablo 15: Öğretim Üyelerinin Hizmet Yılları

Hizmet Yılı	N	%
5- 10	133	28.4
11- 15	182	38.9
16- 20	90	19.2
21 ve üzeri	63	13.5
Toplam	468	100.0

Üniversite akademik personeline yapılan araştırmalarda çalışma süreleri Selçuk Üniversitesi akademik personelinin hizmet süreleri 5-10 yıl % 28 olarak (Tunçkol, 2001:38). Kara Harp Okulu öğretim elemanlarının çalışma süreleri ise 6-10 yıl % 26 olarak bulunmuştur (Özışık, 1998:28). Verilen değerler, yaptığımız araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

1.13. Öğretim Üyelerinin İdari Görev Durumları

İdari görev, üniversitelerde kendi asli görevlerinin yanında yapılan bir hizmettir. Tablo16’ da öğretim üyelerinin % 76 ‘sı idari bir görevinin olmadığını belirtirken %11 ile Bölüm Başkanı, % 5.3 Dekan Yrd. ve Müdür Yard., % 4.5 ise Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapmaktadırlar. İdari görevi olmayanların oranı % 76 gibi oldukça önemli bir paya sahiptir.

Tablo 16: Öğretim Üyelerinin İdari Görev Dağılımı

Görevler	N	%
Yok	356	76.1
Dekan- müdür	12	2.6
Dekan yrd. - müdür yrd.	25	5.3
Anabilim dalı bşk.	21	4.5
Bölüm başkanı	52	11.1
Senato üyesi	52	0.4
Toplam	468	100.0

Yapılan araştırmalarda erkek akademisyenlerin idari görev dağılımında biraz daha fazla yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. İdari görevi olanların oranlarına göre iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Akademisyenlerin üniversitede öğretim üyesi olmasının yanında idari bir görevinin olup olmaması unvana bağlı olarak

değişiklik göstermektedir. İdari görev almanın üst kademelere yükseldikçe giderek arttığı bulunmuştur. Bu da son derece doğaldır. Yüksek öğretim kanununa göre, idari görevlerde profesörlere öncelik verilmektedir (Aytaç vd., 2001:117).

1.14. Öğretim Üyelerinin Haftalık Ders Saatleri

Öğretim üyelerinin ders yükünün fazla olduğu Tablo 17’ da görmek mümkündür. Öğretim üyelerinin haftalık 11-20 saat derse girme oranı % 37 olarak görülmektedir. Üniversite öğretim üyelerinin maaş karşılığı derse girme yükü mecburi 10 saattir. Öğretim üyelerinin yüksek lisans ve doktora dahil dersleri de ekleyerek bu soruya cevap vermeleri istenmiştir. Ders yükünün 11- 20 arasında yoğunlaşması beklenen bir durumdur.

Tablo 17: Öğretim Üyelerinin Haftalık Girdikleri Ders Saatlerinin Dağılımı

Ders Saatleri	N	%
1-10	119	25.4
11-20	173	37.0
21-30	113	24.1
31-40	52	11.1
41 ve üzeri	11	2.4
Toplam	468	100.0

Yapılan araştırmalarda (Özdemir, 2003:111) öğretim elemanlarının % 60’ı haftalık 9-25 saat arasında derse girmektedirler. % 20’ ye yakın bir bölümünün ise haftalık ders saatleri 26-30+ saatleri arasında değişmektedir. Öğretim elemanları ağır ders yükü altında ezilmektedir. Yapılan araştırmada ise öğretim elemanlarının 1-10 arası % 33, 11-20 arası % 32, 21-30 arası % 22 olarak bulunmuştur. Aynı araştırma sonuçlarına göre akademik unvan yükseldikçe ders saatlerinin azaldığı görülmektedir (Aytaç vd., 2001:177).

Öğretim üyelerinin haftalık çalışma saatlerin girdikleri ders saati sayısına göre değerlendirilmesi yanlış olacaktır. Öğretim üyesi ders dışında, derse hazırlık amaçlı zaman harcadığı gibi, kendi alanı ile ilgili olarak yeni gelişmeleri ve yayınları takip etmek için zaman harcamaktadırlar. Öğretim üyelerinin lisans, yüksek lisans, doktora derslerine ek olarak danışmanlık görevleri de vardır ve bunlar öğretim üyesinin bolca zamanını almaktadır. Bununla beraber akademik yükselme için araştırma yapma, yayın yapma zorunluluğu da eklendiğinde bunların öğretim üyelerinin uzun zamanlarını aldığı söylenebilir (Forgasz ve Leder, 2006).

1.15. Anne- Babaların Öğrenim ve Mesleki Durumları

Öğretim üyelerinin babalarının çoğunlukla ilkokul % 58.1 mezunu olduğu, bunu lise % 15.2, üniversite mezunu % 12.0 takip ettiği görülür. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 4.1 dir. Bu bulgular üniversite öğretim üyelerinin toplumun her kesiminden insanı temsil ettiğinin bir göstergesidir.

Tablo 18: Baba ve Annelerin Öğrenim Durumları.

Eğitim Durumu	Baba		Anne	
	N	%	N	%
Okur yazar değil	19	4.1	135	28.8
İlkokul	272	58.1	264	56.4
Ortaokul	50	10.7	18	3.8
Lise	71	15.2	32	6.8
Üniversite	56	12.0	19	4.1
Toplam	468	100.0	468	100.0

Öğretim üyelerinin annelerinin % 28' i okuma yazma bilmemektedir. İlkokul mezunu annelerin oranı % 56.4'tür. Annelerin % 6.8 lise, % 3.8 ortaokul ve üniversite mezunu % 4.1 olarak eğitime devam etmişlerdir. Annelerin eğitim düzeyinin babalara göre düşük olmasının sebebi, yakın zamana kadar, kadınların eğitim olanaklarından yeterince yararlanamamalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca annelerin eğitim seviyesinin düşük olması, kendi eğitim dönemlerindeki olanakların son derece yetersiz olmasından da kaynaklanmaktadır.

Öğretim üyelerinin babalarının % 31 nin esnaf- tüccar, % 30 nun da memur, %22' sinin de işçi olduğu görülmektedir. % 16.5 gibi bir oranda çiftçilikle uğraşmakla beraber, bu oran öğretim üyelerinin babalarının ve annelerinin uzun süre ikamet ettikleri yer % 22 oranı ile örtüşmektedir.

Tablo 19: Baba ve Annelerin Mesleki Durumları.

Mesleki Durumu	Baba		Mesleki Durumu	Anne	
	N	%		N	%
Memur	140	29.9	Memur	30	6.4
Esnaf- tüccar	144	30.8	Esnaf- tüccar	2	0.4
Çiftçi	77	16.5	Çiftçi	6	1.3
İşçi	107	22.9	İşçi	1	0.2
Diğer	-	-	Ev hanımı	429	91.7
Toplam	468	100.0	Toplam	468	100.0

Öğretim üyelerinin annelerinin % 91.7 si ev hanımıdır. Geriye kalan % 6.4 memur, çiftçilikle uğraşanların oranı ise % 1.3 tür. Öğretmenler üzerine yapılan bir araştırmada öğretmenlerin annelerinin %89 nun ev ahnımı olduğu belirtilmiştir (Kaya-Tatal, 2005:276).

2. Öğretim Üyelerinin Katıldıkları Boş Zaman Etkinlikleri

Boş zaman, tüm toplum bireylerince değerlendirilmesi gereken bir alandır. Herkes az ya da çok belirli bir boş zaman dilimine sahiptir. Bireyler kendilerine ait zamanlarında çeşitli boş zaman etkinliklerine katılırlar. Yapılan bu etkinliklerin bir kısmı grupsal nitelik taşır, çeşitli toplumsal yaşantılara katılmayı gerektirir. Bireylerin boş zamanlarını değerlendirmede grupsal görüntülü etkinlikler önemli yer tutmaktadır. Toplum üyelerinin, boş zamanlarda katıldıkları etkinliklerden bir kısmı da bireysel katılıma uygun etkinliklerdir. Birey çoğunlukla kişisel ilgi ve eğilimleri doğrultusunda boş zaman etkinliklerini seçmektedir. İnsanların boş zamanlarında hoşlanarak yaptıkları etkinlikler çeşitlilik göstermektedir.

Öğretim üyelerinin yapmış oldukları faaliyetlerden bazıları birleştirilerek belli bir gruplama yapılmıştır ve on altı boş zaman etkinliği tesbit edilmiştir. Bunlar; Kitap-gazete-dergi okuma, müzik dinleme-müzik aleti çalma, televizyon- video-vcd izleme, sinema- tiyatroya gitme, çarşı-pazar gezme- alışveriş yapma, spor yapma, sosyal-kültürel faaliyetlere katılma, aile ve çocuklarla ilgilenme, komşulara ve akrabalara gitme, arkadaşlarla sohbet etme-gezme, kahvehane veya kafeteryaya gitme, bar-gazino-birahaneye gitme, hobilerle ilgilenme, internet'ten yararlanma, hiçbir şeyle uğraşmama-dinlenme olarak sıralanmıştır.

Öğretim üyelerinin katıldıkları boş zaman etkinlikleri, katılma sıklıkları ve genel yüzde oranları tablo: 20' de verilmiştir.

Tablo 20: Öğretim Üyelerinin Katıldıkları Boş Zaman Etkinliklerinin Dağılımı

Boş Zaman Etkinlikleri	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kitap, gazete, dergi okum	76 16.2	257 54.9	108 23.1	23 4.8	4 0.9	- -	468 100.0
TV, video, VCD izlerim	29 6.2	142 30.3	230 49.1	61 13.0	6 1.3	- -	468 100.0
Sinema, tiyatroya giderim	4 0.9	39 8.3	155 33.1	214 45.7	50 10.7	6 1.3	468 100.0
Ailem ve çocuklarla ilglnr	125 26.7	234 50.0	70 15.0	18 3.8	11 2.4	10 2.1	468 100.0
Arkd. sohbet edrm- gzm	24 5.1	127 27.1	228 48.7	83 17.7	5 1.1	1 0.2	468 100.0
İnternet'ten yararlanırım	50 10.7	126 26.9	134 28.6	101 21.6	57 12.2	- -	468 100.0
Spor yaparım	26 5.6	98 20.9	176 37.6	139 29.7	29 6.2	- -	468 100.0
Ev ziyaretlerine katılma	13 2.8	67 14.3	208 44.4	158 33.8	18 3.8	4 0.9	468 100.0
Müzik dinler, çalarım	19 4.1	79 16.9	184 39.3	157 33.5	27 5.8	2 0.4	468 100.0
Çarşı, pazar gezer, alışveriş yaparım	12 2.6	108 23.1	218 46.6	112 23.9	17 3.6	1 0.2	468 100.0
Sosyal, kültürel f. ktrm.	14 3.0	76 16.2	223 47.6	138 29.5	16 3.4	1 0.2	468 100.0
Kahve-kafe giderim	4 0.9	19 4.1	75 16.0	186 39.7	183 39.1	1 0.2	468 100.0
Bar, gazino, birahaneye g.	3 0.6	4 0.9	29 6.2	78 16.7	351 75.0	3 0.6	468 100.0
Hobilerimle ilgilenirim	26 5.6	85 18.2	171 36.5	152 32.5	33 7.1	1 0.2	468 100.0
Hiçbir şey yapmam Dinlenirim	3 0.6	37 7.9	163 34.8	200 42.7	56 12.0	9 1.9	468 100.0

2.1. Öğretim Üyelerinin Kitap, Gazete ve Dergi Okuma Durumları

Modern çağda bireylerin dış dünyaya kapalı bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerini giderek zorlaşmaktadır. Gelişmeleri takip etmek, gündemi takip etmek artık bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu ihtiyaç hem bireysel olarak hemde kurumsal yapılar bazında kendini göstermektedir ve giderek yoğunlaşmaktadır. Bu ihtiyaçların en önemli yönlendirici baş aktörlerininide gazete, dergi kitap gibi görsel yayınlar oluşturmaktadır. İnsan niçin okur sorusuna Gray ve Rogers şu yanıtı vermektedirler. Adet olarak, mesleki gereklilik, zamanı doldurmak, anlık kişisel tatmin, hobi, kendini geliştirmek ve ilerletmek için ve benzeri nedenlerle birey okuma eylemine katılmaktadırlar (Özçelebi ve Cebecioğlu, 1990:25). Okuma eyleminde etkili olan bazı durumlar vardır ki bunlar; okuma kültürü, aile, yaş grupları, doğum yeri, meslek, ekonomik durum, statü, çevre vb. gibi etmenler sıralanabilir.

Hangi iş dalında çalışırsak çalışalım işimizin doğasına göre bu etkinliğe az ya da çok başvururuz. İster öğretmen, öğrenci, doktor, mühendis, avukat, işçi, memur gibi işlerin gerektirdiği nedenlerle okumaya başvururuz (Özdemir, 2005:11).

Okuma alışkanlığının ülkemiz açısından hiçde iç açıcı bir durumda olmadığı bilinmektedir. Son yıllarda Türk toplumunun sosyal, ekonomik ve siyasi şartlarında önemli değişiklikler olmasına rağmen, kitap, dergi, gazete ile arasının iyi olmadığını, toplumumuzun okumayı alışkanlık ve hayat tarzı haline getirmediğini göstermektedir (www.ntvmsnbc.com.news/).

Okuma ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda Türkiye'de bu alışkanlığın yeterli olmadığı belirtilmektedir. 1997 yılında yapılan bir araştırmada, 1965 yılında kitap okuyanların oranı % 27 iken, 1980 de % 5.7, 1990 da % 2.5, 1997 de % 3.5 olarak belirlenmiştir (Cumhuriyet, 16 Temmuz 1998:25). Yine öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalarda da %92 gibi büyük bir oranı yeterince okumadıklarını belirtmişlerdir (Semerci, 2002:37). Yapılan araştırmalarda aile başkanlarının % 8.6' nın boş zamanlarında kitap okudukları düşündürücü bir sonuçtur (Aytaç, 1991:93).

Araştırmalar, mesleklere göre boş zamanlardaki okuma alışkanlığına bakıldığında okuyan en büyük grubu, serbest meslek sahipleri ve memurlar, okumayan en büyük grubu çiftçiler, işçiler, emekli ve esnaf oluşturmaktadır. Bu durumda, toplumsal statü açısından daha alt konumda olan meslek sahiplerinin daha az okuduklarını, mesleki konum yükseldikçe, bu etkinliğe katılma oranında artmakta olduğu söylenebilir (Aytaç, 1991:92).

Ayrıca, konuya öğrenim durumu açısından bakıldığında okuma, etkinliğine katılanların oranı öğrenim düzeyiyle doğru orantılıdır. Öğrenim düzeyi arttıkça okuma oranı da düzenli olarak artmaktadır (Aytaç, 1991:93). Okuma faaliyetlerine sadece akademisyenlerin, kamu yöneticileri ve öğrenciler tarafından değerlendirilmesi düşündürücüdür (İlban-Özcan, 2003:211). Araştırma evrenine bakıldığında öğretim üyelerinin genel olarak okuma eylemine yüksek oranlarda ve sıklıklarda %99.1 katıldıkları görülmektedir. Bu beklenen bir orandır. Çünkü öğretim üyesi mesleği sürekli okumayı ve araştırmayı gerektiren bir meslektir. Hatta okumak için ücret ödenen tek mesleğin öğretim üyesi olduğunu belirtmiştir (Rosovsky, 2000:166).

Yapılan araştırmalarda Kara Harp Okulu öğretim elemanlarının boş zamanlarında en çok tercih ettikleri etkinliklerin başında kitap, dergi ve gazete % 81.7 ile ilk sırada bulunmaktadır (Özışık, 1998:34). Uludağ Üniversitesi personeline yapılan araştırmada boş zamanları değerlendirme içerisinde en yüksek yüzdeyi okuma etkinliği almaktadır (Koparan-Öztürk, 2002:263). Doğu il merkezindeki görev yapan öğretmenlerin boş zamanlarında yaptıkları etkinliklerden üçüncü sırada kitap, gazete ve dergi okuma % 89.2 oranıyla gelmektedir (Öcalan, 1996:35). Selçuk Üniversitesi akademik personelin rekreasyon faaliyetleri içerisinde okuma oranı % 91.5 olarak bulunmuştur (Tunçkol, 2001:44). Gazi Üniversitesi öğretim üyelerinin % 78.1 'nin ayda 1-10 kitap okuduklarını, % 21.9' nin ise kitap okuyamadıklarını belirlemiştir. Bu durum öğretim elemanlarının ders yüklerinin fazlalığı ile açıklanmıştır (Özdemir, 2003:115).

Öğretim üyeleri eğitim süreçlerinin en son noktasına ulaşmış bireylerdir. Bu mesleki unvanı elde etmek için uzun yıllar okumuş, araştırmış ve yazmış kişilerdir. Öğretim üyeliğinin sürekli okuyan bir meslek grubu olduğunu söyleyebiliriz. Öğretim üyelerinin okuma sıklıkları ile bazı değişkenler arasında ki ilişki incelenecektir.

Tablo 21' e bakıldığında araştırmaya katılan kadın öğretim üyelerinin % 61.8' i sıklıkla, % 20' si arasına, % 10.9' da her zaman okumaktadırlar. Erkek öğretim üyelerinin de % 54.0'ü sıklıkla, % 23.5 arasına, % 11.9' da her zaman okuma eylemine katılmaktadırlar.

Kadın öğretim üyelerinin "sıklıkla" okuma oranı, erkeklere oranla yüksek olduğu görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin daha fazla boş zaman aktivite alternatifi bulunduğu, kadın öğretim üyelerinin ise boş zaman etkinliğine katılma alternatiflerinin daha az olduğundan, boş zamanın büyük bir bölümünü evlerinde veya ofislerinde kitap, dergi gazete okuyarak geçirdikleri söylenebilir

Tablo 21: Cinsiyet İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı**1. Sayı****2. Satır Yüzdesi****3. Sütün Yüzdesi****4. Toplam Yüzde**

Kitap, Dergi, Gazete Okuma Sıklıkları						
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Kadın	6	34	11	3	1	55
	10.9	61.8	20.0	5.5	1.8	100.0
	7.9	13.2	10.2	13.0	25.0	11.8
	1.3	7.3	2.4	0.6	0.2	11.8
Erkek	70	223	97	20	3	413
	16.9	54.0	23.5	4.8	0.7	100.0
	92.1	86.8	89.8	87.0	75.0	88.2
	15.0	47.6	20.7	4.3	0.6	88.2
Toplam	76	257	108	23	4	468
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0

Yapılan araştırmalarda kadın öğretmenlerin % 91' nin , erkeklerin ise % 78' nin kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre daha çok kitap okumaktadırlar (Kaya- Tural, 2005:280). Üniversite öğrencilerine yapılan araştırmada bayan öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla kitap-gazete- dergi okudukları belirtilmiştir (Öcalan, 2003:158). Yapılan başka bir araştırmada da (Nevşehir ili örneği) bayanların, baylara oranla boş zaman faaliyeti olarak okumayı daha fazla tercih ettikleri belirtilmiştir (İlban-Özcan, 2003:205). Gazi Üniversitesi öğretim elemanlarına yapılan bir araştırmada, kadın ve erkek öğretim elemanları birbirine yakın oranlarda kitap okumaktadırlar (Özdemir, 2001:340). Kırıkkale Üniversitesi öğretim elemanlarına yapılan araştırmada, kadın öğretim elemanlarının erkeklere oranla daha fazla okudukları belirlenmiştir (Pulur, 2003:430).

Okuma etkinliği öğretim üyelerinin mesleklerinin önemli bir parçası ve vazgeçilmezidir. Ayrıca bilgiye ulaşmada en önemli etkinlikte yine okumaktır. Öğretim üyelerinin sosyal statüleri gereği okuma alışkanlıklarının yüksek seviyelerde olduğu bulunmuştur. Öğretim üyelerinin okuma sıklıkları yaş seviyelerine göre de ele alınacaktır.

Tablo 22: Yaş İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Kitap, Dergi, Gazete Okuma Sıklıkları						
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
30'dan küçük	4	13	8	1	-	26
	15.4	50.0	30.8	3.8	-	100.0
	5.3	5.1	7.4	4.3	-	5.6
	0.9	2.8	1.7	0.2	-	5.6
31- 40	31	141	67	17	2	238
	12.0	54.7	26.0	6.6	0.8	100.0
	40.8	54.9	62.0	73.9	50.0	55.1
	6.6	30.1	14.3	3.6	0.4	55.1
41-50	28	84	25	5	2	144
	19.4	58.3	17.4	3.5	1.4	100.0
	36.8	32.7	23.1	21.7	50.0	30.8
	6.0	17.9	5.3	1.1	0.4	30.8
51 ve üstü	13	19	8	8	-	40
	32.5	47.5	20.0	20.0	-	100.0
	17.1	7.4	7.4	7.4	-	8.5
	2.8	4.1	1.7	1.7	-	8.5
Toplam	76	257	108	23	4	468
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0

Okuma etkinliği, yaşantımızın belirli bir aşamasında ya da çağında başlayıp biten bir etkinlik değildir. Çocukluk, gençlik, orta yaşlılık ve yaşlılık dönemlerinde yaşantımızda yer alır. Okumanın yaşantımızda yeri yaşla sınırlı değildir. Her yaşın kendine özgü ilgileri, merakları, sorunları vardır. bunları karşılamak için bireyler okumaya başvurur (Özdemir, 2005:12).

Yaş, boş zaman etkinliklerine katılmada bir etkidir. Tablo 22' de görüldüğü gibi, 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde sıklıkla okuma oranı % 50.0, arasıra okuma oranı % 30.8, her zaman okuma oranı ise % 15.4 olarak, 31-40 yaş grubunda ise sıklıkla okuma % 54.7, arasıra okuma % 26.0, her zaman okuma da %12.0 olarak görülmektedir. 41-50 yaş grubunda sıklıkla % 58.3, her zaman % 19.4, arasıra % 17.4, olarak görülmektedir. 51 ve üstü yaş grubunda sıklıkla % 47.5, her zaman % 32.5, arasıra ve nadiren % 20.0 olarak görülmektedir. Öğretim üyelerinin, tüm yaş gruplarında "sıklıkla" okuma oranının en yüksek değerlerde olduğu görülmektedir. 51 ve üstü yaşlardaki öğretim üyelerinin "her zaman" okuma oranının yüksekliği dikkati çekmektedir.

30 yaşından küçük öğretim üyelerinin yaşlarının genç olması münasebeti ile boş zamanlarında "sıklıkla ve arasıra" okudukları ve boş zamanlarını daha farklı alanlarda değerlendirdiği ve bu gruptakilerin daha çok kendi geleceği ile ilgili konularda (evlenme, akademik çalışma, askerlik vb.) yoğunlaştıkları ile açıklanabilir. 51 ve üstü

yaşlardaki öğretim üyelerinin de kendi alanları dışında, diğer yaşlardaki öğretim üyelerine göre “her zaman” okuma oranının yüksekliği dikkati çekerken “nadiren” okuma oranı da % 20.0 ile yine en yüksek değerdedir. 31-50 yaş grubundaki öğretim üyelerinde ise “sıklıkla ve her zaman” okuma oranı yüksek olarak görülmektedir. Osyood ve Home (1984)’e göre orta yaş meslek (kariyer) hedeflidir ve bu yaşlarda insanlar güç, prestij, statü ve başarı elde etmek için mücadele etmektedirler. 30-50 yaş grubundaki öğretim üyelerinde boş zamanlarda bu amaca ulaşmak için sürekli olarak okudukları söylenebilir (Freysinger, 1987:8-13). Evlilik de boş zamanların değerlendirilmesinde bir faktör olarak düşünülmektedir.

Tablo 23: Medeni Durum ile Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Kitap, Dergi, Gazete Okuma Sıklıkları						
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Evli	67	228	98	22	4	419
	16.0	54.4	23.4	5.3	1.0	100.0
	88.2	88.7	90.7	95.7	100.0	89.5
	14.3	48.7	20.9	4.7	0.9	89.5
Bekar	9	29	10	1	-	49
	18.4	59.2	20.4	2.0	-	100.0
	11.8	11.3	9.3	4.3	-	10.5
	1.9	6.2	2.1	0.2	-	10.5
Toplam	76	257	108	23	4	468
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0

Tablo 23’ de öğretim üyelerinin medeni durum ile kitap, dergi, gazete okuma sıklıklarına bakıldığında, evli öğretim üyeleri %54.4 sıklıkla, % 23.4 arasıra, % 16.0 her zaman okudukları anlaşılırken, bekar öğretim üyeleri ise % 59.2 sıklıkla, % 20.4 arasıra, %18.4 her zaman kitap, dergi, gazete okudukları görülmektedir. Buna göre, evli öğretim üyelerinin oran olarak daha fazla okudukları söylenebilir. Evli öğretim üyelerinin daha fazla kitap okumasına neden olarak da, düzenli bir yaşam tarzına sahip olduklarından dolayı fazlaca okudukları söylenebilir.

Bekarların sosyal yaşam süreci içerisinde çok daha fazla alternatif boş zaman faaliyetlerine yöneldiği, evlilerin ise daha az boş zaman alternatifi olduğu düşünüldüğünden, evlilerin boş zamanlarında daha çok kitap, dergi gazete okudukları şeklinde yorumlanabilir. Bundan dolayı da bekarların boş zamanlarında kitap, dergi, gazete okuma yüzdelerinin, evlilere göre daha düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 24: Unvan İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişkinin Dağılımı

Kitap, Dergi, Gazete Okuma Sıklıkları						
Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Prof. Dr.	17	46	13	2	-	78
	21.8	59.0	16.7	2.6	-	100.0
	22.4	17.9	12.0	8.7	-	16.7
	3.6	9.8	2.8	0.4	-	16.7
Doç. Dr.	16	53	23	9	3	104
	15.4	51.0	22.1	8.7	2.9	100.0
	21.1	20.6	21.3	39.1	75.0	22.2
	3.4	11.3	4.9	1.9	0.6	22.2
Yrd. Doç. Dr.	43	158	72	12	1	286
	15.0	55.2	25.2	4.2	0.3	100.0
	56.6	61.5	66.7	52.2	25.0	61.1
	9.2	33.8	15.4	2.6	0.2	61.1
Toplam	76	257	108	23	4	468
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0

Tablo 24’ de unvan ile boş zamanlarda kitap, dergi, gazete okuma sıklıklarına bakıldığında profesörlerin sıklıkla kitap okuma oranları % 59.0, doçentlerin sıklıkla okuma oranları % 51.0 ve yrd. doçentlerin de % 55.2 oranında kendi unvanları içerisinde en yüksek oranlarda “sıklıkla” okudukları görülmektedir.

Profesörlerin, akademik yükselmesini tamamlamış, bilimsel çalışmalarını kısmi devam eden ve asistanlarına danışmanlık ve tez yöneticiliği yaptıklarından, boş zamanlarında diğer öğretim üyelerine göre çok daha fazla kitap okudukları söylenebilir. Okuma etkinliği ile eğitim düzeyi arasında bir ilişki vardır.

Aytaç’ın aile başkanları üzerinde yaptığı bir araştırmada kitap, dergi, gazete okuyan en büyük grubu, yüksek okul mezunları oluşturmaktadır. Bu yayınları okuma oranı öğrenim düzeyi yükseldikçe artmaktadır (Aytaç, 1991:93). Araştırma evrenimiz üniversite öğretim üyeleridir. Bu grup, eğitim seviyesinin en üst düzeyinde olan bireylerdir. Öğretim üyelerinin dörtte üçü, boş zaman aktivitesi olarak “her zaman ve sıklıkla” kitap, dergi, gazete okudukları görülmektedir.

Tablo 25: Uzmanlık Alanları İle Okuma Sıklıkları Arasındaki İlişkinin Dağılımı

Kitap, Dergi, Gazete Okuma Sıklıkları						
Uzmanlık Alanları	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Sağlık bilimleri	17	61	31	14	1	124
	13.7	49.2	25.0	11.3	0.8	100.0
	22.4	23.7	28.7	60.9	25.0	26.5
	3.6	13.0	6.6	3.0	0.2	26.5
Sosyal bilimler	34	107	32	4	2	179
	19.0	59.8	17.9	2.2	1.1	100.0
	44.7	41.6	29.6	17.4	50.0	38.2
	7.3	22.9	6.8	0.9	0.4	38.2
Fen bilimleri	25	89	45	5	1	165
	15.2	53.9	27.3	3.0	0.6	100.0
	32.9	34.6	41.7	21.7	25.0	35.3
	5.3	19.0	9.6	1.1	0.2	35.3
Toplam	76	257	108	23	4	468
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	16.2	54.9	23.1	4.9	0.9	100.0

Tablo: 25' e göre öğretim üyelerinin uzmanlık alanları ile kitap, dergi, gazete okuma sıklıkları arasında ki ilişkiye bakıldığında “sıklıkla” kitap, dergi, gazete okuma oranının sağlık bilimleri, sosyal bilimler ve fen bilimlerinde ön planda olmasına rağmen, sosyal bilimlerde bu oran olarak daha fazla görülmektedir. Sosyal bilimler alanında çalışan öğretim üyelerinde ”her zaman” kitap, dergi, gazete okuma kategorisi içinde % 44.7 ile ilk sırada yer almaktadır. “Nadiren” okuma oranındaki en yüksek oran sağlık bilimlerinde % 60.9 olarak görülmektedir. Sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim üyelerinin, diğer alanlarda çalışan öğretim üyelerine göre daha az kitap, dergi, gazete okudukları söylenebilir.

Bir başka deyişle, sosyal bilimler alanında çalışan öğretim üyelerinin “her zaman ve sıklıkla” diğer alanlarda çalışan öğretim üyelerine göre daha yüksek oranlarda okudukları da söylenebilir. Sosyal bilimler alanında çalışan öğretim üyelerinde alanı ile ilgili gelişmeleri genelde okuma yoluyla öğrendiklerinden dolayı, bir okuma alışkanlığı kazandığı ve bunu boş zamanlarında da devam ettirdikleri söylenebilir. Fen ve sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim üyelerinin ise çalışmalarını genelde laboratuvar ve deney üzerinde yoğunlaştırdıklarından dolayı daha az oranlarda okudukları söylenebilir.

2.1.1. Öğretim Üyelerince Okunan Kitaplar

Boş zamanların değerlendirilmesinde olumlu bir etkinlik türü olarak kabul edilen okuma eylemine öğretim üyelerinin hangi tür kitaplar okuyarak katıldıklarına dair veriler Tablo 26’ da görülmektedir. Öğretim üyelerinin boş zaman etkinliklerinde kitap, gazete dergi okuma sıklıklarına bakıldığında; % 16.2 her zaman okurum, % 54.9 sıklıkla okurum oranı en yüksek değer olarak bulunmuştur. Yine arasıra okurum diyenlerin oranı % 23.1, nadiren okuyanların oranı % 4.9 olarak görülmektedir. Bu da öğretim üyelerinin akademik çalışma dışında çok sayıda kitap okuduklarını göstermektedir. Bu oran, öğretim üyeliği mesleğinin gereklerini düşündüğümüzde, bu mesleği bir okuma ve araştırma mesleği olduğunu teyit etmektedir.

Tablo 26: Öğretim Üyelerinin Kitap Okuma Tercihleri

Kıtaplar	Herzaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Şiir	17 %3.6	43 9.2	148 31.6	189 40.4	67 14.3	4 0.9	468 100.0
Roman	26 %5.6	87 18.6	180 38.5	136 29.1	39 8.3	- -	468 100.0
Turizm- gezi	13 %2.8	48 10.3	150 32.1	179 38.2	77 16.5	1 0.2	468 100.0
Hikaye	10 2.1	43 9.2	177 37.8	159 34.0	78 16.7	1 0.2	468 100.0
Deneme	14 3.0	50 10.7	151 32.3	176 37.6	76 16.2	1 0.2	468 100.0
Klasikler	19 4.1	68 14.5	166 35.5	159 34.0	56 12.0	- -	468 100.0
Dini	31 6.6	69 14.7	176 37.6	163 34.8	29 6.2	- -	468 100.0
Politika	29 6.2	90 19.2	191 40.8	119 25.4	37 7.9	2 0.4	468 100.0
Güncel	57 12.2	184 39.3	156 33.3	56 12.0	15 3.2	- -	468 100.0
Ekonomi	28 6.0	76 16.2	147 31.4	159 34.0	56 12.0	2 0.4	468 100.0
Popülerbilim	74 15.8	163 34.8	148 31.6	65 13.9	17 3.6	1 0.2	468 100.0
Tarih	41 8.8	91 19.4	163 34.8	131 28.0	39 8.3	3 0.6	468 100.0

Şiir, öğretim üyelerince nadiren okunan kitaplar arasında % 40.4, fakat arasıra okuyorum diyenlerin oranı da % 31.6 olarak görülmektedir. Roman günümüzde altın çağını yaşamaktadır. Özellikle roman genç neslin okuma alışkanlığı kazandırılmasında kullanılmaktadır. Öğretim üyelerinin boş zaman etkinlikleri içinde roman okuma oranı ise % 38.5 arasıra, % 29.1 nadiren, % 18.6 da sıklıkla görülmektedir. Turizm- gezi kitapları da nadiren % 38.2 okunan kitaplar arasında görülmektedir. Hikaye kitapları da yine arasıra % 37.8 ve nadiren % 34.0 okunan kitaplar arasında görülmektedir. Deneme % 37.6 ile nadiren okunan kitaplar arasında iken klasikler ve dini kitaplarda arasıra okunan kitaplar arasında sıralanmaktadır. Politika sıklıkla okunan kitaplar arasında bulunmakla beraber, arasıra okuyanların oranı % 40.8 nadiren okuyanların oranı da %25.4 tür. Güncel gelişmeleri takip etme öğretim üyelerince her zaman % 12.2, sıklıkla %39.3, arasıra % 33.3 takip edilen yayınlardır. Güncel yayınları takip etme amacıyla öğretim üyelerinin kendi alanları ve alanları dışında sürekli olarak okuma etkinliğine katıldıkları görülmektedir.

Ekonomi yayınlarına öğretim üyelerinin daha az ilgi duydukları söylenebilir. Popüler bilim kitapları üniversite öğretim üyelerince “her zaman” okunan kitaplar içerisinde öncelikli gelmektedir % 15.8, sıklıkla takip edenlerin oranı % 34.8, arasıra takip edenlerin oranı da % 31.6 dır.

Tablo 35’ den şu sonuçlar çıkarılabilir. “Her zaman ve sıklıkla” en yüksek okunan kitap türü güncel, popüler bilim ve roman olarak görülmektedir. Bu, öğretim üyelerinin çeşitli alanlara ilgi duymaları ile açıklanabilir. Yapılan araştırmalarda öğretim elemanlarının akademik kitaplar hariç aylık ortalama 1-2 kitap okuduklarını % 56 oranıyla belirtmişlerdir. % 17.5 lik bir oranla 3-5 kitap okumaktadırlar. En çok okunan kitap türü ise genellikle roman % 35 ve güncel kitapları % 19 tercih ettikleri görülmektedir. Gazi Üniversitesi öğretim elemanları üzerine yapılan araştırmadan öğretim elemanlarının uzmanlık alanları ile akademik çalışma alanları dışında en çok okunan kitap türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğretim elemanları akademik kitaplar dışında en çok roman ve popüler bilim türündeki kitapları okudukları söylenebilir (Özdemir, 2003:115-210).

2.1.2. Öğretim Üyelerince Okunan Dergiler

Dergiler günümüzde haftalık, aylık, üç aylık ya da altı aylık olarak yayınlanmaktadır. Yayınlanan dergilerin konularına bir göz attığımızda farklı konularda binlerce dergi mevcuttur. Sualtı dünyası, çocuk dergileri, hobi dergileri, arama kurtarma dergileri, edebi dergiler, siyasi, dini konuları içeren dergiler, güncel dergiler, coğrafi bölgeleri içeren dergiler, ilmi dergiler vb. olarak sıralanmaktadır.

Araştırmada, öğretim üyelerine boş zamanlarında hangi tür dergi okudukları sorulmuştur. Alınan cevaplarda “her zaman” ilmi dergi okurum diyenlerin oranı % 41.9’ olmuştur. Dini derginin okunma sıklığı ise, % 38.2 olarak görülmektedir. Edebi dergilerin okuma oranları arasıra ve nadiren % 31 civarında olup siyasi dergilerin okunma oranlarında arasıra % 32.5 olarak bulunmuştur. Magazin dergilerini öğretim üyeleri % 36.1’ ile nadiren, % 32.9 hiç okunmam olarak cevaplamışlardır. Hobi dergilerine de öğretim üyeleri % 34.8 nadiren, % 27.6 ile arasıra okuduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 27’ de öğretim üyeleri bilimsel içerikli ve ilmi dergileri “her zaman ve sıklıkla” okumaktadırlar. Paparazzi ve magazin haberlerini içeren dergiler okunmamakta veya “nadiren –arasıra” okunmaktadır. Dini dergilere öğretim üyeleri

“nadiren, arasıra” ilgi duymaktadırlar. Hobi dergileri de “nadiren ve arasıra” okunan dergiler arasında görülmektedir.

Tablo 27: Öğretim Üyelerinin Dergi Okuma Tercihleri Dağılımı

Dergi	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Cvpz	Toplam
İlmi	193 41.2	182 38.9	62 13.2	22 4.7	8 1.7	1 0.2	468 100.0
Dini	36 7.7	68 14.5	128 27.4	179 38.2	54 11.5	3 0.6	468 100.0
Edebi	52 11.1	77 16.5	149 31.8	145 31.0	43 9.2	2 0.4	468 100.0
Siyasi	37 7.9	90 19.2	152 32.5	121 25.9	65 13.9	3 0.6	468 100.0
Magazin	15 3.2	39 8.3	90 19.2	169 36.1	154 32.9	1 0.2	468 100.0
Hobi	14 3.0	64 13.7	129 27.6	163 34.8	93 19.9	5 1.1	468 100.0

2.1.3. Öğretim Üyelerince Okunan Gazete Bölümleri

Gazete dünyanın önemli kitle iletişim araçlarından birisi olarak değişik fonksiyonları yerine getirmektedir. Berelson’a göre gazeteler; kamu işleri hakkında haberler veren, günlük hayatın rutinini kolaylaştıran, bireylere toplumsal yaşam içinde değişik çevrelerle ilişki imkanı sağlayan, günlük yaşantının sıkıntı ve monotonluğundan kaçma ve bir tür dinlendirici işlev gören araçlardır (Oskay, 1983:137). Ayrıca gazetelerin dinlendirici etkisinde olduğunu belirtmekte fayda vardır. Günlük yaşamın sıkıcılığı ve monotonluğundan kaçmaya yarayan araçlar durumundadırlar.

Gazete okuma oranının, mutlak gazete satın almak anlamına gelmeyeceğini belirtmekle fayda vardır. Gazeteler, kütüphanelerde, lokal, işyeri ve kahvehanelerde ve kamuya açık yerlerde de halkın yararına sunulmaktadır. Teknolojik gelişmeler sonucunda artık internet’ te gazete okumakta yaygınlaşmıştır. Hem de hiçbir ücret ödmeden tüm gazeteleri incelemek fırsatı da sunulmuştur.

Günümüzde hemen her insanın günlük bir gazeteyi takip etmesi beklenir. Batı toplumlarında gazeteye alışkanlık düzeyinde açık olmak, güne gazete okuyarak başlamak, günlük hayatın rutinleri arasında yer almaktadır. Hatta, pek çok kimseye göre gazete okumak boş zamanlarda okunan bir uğraş değil adeta yarı zorunlu bir etkinlik olarak anlaşılmaktadır. Çünkü gazete insanı aktüel kılan, yenileyen, yakın ve uzak sorunlardan haberdar kılan en önemli araçlardan biridir. Gazeteler yurt ve dünya sorunları hakkında ayrıntılı yazılara ve yorumlara yer vermektedirler. Gazete okumak kimilerine göre boş zamanı en iyi değerlendirme biçimi ya da yarı zamanlı bir eylem iken, kimilerine göre de hiçbir fonksiyonu olmayan boş zamanlarda ve yaşantısında tümüyle önemsiz ve gereksiz bir araç olarak da algılanmaktadır (Aytaç vd., 2001:102). Genel olarak gazetenin önemli bir fonksiyonu icra ettiği kabul edilmektedir.

Gazete okumada; yaş, bireysel ilgi, meslek, eğitim durumu, gelir durumu gibi değişkenler etkili olmaktadır. Yapılan araştırmada öğretmenlerin yaş ilerledikçe gazete okuma oranlarında bir artış olduğu belirtilmiştir (Kaya- Tural, 2005:279). Ayrıca gazete okumada bireysel tercihler öncelikli bir yere sahiptir. Gazete okuyanların, okuma amaçları doğrultusunda gazetede ilgi duydukları, öncelik verdikleri kısımlar bulunmaktadır. İlgi duyulan konular, bireyin gazeteye açık olma durumunu da belirlemektedir denebilir. Bireyin ilgi duyduğu eğilimler, gazete okumada belirleyicidir. Kişinin yaşamında hangi eğilim ağırlıklı bir önem taşıyorsa, bireysel tercihlerinde o yönde odaklaştığı bilinmektedir.

Tablo 28: Öğretim Üyelerinin Gazete Bölümlerini Okuma Tercihleri Dağılımı

Gazete	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Birinci sayfa	323 69.0	114 24.4	21 4.5	3 0.6	7 1.5	468 100.0
Siyaset	128 27.4	171 36.5	111 23.7	47 10.0	11 2.4	468 100.0
Ekonomi	78 16.7	149 31.8	138 29.5	86 18.4	17 3.6	468 100.0
Spor	111 23.7	89 19.0	91 19.4	105 22.4	72 15.4	468 100.0
Magazin	24 5.1	55 11.8	116 24.8	169 36.1	104 22.2	468 100.0
Köşe yzları	156 33.3	160 34.2	112 23.9	30 6.4	10 2.1	468 100.0
Kültür sanat	59 12.6	128 27.4	180 38.5	77 16.5	24 5.1	468 100.0
Bulmaca	29 6.2	41 8.8	79 16.9	165 35.3	154 34.0	468 100.0

Öğretim üyelerinin boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla kendi alanları dışında kitap, dergi, gazete okuma oranları; sıklıkla % 54.9, arasıra okuyanlar % 23.1, her zaman okuma oranı % 16.2 ve nadiren okuyanların oranı da % 4.8 olarak görülmektedir (Tablo:28). Bu veriler genel okuma oranlarını göstermektedir.

Gazete ve gazete bölümlerini okuma oranları ise tablo 28' de verilmektedir. Buna göre, birinci sayfayı okuma oranları her zaman % 69.0, sıklıkla okuma oranı ise % 24.4 olarak bulunmuştur. Buradan öğretim üyelerinin gazeteyi ellerine aldıklarında yaptıkları ilk şey, baş sayfaya bir göz atmak olarak görülmektedir. Siyaset haberlerinin verildiği bölümler ise öğretim üyelerince % 36.5 sıklıkla, % 27.4 her zaman, % 23.7 arasıra okunmaktadır. Yine ekonomi sayfası öğretim üyelerince sıklıkla okunan % 31.8 bölümlerdir. Spor köşesi ve spor sayfaları ise en yüksek oranla; % 23.7 ile her zaman okunan, % 22.4 nadiren, % 19 da arasıra ve sıklıkla okunan bölüm olarak gelmektedir. Magazin köşesi ise öğretim üyelerince; % 36.1 nadiren % 21.8 ile hiç okunmayan gazete bölümleridir. Köşe yazıları % 34.2 ile sıklıkla, % 33.3 ile her zaman okunan yazı dizileridir. Gazetelerin kültür-sanat bölümleri de öğretim üyelerince % 38.5 arasıra okunan ve % 27.4 sıklıkla okunan bölümlerdendir. Öğretim üyelerinin bulmaca bölümlerine ve eklerine pek rağbet göstermedikleri tablo 28' den anlaşılmaktadır.

2.2. Öğretim Üyelerinin Televizyon, Vcd ve Video İzleme Durumları

Televizyon, kitle iletişim araçları içerisinde en etkili olanlardan biridir. Günümüzde bu aracın toplumsal bütünleşme, kültürel gelişme ve genel olarak insanlığın ilerlemesi yönünden en etkin aletler niteliğindedirler. Radyo ve televizyonun icadı, toplumsal hayat bakımından ortaya çok ciddi, yeni bir gelişim ve değişim süreci çıkarmıştır (Dönmezer, 1994:384). Televizyon çağında yaşıyoruz ve insanlar görsel bilgiyi basılı olana tercih etmektedirler (Bennett, 2000:58). Televizyon, insanoğlunun hayat tarzlarını, kültürlerinin ve sosyal alışkanlıklarının gelişmesinde büyük bir devrime yol açtığına şüphe yoktur (Esslin, 1991:9).

Televizyon yayınları ülkemizde ilk kez 31 ocak 1968 tarihinde başlamıştır. Etkin bir araç oluşu, hem göze hem kulağa hitap etmesi dolayısıyla (Tezcan, 1977:127). Televizyon, farklı yaş, cinsiyet, yerleşme biçimleri ve mesleklere yönelik yayınlarıyla çok geniş bir izleyici kitlesi vardır. Ayrıca izleyenin programları hiçbir çaba harcamaksızın kolayca izlemesi de televizyonun etkinliğini arttırmıştır. Bugün uydu, kablolu yayınlar, yüzlerce kanalla tüm ülkede yaygın olarak kullanılmaktadır. Artık her evde birden fazla televizyon bile bulunmaktadır. Canlı yayın saatleri nerede ise tüm gün olarak yapılmaktadır. Program sayısı, yayın çeşitleri ve yayın saatleri hem kırsalda hem de kentlerde insanların boş zamanlarının büyük bir kısmını doldurmaktadır.

Televizyonun işlevleri dört ana grupta toplanabilir. Bunlar; Eğlenme, eğitim, haber verme, inandırma olarak sıralanabilir (Aziz, 1976:40). Televizyon, çeşitli programlarıyla bu işlevlerini yerine getirmektedir. Özel eğlence programları ile eğlenme, haber programları ile haber verme, eğitim ve öğretim amacı ile yapılan belgeseller ve yayınlarla eğitim işlevi yerine getirilir. Televizyonun bir diğer işlevi de inandırıcılık olarak belirtilmiştir. Bu da; reklamcılık yoluyla tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi, propaganda, güncel konuları yansıtır, belli toplumsal değerleri benimsetir ve destekler.

Televizyon haber, müzik, eğlence, çocuk programları, kadın programları, genel eğitim programları, genel kültür, aktüalite, magazin, sinema, tiyatro, spor, cinsel yaşam, sağlıklı yaşam, reklamlar gibi işlevlerin hepsine de yer verdiği görülmektedir. Bunlardan genel izlenme oranları yüksek olan haber verme, genel kültür ve eğlence gibi program türlerine ağırlık verilmiştir (Tezcan, 1977:128).

Televizyon, toplum yaşamının çeşitli alanlarında etkili olmaktadır. Biz burada yalnızca boş zaman değerlendirme etkinliklerine değineceğiz. Televizyonun toplum

hayatında var olması ve yaygınlaşması ile birlikte bireylerin alışılmış; boş zaman değerlendirme biçimlerini de etkilemiştir, denilebilir. Televizyon, bir cazibe merkezi olarak hayatımızın baş köşesine oturmuştur. Alışkanlıklarımız, konuşma biçimimiz, ilişkilerimiz televizyona endekslidir (Postman, 1994:174). Televizyon çeşitli programları ile insanları kendisine bağlamakta ve dolayısıyla evde geçirdikleri süreyi arttırmaktadır. Hemen hemen tüm dünyada, boş zaman ev merkezli hale gelmekle beraber evde geçirilen boş zamanın yaklaşık yarısı da televizyon seyredilerek geçirilmektedir (Argın, 1992:37). Televizyon içerik bakımından sinema, tiyatro, opera, müzik, eğlence, spor programlarını vermektedir. Dolayısıyla bu programlar süresince insanlar ekran başında kalmaktadırlar. Hatta bu yüzden kahveye, gazino sinemalara, tiyatroya gitme oranı düştüğü belirtilmiştir (Tezcan, 1977:129). Televizyon genellikle insanları eve bağladığı gibi, insanların daha geç uyumalarına da neden olmaktadır (Dönmezer, 1994:397).

Yapılan çalışmalarda insanların günde ortalama 4 saatten fazla televizyon izledikleri gösterilmiştir (Batmaz ve Aksoy, 1995- Bulgu, 1995- Ersöz, 2002:66- Yalın, 1998:10). Türkiyede televizyon izleme oranları bakımından, dünyada ilk sırada olan amerikayı yakalamıştır (Yapıcı, 2006:17). Hatta televizyon “zaman yiyici araç” olarak görülmektedir (Yalsızuçanlar, 1997:25). Televizyonun bir diğer etkisi de düşük gelirli gruplara yararlı bir eğlence aracı olmasıdır. Gazino, müzikholler gibi pahalı eğlence yerlerine gidemeyenler, ünlü sanatçıları ve programlarını televizyon da seyretebilmektedirler. Yapılan araştırma da televizyon izleyenlerin % 87’ sinin en çok eğlendirici yayınları izledikleri sağlanmıştır (Tezcan, 1982:107). Televizyonun en çok eleştirilen yönü insanları düşünmeye değil eğlenmeye eğilimli kuvvetlerini kullanmasıdır (Yalsızuçanlar, 1997:31). Televizyon karşısındaki insanlar yönetenler tarafından adeta oyalanmaktadırlar. Televizyonun toplum üzerindeki olumlu etkisi olduğu kadar olumsuz etkileride vardır. Televizyon aracılığıyla iletilen mesajların çoğunluğu şiddet, saldırganlık, erotik içeriklidirler. Yetişkinler bu olumsuz etkileri azaltabilirken mesela çocuklar bu olumsuz etkilerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Yalın, 1998:10). Televizyon politika, suç, şiddet, cinsellik gibi tüm toplumsal hastalıklardan sorumlu olduğunu belirten görüşler vardır (Bennett, 2000:57).

Günümüzde televizyon izleme yalnızca bir boş zaman değerlendirme seçeneği olmaktan çıkmış aksine asıl ve en önemli seçenek haline gelmiştir (Cohen, 1994:21). Öğretim üyelerine yönelik yapılan bu çalışmada deneklere boş zaman etkinliklerinden

tv. video, vcd izleme sıklıkları sorulmuştur Tablo:29. Alınan cevaplarda “arasıra” izlerim diyenlerin oranı % 49.1 olarak görülmektedir. Sıklıkla izliyorum diyenlerin oranı da % 30.3 olarak, % 6.2 her zaman, % 13.0 nadiren olarak görülmüştür. Yapılan birçok araştırmada örneğin: Kara Harp Okulu öğretim elemanlarının televizyon izleme durumlarına bakıldığında bu oran % 74.5 olarak görülmektedir (Özışık, 1998:94). Öcalan doğu il merkezinde görev yapan öğretmenlerin televizyon izleme oranını da %95.7 olarak belirtmiştir (Öcalan, 1996:35). Gazi Üniversitesi öğretim elemanlarının tümünün en yüksek düzeyde televizyon ve de haber programlarını izlediğini belirtmişlerdir (Özdemir, 2003:162). Silliotte (1969) da yaptığı araştırma da deneklerin zamanlarının en büyük kısmını televizyon izlemekle geçirdiği görülmüştür (Kılbaş, 1994:49). Öğretim üyelerinin televizyon izleme konusunda “arasıra” izleme oranının yüksek olarak görülmesi öğretim üyelerinin televizyon izleme konusunda daha seçici olduklarının bir göstergesidir ve televizyon izleme etkileyen birçok faktör bulunmaktadır.

Tablo 29: Cinsiyet İle Televizyon, Video, Vcd İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Cinsiyet	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Kadın	2	24	25	4		55
	3.6	43.6	45.5	7.3		100.0
	6.9	16.9	10.9	6.6		11.8
	0.4	5.1	5.3	0.9		11.8
Erkek	27	118	205	57	6	413
	6.5	28.6	49.6	13.8	1.5	100.0
	93.1	83.1	89.1	93.4	100.0	88.2
	5.8	25.2	43.8	12.2	1.3	88.2
Toplam	29	142	230	61	6	468
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	6.2	30.3	49.1	1.3	1.3	100.0

Tablo 29’da cinsiyet ile televizyon izleme arasındaki ilişkiye bakıldığında kadın öğretim üyelerinin; sıklıkla % 43.6, arasıra % 45.5 oranlarında televizyon, vcd ve video izlemedikleri görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin ise; sıklıkla % 28.6, arasıra % 49.6 olarak görülmüştür. Kadın öğretim üyelerinin televizyon, video, vcd izleme programlarını sıklıkla takip etme oranının, erkek öğretim üyelerine oranla fazla olduğu görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin de “arasıra ve nadiren” izlemeleri kadın öğretim üyelerine göre farklılık göstermektedir.

Sonuç olarak, öğretim üyelerinin “arasıra” televizyon izleme oranlarının her iki cins açısından yüksek olduğunu söylemek mümkün. Bayan öğretim üyeleri, erkek öğretim üyelerine göre daha “sıklıkla” televizyon izlemektedirler. Buna, bayan öğretim

üyelerinin mesai dışı veya ders olmadığı zamanlarda evde daha çok zaman geçirmesi ve burada televizyon izledikleri ile açıklanabilir.

Televizyon izleme sıklığında, kadın izleyicilerin her gün izleme oranı, erkek izleyicilerden daha fazla olarak ortaya çıkmıştır (Cereci, 1995:101). Çakır, bir sosyal etkinlik olarak eğlence ve televizyon araştırmasında Konya ilinde televizyon izleme sürelerinin ortalama 3.87 saat olduğunu belirttikten sonra kadınların erkeklerden daha fazla televizyon izlediklerini belirtmiştir (Çakır, 2005:130). Öğretim elemanlarına yönelik yapılan araştırmada öğretim elemanlarının tümünün en yüksek düzeyde haber ve haber programlarını izlerken, kadın öğretim elemanlarının erkeklere oranla daha fazla film, eğlence programlarını izledikleri belirtilmiştir (Özdemir, 2003:162). Çakır'ın yaptığı araştırmada müzik, eğlence, mağazin gibi eğlence ağırlıklı programlar, daha çok bayanlar tarafından izlenmektedir (Çakır, 2005:131).

Televizyon, toplum hayatımıza o denli girmiştir ki eğitilmiş-eğitimsiz herkes tarafından izlenmektedir. Hatta aile içerisinde her odada bir televizyon alınarak her aile bireyi kendine uygun programı takip etmektedir. Hatta kadın mutfakta uğraşırken bile televizyon izlemektedir. Kadın öğretim üyelerinin erkek öğretim üyelerine oranla evde daha uzun süre kaldıklarından dolayı daha yüksek oranda televizyon izledikleri söylenebilir.

Tablo 30'da görüldüğü gibi 51 ve üstü yaş grubu öğretim üyelerinde televizyon, video, vcd izleme oranı, her zaman %15.0 ve sıklıkla % 37.5 oranları diğer yaş grubundaki öğretim üyelerinin oranlarına göre yüksektir. "Arasıra" televizyon izleme 30 yaş grubu için % 46.2, 31-40 yaş grubu için %49.6, 41-50 yaş grubu içinde % 52.8 olarak görülürken, 51 ve üstü yaş grubunda %35.0 olarak görülmektedir.

Akademik ilerlemenin yaş durumuna genel olarak bakıldığında Profesör Doktor unvanına ulaşmak için en az 45 yaş civarı olması beklenmektedir. 30-50 yaş arası "arasıra" televizyon izlemek oranı yüksek iken bu oran 51 ve üstü yaş grubunda azalmaktadır. 51 ve üstü yaş gruplarında sıklıkla televizyon izleme oranı artmaktadır.

Tablo 30: Yaş İle Televizyon, Video, Vcd İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Yaş	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
30'dan küçük	2	8	12	3	1	26
	7.7	30.8	46.2	11.5	3.8	100.0
	6.9	5.6	5.2	4.9	16.7	5.6
	0.4	1.7	2.6	0.6	0.2	5.6
31- 40	11	79	128	37	3	258
	4.3	30.6	49.6	14.3	1.2	100.0
	37.9	55.6	55.7	60.7	50.0	55.1
	2.4	16.9	27.4	7.9	0.6	55.1
41-50	10	40	76	17	1	144
	6.9	27.8	52.8	11.8	0.7	100.0
	34.5	28.2	33.0	27.9	16.7	30.8
	2.1	8.5	16.2	3.6	0.2	30.8
51 ve üstü	6	15	14	4	1	40
	15.0	37.5	35.0	10.0	2.5	100.0
	20.7	10.6	6.1	6.6	16.7	8.5
	1.3	3.2	3.0	0.9	0.2	8.5
Toplam	29	142	230	61	6	468
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0

Tablodan genel olarak 51 ve üstü yaş grubunda bulunan öğretim üyelerinin “her zaman ve sıklıkla” tv izlediklerini söylemek mümkündür. Cohen, yetişkinler arasında yaygın inanışın tersine televizyon bir numaralı boş zaman değerlendirme aktivitesidir. Demografik bilgiler, Amerika’ daki yetişkinlerin her hafta ortalama 41 saat çalışma dışı zamanları olduğunu ve bu saatlerde televizyon izleme diğer bütün aktivitelerinden daha çok yer kapladığını göstermektedir (Cohen, 1994:21).

Yaş ilerledikçe televizyon izleme oranının artması, öğretim üyelerinin yaşlarının ilerlemesi ve kariyerlerini tamamlaması nedeni ile boş zamanlarını çoğunlukla evde geçirmektedirler. Öğretim üyelerinin evde bulunduğu zamanlarda yaptığı bir faaliyet olarak televizyon izlemenin yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. Öğretim üyelerinin televizyon, video, vcd izleme oranları ile medeni hal arasında bir ilişkinin olup olmadığı aşağıda çıkarılmıştır.

Tablo 31: Medeni Durum İle Televizyon, Video, Vcd İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Medeni Durum	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Evli	23	128	207	56	5	419
	5.5	30.5	49.4	13.4	1.2	100.0
	79.3	90.1	90.0	91.8	83.3	89.5
	4.9	27.4	44.2	12.0	1.1	89.5
Bekar	6	14	23	5	1	49
	12.2	28.6	46.9	10.2	2.0	100.0
	20.7	9.9	10.0	8.2	16.7	10.5
	1.3	3.0	4.9	1.1	0.2	10.5
Toplam	29	142	230	61	6	468
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0

$$x^2 = 3.924 \quad sd=4 \quad p > 0.05$$

Tablo 31’ de medeni durum ile televizyon, video ve vcd izleme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($x^2=3.924$, $sd=4$, $p=0.416$). Evli öğretim üyeleri, sıklıkla % 30, arasıra % 49.4, nadiren % 13.4 izleme oranları görülmektedir. Bekar öğretim üyelerinde; % 46.9 ile arasıra, televizyon izlediklerini, % 28.6 ile sıklıkla izlediklerini, nadiren izleyenlerin oranı ise % 10.2 olarak görülmektedir

Evli öğretim üyeleri televizyon-video- vcd izleme durumları ile bekar olan öğretim üyelerinin televizyon, video, vcd izleme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmesi de evli öğretim üyelerinin “her zaman, sıklıkla, nadiren” izleme oranı, bekar öğretim üyelerine göre daha yüksek oranlarda olduğu görülmüştür.

Evli öğretim üyeleri boş zamanlarını ailesi ve çocukları ile beraber geçirdiği düşünüldüğünde evde yapılacak maliyeti düşük, zorluk gerektirmeyen, aile bireylerinin tümünün aynı anda katılabileceği bir etkinlik olması münasebeti ile bu aktiviteye daha fazla katıldıkları söylenebilir.

Bekar öğretim üyelerinin ise televizyon, vcd, video izleme sıklıklarının düşük oranlarda olmasına, ailevi sorumluluklarının daha az olması ve boş zamanlarını daha farklı aktivitelerle değerlendirdikleri söylenebilir. Yapılan araştırmalarda bekar erkeklerde önceleri bedensel boş zaman etkinliği görülürken, evlilik ve baba olma ile bu etkinlik yerini televizyon izlemeye bırakmaktadır (Kılbaş, 1994:50). Bekar öğretim üyelerinin genç öğretim üyelerinden olduğu düşünüldüğünde yaş oranları ile medeni durum arasında bir paralellik olduğu da söylenebilir.

Tablo 32: Unvan İle Televizyon, Video, Vcd İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Prof. Dr.	8	23	34	11	2	78
	10.3	29.5	43.6	14.1	2.6	100.0
	27.6	16.2	14.8	18.0	33.3	16.7
	1.7	4.9	7.3	2.4	0.4	16.7
Doç. Dr.	6	38	50	9	1	104
	5.8	36.5	48.1	8.7	1.0	100.0
	20.7	26.8	21.7	14.8	16.7	22.2
	1.3	8.1	10.7	1.9	0.2	22.2
Yrd. Doç. Dr.	15	81	146	41	3	286
	5.2	28.3	51.0	14.3	1.0	100.0
	51.7	57.0	63.5	67.2	50.0	61.1
	3.2	17.3	31.2	8.8	0.6	61.1
Toplam	29	142	230	61	6	468
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0

$$x^2 = 8.143 \quad sd = 8 \quad p > 0.05$$

Tablo 32’ de unvan ile televizyon, video, vcd izleme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($x^2 = 8.143$, $sd = 8$, $p = 0.420$). Profesörler televizyon izlemeye; % 43.6 ile arasıra, % 29.5 ile sıklıkla, % 14.1 ile nadiren ve % 10.3 ile her zaman izlediklerini ifade etmişlerdir. Doçentlerde ise; % 48.1 ile arasıra, % 36.5 ile sıklıkla, % 8.7 ile nadiren ve % 5.8 ile her zaman izlediklerini belirtmişlerdir. Yardımcı doçentlerde ise; % 51.0 arasıra, % 28.3 sıklıkla, % 14.3 ile nadiren, % 5.2 ile her zaman televizyon, video, vcd izledikleri belirlenmiştir.

Genel olarak tablodan “arasıra” televizyon izleme tüm unvanlar içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Bu da üniversite öğretim üyelerinin boş zamanlarında televizyona ihtiyaç duyduklarında veya televizyon izleme konusunda seçici olduklarından “arasıra” televizyon izledikleri söylenebilir. Sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe, ancak ilgi çeken programları seyretme beklenir. Elde edilen veriler bu beklentiye de kısmen doğrulamaktadır. Araştırmada öğretim elemanlarının izledikleri televizyon programları ile unvanları arasında da anlamlı bir ilişkiye raslanmıştır. Öğretim elemanlarının, sosyal olaylara ve gelişmelere karşı duyarlı olduğu ve bu duyarlılığın unvan arttıkça fazlaştığı ve bu içerikli yayınları takip ettiği görülmüştür (Özdemir, 2003:160).

Televizyon izlemenin ise “sıklıkla” ikinci sırada yer almasına evde yapabilecek boş zaman aktivitelerinin sınırlı olması nedeni etkili olmaktadır. Profesörlerin ise, her zaman televizyon izleme sıklığının yüksek olarak görülmesinin nedeni ilerleyen yaşla birlikte ev halkına daha fazla zaman ayırması ve akademik yükselme kaygısının azalması ile aktiviteye daha fazla katılabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 33: Uzmanlık Alanı İle Televizyon, Video, Vcd İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Uzmanlık Alanları	HerZaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Sağlık bilimleri	8	45	53	18		124
	6.5	36.3	42.7	14.5		100.0
	27.6	31.7	23.0	29.5		26.5
	1.7	9.6	11.3	3.8		26.5
Sosyal bilimler	8	44	102	23	2	179
	4.5	24.6	57.0	12.8	1.1	100.0
	27.6	31.0	44.3	37.7	33.3	38.2
	1.7	9.4	21.8	4.9	0.4	38.2
Fen bilimleri	13	53	75	20	4	165
	7.9	32.1	45.5	12.1	2.4	100.0
	44.8	37.3	32.6	32.8	66.7	35.3
	2.8	11.3	16.0	4.3	0.9	35.3
Toplam	29	142	23	61	6	468
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0

$$x^2 = 12.560$$

$$sd = 8$$

$$p > 0.05$$

Tablo 33' de öğretim üyelerinin uzmanlık alanları ile televizyon, video, vcd izleme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($x^2 = 12.560$, $sd = 8$, $p = 0.128$). Uzmanlık alanları dikkate alınmadan öğretim üyelerinin “arasıra, sıklıkla” televizyon, video, vcd izledikleri görülmektedir.

Uzmanlık alanı ile televizyon, video, vcd izleme oranlarına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmasa da sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim üyelerinin “sıklıkla” televizyon izleme oranının % 36.3 olarak, fen bilimleri alanında öğretim üyelerinin “sıklıkla” izleme oranları % 32.1, sosyal bilimler alanında çalışan öğretim üyelerinin de % 24.6 olarak görülmektedir. “Arasına” televizyon izleme oranı en yüksek sosyal bilimlerde % 57.0, fen bilimlerde % 45.5, sağlık bilimlerinde %42.7 olarak görülmektedir.

Yukarıdaki tablodan öğretim üyelerinin uzmanlık alanları ve aldığı eğitim ile bu aktiviteye katılma da önemli bir etken olmadığı söylenebilir. Yapılan araştırmada öğretim elemanlarının izledikleri televizyon programları açısından istatistiksel bir farkın olduğu belirtilmiştir. Haber - haber programları ve tartışma programları her üç alan içinde en yüksek değerlerde izlendiği görülmüştür (Özdemir, 2003:161).

Tablo 34: Doğum Yeri İle Televizyon, Video, Vcd İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Doğum Yeri	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Büyükşehir	6	22	23	7		58
	10.3	37.9	39.7	12.1		100.0
	20.7	15.5	10.0	11.5		12.4
	1.3	4.7	4.9	1.5		12.4
İl	8	56	80	23	3	170
	4.7	32.9	47.1	13.5	1.8	100.0
	27.6	39.4	34.8	37.7	50.0	36.3
	1.7	12.0	17.1	4.9	0.6	36.3
İlçe	4	32	46	7	3	92
	4.3	34.8	50.0	7.6	3.3	100.0
	13.8	22.5	20.0	11.5	50.0	19.7
	0.9	6.8	9.9	1.5	0.6	19.7
Köy	11	32	81	24		148
	7.4	21.6	54.7	16.2		100.0
	37.9	22.5	35.2	39.3		31.6
	2.4	6.8	17.3	5.1		31.6
Toplam	29	142	230	61	6	468
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	6.2	30.3	49.1	13.0	1.3	100.0

Televizyon izleyenlerin doğum yerlerine göre izleme sıklıklarına bakıldığında, büyükşehir doğumlu olanların arasıra izleme oranı % 39.7 ile ilk sırada, il doğumlu olanların arasıra izleme oranı % 47.1 ile ilk sırada, ilçe doğumlu olanların arasıra izleme oranları % 50.0 olarak ve köy doğumlu olanların arasıra izleme oranı % 54.7 ile ilk sırada gelmektedir. Sıklıkla izleme oranı doğum yerlerine göre büyükşehir doğumlularda % 37.9, il doğumlularda % 32.9, ilçe doğumlularda % 34.8 ve köy doğumlularda % 21.6 olarak yer almaktadır.

Televizyon izleme sıklıkları içerisinde “arasıra” izleme oranı tüm doğum yerleri içerisinde birinci sırada yer alırken, “sıklıkla” izleme oranı da ikinci sırada yer almaktadır. İzleme oranı büyükşehir doğumlularda “arasıra” en düşük değerde görülürken, doğum yerlerinin büyüklüğündeki azalmaya göre rakamsal olarak izleme oranı artmaktadır.

Yapılan araştırmalarda küçük yerleşim birimlerinden büyük şehirlere doğru farklılıklar göstermektedir. Araştırmalarda küçük yerleşim merkezlerinde yaşayanların büyükşehirlerde yaşayanlara göre daha fazla televizyon izledikleri yönündedir (Cereci, 1995:102). Doğum yeri ile televizyon izleme sıklığı arasında bir ilişki görülmemekle beraber yaşanılan yer arasında bir farklılık olabileceği düşünülebilir.

2.2.1. Öğretim Üyelerinin Televizyon Programlarını İzleme Durumları

Televizyon kısa sürede insanların yaşamlarının önemli bir bölümünü işgal etmiştir. İnsanların haber alma, pembe diziler, spor, eğlence ve komedi, belgesel ve dramaları gibi programları izlemelerine diğer taraftanda bilgi ve eğilimlerini arttıran önemli değişikliklerin olmasına yol açmıştır (Dorr- Kenkell, 2005:5). Televizyon eğlence, haber, eğitim, kültür gibi çeşitli gereksinimlerin karşılanmasında yoğun olarak kullanılan bir araçtır (Aziz, 1982:91).

Öğretim üyelerinin hangi yayınlara karşı ilgi duyduğu ya da en çok hangi programları izledikleri sorulmuştur. Tablo 35’ da öğretim üyelerinin en çok ilgi duydukları/izledikleri programlara yer verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi öğretim üyelerinin genel olarak haber programlarını % 56.0 ile her zaman, % 37.6 ile sıklıkla takip ettikleri görülmektedir. Müzik, eğlence programlarının % 46.2’si arasında, % 26.3 nadiren, % 19.0’da sıklıkla takip etmektedirler. Yerli dizi- sinema yayınları % 46.2, yabancı dizi- sinemalara % 43.4 göre biraz daha fazla arasında olarak izlenmektedir. Spor programları sıklıkla, arasında, nadiren diyenlerin yüzde oranları birbirine çok yakın olmakla birlikte % 9.2 her zaman seyrettiklerini belirtmişlerken % 15.6 hiç izlemediklerini ifade etmişlerdir. Belgeseller yine öğretim üyelerince % 40.2 sıklıkla, %31.2 arasında, % 18.8’de her zaman izlenen programlar arasındadır. Kültür sanat programları % 42.5 ile arasında, % 28.8 ile sıklıkla, % 19.2 ile de nadiren olarak izlenmektedir. Reklamlar en az ilgi duyulan programdır. Bu bölüme öğretim üyelerinin çok fazla ilgi göstermedikleri % 41.9’la hiç izlemiyorum, % 38.9’da nadiren olarak belirtmişlerdir. Öğretim üyelerinin “çocuklarla – mecburen” gibi ifadeler kullanmışlardır. Buradan özellikle çocukların reklamlara karşı bir ilgisinin olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalarda reklamların en az izlenen bölüm olduğu belirtilmiştir (Aytaç, 1991:111).

Tablo 35: Öğretim Üyelerinin Televizyon Programları İzleme Dağılımları

TV İzleme	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Haberler	262 56.0	176 37.6	24 5.1	6 1.3	- -	468 100.0
Müzik-eğlence	16 3.4	89 19.0	216 46.2	123 26.3	24 5.1	468 100.0
Yerli dizi sinema	18 3.8	71 15.2	216 46.2	131 28.0	32 6.8	468 100.0
Ybncdizi sinema	20 4.3	72 15.4	203 43.4	135 28.8	38 8.1	468 100.0
Spor programı	43 9.2	117 25.0	121 25.9	114 24.4	73 15.6	468 100.0
Belgeseller	88 18.8	188 40.2	146 31.2	38 8.1	8 1.7	468 100.0
Kültür-sanat	30 6.4	135 28.8	199 42.5	90 19.2	14 3.0	468 100.0
Reklamlar	8 1.7	23 4.9	57 12.2	182 38.9	198 42.3	468 100.0

Aytaç'ın yapmış olduğu araştırmada aile bireyleri daha çok eğlence ve müzik programlarını izlediklerini, müzik-eğlence, yerli dizi-sinema ve yabancı dizi- sinema ya duyulan ilginin genel toplam içindeki payın oldukça fazla olduğu belirtilmiştir (Aytaç, 1991:113). Yapılan diğer araştırmalara bakıldığında eğitim tv izlemede önemli bir seçenek etkeni sunmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin haber ve haber programlarını her zaman ve sıklıkla izledikleri görülmüştür. Eğitim seviyesi yüksek olan öğretim üyelerinin en çok ve her zaman izledikleri, haber programları olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmada televizyon izleyicisinin büyük bir çoğunluğunun en fazla izlediği program haber ve haber programları olarak belirlenmiştir (Cereci, 1995:101). Yapılan araştırmada öğretim elemanlarının yaklaşık dörtte üçünün televizyonu haber programları ve tartışma programlarını izlemek amacıyla kullandıkları belirtilmiştir (Özdemir, 2003:160). Öğretim üyelerinin televizyon izleme nedenleri de sorulmuş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

2.2.2. Öğretim Üyelerinin Televizyon İzleme Nedenleri

Televizyon izlemede çok farklı nedenlerin etkili olduğu bilinmektedir. Genellikle eğlence, oyalanma, haberleri izlemek, bir şeyler öğrenmek, güncel gelişmeleri takip etmek, yapacak başka bir şey olmadığı ve dinlenmek için otururken gibi nedenlerle televizyon izlemektedir (Çakır, 2005:129). Tablo 36'da görüldüğü gibi bir şeyler öğrenmek için tv. izleyenlerin oranı % 30.3 ile sıklıkla, % 29.3 her zaman, % 24.8 ile arasıra olduğunu belirtmişlerdir. Yine güncel gelişmeleri takip etmek için % 44.0 sıklıkla, % 41.0 her zaman izlemektedirler. Burada öğretim üyelerinin bilgi gereksinimlerini ve güncel gelişmeleri takip etmek için televizyonu sıklıkla ve her zaman izlediklerini belirtmek mümkündür.

Tablo 36: Öğretim Üyelerinin Televizyon İzleme Nedenlerinin Dağılımı

TV izleme ndn.	HerZaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Bir şeyler öğrenmek	137 29.3	142 30.3	116 24.8	51 10.9	22 4.7	- -	468 100.0
Eğlenmek	35 7.5	146 31.2	180 38.5	84 17.9	23 4.9	- -	468 100.0
Dinlenmek için otururken	67 14.3	196 41.9	150 32.1	48 10.3	7 1.5	- -	468 100.0
Güncel gelişmeleri takip etmek	192 41.0	206 44.0	55 11.8	15 3.2	- -	- -	468 100.0
Yapacak başka bir şey yok	9 1.9	45 9.6	95 20.3	146 31.2	169 36.1	4 0.9	468 100.0

Eğlenmek için televizyon izleme oranı da; % 38.5 ile arasıra, % 31.2 ile de sıklıkla olarak belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalarda, aile başkanlarının televizyon

izleme nedenleri genel olarak, eğlenmek için televizyon seyrettiklerini ortaya çıkarmıştır (Aytaç, 1991:115). Yapılan başka bir araştırmada eğlenmek için televizyon izleme oranı artarak devam etmektedir. Aynı araştırmaya katılanların en önemli boş zaman aktivitesi %34 oranla televizyon izlemektir. Eğlenmek için yapılan aktivitelerin başında % 42.2 oranla televizyon gelmektedir (Çakır, 2005:130). Öğretim üyelerinin daha düşük bir oranda eğlenmek amaçlı televizyon izlediklerini belirtmek mümkündür.

Dinlenmek için otururken televizyon izleme oranı da % 41.9 sıklıkla yapılmaktadır. Arasına izleyenlerin oranı % 32.1, her zaman izleyenlerin oranı da %14.3 tür. Yapılan bir araştırmada televizyon izleme motivasyonlarına yönelik yapılan faktör analizi sonuçlarına göre ilk faktör eğlenme/ rahatlama motivasyonu olarak çıkmıştır. televizyon izlemek beni rahatlatıyor ve dinleniyorum olarak belirtilmiştir (Çakır, 2005:133). Öğretim üyelerine göre yapacak başka bir şey olmadığı zamanlarda tv izleme oranı çok düşüktür. % 36.1 hiç, % 31.2 nadiren, % 20.3 te arasıra cevabını vermişlerdir. Öğretim üyelerine göre boş zaman aktif değerlendirilmesi gereken bir zamandır “yapacak başka bir şey yok” cümlesine katılmamaktadırlar.

Genel olarak bakıldığında öğretim üyelerinin tv izleme nedenleri arasında en çok güncel gelişmeleri takip etmek bir şeyler öğrenmek oranları gelmektedir. Bunun nedeni ise, öğretim üyelerinin kendi bilgilerini geliştirmek- yenilemek, dünya ve ülkesindeki olaylardan haberdar olmak için televizyon seyrettikleri söylenebilir.

2.2.3. Öğretim Üyelerinin Radyo Yayınlarını Takip Etme Durumları

Radyo sadece kulağa hitap eden bir araçtır. Radyonun geniş bir dinleyici kitlesi vardır. Özellikle okuma yazma bilmeyenlere, gazeteleri takip edemeyenlere kolaylıkla hitap eder ve en uca köşelere kadar uzanabilir. Taşınabilir radyonun yapımı ile birlikte kitlelerin daha fazla yararlandığı bir araç durumuna gelmiştir.

Radyo bugün sadece evde dinlemeyip arabada, işyerinde, doğada, kırdan, yolda yürürken rahatça dinlenebilmektedir (Tezcan, 1982:107). Televizyon yayınlarında izleyici mutlaka televizyon başında kalmak mecburiyetindedir. Oysa radyo dinleyen kişi bu arada diğer birtakım işlerle de uğraşabilmektedir. Bazı insanlar çalışabilmesi için radyodan düşük ses istemektedir ve bu bir tür şartlı refleks halini alabilmektedir. Televizyon yayınları genellikle grup halinde izlenirken, radyo daha çok yalnız olarak dinlenmektedir (Dönmezer, 1994:385).

Bugün ulusal çapta ve yerel binlerce sayıda yayın yapan radyo istasyonu vardır. Radyonun kitleler için televizyon gibi bazı işlevleri vardır. Bunlar; eğitim, haber verme, eğlendirme ve ikna etme gibi. Günümüzde radyonun en önemli işlevleri haber verme ve eğlenmektir. Tüm coğrafi bölgede en çok dinlenen radyo programları, müzik ve haberlerdir (Köksal, 1970:62).

Radyo günümüzde boş zamanları değerlendirme de kullanılan bir araçtır. Yazılı basının ve televizyonun yaygınlaşmadığı ve ulaşmadığı dönemlerde önemli bir rol oynamıştır. Radyo günümüzde de toplumları eğlendiren, bilgilendiren ve boş zamanları dolduran önemli bir araç olarak etkisini devam ettirmektedir. 1980 li yıllarda radyo haber kaynağı olarak en sık kullanılan kitle iletişim aracı (Cüceloğlu, 1996:550) iken yapılan araştırmalarda radyo dinleme sıklığının azalmaya başladığı belirtilmiştir. Buna neden olarakta bu aracın yerine daha gelişmiş araçların ortaya çıkmış olmasıdır (Aytaç, 1991:105). Bugün radyonun işlevini gören cd' ler, mp3' ler toplumumuzda yaygın olarak kullanılmaktadır. Son on yılda iletişimde yaşanan gelişmelerle cep telefonlarında da yağın olarak radyo - müzik dinlenilmektedir. Bugün geçmişte bildiğimiz radyo kutusu, yok denecek kadar azdır. Bunun yerine cd, mp3, cep telefonu ve internet üzerinden yapılan yayınlarla radyo programları takip edilmektedir.

Öğretim üyelerinin radyo dinleme sıklıklarına bakıldığında haberler % 49.6 ile her zaman dinlenmekte, müzik ve müzik içerikli yayınlar da % 32.3 her zaman, % 34.0 da sıklıkla dinlenilmektedir. Radyo yayınlarında ki kültür sanat programlarına öğretim üyelerinin ilgi oranı arasına % 30.3 olmaktadır. Güncel gelişmeler de yine öğretim üyelerince her zaman % 20.9, ve sıklıkla % 38.0 olarak takip edilmektedir. Öğretim üyelerince eğlence programları % 31.2 ile nadiren, % 25.4 ile arasına takip edilmektedir. % 17.3 gibi bir oranla da radyodaki eğlence programları dinlenmemektedir (Tablo: 37).

Tablo 37: Öğretim Üyelerinin Radyoda ki Programları Dinleme Dağılımları

Radyo	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Haber	232 49.6	133 28.4	38 8.1	42 9.0	21 4.5	2 0.4	468 100.0
Müzik	151 32.3	159 34.0	102 21.8	41 8.8	15 3.2	- -	468 100.0
Kültür sanat	51 10.9	133 28.4	142 30.3	104 22.2	37 7.9	- -	468 100.0
Güncel	98 20.9	178 38.0	94 20.1	65 13.9	33 7.1	- -	468 100.0
Eğlence	39 8.3	81 17.3	119 25.4	146 31.2	146 31.2	81 17.3	468 100.0

Sonuç olarak, öğretim üyeleri radyodan haber, müzik ve güncel gelişmeleri takip etmek için “sıklıkla” yüksek oranlarda istifade etmektedirler.

2.3. Öğretim Üyelerinin Sinema ve Tiyatroya Gitme Durumları

Sinema ve tiyatronun konusu insan, sosyolojinin konusuda insan ve davranışlarıdır. Durum böyle oluncada, sinema ve tiyatro faaliyetlerini sosyolojinin konuları arasına almak ve sosyal bir olgu olarak incelemek gerekmektedir. Bugün sinema hergün bizimle beraber ve tüm televizyon kanallarında ve milyonlarca insanı etkisine almış görünmektedir.

Sinemanın çeşitli işlevleri vardır. Önceleri sadece eğlence olarak değerlendirilen sinema ve tiyatronun şimdi eğitici boyutu ön plana çıkmıştır ve sosyal bilimlerde etkileşimi başlamıştır. Sinema gerçeği, eğlencenin çok üstünde bir sosyal, kültürel ve eğitsel olgudur (Çaya, 2004:43). Ayrıca, yine sinema için, tüm dünyada egemen güçler tarafından uyarıcı değil uyuşturucu bir görev üstlenmişlerdir. Sinemanın toplumsal rollerine bakıldığında propağanda, genel kültüre katkısı, toplumsal sorunları ele alması, eğitimde- toplumsallaşma da iyi bir araç olması sayılabilir (Tezcan, 1977:113-116).

Sinema, 1902 de ilk defa Amerika’ da, 1927’ de ilk sesli filmlerle ilerlemesine devam etmiştir (Çaya, 2004:43). 1970’li yıllardan sonrada Türkiye’de televizyon karşısında gerilemiştir ve sürekli seyirci kaybına uğrasada yeni bir sinemanın “televizyon sinemasının” doğmasına yol açmıştır. Önceden insanlar sinemaya giderken, şimdi sinema insanlara gelmektedir (Seden, 1999:82).

Sinema grupsal bir aktivite olarak görülmektedir. Arkadaş çevresi ve aile rahatlıkla izlenebilecek aktiviteler zinciridir. Sinema olgusu toplumbilim açısından bakıldığında yediden yetmişe seslenen çok değerli eğitici öğeleri bulmak ümkündür. Sinema bir sosyal gelişim, kültür ve görgüdür. Sinemanında değişmez ve hatta zararlı etmenlerin varlığı söz konusu olsa da önemli olan güzeli, iyiyi, faydalıyı bulmak ve özümsemektir. Özellikle ülkemizde 1990’ lı yıllardan sonra sinema salonlarında yavaşta olsa bir artış görülmektedir. Yakın gelecekte hızla artacağı görülmüştür. Sinema salonu zincirlerine sahip kişiler özellikle üniversitelerin olduğu illere yönelik çalışmaları vardır. üniversite gençliği sinemaya ilgi duymaktadır (Erdoğan, 2001:117).

Öğretim üyelerinin genel olarak sinema-tiyatro faaliyetlerine katılma oranlarına bakıldığında % 45.7 ile nadiren, % 33.1 ile arasıra olarak görülmektedir. Yine sıklıkla gidenlerin oranı % 8.3, hiç gitmiyorum diyenlerin oranı da % 10.7 olarak görülmektedir. Sinema-tiyatro faaliyetlerine gitme sıklıklarına genel olarak bakıldığında, öğretim üyelerinin ders yüklerinin, danışmanlıklarının, bazı fakülterde

ve bölümlerde gece eğitiminin olması, öğretim üyelerinin bu faaliyetlere “her zaman ve sıklıkla” katılmadıklarını göstermektedir.

Tablo 38’ de öğretim üyelerinin cinsiyetleri ile sinema-tiyatro gitme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş kadın öğretim üyelerinin sinemaya gitme oranları sıklıkla % 16.4, arasıra % 60.0, nadiren izleyenlerin oranı %20.0, hiç izlemeyenlerin oranı da % 1.8 olarak görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin nadiren izleme oranı % 49.2, arasıra % 29.5, sıklıkla izleme oranı % 7.5 olarak, hiç izlemeyenlerin oranı da % 11.9 olarak bulunmuştur.

Tablo 38: Cinsiyet İle Sinema- Tiyatro İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Sinema ve Tiyatro							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kadın	1	9	33	11	1		55
	1.8	16.4	60.0	20.0	1.8		100.0
	25.0	23.1	21.3	5.1	2.0		11.8
	0.2	1.9	7.1	2.4	0.2		11.8
Erkek	3	30	122	203	49	6	413
	0.7	7.3	29.5	49.2	11.9	1.5	100.0
	75.0	76.9	78.7	94.9	98.0	100.0	88.2
	0.6	6.4	26.1	43.4	10.5	1.3	88.2
Toplam	4	39	155	214	50	6	468
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0

Kadın öğretim üyelerinin “her zaman, sıklıkla ve arasıra” sinemaya gitme oranları erkek öğretim üyelerine göre rakamsal olarak iki katı düzeyinde olduğu görülmektedir. Nadiren ve hiç gitmeyen erkek öğretim üyeleri oranının fazla olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmalarda, öğretim elemanlarının cinsiyet fark etmeksizin en fazla izledikleri etkinliğin sinema olduğunu belirtmişlerdir. Aynı araştırmada kadın öğretim elemanlarının üçte ikisinden daha fazlası % 71, erkek öğretim elemanlarının ise beşte üçünden fazlası % 62 sinema-tiyatro izlemektedirler. Araştırmada çıkan sonuç, kadın öğretim elemanları, erkeklerden daha fazla sinemaya gitmektedirler, denilmektedir (Özdemir, 2003:174). Yapılan araştırmalar ile yaptığımız bu araştırma arasında bir benzerlik bulunmaktadır. Sonuç olarak, kadın öğretim üyelerinin, erkek öğretim üyelerine göre sinema-tiyatroya gitme oranları daha yüksektir.

Araştırmalarda sinemaya en az giden kesimi ev kadınları oluşturmaktadır. Eğitim düzeyi açısından bakıldığında lise ve üniversite mezunu olanların sinema etkinliğine devam ettikleri belirtilmiştir (Erdoğan, 2001:117). Yine televizyon programlarının ev kadınlarına ve ev kadınlarına yönelik olarak yaptığı yayınların

etkisinden dolayı bu etkinliğe ev kadınlarının katılmadığı söylenebilir. Çalışan ve eğitim düzeyi yüksek kadınların sinemaya daha yüksek oranlarda devam ettiklerini söyleyebiliriz.

Tablo 39’ da öğretim üyelerinin yaşları ile sinema-tiyatro izleme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Yaşları 30 ve altı olan öğretim üyelerinin sıklıkla ve nadiren sinema-tiyatro gitme oranları % 34.6 ile en yüksek değerlerde olduğu “arasıra” izleme oranı % 26.9 olarak görülmektedir. 31-40 yaş grubu arasındaki öğretim üyelerinin “nadiren” sinema-tiyatro faaliyetlerine katılma oranları en yüksek değerde nadiren % 45.0 görülürken, bunu “arasıra” % 36.4 ve sıklıkla % 7.4 olarak görülmektedir. 41-50 yaş grubundaki öğretim üyelerinde ise nadiren % 47.9, “arasıra” % 31.3, hiç gitmiyorum % 13.9 olarak görülmektedir. 51 ve üstü yaş grubunda ise bu etkinliğe katılma nadiren % 50.0, “arasıra” % 22.5 ve hiç katılmıyorum % 15.0 olarak görülmektedir.

Tablo 39: Yaş İle Sinema-Tiyatro İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Sinema ve Tiyatro							
Yaş	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsız	Toplam
30’dan küçük		9	7	9	1		26
		34.6	26.9	34.6	3.8		100.0
		23.1	4.5	4.2	2.0		5.6
		1.9	1.5	1.9	0.2		5.6
31- 40	4	19	94	116	23	2	258
	1.6	7.4	36.4	45.0	8.9	0.8	100.0
	100.0	48.7	60.6	54.2	46.0	33.3	55.1
	0.9	4.1	20.1	24.8	4.9	0.4	55.1
41-50		8	45	69	20	2	144
		5.6	31.3	47.9	13.9	1.4	100.0
		20.5	29.0	32.2	40.0	33.3	30.8
		1.7	9.6	14.7	4.3	0.4	30.8
51 ve üstü		3	9	20	6	2	40
		7.5	22.5	50.0	15.0	5.0	100.0
		7.7	5.8	9.3	12.0	33.3	8.5
		0.6	1.9	4.3	1.3	0.4	8.5
Toplam	4	39	155	214	50	6	468
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0

Genel olarak tablodan “sıklıkla” sinema-tiyatroya gitme oranının 30 ve altı yaş grubundaki öğretim üyelerinde yüksek olduğu görülmektedir. “Sıklıkla ve arasıra” bu faaliyete katılma oranı yaş seviyesi arttıkça oran olarak azalmaktadır. Nadiren bu faaliyete katılma oranı 51 ve üstü yaş grubundaki öğretim üyelerinde en yüksek değerdedir. Yani “nadiren” bu faaliyete katılma yaş seviyesi arttıkça oran olarak da

artmaktadır. Hiç bu faaliyete katılmama oranı da ileri yaş grubundaki öğretim üyelerinden yüksek değerdedir. Yapılan araştırmada da gençlerin eğlendirici, orta ve ileri yaş gruplarının ise dinlendirici faaliyetlere daha fazla ilgi gösterdikleri belirtilmektedir (İlban-Özcan, 2003:212). Sinemaya en çok devam edenlerin gençler olduğu belirtilmiştir (Tezcan, 1977:112). Yapılan istatistiklere göre seyirci profilinin 19 ile 35 yaş arasında yoğunlaştığı belirtilmiştir (Erdoğan, 2001:117).

Tablodan sinema-tiyatro faaliyetlerine çoğunlukla genç öğretim üyelerinin “sıklıkla” katıldığı bir faaliyet olarak görülmektedir. Sinema-tiyatro faaliyetlerine her yaş grubunda insanlar katılmakla beraber gençler tarafından daha çok izlendiği söylenebilir. Sahneye konulan ve sunulan yeni oyunlar ve filmler günümüzde gelişen teknoloji ile beraber, kitle iletişim araçları vasıtasıyla halka, en kısa zamanda duyurulmaktadır.

Tablo 40: Medeni Durum ile Sinema-Tiyatro İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Sinema-Tiyatro İzleme							
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evliler	2	27	131	204	49	6	419
	0.5	6.4	31.3	48.7	11.7	1.4	100.0
	50.0	69.2	84.5	95.3	98.0	100.0	10.5
	0.4	5.8	28.0	43.6	10.5	1.3	10.5
Bekarlar	2	12	24	10	1		49
	4.1	24.5	49.0	20.4	2.0		100.0
	50.0	30.8	15.5	4.7	2.0		10.5
	0.4	2.6	5.1	2.1	0.2		10.5
Toplam	4	39	155	214	50	6	468
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0

Tablo 40’ da öğretim üyelerinin medeni durumları ile sinema-tiyatroya gitme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bekar öğretim üyelerinin sinema-tiyatroya gitme oranları en yüksek değerle arasında % 49.0, sıklıkla % 24.5, nadiren % 20.4 ve her zaman % 4.1 olarak görülmektedir. Evlilerde ise bu etkinliğe katılma en yüksek değerle nadiren % 48.7, arasında % 31.3, hiç gitmiyorum % 11.7 ve sıklıkla % 6.4 olarak görülmektedir.

Buradan, bekar öğretim üyelerinin “her zaman, sıklıkla ve arasında” sinema-tiyatroya gitme oranları yüksek görülmüştür. Bunun nedeni ise bekar öğretim üyelerinin sosyal yaşam içinde boş zaman faaliyetlerine katılmada kendini daha esnek ve özgür hissettiği ve geniş bir programa sahip şekilde söylenebilir. Yapılan araştırmalarda bekarların evlilere oranla daha yüksek oranda bu faaliyeti tercih ettikleri belirtilmiştir (İlban- Özcan, 2003:213). Boş zamanları değerlendirme etkinliklerine katılmada, medeni durum tercih çeşitlerini etkilemektedir.

Araştırma bölgesinde sinema-tiyatroya gitme önemli bir boş zaman faaliyeti olduğu ve bekar öğretim üyelerinin bu faaliyeti daha fazla tercih ettiği söylenebilir. Evli öğretim üyelerinin “nadiren ve hiç gitmiyorum” oranının yüksek olduğu görülmektedir. Evli öğretim üyelerinin sinema-tiyatro faaliyetine daha az katıldığı, bunun nedenlerinin ise, aile bireyleri ile beraber katılabileceği farklı boş zaman etkinlikleri olabilir.

Tablo 41: Unvan İle Sinema- Tiyatro İzleme Arasındaki İlişki Dağılımı

Sinema- Tiyatro İzleme							
Unvan	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Prof. Dr.		8	19	42	8	1	78
		10.3	24.4	53.8	10.3	1.3	100.0
		20.5	12.3	19.6	16.0	16.7	16.7
		1.7	4.1	9.0	1.7	0.2	16.7
Doç. Dr.		6	34	45	15	4	104
		5.8	32.7	43.3	14.4	3.8	100.0
		15.4	21.9	21.0	30.0	66.7	22.2
		1.3	7.3	9.6	3.2	0.9	22.2
Yrd. Doç. Dr.	4	25	102	127	27	1	286
	1.4	8.7	35.7	44.4	9.4	0.3	100.0
	100.0	64.1	65.8	59.3	54.0	16.7	61.1
	0.9	5.3	21.8	27.1	5.8	0.2	61.1
Toplam	4	39	155	214	50	6	468
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0

Tablo 41’ de akademik unvan ile sinema-tiyatroya gitme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Profesörlerin sinema-tiyatro etkinliğine katılma oranı en yüksek değerle, nadiren %53.8, arasıra % 24.4, sıklıkla ve hiç katılmama oranı ise % 10.3 olarak görülmektedir. Doçent kadrosunda ise en yüksek oranla, nadiren % 43.3, arasıra % 32.7, hiç gitmiyorum %14.4 ve sıklıkla % 5.8 olarak görülmektedir. Yardımcı Doçentlerde ise en yüksek değerle, nadiren % 44.4, arasıra % 35.7, hiç katılmama % 9.4 ve sıklıkla katılma % 8.7 olarak görülmektedir.

Tablodan istatistiksel olmasa da her üç unvan içinde ”nadiren” sinema-tiyatroya gitme oranları ilk sırada görülmektedir. Öğretim üyeleri her ne kadar boş zamanlarında sinema-tiyatro gitseler de, gitme oranları “nadiren ve arasıra” olarak görülmektedir. istatistiksel olmasa da yardımcı doçentlerin “arasıra” gitme oranı diğer unvandaki öğretim üyelerine göre daha yüksek değerdedir. Öğretim üyelerinin genel olarak bu faaliyete fazlaca rağbet göstermedikleri söylenebilir. “Arasıra” sinema-tiyatro izleme oranlarına bakıldığında unvan arttıkça bu faaliyete katılma oranı azalmaktadır.

Gazi Üniversitesi öğretim elemanlarına yapılan araştırmada bütün akademik unvanlarda en çok izlenen etkinliğinin “sinema” olduğu görülmüştür (Özdemir, 2003:172). Gazi Üniversitesindeki öğretim elemanlarının sinema- tiyatroya gitme oranlarının yüksek olmasının nedenleri, Büyükşehirlerdeki bu etkinliklerin fazlaca olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Araştırma alanı olarak seçilen Doğu Anadolu bölgesindeki illerde sinema-tiyatro gibi sosyal etkinliklerin yapılmadığını veya düşük oranlarda yapıldığını söyleyebiliriz.

Tablo 42: Uzmanlık Alanları İle Sinema-Tiyatro Gitme Arasındaki İlişki Dağılımı

Sinema-Tiyatro İzleme Sıklıkları							
Uzmanlık Alanları	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Sağlık bilimleri		15	43	56	10		124
		12.1	34.7	45.2	8.1		100.0
		38.5	27.7	26.2	20.0		26.5
		3.2	9.2	12.0	2.1		26.5
Sosyal bilimler	2	8	64	82	20	3	179
	1.1	4.5	35.8	45.8	11.2	1.7	100.0
	50.0	20.5	41.3	38.3	40.0	50.0	38.2
	0.4	1.7	13.7	17.5	4.3	0.6	38.2
Fen bilimleri	2	16	48	76	20	3	165
	1.2	9.7	29.1	46.1	12.1	1.8	100.0
	50.0	41.0	31.0	35.5	40.0	50.0	35.3
	0.4	3.4	10.3	16.2	4.3	0.6	35.3
Toplam	4	39	155	214	50	6	468
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0

Tablo 42’ de öğretim üyelerinin uzmanlık alanları ile sinema-tiyatroya gitme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Öğretim üyelerinin sıklıkla sinema-tiyatroya gitme oranı en yüksek oranda sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim üyelerinde % 12.1, sosyal bilimlerde bu oran % 4.5, fen bilimlerinde % 9.7 olarak görülmektedir. Arasıra sinema-tiyatroya gitme oranı sağlık ve sosyal bilimlerde % 35 oranında, fen bilimlerindeki öğretim üyelerinde ise % 29.1 oranında olduğu görülmektedir.

Nadiren izleme oranları ise, her üç uzmanlık alanlarında % 46 oranında olduğu görülmektedir. Hiç sinema-tiyatroya gitmeyenlerin oranı fen bilimlerinde % 12.1, sosyal bilimlerde % 11.2, sağlık bilimlerinde % 8.1 olarak görülmüştür. Hiç sinemaya-tiyatroya gitmem oranı fen bilimlerinde yüksek olarak görülmektedir.

İstatistiksel olmasa da sinema-tiyatroya “sıklıkla” giden öğretim üyeleri, sağlık bilimlerinde çalışanlarda daha yüksek görülmüştür. Bir başka deyişle sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin daha fazla sinemaya gittikleri, ikinci olarak en fazla sinemaya giden grubun sosyal bilimler alanında çalışan öğretim üyeleri olduğunu, sinema-tiyatroya en az giden öğretim üyelerinin ise fen bilimlerinde görev yapan öğretim üyeleri olduğunu görülmektedir. Özdemir’ in bazı öğretim elemanlarına yaptığı araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir (Özdemir, 2003:180).

Tablo 43: Doğum Yerleri İle Sinema-Tiyatro Gitme Arasındaki İlişki Dağılımı

Sinema- Tiyatro İzleme Sıklıkları							
DoğumYeri	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Büyükşehir		5	14	34	3	2	58
		8.6	24.1	58.6	5.2	3.4	100.0
		12.8	9.0	15.9	6.0	33.3	12.4
		1.1	3.0	7.3	0.6	0.4	12.4
İl	4	17	69	64	15	1	170
	2.4	10.0	40.6	37.6	8.8	0.6	100.0
	100.0	43.6	44.5	29.9	30.0	16.7	36.3
	0.9	3.6	14.7	13.7	3.2	0.2	36.3
İlçe		10	32	38	12		92
		10.9	34.8	41.3	13.0		100.0
		25.6	20.6	17.8	24.0		19.7
		2.1	6.8	8.1	2.6		19.7
Köy		7	40	78	20	3	148
		4.7	27.0	52.7	13.5	2.0	100.0
		17.9	25.8	36.4	40.0	50.0	31.6
		1.5	8.5	16.7	4.3	0.6	31.6
Toplam	4	39	155	214	50	6	468
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	8.3	33.1	45.7	10.7	1.3	100.0

Tablo 43’ de il doğumlu olanların %2.4’ü her zaman sinema –tiyatroya gittiklerini belirtmişlerdir. Büyükşehir doğumluların sinema-tiyatro gitme oranları; nadiren % 58.6, arasıra % 24.1 olarak görülmektedir. İl doğumluların sinema-tiyatro gitme oranları ise; arasıra en yüksek değerde % 40.6, nadiren % 37.6, sıklıkla % 10.0 olarak gözlemlenmektedir. İlçe doğumlularda bu etkinliğe katılma en yüksek değerlerde % 41.3, arasıra % 34.8, sıklıkla % 10.9 olarak, köy doğumlu öğretim üyelerinde ise en yüksek oranla nadiren %52.7, arasıra % 27.0, hiç katılmama ise bu etkinliğe hiç katılmayanların içerisinde en yüksek oranda % 13.5 görülmektedir.

Tablodan genel olarak bu aktiviteye “hiç katılmama” köy ve ilçe doğumlularda yüksek değerlerde olduğu görülmektedir. Tüm öğretim üyelerinde bu aktiviteye katılma oranları “nadiren” en yüksek oranlardadır. Sadece il doğumluların bu aktiviteye katılma oranı “arasıra” en yüksek değerde olduğu görülmektedir.

Doğum yeri ile sinema-tiyatro gitme oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmele beraber, köy ve ilçe doğumluların sinema-tiyatro gibi boş zaman aktivitelerine % 13 oranında hiç katılmadıkları görülmektedir. Doğum yerinin bu aktivitelere katılma oranları üzerinde etkili olduğu görülmele beraber, köy ve ilçelerde bu aktivitenin pek yaygın olmadığından dolayı, köy doğumluların çocukluk yıllarının geçtiği bu yerlerde katılımın az olduğu ve sinema-tiyatro kültürü alışkanlığını kazanamadığı söylenebilir.

Büyükşehir, ilçe ve köy doğumlularda bu etkinliğe katılma oranının nadiren en yüksek değerde olduğu görülmektedir. Her ne kadar doğum yeri açısından bu etkinliğe katılma oranı açısından bir farklılık görülse de öğretim üyelerinin şu an yaşadıkları yerlerin durumu göz önüne alınmalıdır. Doğu Anadolu Bölgesi' nde sinema-tiyatro faaliyetlerinin son birkaç yıl hariç, pek yaygın olmadığı ve bu mekanların fiziki şartlarının uygun olmadığı bilinmektedir. Bu da sinema-tiyatro faaliyetlerine “nadiren” katılma oranının bir göstergesi olduğu söylenebilir.

2.4. Öğretim Üyelerinin Aile ve Çocuklarla İlgilenme Durumları

Günümüzde aile kurumu sosyal bilimler alanında birçok konuda araştırma kapsamına alınmıştır. Aile, insanları yaşam süreci içerisinde varlığını devam ettirdiği temel, evrensel bir sosyal kurumdur. Aile, insanların var olduğu zamandan günümüze kadar varlığını sürdürmüştür ve sürdürmektedir.

Aile kişinin güçlerinin, yeteneklerinin, eğilimlerinin hatta içgüdü ve isteklerinin bir düzen içinde gelişip olsunlaştığı; onun fiziki, ruhi ve kültürel gelişiminin tamamlandığı, kişiliğinin oluştuğu verimli bir ortamdır. Aile, sevincin, mutluluğun birlikte yaşandığı mukaddes bir müessesedir. Aile, sorumlulukların ve yükümlülüklerin paylaşıldığı, dertlerin anlaşıldığı, fertlerin kaynaştığı, sevinç ve tasanın paylaşıldığı, manevi ve moral değerlerin birlikte yaşandığı bir alandır (Emiroğlu, 2006:173).

Ailenin belirli temel fonksiyonları vardır. Bunların en önemlisi kadın-erkek arasındaki ilişkiyi düzenlemek ve topluma yeni bireyler kazandırmak toplumun devamlılığını sağlamaktır (Eroğlu, 2000:89). Aile kurumunun temel fonksiyonlarına ek olarak üstlendiği bazı önemli görevleri vardır. Bunlar; kişilerin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını tatmin edilmesini sağlar, çocuk sevgisi ve neslin devamını sağlar, aile bireylerinin sosyalleşmesine yardımcı olur, üretim ve tüketim birimidir, güvenlik ihtiyacını sağlar, ait olma ve sevgi takdir ve saygı ihtiyaçlarının en iyi tatmin edildiği yerdir. Ayrıca sosyal denetim, eğitim, eğlence, boş zaman gibi çeşitli davranış kalıplarının ve alışkanlıklarının geliştiği ve yerleştiği bir yerdir (Arslantürk ve Amman, 2001:189 - Dönmezer, 1994:202).

Boş zamanları değerlendirme alışkanlığının kazanıldığı ilk sosyal kurum ailedir. Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin öğrenilmesinde aile bireylerinin etkisi temel oluşturmaktadır (Kılbaş, 1995:16). Ailede bulunan bireyler birbirlerine karşı her alanda olduğu gibi boş zamanları değerlendirme alanında da sorumludurlar. Aile bireylerinin boş zamanlarında yaptıkları ve hep beraber katıldıkları bazı faaliyetler de vardır. Bunlar; televizyon izleme, sinema-tiyatroya gitme, evde küçük tamir işleri ile uğraşma, tüm ev halkının katılabileceği hobiler, kır-piknik gibi alanlarda geziler, alışveriş etkinlikleri, sportif aktivitelere katılmak ve izlemek gibi faaliyetler olarak sıralanabilir.

Anne ve babalar ait olduğu, mensubu bulunduğu aile içerisinde boş zamanları değerlendirme etkinliği olarak birbirlerine karşı sorumludurlar. Öğretim üyelerince boş zamanlarınızda ve boş zamanlarınızı değerlendirmek amacıyla hangi oranlarda bir araya geliyorsunuz? Sorusuna öğretim üyeleri; sıklıkla % 50.0, her zaman % 26.7, arasıra

%15.0, nadiren % 3.8 olarak cevaplamışlardır. Öğretim üyelerinin vermiş olduğu cevaplar beklenen bir sonuçtur. Boş zamanları değerlendirmek amacıyla aile ve çocuklarla ilgilenme bazı değişkenler açısından incelenecektir.

Tablo 44: Cinsiyet İle Aile ve Çocuklarla İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Aile ve Çocuklarla İlgilenme							
Cinsiyet	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cevapsız	Toplam
Kadın	24	25	1	2	1	2	55
	43.6	45.5	1.8	3.6	1.8	3.6	100.0
	19.2	10.7	1.4	11.1	9.1	20.0	11.8
	5.1	5.3	0.2	0.4	0.2	0.4	11.8
Erkek	101	209	69	16	10	8	413
	24.5	50.6	16.7	3.9	2.4	1.9	100.0
	80.8	89.3	98.6	88.9	90.9	80.0	88.2
	21.6	44.7	14.7	3.4	2.1	1.7	88.2
Toplam	125	234	70	18	11	10	468
	26.7	50.0	15.0	3.8	2.4	2.1	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	26.7	50.0	15.0	3.8	2.4	2.1	100.0

Tablo 44' e, bakıldığında kadın öğretim üyelerinin en yüksek oranlarda; sıklıkla % 45.5 ve her zaman % 43.6 aile ve çocuklarla ilgilendikleri görülmektedir. Erkeklerde ise; sıklıkla ilgilenme oranı % 50.6, her zaman ilgilenme oranı ise % 24.5, arasıra ilgilenme oranı ise % 6.7 olarak görülmektedir.

Tablodan genel olarak çıkarılabilecek sonuç, kadın öğretim üyelerinin erkek öğretim üyelerine göre her zaman ve sıklıkla % 89.1 aile ve çocuklarıyla ilgilenme ve boş zamanlarını beraber geçirdikleri görülmektedir. Bu da beklenen bir sonuçtur. Erkek öğretim üyelerinde ise bu oran % 75.1 olarak görülmekle beraber arasıra ilgilenme oranı da % 16.7 olarak görülmektedir. Çünkü toplumumuzda ailevi işlerle ve çocuklarla ilgilenme birinci derecede anneler sorumludurlar. Yine modernleşme, teknik gelişmeler ev içi düzenlemeler bayanların ev işleri azalmakta boş zaman imkanları da çoğalmaya başlamıştır (Dumazedier, 1991:104).

Toplumumuzda aile ve çocuklarla ilgilenme birinci derecede anneler sorumlu görülse de, boş zaman etkinliklerine hep beraber katıldıklarını söylemek mümkündür. Erkek öğretim üyelerinin de aile ve çocuklarla ilgilenme oranı da azımsanmayacak bir orandadır. Aile fertlerinin de her ikisinin çalıştığı düşünüldüğünde erkeklerinde bayanlarında çocuklarla ve bazı ev işleriyle uğraştıkları söylenebilir.

Tablo 45: Medeni Durum İle Aile ve Çocuklarla İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Aile ve Çocuklarla İlgilenme							
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evli	120	222	63	10	3	1	419
	28.6	53.0	15.0	2.4	0.7	0.2	100.0
	96.0	94.9	90.0	55.6	27.3	10.0	89.5
	25.6	47.4	13.5	2.1	0.6	0.2	89.5
Bekar	5	12	7	8	8	9	49
	10.2	24.5	14.3	16.3	16.3	18.4	100.0
	4.1	5.1	10.0	44.4	72.7	90.0	10.5
	1.1	2.6	1.5	1.7	1.7	1.9	10.5
Toplam	125	234	70	18	11	10	468
	26.7	50.0	15.0	3.8	2.4	2.1	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	26.7	50.0	15.0	3.8	2.4	2.1	100.0

$$x^2 = 147.845 \quad sd= 5 \quad p<0.05$$

Tablo 45’ de medeni durum ile aile ve çocuklarla ilgilenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($x^2=147.845$, $sd=5$, $p=0.000$). Evli öğretim üyelerinin aile ve çocuklarla ilgilenme oranları sıklıkla %53.0, her zaman %28.6, arasıra %15.0 olarak görülürken, bekar öğretim üyelerinin de sıklıkla %24.5, nadiren %16.3 ve hiç ilgilenmiyorum %16.3 olarak görülmektedir.

Evli öğretim üyelerinin her zaman, sıklıkla ve arasıra ailem ve çocuklarla ilgilenme ve boş zaman etkinliklerine katılma oranları bekar öğretim üyelerine göre daha yüksektir. Nadiren ve hiç ilgilenmeme oranları ise bekar öğretim üyelerinde daha yüksek olduğu görülmektedir. Yine bu soruya bekar öğretim üyelerinin % 18.4’ ü cevaplamamışlardır. Bunun nedeni de öğretim üyelerinin bekar olmaları ve ailelerinden ayrı olarak uzakta yaşamaları ile açıklanabilir.

Evli olan bireylerin aile ve çocuklarla ilgilenme oranları bekarlara göre yüksektir. Yapılan araştırmalarda (1958) şehirde çocuksuz ailelerde ev işlerine ayrılan süre haftada oran olarak yüksek iken, birkaç çocuğu olan ailelerde daha yüksek oranlarda olduğu belirtilmektedir. Herhangi bir işte çalışan çocuklu ev hanımının günlük boş zaman süresi ortalama iki saat on dakikayı geçmemektedir. Hayat tarzının modernleşmesi ile ev işlerinin azaldığı bilinmektedir. Bu, evdeki bayanlar için artı bir zaman kazanma demektir. Bireylerin evde geçirdikleri zamanı, boş zaman veya yarı boş zaman olarak değerlendirebiliriz. Evde yemek yapma, bulaşık yıkama zaruri bir bir meşguliyet olurken; dikiş dikme, örgü işleri, bahçe işleri yarı boş zaman ve boş zaman aktivitesi olarak kabul edilebilir (Dumazedier, 1991:101-109).

Tablo 46: Unvan İle Aile ve Çocuklarla İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Aile ve Çocuklarla İlgilenme							
Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cevapsız	Toplam
Prof. Dr.	21	37	16	3		1	78
	26.9	47.4	20.5	3.8		1.3	100.0
	16.8	15.8	22.9	16.7		100.0	16.7
	4.5	7.9	3.4	0.6		0.2	16.7
Doç. Dr.	22	57	15	6	2	2	104
	21.2	54.8	14.4	5.8	1.9	1.9	100.0
	17.6	24.4	21.4	33.3	20.0	20.0	22.2
	4.7	12.2	3.2	1.3	0.4	0.4	22.2
Yrd. Doç. Dr.	82	140	39	9	7	7	286
	28.7	49.0	13.6	3.1	2.4	2.4	100.0
	65.6	59.8	55.7	50.0	70.0	70.0	61.1
	17.5	29.9	8.3	1.9	1.5	1.5	61.1
Toplam	125	234	70	19	10	10	468
	26.7	50.0	15.0	3.8	2.1	2.1	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	26.7	50.0	15.0	3.8	2.1	2.1	100.0

Tablo 46’ da, profesörlerin aile ve çocuklarla ilgilenme oranlarına bakıldığında sıklıkla % 47.4, her zaman % 26.9 ve arasıra % 20.5 oranında ilgilendikleri görülmektedir. Doçentlerde ise sıklıkla ilgilenme % 54.8, her zaman % 21.2 ve arasıra ilgilenmede %14.4 olarak görülürken, yardımcı doçentlerde sıklıkla ilgilenme % 49.0, her zaman % 28.7, arasıra ilgilenme % 13.6 olarak görülmektedir.

Her üç unvan içide aile ve çocuklarla ilgilenme oranı “sıklıkla” en yüksek değerde olduğu görülmektedir. Her zaman ve sıklıkla aile ve çocuklarıyla ilgilenme, yardımcı doçentlerde ve doçentlerde yüksek görülmesinin nedeni bu unvana sahip öğretim üyelerinde çocuklarının küçük yaşlarda olması ile açıklanabilir. Arasıra ilgilenme ise doçent ve yardımcı doçentlerde %14 oranında, profesörlerde ise % 20.5 oranında görülmektedir. Hiç ilgilenmiyorum diyenlerin % 2.4 ve cevap vermeyen %2.4’lük oran da yardımcı doçentlerde olduğu görülmektedir. Bu da yardımcı doçent ve kadrosundaki bazı öğretim üyelerinin bekar olmaları ile açıklanabilir.

Unvan, uzmanlık alanları ve doğum yeri ile aile ve çocuklarla ilgilenme sıklıkları arasında bir ilişki görülmeyip, bu sorumluluk tüm unvan-meslek alanları ve doğum yerleri üzerinde olan bir sorumluluktur.

2.5. Öğretim Üyelerinin Arkadaşlarla Sohbet Etme ve Gezme Durumları

Arkadaşlık ilişkileri, toplumumuzda var bir olgudur. Toplum içindeki insanların tümü aile, arkadaş, çalışma grupları gibi çeşitli kümelerin üyesidirler. Yüzyüze ilişkilerin hakim olduğu gruplarda, gruptaki üyeler birbirini tanımakta ve sürekli iletişim içine girmektedirler. Arkadaşlık ilişkileri, bilinen en eski toplumlardan beri süregelmektedir. Arkadaşlık çeşitli kesimlerden olmaktadır. Bunlar; iş arkadaşlığı, mahalle arkadaşlığı, benzer görüşteki arkadaşlık, çocukluk ve okul arkadaşlığı, farklı cinsteki arkadaşlık vb. sıralanabilir.

Epikür'e göre arkadaşlık yarar ve yardıma dayalıdır. Aristo'ya göre de arkadaşlık, en büyük mutluluktur ve erdemin hayata geçirilmesidir. Epikür'de "erdem de ve zevkte arkadaşlıklarla doğar" ifadesini kullanmıştır (Cemal, 2001:70-71).

Boş zaman etkinliği genel olarak bir grupsal katılım, dolayısıyla arkadaşlık ilişkilerinin yoğun olduğu etkinlikler görünümündedir. Arkadaşlık ilişkileri, boş zamanların değerlendirilmesinde belirleyici bir öğedir. Bireyler güven duydukları, kendilerine yakın hissettikleri ve sevdikleri kimselerle diyalog halindedirler. Bu, ancak samimi arkadaşlık duygularının en güzel bir örneğidir (Saran ve Akkaya, 1988:184).

İnsanlar, hayatı boyunca duygu düşünce, ilgi, beceri ve beklentilerini paylaştıkları, genellikle benzer yaşlardaki kimselerle arkadaşlık kurup, daha samimi ortamlarda devam ettirirler. Bu arkadaşlarla çeşitli etkinliklere katılabilirler. Bunlar; kahve ve lokallerde oyun oynama, sohbet etme, gezme, maçlara gitme, konser, tiyatro, sinema, pikniğe gitme, seyahat etme vb etkinliklere katılabilirler.

Boş zamanların değerlendirilmesinde yakın çevrenin ve arkadaşların önemi büyüktür (Kılıcıgil, 1998:105). Bireyler boş zamanlarında yakın arkadaşlık kurduğu kimselerle bir araya gelerek, çeşitli etkinliklere katılmaktadırlar. Bu etkinliklere katılmak, bireysel, toplumsal ve psikolojik olarak kişiye önemli faydalar sağlamaktadır. Bu etkinlikler, bireyin kendini ifade etmesini, çeşitli toplumsal yaşantılara ve ortamlara katılmasını, yeni arkadaşlıklar ve dostluklar kurulmasını ve toplumsal çevreyi genişletmesini sağlamaya yardımcı olur (Aytaç, 1991:62). Öğretim üyelerince arkadaşlarla sohbet etme-gezme; arasıra % 48.7, sıklıkla % 27.1, nadiren % 17.7 ve her zaman % 5.1 gibi oranlarla yapılmaktadır.

Tablo 47: Cinsiyet İle Arkadaşlarla Sohbet Etmek- Gezmek Arasındaki İlişki Dağılımı

Arkadaşlarla Sohbet Etmek- Gezmek							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kadın	4	16	22	12	1		55
	7.3	29.1	40.0	21.8	1.8		100.0
	16.7	12.6	9.6	14.5	20.0		11.8
	0.9	3.4	4.7	2.6	0.2		11.8
Erkek	20	111	206	71	4	1	413
	4.8	26.9	49.9	17.2	1.0	0.2	100.0
	83.3	87.4	90.4	85.5	80.0	100.0	88.2
	4.3	23.7	44.0	15.2	0.9	0.2	88.2
Toplam	24	127	228	83	5	1	468
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0

Tablo 47’ de kadın öğretim üyelerinin bu etkinliğe; her zaman % 7.3, sıklıkla %29.1 ve nadiren % 21.8, erkek öğretim üyelerinden daha yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. “Arasına” bu etkinliğe katılma istatistiksel olmasa da rakamsal olarak kadın öğretim üyelerinde % 40.0 olarak görülürken erkek öğretim üyelerinde % 49.9 olarak görülmektedir.

İstatistiksel olarak bir fark olmamakla birlikte, kadın öğretim üyelerinin “her zaman, sıklıkla ve nadiren” arkadaşlarla sohbet-gezme sıklıkları, erkek öğretim üyelerinden oransal olarak fazla görülmektedir. Bu, bayanların arkadaşlık ilişkilerinin daha yoğun ve samimi olduğunun bir göstergesi olduğu söylenebilir.

Bayanların bir araya gelmesini sağlayan çeşitli sebepler görülmektedir. Çay toplantıları, çeşitli amaçlarla yapılan özel günler, kermesler bayanları bir araya getirmektedir. Öğretim üyelerinin üniversiteden iş arkadaşları olabileceği gibi komşulardan, mahalleden de arkadaş çevresiyle çeşitli bahanelerle bir araya gelerek görüştükleri söylenebilir.

Tablo 48: Yaş İle Arkadaşlarla Sohbet Etmek- Gezme Arasındaki İlişki Dağılımı

Arkadaşlarla Sohbet Etmek- Gezme							
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
30'dan küçük	2	15	7	1	1		26
	7.7	57.7	26.9	3.8	3.8		100.0
	8.3	11.8	3.1	1.2	20.0		5.6
	0.4	3.2	1.5	0.2	0.2		5.6
31-40	8	69	135	45		1	258
	3.1	26.7	52.3	17.4		0.4	100.0
	33.3	54.3	59.2	54.2		100.0	55.1
	1.7	14.7	28.8	9.6		0.2	55.1
41-50	9	35	71	27	2		144
	6.3	24.3	49.3	18.8	1.4		100.0
	37.5	27.6	31.1	32.5	40.0		30.8
	1.9	7.5	15.2	5.8	0.4		30.8
51 ve üstü	5	8	15	10	2		40
	12.5	20.0	37.5	25.0	5.0		100.0
	20.8	6.3	6.6	12.0	40.0		8.5
	1.1	1.7	3.2	2.1	0.4		8.5
Toplam	24	127	228	83	5	1	468
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0

Tablo 48’ de arkadaşlarla sohbet etmek gezmek, 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde bu faaliyete katılma; sıklıkla % 57.7, arasıra % 6.9 ve her zaman % 7.7 olarak görülmektedir. 31-40 yaş arası öğretim üyelerinde bu faaliyete katılma; arasıra % 52.3, sıklıkla % 6.7, nadiren % 18.8 ve her zaman % 6.3 olarak görülmekte 51 ve üstü yaşlardaki öğretim üyelerinde ise; arasıra % 37.5, nadiren % 25.0, sıklıkla % 20.0 ve her zaman % 12.5 olarak görülmektedir. Yaş seviyesi arttıkça nadiren bu etkinliğe bu faaliyete katılma oranı da artmaktadır.

Tablodan genel olarak “her zaman” 51 ve üstü yaş seviyesindeki öğretim üyelerinde en yüksek oranda arkadaşlarla sohbet-gezmek görülmektedir. Bu faaliyete “sıklıkla” katılma ise yaş seviyesi arttıkça katılma oranının düştüğünü göstermektedir. Nadiren arkadaşlarla sohbet-gezmek yaş seviyesi arttıkça, katılma seviyesi de artmaktadır.

Toplumumuzda genel olarak arkadaşlık mefhumunun ve ilişkilerinin varlığı bilinmekle beraber, öğretim üyelerinin bu aktivitelere arasıra % 48.7, sıklıkla % 27.1 ve nadiren % 17.7 oranıyla katıldıkları görülmektedir. Genç yaşlardaki öğretim üyeleri boş zamanlarını “sıklıkla” arkadaşlarla birlikte geçirmektedirler.

Boş zaman aktiviteleri genellikle grupsal bir görünüm arz etmektedir. Genç öğretim üyelerinin de boş zaman aktivitelerine arkadaşlarla birlikte katıldıkları söylenebilir. Orta yaş grubu öğretim üyelerinde ise bu etkinliklere katılma “arasıra” en yüksek oranlarda olduğu görülmektedir.

Tablo 49: Medeni Durum İle Arkadaşlarla Sohbet Etmek-Gezmek Arasındaki İlişki Dağılımı

Arkadaşlarla Sohbet Etmek- Gezmek							
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evli	22	103	211	77	5	1	419
	5.3	24.6	50.4	18.4	1.2	0.2	100.0
	91.7	81.1	92.5	92.8	100.0	100.0	89.5
	4.7	22.0	45.1	16.5	1.1	0.2	89.5
Bekar	2	24	17	6			49
	4.1	49.0	34.7	12.2			100.0
	8.3	18.9	7.5	7.2			10.5
	0.4	5.1	3.6	1.3			10.5
Toplam	24	127	228	83	5	1	468
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.1	27.1	48.7	17.7	.1	0.2	100.0

$$x^2 = 13.581 \quad sd= 5 \quad p < 0.05$$

Tablo 49’ da, arkadaşlarla sohbet-gezme ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($x^2=13.581$, $sd=5$, $p=0.019$). Evli öğretim üyelerinde arkadaşlarla sohbet etme –gezme aktivitesine katılma sıklıkları; araya % 50.4, sıklıkla % 24.6 ve nadiren % 18.4 olarak görülmektedir. Bekar öğretim üyelerinde arkadaşlarla sohbet etme gezme oranları ise; araya %34.7, sıklıkla % 49.0 ve nadiren % 12.2 olarak görülmektedir.

Tablodan genel olarak “araya ve nadiren” arkadaşlarla sohbet-gezmek oranı evlilerde, bekarlara oranla yüksek bulunmuştur. “Sıklıkla” bu faaliyete katılma ise bekar öğretim üyelerinde daha yüksektir. Bekar öğretim üyelerinin “sıklıkla” arkadaşlarla sohbet-gezmeye katılmaları eş ve çocuk sorumluluğunun olmaması ile açıklanabilir. Eş ve çocuğuna ayıracağı zamanı genellikle arkadaşlarla geçirdiği söylenebilir.

Tablo 50: Unvan İle Arkadaşlarla Sohbet Etmek- Gezmek Arasındaki İlişki Dağılımı

Arkadaşlarla Sohbet Etmek- Gezmek							
Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Prof. Dr.	9	18	37	12	2		78
	11.5	23.1	47.4	15.4	2.6		100.0
	37.5	14.2	16.2	14.5	40.0		16.7
	1.9	3.8	7.9	2.6	0.4		16.7
Doç. Dr.	6	27	46	24	1		104
	5.8	26.0	44.2	23.1	1.0		100.0
	25.0	21.3	20.2	28.9	20.0		22.2
	1.3	5.8	9.8	5.1	0.2		22.2
Yrd. Doç. Dr.	9	82	145	47	2	1	286
	3.1	28.7	50.7	16.4	0.7	0.3	100.0
	37.5	64.6	63.6	56.6	40.0	100.0	61.1
	1.9	17.5	31.0	10.0	0.4	0.2	61.1
Toplam	24	127	228	83	5	1	468
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0

Tablo 50’ de arkadaşlarla sohbet etme-gezme profesörlerde katılma sıklıkları; arasıra % 47.4, sıklıkla % 23.1 ve nadiren % 15.4 olarak görülmektedir. Doçentlerde; arasıra % 44.2, nadiren % 23.1, sıklıkla % 26.0 olarak görülürken, yardımcı doçentlerde; arasıra % 50.7, sıklıkla % 28.7 ve nadiren % 16.4 olarak görülmektedir.

Tablodan, her üç unvan için en yüksek değer “arasıra” bu faaliyete katılmak olarak tesbit edilmiştir. Arasıra bu faaliyete katılma da sıralama yrd. doçentler, profesörler ve doçentler olarak görülmektedir. Bu faaliyete sıklıkla katılma oranı ise yine yardımcı doçent, doçent ve profesör kadrosundaki öğretim üyeleri olarak sıralanmaktadır.

Profesörlerin “her zaman” bu faaliyete katılma oranının diğer ünvanlardaki öğretim üyelerine göre yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Bunun, ileri yaşlardaki öğretim üyelerinin yıllardan beri bir arada olduğu ve çok yakın dostluklar kurduğu kişilerle birlikte olduğu söylenebilir. İleri yaşlardaki öğretim üyelerinde bu etkinliğe katılma arasıra yüksek değerde olduğu görülmekte ve bu da seçici davranış, titizlik, kendine uzun zaman ayırma isteği bu etkinliğe arasıra katılma isteklerine bir sebep olduğu söylenebilir.

Yardımcı doçentlerde ise sıklıkla ve arasıra en yüksek oranlarda arkadaşlarla takılma görülmekte ve bunun genç öğretim üyelerinin iş, mahalle veya aynı fikirden olan arkadaşlarla birlikte bazı faaliyetlere katıldıkları ortak yaşam alanları ve ortak duyguları paylaşmaları daha çok olduğu için birliktelikler daha fazla olmaktadır denebilir.

Tablo 51: Doğum Yerleri Arkadaşlarla Sohbet Etmek-Gezmek Arasındaki İlişki Dağılımı

Arkadaşlarla Sohbet Etmek- Gezmek							
Doğum Yeri	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Büyükşehir	2	18	26	9	3		58
	3.4	34.0	44.8	15.5	5.2		100.0
	8.3	14.2	11.4	10.8	60.0		12.4
	0.4	3.8	5.6	1.9	0.6		12.4
İl	9	48	81	31	1		170
	5.3	28.2	47.6	18.2	0.6		100.0
	37.5	37.8	35.5	37.3	20.0		36.3
	1.9	10.3	17.3	6.6	0.2		36.3
İlçe	5	27	44	16			92
	5.4	29.3	47.8	17.4			100.0
	20.8	21.3	19.3	19.3			19.7
	1.1	5.8	9.4	3.4			19.7
Köy	8	34	77	27	1	1	148
	5.4	23.0	52.0	18.2	0.7	0.7	100.0
	33.3	26.8	33.8	32.5	20.0	100.0	31.6
	1.7	7.3	16.5	5.8	0.2	0.2	31.6
Toplam	24	127	228	83	5	1	468
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.1	27.1	48.7	17.7	1.1	0.2	100.0

Tablo 51’ de arkadaşlarla sohbet etme-gezme büyükşehir doğumlularda; arasıra % 44.8, sıklıkla % 31.0 ve nadiren % 15.5 olarak görülmekle beraber hiç katılmayan %5.2 olarak görülmektedir. İl doğumlularda ise; arasıra % 47.6, sıklıkla % 28.2 ve nadiren % 18.2 olarak görülmektedir. İlçe doğumlularda ise; arasıra % 47.8, sıklıkla %29.3, nadiren % 17.4 olarak görülmektedir.

Tablodan genel olarak doğum yeri ile bu faaliyetlere “her zaman” katılma oranlarının birbirine yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Arkadaşlarla sohbet etme-gezme sıklıklarının en yüksek oranlarda “arasıra, sıklıkla ve nadiren” olarak sıralandığı görülmektedir. Büyükşehir doğumlularda % 5.2 oranında arkadaşlarla sohbet etme-gezme faaliyetine katılmayan bireyler olduğu görülmektedir.

Köy doğumlularda “arasıra” bu faaliyete katılma oranının yüksek olduğu görülmekle beraber doğum yeri nüfüsü arttıkça arkadaşlarla birlikte olma oranı azalmaktadır. Köy ortamında büyümüş olan insanların samimi arkadaşlık duygularını tatmış ve bu alışkanlığını devam ettirdiği söylenebilir.

2.6. Öğretim Üyelerinin İnternet Kullanma Durumları

Modern toplumların toplumsal yapılarında gelişen teknoloji ile beraber hızlı bir gelişme ve değişimler yaşanmaktadır. Modern toplumlar P.Drucker' e göre "bilgi toplumu", D.Kellner' e göre ise "teknokapitalizm" olarak adlandırılmaktadırlar. Günümüz modern toplumları daha çok bilgi toplumu, bilgi iletişim ya da bilişim toplumu olarak kabul edilmektedir (Kızılcılık, 1998:122).

Bu toplumlarda tarım ve fabrika işçilerinin sayısı azalırken, profesyonel meslekler, teknik ve beyaz yakalı işçilerin sayısında bir artış görülmektedir. ayrıca medya, bilişim ve bilginin temel bir güç olması bu toplumların en temel özelliğidir (Kızılcılık, 1998:123). Bilgi toplumu yada post endüstriyel toplumunda bilgi güçtür ve bilgi egemen sınıf ve güçlerin kullandığı bir aygıt konumundadır. Bu aygıt hem ticarileşmiş, hemde bilgi-iletişim ve bilişim ağını içeren internettir. İnternet, bilgi toplumunun kazandığı yeni ve sosyoekonomik- kültürel ve siyasal boyutları olan bir alettir.

Günümüzde internet kullanıcıların sayısı sürekli olarak artmaktadır. 21. yüzyılın bu teknolojisi günümüzde 7' den 70' e kadar herkesin hayatına bir şekilde girmeye başlamıştır. İnternet, toplumun her kesiminde ve her alanda kullanılmaya başlanmıştır. Kitle iletişim araçlarının tümü ağ üzerinden yayınlara da başlamıştır. internet, dünya üzerindeki milyarlarca bilgisayar ve bilgisayar kullanılmasını birbirine bağlayan sanal bir bilgi ağına verilen addır (Yurtsan, 1996:90).

İnternet kullanımının çok hızlı arttığı ülkelerden biri olan Türkiye'de kayıtlı internet abonesin sayısının 3 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Kayıtlı kullananların yanı sıra işyeri, kafeler gibi mekanlardaki kullanımda dikkate alındığında internet kullanıcılarının 4 milyon olduğu tahmin edilmektedir (Yıldız, 2005:40).

İnternet 1970 yılında, Amerikan Savunma Bakanlığı tarafından araştırma kuruluşları ve üniversiteler arasındaki bilgi alışverişini sağlamak amacıyla kurulmuştur. İnternetin ülkemize gelmesi ise 1990' lı yılların başına dayanır. Türkiyede ilk internet bağlantısı Nisan 1993' te ODTÜ de gerçekleştirilmiştir (Bölükbaş, 2005:13).

İnternetin hayatımızı nasıl etkilediği ve kolaylaştırdığı dikkati çekmekle beraber, en çok zaman kazandırarak hayatımızı kolaylaştırmaktadır. Haberleşmeden alışverişe, bilgi almaktan bilgi paylaşmaya kadar her alan internet sayesinde hızlanmıştır (Konedrali, 2006:13). İnternet teknolojisi eğitimde, ticarete, mühendislik uygulamaları, savunma sanayine kadar, yaşamımızın her kesimine girmiştir (Gürol ve Sevindik,

2005). İnternetin tüm dünyada bir ilgi ile karşılanmasının ve hızla yayılmasının en önemli sebebi, internet sayesinde en güncel bilgiye en hızlı ve ucuz olarak ulaşılabilme olanağının iyi kavranılmış olmasında yatmaktadır (Uysal ve Tunç, 1996:1). Yine internet toplumlar arası işbirliği ve dayanışmaya katkıda bulunduğu ve bunu olumlu yönde etkilediği bilinmektedir. İnternet ve bilgisayar teknolojisi sürekli değişmekte ve genişlemektedir. İnternet kullanıcılarının hem gelir düzeyi yüksek hem de kültür sermayesi yüklü toplum kasimlerinde yaygınlaşmaktadır (Kozanoğlu, 1997:100).

İnternet hayatımızı olumlu yönde etkilemesi ile birlikte yapılan işin özelliğine göre interneti kullanma amacının da değiştiğini söyleyebiliriz (Bülül, 1998:17). İnternet kullanmaya farklı servisler sunmaktadır. Yazılım ihtiyacına göre FTP'yi, haberleşmek için e mail ve chat, günlük hayatını daha zevkli hale getirmek için ise www servisini kullanması internetin çeşitli kullanım biçimlerini göstermektedir.

Sosyal bir olgu olarak internetin sosyal bilimlerin araştırma konusu haline gelmesi 20. yüzyılın yaklaşık son 5 yılına rastlamaktadır. Artık yeni bir medya türü olarak internet, başta iletişim araştırmaları olmak üzere sosyal bilimcilerin çeşitli yönleri ile araştırdıkları önemli bir sosyal olgudur (Atabek, 2001:51).

İnternet toplumsal yaşantımızda, insanların tutum, davranış ve alışkanlıklarında önemli değişikliklere yol açacak bir potansiyele sahiptir. Öyleki internet aileden, arkadaşlık ilişkilerine, iş ilişkilerine kadar bir dizi sosyal yapıyı değiştirmeye başlamış gibi görünmektedir (Tarcan, 2005:3). İnternet kullanma süresi arttıkça kullananlar sosyal hayattaki insanlarla daha az ilişkiye girmekte bu da “sosyal izolasyonu” beraberinde getirmektedir (Yıldız- Bölükbaş, 2005:142-145). İnternet günümüzde klasik yaşama biçimlerini, algılayışlarını değiştirecek bir etkiye sahip olması beklenmektedir. Çünkü gelecekte internet, yaşamı doğrudan etkileyen bir teknoloji haline gelecektir. Hatta günlük yaşandaki etkileri, şimdiden görülmeye başlamıştır (Bölükbaş, 2005:11). İnternet sözcüğünü duyan kimse doğal olarak internetin bir tür eğlence aracı olduğunu düşünmektedir. Kitle iletişim araçlarında genellikle internetin içeriğini eğlence ve özgürleşme olarak yansıtmaktadır (Yıldız-Bölükbaş, 2005:142). Bugün bilgisayar ve internet üzerinden televizyon, radyo, gazete, dergi, sesli ve görüntülü chat tüm dünyada yapılmaktadır (Kocadaş, 2002:35). İnternet kullanıcıları üzerine yapılan araştırmada kullanıcıların % 60' ının daha az televizyon izledikleri, 1/3' nün ise daha az gazete okudukları belirtilmiştir (Yıldız- Bölükbaş, 2005:142-145). Bilgisayar destekli iletişimdeki hızlı değişim boş zaman aktivitelerini ile etkilemiştir.

Televizyon izlemek boş zaman faaliyetlerinde son on yılda ilk sırada yer alırken, bilgisayar, televizyonun yerini alma yolundadır (Okuyucu- Ramazanoğlu, 2006:73).

İnternet' i günümüzde yeni bir boş zaman değerlendirme aracı olarak görebiliriz. Kimilerine göre internet, hoşça zaman geçirebilecek bir alandır (Kocadaş, 2002:31). İnsanlar, günlerinin belirli bir dilimini internet ve bilgisayar karşısında geçirmektedir. Yapılan araştırmalarda, Türk internet kullanıcılarının kullanım sıklığı açısından haftada 2-3 kere bağlananlar % 22, internet'te bağlandıkları bir gün ortalama 1-2 saat internette kalmaktadırlar (www.gfkturkiye.com). Yine üniversite öğretim elemanları üzerine yapılan bir araştırmada hergün kullananların oranı % 57.5 ile çoğunluğu oluşturdukları görülmüştür. Haftada 2-3 gün kullananların oranı % 35 olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerden hareketle öğretim elemanlarının büyük oranda internetten sıklıkla faydalandıkları söylenebilir (Bülbül, 1998:20).

Günümüzde üniversitelerin yaygın olarak internet hizmeti de sundukları söylenebilir. Öğretim elemanları üzerine yapılan araştırmada her gün faydalananların oranı % 57 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Haftada 2-3 gün kullanma oranı % 35 belirlenmiştir. Öğretim elemanlarının büyük oranda internet' ten sıklıkla faydalandıkları söylenebilir. Öğretim elemanlarının internetten, bilimsel çalışmalar için gerekli metaryele ulaşma, kaynak tarama ve iletişim amaçlı yararlanmaktadırlar. Öğretim elemanları internetten öğretim amaçlı yararlandığı belirtilmiştir (Bülbül, 1998:20-27).

Bu teknoloji harikasının öğretim üyelerince hangi sıklıkla kullandıkları merak konusudur. Öğretim üyelerinin internet kullanma sıklıklarına bakıldığında her zaman kullanım % 10.7, sıklıkla kullanım % 26.9, arasıra kullanım % 21.6, nadiren kullanım% 21.7, hiç kullanmam % 12.2 olarak görülmektedir. Öğretim üyelerinin en yüksek oranlarda "sıklıkla ve arasıra" internet kullandıklarını belirtmek mümkündür. Kullanma sıklığına bakıldığında öğretim üyelerinin % 87.8' nin internet' ten çeşitli sıklıklarda istifade ettiklerini görmekteyiz. Araştırmalarda öğretim elemanlarının internetten yararlanma oranı % 80 iken, %20' si yararlanmadıklarını belirtmişlerdir (Aytaç vd., 2001:183). Yapılan bu araştırmaya göre internet kullanmayanların oranı % 20 iken, yaptığımız araştırma sonucunda % 12' lik bir oran görülmektedir. Aradaki bu oransal farkın zamanla daha artacağını söylemek mümkündür. Genel olarak bugün üniversitelerin tüm odalarında, öğretim üyelerinin ofislerinde ve evlerinde bilgisayar ve internet ağı bulunmaktadır. Öğretim üyeleri boş zamanlarda interneti bilgi alışverişlerinde veya güncel olayları ve gelişmeleri takipte kullandıkları söylenebilir.

Tablo 52: Cinsiyet İle İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

İnternet’ ten Yararlanma						
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Kadın	3	21	12	12	7	55
	5.5	38.2	24.8	21.8	12.7	100.0
	6.0	16.7	9.0	11.9	12.3	11.8
	0.6	4.5	2.6	2.6	1.5	11.8
Erkek	47	105	122	89	50	413
	11.4	25.4	29.5	21.5	12.1	100.0
	94.0	83.3	91.0	88.1	87.7	88.2
	10.0	22.4	26.1	19.0	10.7	88.2
Toplam	50	124	134	101	57	468
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0

$$x^2 = 5.557 \quad sd=4 \quad p > 0.05$$

Cinsiyet ile internetten yararlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemekle beraber, erkek öğretim üyelerinin her zaman internetten faydalanma oranları % 11.4, kadın öğretim üyelerine göre % 5.5 daha yüksek olarak görülmektedir.

İnternetten genel olarak yararlanma her iki cinsiyet açısından “nadiren ve hiç” kullanmama benzer oranlardadır. Erkek öğretim üyelerinin kadın öğretim üyelerine oranla “her zaman ve araya” daha yoğun kullandıkları görülmektedir. “Sıklıkla” kullanma oranı ise kadın öğretim üyelerinde yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin kadın öğretim üyelerine göre interneti “her zaman” yüksek oranlarda kullanması, kadın öğretim üyelerinin akademik çalışma dışında ev işleri, eş ve çocuk sorumluluğunun birinci derecede üzerlerinde olması nedeni ile açıklanabilir.

Ülkemizde internet kullanıcılarının genel özellikleri ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Öğretmenler üzerine yapılan bir araştırmada genel toplam açısından, öğretmenlerin % 29’ nun internet kullandığı, % 70’ nin ise internet kullanmadığı görülmüştür. Verilere göre hem bayan hemde erkek öğretmenlerde internet kullanmayanların oranın daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre ise anlamlı bir fark belirlenmemiştir (Gezer- Sevim, 2006:81). 1996 yılında yapılan bir araştırmada kadınların daha az internet kullandıkları belirtilmiştir (Yıldız- Bölükbaş, 2005:142-145).

Tablo 53’ de yaş ile internet kullanma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($x^2=14.969$, $sd=12$, $p=0.243$). İnternet kullanma sıklıkları 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde; sıklıkla % 30.8, araya % 23.1, nadiren % 19.2 ve her zaman % 15.4 olarak kullanılmaktadır.

Tablo 53: Yaş İle İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

İnternet’ ten Yararlanma						
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
30’dan küçük	4	8	6	5	3	26
	15.4	30.8	23.1	19.2	11.5	100.0
	8.0	6.3	4.5	5.0	5.3	5.6
	0.9	1.7	1.3	1.1	0.6	5.6
31- 40	22	71	73	68	24	258
	8.5	27.5	28.3	26.4	9.3	100.0
	44.0	56.3	54.5	67.3	42.1	55.1
	4.7	15.2	15.6	14.5	5.1	55.1
41-50	18	38	41	23	24	144
	12.5	26.4	28.5	16.0	16.7	100.0
	36.0	30.2	30.6	22.8	42.1	30.8
	3.8	8.1	8.8	4.9	5.1	30.8
51 ve üstü	6	9	14	5	6	3
	15.0	22.5	35.0	12.5	15.0	100.0
	12.0	7.1	10.4	5.0	10.5	0.6
	1.3	1.9	3.0	1.1	1.3	0.6
Toplam	50	126	134	101	57	468
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0

$$x^2 = 14.969 \quad sd= 12 \quad p>0.05$$

31-40 yaş grubu öğretim üyelerinde; arasıra kullanma % 28.3, sıklıkla % 27.5, nadiren % 26.4 olarak görülmektedir. 41-50 yaş grubu ise; arasıra % 28.5, sıklıkla % 26.4, nadiren % 16.0 olarak kullanılırken 51 ve üstü yaşlarda kullanma oranı; arasıra % 35.4, sıklıkla % 22.5, nadiren ise % 12.5 olarak görülmektedir.

Tablodan genel olarak internet’i “her zaman ve sıklıkla” kullanma 30 yaş altı öğretim üyelerinde en yüksek oranlarda görülmektedir. Bunun nedeni genç öğretim üyelerinin, teknolojiye yakınlık/yatkınlık, bilgi ve beceri düzeyleri ile eğitim yaşantılarının internet ve ağ bilgisinde, diğer yaştaki öğretim üyelerine göre daha fazla bilgi sahibi olduğu ve interneti tüm alanlarda kullandığı söylenebilir. İnterneti sıklıkla kullanmada, yaşın artışıyla beraber oransal olarak azalma meydana gelmektedir. Bilgisayar ve internetin ülkemize geliş tarihi göz önüne alındığında, yaş seviyesi yüksek olan öğretim üyelerinin “arasıra” interneti kullanma oranlarının normal karşılandığı söylenebilir. Yapılan araştırmalarda internet kullanıcılarının arasındaki en önemli demografik farklar: yaş ve eğitim düzeyi farklarıdır. İsveç ulusal bilim araştırmaları kurumunun bir araştırmasında görede araştırmaya katılanların % 89’ nun 24 yaş ve altında olduğu ve haftada 35 saatin bilgisayar karşısında geçirildiğini ortaya çıkarmıştır (Yıldız- Bölükbaş, 2005:142-145). Yapılan bir araştırmada, ileri yaşlarda olanların, daha az internet kullandıkları belirtilmiştir (Kuloğlu, 2001:36).

Tablo 54: Medeni Durum İle İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

İnternet’ ten Yararlanma						
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Evli	41	108	123	93	54	419
	9.8	25.8	29.4	22.2	12.9	100.0
	82.0	85.7	91.8	92.1	94.7	89.5
	8.8	23.1	26.3	19.9	11.5	89.5
Bekar	9	18	11	8	3	49
	18.4	36.7	22.4	16.3	6.1	100.0
	18.0	14.3	8.2	7.9	5.3	10.5
	1.9	3.8	2.4	1.7	0.6	10.5
Toplam	50	126	134	101	57	468
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	10.7	28.9	28.6	21.6	12.2	100.0

$$x^2 = 8.061 \quad sd=4 \quad p > 0.05$$

Tablo 54’ de medeni durum ile internet’ ten yararlanma arasında anlamlı bir fark görülmemektedir ($x^2= 8.061$, $sd=4$, $p=0.089$). “Her zaman” interneti kullanma bekar öğretim üyelerinde % 18.4, evli öğretim üyelerinde % 9.8 olarak görülmektedir. “Sıklıkla” kullanma oranında bekarlarda % 36.7, evlilerde %25.8 olarak bulunmuştur.

Tablodan medeni hal ile internet kullanma sıklıklarına bakıldığında, bekarların evlilere oranla “her zaman ve sıklıkla” daha yüksek oranlarda internet’ ten yararlandıkları görülmektedir. “Hiç kullanmıyorum” diyenlerin oranı evlilerde daha yüksek rakamlarda olduğu görülmektedir. Evlilerin “arasıra ve nadiren” kullanma oranlarının bekarlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bekarların, evlilere göre “her zaman ve sıklıkla” daha fazla internetten yararlandıkları söylenebilir. Bunun nedeni de, bekar öğretim üyelerinin bir kısmının 30 yaş altında ve genç olması yatmaktadır. Bekar öğretim üyelerinin ailevi sorumluluklarının olmayışı (eşine zaman ayırma, çocuklar, ev işlerine yardım, ailevi sorumluluklar gibi)’ dan dolayı boş zaman etkinliklerinden biri olan internete daha fazla katıldıkları söylenebilir. İnterneti “her zaman ve sıklıkla” kullanma oranının gençlerde daha yüksek oranlarda olduğu görülmüştür.

Tablo 55: Uzmanlık Alanları İle İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

İnternet’ ten Yararlanma						
Uzmanlık Alanları	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Sağlık bilimleri	10	41	32	28	13	124
	8.1	33.1	25.8	22.6	10.5	100.0
	20.0	32.5	23.9	27.7	22.8	26.5
	2.1	8.8	6.8	6.0	2.8	26.5
Sosyal bilimler	16	42	67	31	23	179
	8.9	23.5	37.4	17.3	12.8	100.0
	32.0	33.3	50.0	30.7	40.4	38.2
	3.4	9.0	14.3	6.6	4.9	38.2
Fen bilimleri	24	43	35	42	21	165
	14.5	26.1	21.2	25.5	12.7	100.0
	48.0	34.1	26.1	41.6	36.8	35.3
	5.1	9.2	7.5	9.0	4.5	35.3
Toplam	50	126	134	101	57	468
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0

$$x^2 = 17.657 \quad sd= 8 \quad p<0.05$$

Tablo 55’ de uzmanlık alanları ile interneti kullanma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir($x^2 = 17.657$, $sd= 8$, $p= 0.024$). Sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim üyelerinde interneti kullanma oranı; sıklıkla % 33.1, arasıra %25.8, nadiren % 22.6 olarak görülmektedir. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde ise; arasıra % 37.4, sıklıkla % 23.5, nadiren % 17.3 olarak görülürken, fen bilimlerinde; sıklıkla % 26.1, nadiren % 25.5, arasıra % 21.2 ve her zaman % 14.5 olarak görülmektedir. Hiç kullanmama ise tüm uzmanlık alanlarında % 12 civarında olduğu görülmektedir.

Tablodan genel olarak şu sonuçlar çıkarılabilir. Fen bilimlerinde çalışan öğretim üyeleri interneti “her zaman” kullanırken, sıklıkla kullanma oranı sağlık bilimlerinde ve fen bilimlerinde çalışan öğretim üyeleri takip etmektedir. “Arasıra” en yüksek değerde kullanma ise sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde görülmektedir.

Fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde, interneti kullanma “her zaman” en yüksek oranda görülmektedir. Bunun nedeni fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin bilgisayar teknolojilerini daha çok kullandıkları olabilir. Fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin sosyal ve sağlık bilimlerindeki öğretim üyelerine oranla daha çok bilgisayarla ve ağla iç içe oldukları söylenebilir. İnternet kullanma oranları ile ilgili öğretmenler üzerine yapılan bir araştırmada en fazla internet kullanan öğretmenlerin yabancı dil-mesleki branşlara mensup öğretmenler, en az internet kullanan öğretmenler

ise sosyal ve edebiyat branşlarına mensup öğretmenler olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin branşları ile internet kullanma arasında anlamlı bir fark bulunduğu belirtilmiştir (Gezer- Sevim, 2006:81).

Tablo 56: Unvan İle İnternet’ ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

İnternet’ ten Yararlanma						
Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Prof. Dr.	10	26	22	13	7	78
	12.8	33.3	28.2	16.7	9.0	100.0
	20.0	20.6	16.4	12.9	12.3	16.7
	2.1	5.6	4.7	2.8	1.5	16.7
Doç. Dr.	9	20	32	24	19	104
	8.7	19.2	30.8	23.1	18.3	100.0
	18.0	15.9	23.9	23.8	33.3	22.2
	1.9	4.3	6.8	5.1	4.1	22.2
Yrd. Doç. Dr.	31	80	80	64	31	286
	10.8	28.0	28.0	22.4	10.8	100.0
	62.0	63.5	59.7	63.4	54.4	61.1
	6.6	17.1	17.1	13.7	6.6	61.1
Toplam	50	126	134	101	57	468
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0

$$x^2 = 9.860 \quad sd=8 \quad p>0.05$$

Tablo 56’ da unvan ile internet’ ten yararlanma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($x^2=9.860$, $sd=8$, $p=0.275$). Ünvan ile interneti kullanma arasında istatistiksel olarak bir fark görülmesi de profesörlerin; her zaman % 12.8, sıklıkla % 33.3, arasıra % 28.2 ve nadiren de % 16.7 oranlarında kullandıkları görülmektedir. Doçentlerde ise; arasıra kullanma oranı % 0.8, nadiren kullanma oranı %23.1, sıklıkla % 19.2, ve hiç kullanmama oranı % 18.9 olarak görülmektedir. Yardımcı doçentlerde ise; sıklıkla ve arasıra % 28.0, nadiren % 22.4, her zaman % 10.8 olarak kullanılmaktadır.

Doçent kadrosundaki öğretim üyelerinde ise hiç kullanmıyorum diyenlerin oranı % 18.3 gibi bir oranda olduğu görülmektedir ve bu oran dikkati çekmektedir. Hiç kullanmama oranı profesörlerde ve yardımcı doçentlerde % 10 olarak birbirine yakın değerlerde olduğu görülmektedir.

Tablo 56’ da genel olarak, profesörlerin ve yardımcı doçentlerin “her zaman ve sıklıkla” interneti kullandıkları söylenebilir. İnternet kullanma genellikle boş zamanlarda yapılmaktadır. Eğitim seviyesi en yüksek ünvanlardan biri olan doçent kadrosundaki öğretim üyelerinin yoğun iş tempolarından ve bilimsel çalışmalarından dolayı interneti kullanma konusunda daha hassas davrandıkları söylenebilir. Yapılan araştırmalarda internetten yararlanan grubun çoğunluğunun araştırma görevlileri olduğu

bu durumun beklenen bir sonucu yansıtmakta olduğunu belirtmiştir. Teknolojinin genç nesli temsil eden araştırma görevlileri tarafından daha yaygın kullanılmasının doğal olduğu belirtilmiştir (Aytaç vd., 2001:184).

Yapılan araştırmalarda internet kullananların kullanma sıklıklarının, eğitim düzeyi ile yakından ilişkili olduğu belirtilmiştir. Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler, daha çok internet kullanmaktadırlar (Yıldız- Bölükbaş, 2005:142-145). Yıldız ve Bölükbaş'ın yaptığı araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir.

Tablo 57: Doğum Yeri İle İnternet' ten Yararlanma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

İnternet' ten Yararlanma						
Doğum Yeri	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Büyükşehir	10	14	21	8	5	58
	17.2	24.1	36.2	13.8	8.6	100.0
	20.0	11.1	15.7	7.9	8.8	12.4
	2.1	3.0	4.5	1.2	1.1	12.4
İl	17	50	41	38	24	170
	10.0	29.4	24.2	22.4	14.1	100.0
	34.0	39.7	30.6	37.6	42.1	36.3
	3.6	10.7	8.8	8.1	5.1	36.3
İlçe	11	27	24	18	12	92
	12.0	29.3	26.1	19.6	13.0	100.0
	22.0	21.4	17.9	17.8	21.1	19.7
	2.4	5.8	5.1	3.8	2.6	19.7
Köy	12	35	48	37	16	148
	8.1	23.6	32.4	25.0	10.8	100.0
	24.0	27.8	35.8	36.6	28.1	31.6
	2.6	7.5	10.3	7.9	3.4	31.6
Toplam	50	126	134	101	57	468
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	10.7	26.9	28.6	21.6	12.2	100.0

$$x^2 = 12.206$$

$$sd= 12$$

$$p>0.05$$

Doğum yeri ile internetten yararlanma sıklıklarına bakıldığında büyükşehir doğumluların interneti kullanma oranı; arasıra % 36.2, sıklıkla % 24.1 ve her zaman %17.2 olarak görülürken il doğumlularda; sıklıkla % 29.4, arasıra % 24.2 ve nadiren %22.4 olarak görülmektedir. İlçe doğumlularda; sıklıkla kullanma oranı % 29.3, arasıra %26.1, nadiren % 19.6 olarak görülmekle beraber köy doğumlularda; arasıra % 32.4, nadiren % 25.0, sıklıkla % 23.6 olarak görülmektedir.

Tablodan doğum yeri ile interneti kullanma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmesi de şu sonuçlar çıkarılabilir. Büyükşehir doğumlular “her zaman” en yüksek oranda interneti kullanmaktadırlar. İl ve ilçe doğumlularda “sıklıkla ve nadiren” benzer oranlarda interneti kullandıkları görülmektedir. Köy doğumlularında, “arasıra ve nadiren” kullandıkları görülmektedir.

Bilgisayar teknolojisinin öncelikli olarak büyükşehirlerde bulunan üniversitelerde ve sonradan tüm üniversitelerde yayıldığı bilinmektedir. İnternetin ülkemize gelişi de çok eski olmadığından arada istatistiksel bir farkın olmadığı normal olduğu söylenebilir. Eğitim seviyesi doğum yerinin internet kullanma üzerindeki etkisini ortadan kaldırdığını söylemek mümkündür.

Yapılan araştırmalarda öğretim elemanları internetten ağırlıklı olarak bilimsel çalışmalar için gerekli tarama ve materyale ulaşmak ve iletişim amaçlı yararlanmaktadırlar (Bülbül, 1998:27). İnternetin her alanda kullanımı ve yaygınlaşmasından dolayı toplumsal yaşamda önemli bir iletişim aracı olarak ulusların vazgeçemeyeceği bir araç konumuna gelmiştir.

2.7. Öğretim Üyelerinin Spor Yapma Durumları

Spor, günümüzde bir boş zaman uğraşı, bir sağlık ve zinde kalma aracı haline gelmiştir. İnsan organizmasının sağlıklı kalabilmesi ve dinamikliği, hareketliliğe bağlı olması nedeniyle, sportif ve fiziksel etkinliklere katılması zorunludur (Çamlıyer, 1992:240). Spor, yirminci yüzyılın her tarafa yayılan en önemli sosyal olgularından biridir. Bu sadece popüler bir boş zaman aktivitesi değil aynı zamanda yaşamın her alanına nüfuz eden bir sosyal kurumdur (Graefe ve Parker, 1987:149).

Günümüzde spor etkinliklerine katılan bireylerin hepsinin katılmayanlara oranla fiziksel bakımdan sağlıklı ve sağlam oldukları geniş ölçüde kabul edilen bir gerçektir (Zülal, 2002:72-75). Teknolojik ilerlemelerle birlikte, fiziksel aktivitelerde azalma meydana gelmiş ve fiziksel aktivite ile ifade edilen bulgularda değişme uğramış ve büyük bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir (Öztürk vd., 2006:447). Sportif etkinlikler, insanın tüm organlarının gelişmesine katkı sağlar. Açık havada yapılan sportif faaliyetler, insanın bir bütün olarak sağlıklı bir yapıya ve yaşantıya götürür. Özellikle açık hava boş zaman etkinlikleri ruh bozukluklarını, hastalıklarını önler ve azaltır (Tezcan, 1982:38-39).

Spor nitelikleri itibariyle sadece boş zaman faaliyeti olarak düşünülemez. Spor sosyal bir kurum olarak, toplum hayatıyla çok yoğun bir şekilde ilişkilidir. Spor nitelik ve öneminin anlaşılması ve yaygınlaşmasında yeri küçümsenemez. Kitle sporu ve yaşam boyu spor parolaları farklı meslek ve statüdeki bireyleri spora aktif olarak çekebilme yollarından biriside bu fertleri boş zaman faaliyetlerinde spor yapma eğilimlerini teşvik etmektir (Erkal, 1982:133).

Modern toplumlarda boş zamanların değerlendirilmesinde en çok başvurulan yollardan birisidir (Yetim, 2000:170). Spor boş zamanları değerlendirmede en kapsamlı, etkili ve çeşitli alanlarından birini oluştururken, boş zaman değerlendirme faaliyetleri içinde cazipliği ve çeşitliliği ile en çok tercih edilenidir. Yapılan araştırmalar, rekreasyon amaçlı sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısını, diğer faaliyetlere katılanların sayılarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Örneğin; Almanya da halkın % 61' i boş zaman etkinliklerinden sporu tercih etmektedirler. Ayrıca 1987 yılında Almanya da 6-16 yaş arasındaki 190.000 kişi üzerinde anket yoluyla yapılan bir araştırmada gençlerin % 60' nın boş zamanlarını spor yaparak geçirdikleri gözlenmiştir (Öztürk, 1998:94). 1950' li yıllardan sonra boş zaman

faaliyetleri içinde sporun yeri artmıştır. Hükümetler halkın serbest zaman faaliyetlerinde özellikle spor yapmalarını teşvik etmiştir (Ramazanoğlu, 2004:76-78).

2.7.1. Öğretim Üyelerinin Spor Etkinliklerine Katılma ve İzleme Durumu

Öğretim üyelerinin sportif aktivitelere katılma durumlarına bakıldığında % 37.6 arasına, % 29.7 nadiren, % 20.9 da sıklıkla, % 5.6 de her zaman sportif etkinliklere katıldıklarını belirtmişlerdir. Yine öğretim üyelerinin sportif aktiviteleri izleme durumlarına bakıldığında her zaman izleme % 11.8, sıklıkla % 24.4, arasına % 33.8, nadiren % 19.2, hiç izlemiyorum diyenlerin oranında % 10.9 olarak görülmektedir. Öğretim elemanlarına yapılan araştırmada fiziksel aktivite düzeyleri orta düzeyde bulunmuştur (Öztürk vd., 2006:450). Spor yapma “nadiren ve arasına” düzeydedir.

Tablo 58: Öğretim Üyelerinin Sportif Aktivitelere Katılma ve İzleme Dağılımları

	Her zaman		Sık sık		Ara sıra		Nadiren		Hiç		Toplam	
S. Yapıyorum	26	5.6	98	20.9	176	37.6	139	29.7	29	6.2	468	100.0
S. İzliyorum	55	11.8	114	24.4	158	33.8	90	19.2	51	10.9	468	100.0

“Her zaman ve sıklıkla” spor yapma ve izleme oranları birbirine eşit değerlerde olduğu görülmektedir. “Arasına ve nadiren” spor yapmak, izlemeye göre rakamsal olarak yüksek olduğu görülmektedir (Tablo:58). “Hiç izlemiyorum” diyenlerin oranı da % 10.9 olarak görülmektedir. Buradan, öğretim üyelerinin sportif aktiviteleri izleme eğiliminde değil de katılımcı yönlerinin ağır bastığı söylenebilir. Öğretim üyelerinin spor yapma oranları çeşitli değişkenler açısından incelenmesi gerekmektedir.

Tablo 58’ de öğretim üyelerinin cinsiyet ile spor yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2=21.599$, $sd=4$, $p= 0.000$). Spor yapma oranı erkek öğretim üyelerince % 6.9 oranında her zaman yapılmaktadır. Spor yapmak oranı erkeklerde; sıklıkla % 21.6, arasına % 39.2, nadiren % 27.8 ve hiç yapmama oranında %4.8 olarak görülmektedir. Kadın öğretim üyelerince spor yapma oranı; nadiren en yüksek oranda % 43.6 görülmekle beraber arasına % 25.5, sıklıkla % 14.5 ve hiç yapmama oranı da % 16.4 olarak görülmektedir.

Erkek öğretim üyeleri, kadın öğretim üyelerine göre, “her zaman” spor yapma sıklığı daha yüksektir. Yine, erkek öğretim üyeleri kadın öğretim üyelerine göre “sıklıkla, arasına” sportif aktivitelere katılmaktadırlar. Kadın öğretim üyeleri de “nadiren ya da hiç” spor aktivitelerine katılmama oranları yüksek değerdedir. Kadın öğretim üyeleri, erkek öğretim üyelerine oranla daha az sportif aktivitelere

atılmaktadırlar. Araştırmalarda, batıda son elli yılda ülkemizde ise son on yılda, kadınların spor yapma oranlarının arttığı belirtilmektedir (Yaprak-Amman, 2006:518).

Tablo 59: Cinsiyet İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Spor Yapma Durumları						
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Kadın		8	14	24	9	55
		14.5	25.5	43.6	16.4	100.0
		8.2	8.0	17.3	31.0	11.8
		1.7	3.0	5.1	1.9	11.8
Erkek	26	90	162	115	20	413
	6.9	21.8	39.2	27.8	4.8	100.0
	100.0	91.8	92.0	82.7	69.0	88.2
	5.6	19.2	34.6	24.6	4.3	88.2
Toplam	26	98	176	139	29	468
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0

$$x^2 = 21.599 \quad sd=4 \quad p<0.05$$

Kadın öğretim üyelerinin akademik çalışma, dersler, danışmanlıklar gibi çalışmalarının yanında, bayanların aile içindeki görevi ve toplumdaki sorumlulukları gibi zorunluluklardan, sportif aktivitelere çok fazla zaman ayıramadıklarını, nadiren sportif aktivitelere katılabildiklerini söylemek mümkündür.

Kadınların spor yapma alışkanlığını birçok faktör etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular da bunu desteklemektedir. Yapılan araştırmalarda evli kadınlar (iş olmayan ev hanımları) daha çok boş zamanları olmalarına rağmen daha az spor yapmaktadırlar. Kadının ailedeki aşırı yükü, onun spor yapmasını engellemektedir (Hergüner- Serarslan, 2000:195). Yapılan bir araştırmada kadınların üzerine yüklenen görevler, kadının başka bir uğraşa yönelmesini sıklıkla engellemektedir (Yaprak- Amman, 2006:518). Ayrıca kadının sosyal statüsü, sosyal normlar ve geleneksel sebepler onun spor yapmasında etkili olabilmektedir. Orta ve üst tabakadaki bayanlar, alt tabakadaki bayanlara göre daha fazla spor yapmaktadırlar (Heinemann, 1990:215). Kadınların spora katılımları düşünülürse bunun toplumdan topluma değişim gösterdiğini söyleyebiliriz. Gelişim düzeyleri farklı olan toplumlarda konuya bakış açısı değişmekte, mesela endüstrileşmiş ülkelerde kadınların spora katılımları daha yüksek oranlarda olmaktadır (Ergen-Açıkada, 1985:32). Öğretmenler üzerine yapılan bir araştırmada erkeklerin % 73.6 sı, kadınların ise % 52.3' ü değişik sıklıklarda spor yapmaktadırlar. Erkek öğretmenler kadın öğretmenlere oranla daha çok sportif aktivitelere katılmaktadırlar (Kaya- Tural, 2005:278).

Tablo 60: Yaş İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Spor Yapma Sıklıkları						
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Toplam
30'dan küçük	5	3	7	9	2	26
	19.2	11.5	26.9	34.6	7.7	100.0
	19.2	3.1	4.0	6.5	6.9	5.6
	1.1	0.6	1.5	1.9	0.4	5.6
31- 40	17	53	91	81	16	258
	6.6	20.5	35.3	31.4	6.2	100.0
	65.4	54.1	51.7	58.3	55.2	55.1
	3.6	11.3	19.4	17.3	3.4	55.1
41-50	3	32	63	37	9	144
	2.1	22.2	43.8	25.7	6.3	100.0
	11.5	32.7	35.8	26.6	31.0	30.8
	0.6	6.8	13.5	7.9	1.9	30.8
51 ve üstü	1	10	15	12	2	40
	2.5	25.0	37.5	30.0	5.0	100.0
	3.8	10.2	8.5	8.6	6.9	8.5
	0.2	2.1	3.2	2.6	0.4	8.5
Toplam	26	98	176	139	29	468
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0

Tablo 60' da, 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde spor yapma sıklıkları; nadiren % 34.6, arasıra % 26.9, her zaman % 19.2 ve sıklıkla % 11.5 olarak görülmektedir. 31-40 yaş grubu öğretim üyelerinde spor yapma oranı; arasıra % 35.3, nadiren % 31.4, sıklıkla % 20.5 olarak görülmektedir. 41-50 yaş grubu öğretim üyelerinde spor yapma sıklıkları; arasıra % 43.8, nadiren % 25.7, sıklıkla % 22.2 olarak görülmekle beraber, 51 ve üstü yaşlardaki öğretim üyelerinde ise; arasıra % 37.5, nadiren % 30.0, sıklıkla % 25.0 olarak yapılmaktadır.

Bu tablodan genel olarak genç öğretim üyelerinin 30 yaş ve altı “her zaman” %19.2 sportif aktivitelere yöneldiği görülmektedir. 31 ve üstü yaş grubundaki öğretim üyelerinin ise “sıklıkla, arasıra ve nadiren” sportif aktiviteleri tercih ettiği görülmektedir. 41-50 yaş grubundaki öğretim üyelerinin % 43.8 gibi bir rakamla arasıra sportif aktivitelere katıldıkları görülmektedir. Hiç spor yapmayanların oranı da genel olarak % 6.2 dir.

Tablodan genel olarak yaş artışıyla birlikte “her zaman” sportif aktivitelere katılma oranında bir azalma olduğu görülmektedir. İnsan performansı özellikle 50 yaşından itibaren azalmaya başlamaktadır (Kale, 2002:15). Yapılan araştırmalarda yaş artışıyla birlikte spor yapma oranında bir azalma olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler üzerinde yapılan araştırmada 20-49 yaş grubu arasında üçte ikisi spor yaparken, 50 ve üzeri yaş grubunda bu oran yarıya düşmektedir (Kaya- Tural, 2005:278). Bunun nedeni

ise genç yaştaki insanların daha enerji dolu, hareketli olduklarından bu enerjilerini en doğal yollardan biri olan sportif aktivitelerle harcadıkları söylenebilir. Spora katılımı yaş önemli bir rol oynamaktadır (Voigt, 1998:94). Gençler arasında spor etkinliklerine katılma etkinlikleri ve sıklıklarının yüksek oranda olduğunu söylemek mümkündür.

Spora katılımı yaşın önemli bir faktör olduğu bilinmekte ve yardımcı doçent kadrosundaki öğretim üyelerinin yaşlarının genç olduğundan, bu oran yardımcı doçentlerin sportif aktivitelere kısmen de olsa daha fazla katıldıkları şeklinde söylenebilir.

Tablo 61: Medeni Durum İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Medeni Durum	Spor Yapma Sıklıkları					Toplam
	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	
Evli	22	83	159	127	28	419
	5.3	19.8	37.9	30.0	6.7	100.0
	84.6	84.7	90.3	91.4	96.6	89.5
	4.7	17.7	34.0	27.1	6.0	89.5
Bekar	4	15	17	12	1	49
	8.2	30.6	34.7	24.5	2.0	100.0
	15.4	15.3	9.7	8.6	3.4	10.5
	0.9	3.2	3.6	2.6	0.2	10.5
Toplam	26	98	176	139	29	468
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0

$x^2 = 5.264$

sd= 4

p>0.05

Tablo 61’ de, medeni durum ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($x^2 = 5.264$, sd= 4, p= 0.261). Bekar öğretim üyeleri “her zaman ve sıklıkla” daha yüksek oranda spor yapmaktadırlar. Spor yapma oranı bekar öğretim üyelerinde; arasıra % 34.7, nadiren % 24.5 olarak, evli öğretim üyelerinde; arasıra % 37.9, nadiren % 30.0 olarak görülmektedir. “Arasıra” spor yapıyorum oranı evli öğretim üyelerinde daha yüksek orandadır. “Hiç spor yapmama” oranları evli öğretim üyelerinde % 6.7 olarak görülmektedir.

Genel olarak öğretim üyelerinde medeni durum ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak farklı bulunmadığı görülmektedir. Ancak “her zaman ve sıklıkla” spor yapma oranları bekar öğretim üyelerinde yüksek bulunmuştur. Bekar öğretim üyeleri, evli olanlara göre daha sık sportif aktivitelere katılmaktadırlar. “Arasıra ve nadiren” spor yapma oranı evlilerde daha yüksek değerdedir. Yani evliler, bekarlara göre “arasıra ve nadiren” sportif aktivitelere katılmaktadırlar. Evlilerin % 6.7’ si hiç sportif aktivitelere katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Bekar öğretim üyelerinin sportif aktivitelere “her zaman ve sıklıkla” yüksek oranda katılma nedenleri olarak ta gençliğin vermiş olduğu dinamizm ve enerji gösterilebilir. Yine bekar öğretim üyelerinin, evli olan bireylerde görülen ailevi sorumlulukların olmayışı da spor yapma nedenleri arasında sayılabilir. Yapılan araştırmalarda medeni durum bayanların spor yapmaları üzerinde nisbi olarak kuvvetli etki gösteren faktörler arasında sıralanmıştır (Hergüner- Serarslan, 2000:203). Yine öğretmenler üzerine yapılan araştırmada ise bekar öğretmenlerin evlilerden daha çok spor yaptığı belirtilmiştir (Öcalan, 1996:39).

Tablo 62: Unvan İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Spor Yapma Sıklıkları						
Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Prof. Dr.	2	22	21	28	5	78
	2.6	28.2	26.9	35.9	6.4	100.0
	7.7	22.4	11.9	20.1	17.2	16.7
	4	4.7	4.5	6.0	1.1	16.7
Doç. Dr.	2	24	41	29	8	104
	1.9	23.1	39.4	27.9	7.7	100.0
	7.7	24.5	23.3	20.9	27.6	22.2
	0.4	5.1	8.8	6.2	1.7	22.2
Yrd. Doç. Dr.	22	52	114	82	16	286
	7.7	18.2	39.9	28.7	5.6	100.0
	84.6	53.1	64.8	59.0	55.2	61.1
	4.7	11.1	24.4	17.5	3.4	61.1
Toplam	26	98	176	139	29	468
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0

$x^2 = 13.928$

sd=8

p>0.05

Tablo 62’ de, unvan ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir ($x^2 = 13.928$, sd=8, p = 0.084). Profesör kadrosundaki öğretim üyelerinin spor yapma sıklıkları; nadiren % 35.9, araya % 26.9, sıklıkla % 28.2 olarak görülmektedir. Doçentlerin spor yapma oranları; araya % 39.4, nadiren % 27.9, sıklıkla % 23.1 olarak görülürken, yardımcı doçentlerde spor yapma oranları; araya %39.9, nadiren % 28.7, sıklıkla % 18.2 olarak görülmektedir.

Unvan ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasa da “her zaman” spor yapma oranı yardımcı doçentlerde yüksek olarak bulunmuştur. “Arasına” spor yapma oranı da doçentler de yüksek olarak görülmektedir. Profesörler yüksek oranlarda “nadiren” spor yapmaktadırlar.

Öğretim elemanlarının spor yapma durumlarına yönelik yapılan bir araştırmada akademik ünvanlara göre en fazla katılım araştırma görevlilerinde, en az katılım ise doktor ünvanlı öğretim üyelerinde görülmüştür (Öztürk vd., 2006:450).

Genel olarak eğitim seviyesi yüksek olan insanların sportif aktivitelere daha fazla katıldıkları bilinmektedir (Soyer - Can, 2003:117). Araştırma evreninde ki bireylerde eğitim seviyesinin en zirvesinde olduğuna göre, boş zamanlarda spor yapma oranlarının birbirine yakın değerlerde olması beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Tablo 63: Uzmanlık Alanları İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Spor Yapma Sıklıkları						
Uzmanlık Alanları	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Toplam
Sağlık bilimleri	8	35	47	29	5	124
	6.5	28.2	37.9	23.4	4.0	100.0
	30.8	35.7	26.7	20.9	17.2	26.5
	1.7	7.5	10.0	6.2	1.1	26.5
Sosyal bilimler	12	33	61	61	12	179
	6.7	18.4	34.1	34.1	6.7	100.0
	46.2	33.7	34.7	43.9	41.4	38.2
	2.6	7.1	13.0	13.0	2.6	38.2
Fen bilimleri	6	30	68	49	12	165
	3.6	18.2	41.2	29.7	7.3	100.0
	23.1	30.6	38.6	35.3	41.4	35.3
	1.3	6.4	14.5	10.5	2.6	35.3
Toplam	26	98	176	139	29	468
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0

$$x^2 = 11.282 \quad sd=8 \quad p > 0.05$$

Tablo 63’ de, öğretim üyelerinin uzmanlık alanı ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($x^2=11.282$, $sd=8$, $p=0.186$). Sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim üyelerinde spor yapma oranları; arasıra % 37.9, nadiren %23.4, sıklıkla %28.2 olarak görülmektedir. Sosyal bilimlerdeki öğretim üyelerinde ise; arasıra ve nadiren % 34.1, sıklıkla % 18.4 olarak yapılmaktadır. Fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde; arasıra % 41.2, nadiren % 29.7, sıklıkla % 18.2 olarak bu faaliyete katıldıkları görülmektedir.

Öğretim üyelerinin spor yapma sıklıkları ile uzmanlık alanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmesi de sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin “her zaman ve sıklıkla” spor yapma oranı yüksek olarak görülmektedir. Bu alanda çalışan öğretim üyelerinde, sporun insan sağlığı üzerindeki etkilerini bildiklerinden dolayı bu etkinliğe daha çok katıldıkları söylenebilir. “Hiç spor yapmama” oranı da en yüksek değerden fen, sosyal, sağlık alanları olarak sıralanmaktadır. Sosyal bilimler ve fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin genel olarak “arasıra ve nadiren” sportif aktivitelere katıldıkları görülmektedir.

Tablo 64: Doğum Yerleri İle Spor Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Doğum Yeri	Spor Yapma Sıklıkları					Toplam
	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	
Büyükşehir	4	5	25	22	2	58
	6.9	8.6	43.1	37.9	3.4	100.0
	15.4	5.1	14.2	15.9	6.9	12.4
	0.4	1.1	5.3	4.7	0.4	12.4
İl	10	39	60	49	12	170
	5.9	22.9	35.3	28.8	7.1	100.0
	38.5	39.8	34.1	35.3	41.4	36.3
	2.1	8.3	12.8	10.5	2.6	36.3
İlçe	3	23	32	25	9	92
	3.3	25.0	34.8	27.2	9.8	100.0
	11.5	23.5	18.2	18.0	31.0	19.7
	0.6	4.9	6.8	5.3	1.9	19.7
Köy	9	31	59	43	6	148
	6.1	20.9	39.9	29.1	4.1	100.0
	34.6	31.6	33.5	30.9	20.7	31.6
	1.9	6.6	12.6	9.2	1.3	31.6
Toplam	26	98	176	139	29	468
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	20.9	37.6	29.7	6.2	100.0

$x^2 = 13.024$

$sd= 12$

$p>0.05$

Tablo 64’ de, doğum yeri ile spor yapma oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($x^2 =13.024$, $sd= 12$, $p= 0.367$). Öğretim üyelerince “her zaman” spor yapma oranı ortalama % 5.6 olarak görülmektedir. Büyükşehir doğumlularda spor yapma sıklıkları; arasıra % 43.1, nadiren % 37.9 ve sıklıkla %8.6 olarak görülmektedir. İl doğumlularda ise; arasıra % 35.3, nadiren % 28.8 ve sıklıkla %22.9 olarak görülmektedir. İlçe doğumlularda ise; arasıra % 34.8, nadiren % 27.2, sıklıkla % 25.0 olarak görülürken, köy doğumlularda; arasıra % 39.9, nadiren % 29.1 ve sıklıkla % 20.9 olarak görülmektedir. Tüm veriler içerisinde öğretim üyelerinin doğum yerlerine göre spor yapma oranı “arasıra” en yüksek değerde olduğu görülmektedir.

Tablodan doğum yeri ile spor yapma oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasa da il, ilçe köy doğumluların sıklıkla spor yaptıkları gözlenirken büyükşehir doğumluların sıklıkla spor yapma oranının düşük olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar da, genel kabülün aksine kasaba ve köy doğumlu olanların, il ve ilçe doğumlu olanlara oranla daha fazla spor yaptıklarını göstermektedir. Doğum yeri ile spor yapma oranları arasında önemli bir ilişkinin olmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan araştırmalarda da bu görüşü destekler niteliktedir. Ayrıca yerleşim yeri ile spor yapma arasında da bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir (Kaya- Tural, 2005:278).

2.7.2. Öğretim Üyelerinin Yaptıkları Spor Aktiviteleri

Bugün dünyada spor branşı olarak kabul edilen binlerce isim zikredilmektedir. Bizler burada olimpik olan veya genellikle serbest zaman değerlendirme etkinliği olarak yapılan branşları araştırmamızda belirttik.

Öğretim üyelerinin spor aktivitelerinden en sık ve “her zaman” yaptıkları spor branşı yada etkinliği olarak yürüyüş % 21.8 yaptıklarını görmekteyiz. Yine sıklıkla %37.0 yapılan spor etkinliği de yürüyüştür. Öğretim üyelerince yapılan tüm sporlar içerisinde arasıra yapılan spor etkinlikleri % 29.5 ile yürüyüş, % 27.8 yüzme, % 21.4 ile futbol, % 15.4 raket sporları yer almaktadır. Nadiren yapılan spor branşlarına bakıldığında yüzde oraları olarak sıralandığında yüzme, koşular, voleybol, futbol, basketbol ve raket sporları görülmektedir (Tablo:65).

Tablo 65: Öğretim Üyelerinin Yaptıkları Spor Aktivitelerinin Dağılımı

Spor Etkinlikleri	Her Zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Yürüyüş	102 21.8	173 37.0	138 29.5	43 9.2	12 2.5	468 100.0
Futbol	24 5.1	53 11.3	100 21.4	127 27.1	164 35.0	468 100.0
Yüzme	6 1.3	33 7.1	130 27.8	171 36.5	128 27.4	468 100.0
Raket sporları	6 1.3	38 8.1	72 15.4	118 25.2	234 50.0	468 100.0
Koşular	12 2.6	31 6.6	77 16.5	152 32.5	196 41.9	468 100.0
Voleybol	5 1.1	12 2.6	44 9.4	142 30.3	265 56.6	468 100.0
Basketbol	10 2.1	14 3.0	41 8.8	112 23.9	291 62.2	468 100.0
H. Oyunları/ M.dans	2 0.4	7 1.5	29 6.2	51 10.9	379 81.0	468 100.0
Uzakdoğu sporları	4 0.9	11 2.4	12 2.6	30 6.4	411 87.8	468 100.0
Avcılık/atıcılık	1 0.2	13 2.8	25 5.3	48 10.3	381 81.4	468 100.0
Vucüt geliştirme	1 0.2	9 1.9	22 4.7	31 6.6	404 86.3	468 100.0
Kayak	5 1.1	12 2.6	26 5.6	50 10.7	375 80.1	468 100.0
Bowling	1 0.2	6 1.3	10 2.1	44 9.4	407 87.0	468 100.0
Dağcılık/kampçılık	2 0.4	4 0.9	28 6.0	45 9.6	389 83.1	468 100.0
Kürek/yelken	--- ---	2 0.4	4 0.9	11 2.4	451 96.4	468 100.0
Binicilik	--- ---	2 0.4	5 1.1	22 4.7	437 93.4	468 100.0
Diğer/ bilardo	--- ---	--- ---	--- ---	1 0.2	467 99.8	468 100.0

Yapılan araştırmalarda Arslan, öğretim üyelerinin fiziksel aktivite yapma oranlarının düşük olduğunu belirtmektedir. Öğretim üyelerinin haftalık fiziksel aktivite alışkanlıkları incelendiğinde 1. sırada % 48.3 ile yürüyüş aktivitelerinin geldiğini belirtmektedir. Üniversite öğretim üyelerinin en fazla katıldıkları etkinlik yürüyüştür (Arslan vd., 2003:251). Öğretim üyelerine yapılan başka bir araştırmada % 52.2 yürüyüş yaptıklarını, futbol oynadıkları % 46.2, yürüdüklerini % 19.6 sıralamışlardır. Bayan öğretmenlerin yürüyüş, yüzme sporunu tercih ederken erkek öğretmenlerin de futbol, yürümek ve masa tenisini tercih ettikleri belirtilmiştir (Kaya- Tural, 2005:278).

2.7.3. Öğretim Üyelerinin Spor Yaptıkları Yer

Öğretim üyelerinin spor faaliyetlerini nerede ve hangi sıklıkla katıldıklarına dair verdikleri cevaplarda evde spor yapma sorusuna hiç yapmıyorum diyenlerin oranı %37.4 olarak görülmekle beraber, % 24 nadiren, % 17.3 arasına, % 10.3 sıklıkla, % 7.4 her zaman cevabını vermişlerdir. Her zaman ve sıklıkla evde spor yapanların oranı % 17 gibi bir orana tekabül etmektedir. Evde hangi spor yapılabilir ki şeklinde bir soru yöneltilebilir. Günümüzde spor bir endüstri sektörü haline gelmiştir. Bu sektörde amaç, insanlara sporu sevdirmek, her kesimden insanı spor tüketicisi haline getirmektir. Bugün gelişen teknoloji ile birlikte spor malzemeleri evlerimizin içerisine kadar girmiştir. Koşu bantları, bisiklet, küçük-katlanabilir vücut geliştirme ve kondisyon malzemeleri, vücudun belirli bölgelerini çalıştırabilen aletler vb. olarak sıralanabilir.

Üniversiteler spor tesisi konusunda yeterli alanlara ve donanıma sahiptirler. Bugün Doğu Anadolu Bölgesi' ndeki tüm üniversitelerde beden eğitimi ve spor bölümleri bulunmaktadır. Bu bölümler için asgari bazı spor tesislerinin bulunması gerekmektedir. Ayrıca üniversitelerin sağlık-kültür-spor dairesi başkanlığının da bu konuda öğrencilerine spor yaptırma ve tesisleri kurma zorunluluğu vardır. Üniversiteler sportif aktivitelerin ve organizasyonlarının yapılabilmesi en avantajlı kamu kurumunun olduğunu söylemek mümkündür. Öğretim üyelerinin üniversitelerin spor tesislerinden değişik sıklıklarda yararlanma ortalaması % 67.7 olarak görülmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi' nde bulunan üniversitelerin tümünde spor salonu, yürüyüş alanları, kondisyon merkezleri, açık voleybol ve basketbol sahaları, futbol ve halı saha futbol sahaları, tenis kortları bulunmaktadır.

Tablo 66: Öğretim Üyelerinin Spor Faaliyetlerini Nerede Yaptıkları

Spor Yapılan Yer	Herzaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Evde	34 7.3	48 10.3	81 17.3	113 24.1	192 41.0	468 100.0
Ünv.spor tes.	32 6.8	81 17.3	97 20.7	107 22.9	151 32.3	468 100.0
Özel spor tes.	21 4.5	52 11.1	91 19.4	100 21.4	204 43.5	468 100.0
G. spor il müd.tes.	2 0.4	19 4.1	39 8.3	88 18.8	320 68.4	468 100.0
Doğada	89 19.0	153 32.7	154 32.9	50 10.7	22 4.7	468 100.0

Öğretim üyelerinin özel spor tesislerini “hiç kullanmama” oranı % 42.9 olarak görülmektedir. Özel spor tesislerinin öğretim üyelerince arasına ve nadiren kullanıldığını görmekteyiz. Buradan üniversite spor tesislerinin öğretim üyelerine yeterli geldiğini söylemek mümkündür. Yapılan bir araştırmada Doğu Anadolu Bölgesi'nde çalışan öğretmenlerin, çoğunlukla özel spor tesislerinde spor yaptıklarını

belirtmiştir. Özel spor tesisi sadece futbol halı sahaları olarak görülmektedir. İkinci en yüksek oranda ise doğada spor yapmaktadırlar (Öcalan, 1996:41).

Gençlik Spor İl Müdürlüğü tesisleri, ilde yaşayan tüm bireylere hizmet etmek amacıyla kurulmuştur. Öğretim üyeleri % 67.1 nin bu tesislerden hiç istifade etmedikleri görülmektedir. Bunun nedeni olarak üniversitelerin spor tesislerinin yeterli oluşu ve üniversitelerin yerleşim yerlerinin, il merkezi dışında olmaları ile açıklanabilir. Öğretim üyelerinin % 95.3' nün spor yapmak için doğayı kullandıkları görülmektedir. Öğretim üyelerince en çok tercih yapılan aktivite yürüyüştür. Yürüyüşünde tek yapıldığı yer bu amaçla yapılmış yürüyüş alanlarıdır.

2.7.4. Öğretim Üyelerinin Spor Yapma Amaçları

Spor, bireyin fiziksel, psikolojik dinamizmine olan katkısının yanında toplumsal ve çalışma hayatına getirdiği katkıyla bugün bir çok bilimlerden kabul edilmektedir. Bireylerde kendine güven, grup bilinci, toplumsal dayanışma, paylaşma gibi özelliklerin gelişmesi ve yerleşmesini sağlayan spor, sosyalleşme ve toplumun kültür seviyesinin yükselmesine de aracılık etmektedir (Erkal vd., 1998:142).

Günümüzde spor ve spor etkinliklerinin büyük bir çoğunluğu boş zaman sporu haline gelmiştir. Boş zamanlarında sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısının diğer faaliyetlere katılanların sayısından daha fazla olduğu göstermektedir (Yetim, 2000:173). Boş zamanlarda sportif faaliyetlere aktif katılmayı tercih etme oranının yüksek olmasındaki temel nedenler, sporun kişisel ve toplumsal özelliklerinden ve faydalarından kaynaklanmaktadır denilebilir.

Günümüzde spor yapan kişilerin spor yapma amaçlarına bakıldığında sağlığı koruma, zevk ve eğlence olması, çalışma verimini arttırması, sosyal ve yeni arkadaş çevresi oluşturması gibi nedenler sıralanmaktadır. Spor yapmaya iten arka plandaki nedenler ise boş zamanın olması, yaşlılık, rekabetçi çıkarlar ve hastalıklar olarak sıralanmaktadır (Voight, 1998:94). Öğretim üyelerine yönelik olarak yapılan araştırmada spor yapma amaçları % 58 sağlık, % 20 stresten uzaklaşma olarak belirtilmiştir (Koparan - Öztürk, 2002:264).

Öğretim üyelerinin spor yapma amaçlarına bakıldığında, “sağlığımı koruma isteği” spor yapma amaçları içerisinde en yüksek oranla yapılmaktadır. Sağlığımı koruma isteğimden dolayı spor yapıyorum fikrine tamamen katılanların ve tamamen katılanların oranı % 95.1 olarak görülmektedir. Bu sonuç, öğretim üyelerinin sporu ve

faydalarını bilerek ve isteyerek yaptığını göstermektedir. Düzenli yapılan fiziksel aktivitenin sağlık için önemi konusunda uluslar arası bir görüş birliği sağlamıştır (Arslan vd., 2003:250). Yapılan egzersizin toplum sağlığının geliştirilmesinin yanında bireylerde başta kalp hastalıkları, şişmanlık, kemik erimesi, şeker, kolesterol gibi birçok hastalığın önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Koriska-Casperson, 1997:5-9).

Tablo 67: Öğretim Üyelerinin Spor Yapma Amaçlarının Dağılımı

Spor Yapma Amaçları	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Fikrim Yok	Katılmıyor	Kesinlikle Katılmıyor	Toplam
Sağlığını koruma isteği	258 55.1	187 40.0	11 2.4	7 1.5	5 1.1	468 100.0
Sporu hayattan zevk alma aracı görmem	94 20.1	227 48.5	50 10.7	64 13.7	33 7.1	468 100.0
Alışkanlık haline geldi	46 9.8	174 37.2	101 21.6	110 23.5	37 7.9	468 100.0
Boş zamanları değ. iyi bir arkadaş olması	62 13.2	275 58.8	57 12.2	54 11.5	20 4.3	468 100.0
Yeni arkadaşlar edinmede yardımcı ol.	22 4.7	129 27.6	119 25.4	131 28.0	67 14.3	468 100.0
Çevremde sporla ilgi	12 2.6	145 31.0	95 20.3	151 32.3	65 13.9	468 100.0
Çalışma verimini arttırdığına inanmam	95 20.3	269 57.5	47 10.0	34 7.3	23 4.9	468 100.0
Zararlı alışkanlıklardan uzak tutması	91 19.4	228 48.7	72 15.4	47 10.0	30 6.4	468 100.0
Sporu sevdiğimden	113 28.4	248 53.0	48 10.3	27 5.8	12 2.6	468 100.0

“Sporu zevk aracı olarak görmem” ibaresine öğretim üyeleri katılmaktadır %68.6. çünkü sporun temelinde eğlence, haz ve sonuçta mutluluk ve iyi olma hali yatmaktadır. Spor yapmak bireylerde belirli bir süre sonra bir alışkanlık haline gelmektedir. Bu alışkanlığı kazanan bireyler sporu bıraktıktan sonra hayatlarında belli bir eksiklik hissederler. “Spor yapmak bir alışkanlıktır” ibaresine öğretim üyeleri %47.0 oranıyla katılmakta iken bu konuda fikir beyan etmeyen % 21.4 olarak görülmektedir. Bu görüşe katılmayanların % 31.4 kişide alışkanlık olmasa da yine de spor etkinliklerine katılımlarını demektirler.

“Boş zamanları değerlendirme de iyi bir arkadaş” olmasına öğretim üyeleri %72.0 oranıyla katılmaktadırlar. Boş zamanlarda yapılan faaliyetlerden en fazla katılan etkinlik spor olarak görülmektedir.

“Yeni arkadaşlar edinme de yardımcı olmasına” öğretim üyeleri % 42.3 oranıyla katılmaktadırlar ve % 25.2 oranıyla da bu konuda görüş beyan etmemiştir. Spor etkinliğine genelde bireyler kendi arkadaş grubuyla beraber katılmakta veya yalnız katılmaktadırlar.

Yine “çevremde sporla ilgilenen insanların olması” na da öğretim üyeleri pek katılmaktadırlar. Bu görüşe katılmayan öğretim üyelerinin oranı % 46.2 ve bu konuda

fikir beyan etmeyen % 20.3 oranı dikkat çekmektedir. Çevremde spor yapan bireyler olduğu için ben de spor etkinliklerine katılıyorum ibaresine katılanların oranı ise % 33.6 olarak görülmektedir. Sporun bireylerde “çalışma verimini arttırdığına olan inancım” ibaresine de öğretim üyeleri % 77.8 oranıyla katılmaktadırlar.

Spor bireyleri “zararlı alışkanlıklardan uzak tutması” öğretim üyeleri % 68.1 oranıyla katılmaktadırlar. Spor yapan insanların sağlığa olan etkilerini bildiklerinden dolayı zararlı alışkanlıklardan olan içki, sigara gibi kötü ve zararlı alışkanlıklardan da spor sayesinde uzak kalabilirler. “Sporu seviyorum” ibaresine öğretim üyelerinin katılma oranı da % 82.2. olarak görülmektedir. öğretim üyelerinin gene olarak sporun bireye kazandırdıklarının bilincinde olduklarından dolayı sporu ve spor etkinliklerini sevdiklerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, spor yapmanın en önemli nedeni sağlık, fitness olarak görülürken 2. derecede en önemli neden de eğlence, şaka, neşe yani sporu sevme olarak görülmektedir. Yine, sporun insanı dinlendirdiği, hayata ve güne yeniden daha dinç ve sağlıklı hazırladığı, çalışma ve iş yapma verimini ve kapasitesini arttırdığı görülmektedir.

2.7.5. Öğretim Üyelerinin Yapmak İstedikleri Spor Branşları

Öğretim üyelerine imkan verildiğinde ya da şartları uygun olduğunda hangi spor branşlarını yapmak istersiniz şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilmiş ve spor branşını yazmaları istenmiştir. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı % 23.5 tir. Yüzme ve su sporlarının öncelikli olarak oranı % 23.7, futbol % 11.3, % 9.6 ile kort tenisi olarak görülmektedir. Öğretim üyelerinin yapmak istedikleri spor branşının çok çeşitli (25 spor branşı) olduğunu söylemek mümkündür (Tablo:68).

Yürüyüş, basketbol, kayak, dağcılık ve uzakdoğu sporları gibi sporlarda %2 oranlarında öğretim üyelerince yapılmak istenmektedir. Yüzme ve su sporlarının % 23.7 gibi bir yüksek oranla görülmesi öğretim üyelerinin bu spor branşlarının zevkini ve faydalarını bilmeleri ile açıklanabilir. Yüzme sporu yapılması zevkli, heyecan verici bir spordur. Yüzmenin diğer spor branşlarından farklı olarak tüm vücut fonksiyonlarını aynı anda çalıştırması gibi bir özelliği vardır. Vücuttaki bütün sistemler (solunum, dolaşım, sinir sistemi, iskelet sistemi, kaslar, eklemler(uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışır. Ayrıca spor branşları içerisinde uygulanması en zevkli spor branşı olduğunu söylemek mümkündür (www.bilimselyuzme.com.).

Tablo 68: Öğretim Üyelerinin İmkan Verildiğinde Yapmak İstedikleri SporEtkinlikleri

	N	%
Cevap vermeyenler	110	23.5
Yüzme ve su sporları	111	23.7
Futbol	53	11.3
Kort tenisi	45	9.6
Voleybol	12	2.6
Uzakdoğu sporları	11	2.4
Jimnastik- step	2	0.4
Yürüyüş	35	7.5
Basketbol	20	4.3
Balıkçılık	2	0.4
Halk oyunları	3	0.6
Kayak	13	2.8
Bowling	4	0.9
Avcılık- atıcılık	6	1.3
Masa tenisi	8	1.7
Bisiklet	4	0.9
Güreş	2	0.4
Bilardo	2	0.4
Dalgıçlık	1	0.2
Binicilik	1	0.2
Koşu	7	1.5
Dağcılık	11	2.4
Buz pateni	1	0.2
Golf	1	0.2
Araba yarışları	1	0.2
Doğa sporları	2	0.4

2.8. Öğretim Üyelerinin Ev Ziyaretlerine Katılma Durumları

İnsan sosyal bir varlıktır ve toplum içerisinde yaşamaya alışmıştır. Toplumda yakın temasta bulunduğu insanlarla, bir etkileşim ve diyalog halindedir. Bu, bazen yaşanan meskenleri ziyaret şeklinde de gerçekleşmektedir. Misafirlğe gitmek veya misafir ağırlamak kültürümüzün bir parçasıdır ve kültürümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Hısımlık, akrabalık, komşuluk sosyal örgütlenme bakımından bir temeldir (Dönmezer, 1994:193). Sosyal ilişkiler, kişinin pek çok temel ihtiyacının giderilmesi yanında bireyin kendisini ifade edebilmesi, kendisine güveninin artması, başka insanları örnek alarak kendisini geliştirmesi, eksiliklerini görerek düzeltmesi gibi pek çok işlevi vardır (Artır, 2005:16).

Ziyaretler bireysel tercihlere bağlı olduğu kadar toplumsal değerlerin zorlama ve yönlendirmelerine de bağlıdır. Kültürümüzde komşu, akraba, arkadaş vb. kimselerle ilişkiyi canlı tutmak kutsanmış bir davranış biçimi olarak algılanmaktadır. Ev ziyaretlerine katılma genellikle toplumsal dayanışmaya, bütünleşmeye ve toplum hayatına süreklilik sağlamakla birlikte toplum üyelerinin kaynaşması, sohbet etmek ve sorunların beraber hafifletilmesini de sağlamaktadır (Aytaç, 1991:46). İnsanlar zorunluluktan ve bağımlılıktan uzak, boş zamanlarında oturmak, sohbet etmek yada maç izlemek, televizyon seyretmek, hasta ziyareti, taziye gibi nedenlerle kendilerine yakın gördükleri kişilerin meskenlerine gitmektedirler.

Boş zaman etkinliği olarak ev ziyaretlerine gitme, toplumumuzda yaygın olarak görülmektedir. Büyük kentlerimizde giderek konukluğa gitme eyleminin azaldığı görülmektedir (Sencer, 1979:285). Toplumsal örgütlenmenin kentsel biçimlerinin ortaya çıkmasıyla beraber akrabalık bağları, feodal bağımlılık bağları giderek canlılığını yitirmeye başlamıştır (Aydoğan, 2000:178). Buna karşın kırsal kesimde ve gecekondu bölgelerinde yapılan araştırmalarda ev halkı ile birlikte gece ev gezmelerine gittikleri saptanmıştır (Erdoğan, 1974:56 - Tatlıdil, 1989:108).

Tablo 69: Öğretim Üyelerinin Yaptıkları Ev Ziyaretlerinin Dağılımı

Ziyaretler	HerZaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Toplam
Komşulara	21 4.5	35 7.5	190 40.6	191 40.8	31 6.6	468 100.0
Akrabalarım	29 6.2	116 24.8	201 42.9	106 22.6	16 3.4	468 100.0
İş arkadaşlarıma	22 4.7	88 18.8	230 49.1	115 24.6	13 2.8	468 100.0
Sohbet etmek	38 8.1	108 23.1	211 45.1	94 20.1	17 3.6	468 100.0
Tv, video, maç izleme	8 1.7	25 5.3	89 19.0	145 31.0	201 42.9	468 100.0
Hasta ziyareti, taziye	74 15.8	170 36.3	166 35.5	54 11.5	4 0.9	468 100.0
Bayramlarda	201 42.9	178 38.0	67 14.3	21 4.5	1 0.2	468 100.0

Bu bulgulardan, farklı toplumsal koşullar ve çevre de olmasına karşın, toplumumuzda bu etkinliğe katılmanın yüksek olduğu söylenebilir. Öğretim üyelerinin boş zamanlarında komşulara gitme oranı; arasıra % 40.6, nadiren % 40.8 olarak görünmekle beraber sıklıkla % 7.5, her zaman % 4.5 olarak bulunmuşken hiç gitmiyorum diyenlerin oranı da % 6.2 olarak görülmektedir. Komşulara ve akrabalara değişik sıklıklarda gitme oranı % 93.8 olarak görülmektedir (Tablo:69).

Yapılan araştırmada aile başkanlarının boş zamanlarında en çok komşulara ev gezmesi % 55.3 yaptıkları bulunmuştur (Aytaç, 1991:48). Ev ziyareti yapmak, komşuluk ve akrabalık ilişkilerine dayanmaktadır. Komşuluk ilişkileri,” kırsal yapıda olduğu gibi, birey ve ailelerin birbirilerini bütün yaşam süresince tanımaları ve her bağlamda sürekli ve yoğun bir iletişim içinde ortak düşünce davranışları paylaşmaları temeline dayanmaktadır (Sencer, 1979:288). Komşuluk ilişkilerinin kurulmasında fiziksel yakınlıkla beraber ailenin sosyal ilişkilerinin sıkı olması da bir etken olabilmektedir.

Akrabalık sosyal örgütlenme bakımından bir temeldir (Dönmezer, 1994:193). Akrabalar arası ilişkiler komşuluk ilişkilerine kıyasla göreceli olarak daha samimi ve içten bir yakınlığa dayanmaktadır (Aytaç, 1991:48). Öğretim üyelerinin komşu ve iş arkadaşlarına oranla sıklıkla ziyaret ettikleri grup % 24.8 akrabalarıdır. Akriba ziyaretleri; arasıra % 42.9, nadiren % 22.6 olarak görülmektedir.

Ziyaret edilen yerler içerisinde ki gruplardan birisi de iş arkadaşlığıdır. İş arkadaşlığı çağdaş bir ilişki ve dayanışma biçimi olan meslek gruplaşmasıdır. İş arkadaşlığı günümüzde aynı yerde ve aynı çalışma koşulları içinde bulunma ve aynı ilgi ve sorunları paylaşmanın sınırlarını da aşarak iş dışı ilişkiler kurmak biçiminde de görülmektedir (Sencer, 1979:283-284). İş arkadaşlarının evlerine ziyarete sık sık gitme oranının düşük % 18.8 olması, iş arkadaşlığının iş yerinde tüm gün birlikte olması ile açıklanabilir. Arasıra iş arkadaşlarıma ev ziyaretinde bulunurum diyenlerin oranı % 49.1, nadiren diyenlerin oranı % 24.6 olarak görülmektedir. Yapılan bu ziyaretlerin hem boş zamanı değerlendirmek için bir araç işlevi görmesi hem de toplumsal dayanışmanın sağlanmasına katkıda bulunduğu söylenebilir.

Komşu, akraba, iş arkadaşlarına ziyaret amaçlı yapılan bu aktivitelerin çoğunlukla arasıra yapıldığını görmekteyiz. Özellikle kentlerde dayanışmanın büyük ölçüde örgütlenmiş kurumlar tarafından yerine getirilmesi ve toplumsal denetimin

ortadan kalkması kişiler arası ilişkilerin hissedilir derecede zayıflamasına ve ev ziyaretlerinin azalmasına yol açtığı söylenebilir.

Komşu, Akraba ve iş arkadaşlarına yapılan ziyaretlerde ne tür aktivitelerin yapıldığı da akla gelmektedir. Bu bir araya gelmelerde zamanın nasıl geçirildiği merak konusudur ve önemlidir. Ziyaretlerde içtenlik, samimiyet, dostluğun ve güncel-aktüel değerlendirmeler ve konuşmalarla değerlendirildiğinde faydalı olacaktır. Yoksa bu eylemlerinin önemsiz bazı şeyleri konuşmakla geçirilmesi (havadan sudan konuşmak, dedikodu yapmak vb.) boş zamanı olumsuz bir biçimde değerlendirilmesi sorununu ortaya çıkarmakta hem de toplumsal ilişkilerin zarar görmesi açısından olumsuz bir eylem olabilmektedir. Yapılan ziyaretlerin genellikle sohbet etmekle geçirildiği genel bir kanıdır. Yapılan araştırmada “dedikodu, havadan-sudan, ailevi meseleler, iş konuları, magazin, aktüel konular” gibi toplumsal mevzular konuşulup tartışılmaktadır (Aytaç, 1991:52).

Öğretim üyelerine ev ziyaretlerinde neler yaptıkları sorulduğunda “çeşitli konularda sohbet etmek”, diyenlerin % 20.1 nadiren, % 45.1 arasına, % 23.1 sıklıkla, %8.1 her zaman gibi tercihleri işaretlemişlerdir. Araştırmalarda eğitilmiş olmak, meslek ve gelir bakımından belirgin bir düzeyde bulunmak, her alanda olduğu gibi konuşulan mevzular seçiminde bir farklılaşmaya sebebiyet vermektedir. Eğitim düzeyi düştükçe “havadan-sudan,dedikodu” gibi konularda konuşma oranı artmaktadır (Aytaç, 1991:53).

Yapılan bu ziyaretlerde televizyon, video ve maç izleme sıklıklarına baktığımızda; hiç izlemeyiz diyenlerin oranı % 42.3, nadiren % 31.0, arasına % 19.0 gibi düşük oranlar olarak bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda ziyaretlerde bulunanların televizyon izleme oranı dikkate değer bir orana sahip olmadığı görülmektedir. Evde televizyon –video izlemek için bu etkinliğe katılmanın önemli bir oranda olmaması televizyonun her evde olması, yaygınlaşması ile açıklanabilir. Televizyonun yeni yeni yaygınlaşmaya başladığı dönemlerde televizyonu olan ailelere konuk olma sıklığının yüksek olduğu bulunmuştur (Aytaç, 1991:52).

Dostlar, arkadaşlar ve akrabalar iyi günlerinde ve kötü günlerinde bir arada bulunan gruplardır. Toplumumuzda hasta ve taziye ziyaretleri toplumsal ve dini bir ödev olarak kabul edilmektedir. Yakınlara bu tip ziyaretlerde gitmemek hem törelere aykırı hemde ayıp olarak düşünülmektedir. Hasta ziyaretleri ve taziyelere katılmak öğretim üyelerince % 36.3 sıklıkla, % 35.5 arasına, % 15.8 her zaman, % 11.5 nadiren olarak yapılmaktadır.

Bayramlar, dost, arkadaş, akraba, komşuların bir araya geldiği, sosyal bir kurumdur. Modern yaşamın yamılaşırıcı, yalıtıcı etkisini telafi edici bir tür sigortadır. Bayramların görünen en temel özelliği, boş zaman faaliyetlerinin en kapsamlı olmasıdır. Bayramların sosyal bazı işlevleri vardır. Bunlar; eş, akraba, dost, zayıf ve düşkünlere yardım olarak sıralanabilir (Demirci, 2003:4).

Bireyler bu günlerde büyüklerini, yakın akraba ve arkadaş çevrelerini, komşularını ziyaret etmektedirler. Bu, bir nevi zorunluluktur. Yine bayram ziyaretleri de öğretim üyelerince, % 42.9 her zaman, % 38.0 sıklıkla, % 14.3 arasıra yapılmaktadır. Ev ziyaretlerine katılma toplumumuzda yaygın olarak yapılmakla birlikte bazı değişkenler açısından karşılaştırma yapılması konunun daha belirginleşmesini sağlayacaktır.

Tablo 70: Cinsiyet İle Ev Ziyaret Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Ev Ziyaretleri							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kadın	3	16	21	15	1		55
	3.6	29.1	38.2	27.3	1.8		100.0
	15.4	23.9	10.1	9.5	5.6		11.8
	0.4	3.4	4.5	3.2	0.2		11.8
Erkek	11	51	187	143	17	4	413
	2.7	12.3	45.3	34.6	4.1	1.0	100.0
	84.6	76.1	89.9	90.5	94.4	100.0	88.2
	2.4	10.9	40.0	30.6	3.6	0.9	88.2
Toplam	13	67	208	158	18	4	468
	2.8	14.3	44.4	33.8	3.8	0.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	2.8	14.3	44.4	33.8	3.8	0.9	100.0

Kadın öğretim üyelerinin ev ziyaretlerine gitme oranlarına bakıldığında; arasıra % 38.2, sıklıkla % 29.1 ve nadiren gitme oranı da % 27.3 olarak görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin ev ziyaretlerine gitme oranları ise; arasıra % 45.3, nadiren % 35.6, sıklıkla % 12.3 ve hiç gitmiyorum % 4.1 olarak görülmektedir.

Genel olarak kadın öğretim üyeleri, ev ziyaretlerine “sıklıkla” daha yüksek oranda katılmaktadırlar. Bu ziyaretlerin kadınlar tarafından yoğun olarak yapılmasının nedeni ise, kadınların ev ziyaretlerine daha düşkün oldukları ve bu ziyaretlerde bayan bayana bir araya gelerek çeşitli konularda konuştukları ile açıklanabilir. Ayrıca sosyal yaşam ve günlük yaşam sürecinde, komşu ve akraba ilişkilerinin temelini kadınlar tarafından atıldığını söyleyebiliriz.

Tablo 71: Yaş İle Ev Ziyaret Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Yaş	Ev Ziyaretleri						Toplam
	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	
30'dan küçük	1	7	6	11	1		26
	3.8	26.9	23.1	42.3	3.8		100.0
	7.7	10.4	2.9	7.0	5.6		5.6
	0.2	1.5	1.3	2.4	0.2		5.6
31- 40	5	32	126	80	13	2	258
	1.9	12.4	48.8	31.0	5.0	0.8	100.0
	38.5	47.8	60.6	50.6	72.2	50.0	55.1
	1.1	6.8	26.9	17.1	2.8	0.4	55.1
41-50	3	23	58	55	3	2	144
	2.1	16.0	40.3	38.2	2.1	1.4	100.0
	23.1	34.3	27.9	34.8	16.7	50.0	30.8
	0.6	4.9	12.4	11.8	0.6	0.4	30.8
51 ve üstü	4	5	18	12	1		40
	10.0	12.5	45.0	30.0	2.5		100.0
	30.8	7.5	8.7	7.6	5.6		8.5
	0.9	1.1	3.8	2.6	0.2		8.5
Toplam	13	67	208	158	18	4	468
	2.8	14.3	44.4	33.8	3.8	0.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	2.8	14.3	44.4	33.8	3.8	0.9	100.0

Tablo 71' de, 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde ev ziyaretlerine katılma oranı; nadiren % 42.3, sıklıkla % 26.9 ve arasıra % 23.1 olarak, 31-40 yaş arası ise; arasıra % 48.8, nadiren % 31.0, sıklıkla % 12.4 olarak görülmektedir. 41-50 yaş grubu öğretim üyesi ise; arasıra % 40.3, nadiren % 38.2, sıklıkla % 16.0 olarak görülürken, 51 ve üzeri yaşlarda ise; arasıra % 45.0, nadiren % 30.0, sıklıkla % 12.5 ve her zaman %10.4 olarak görülmektedir.

Tablodan genel olarak 30 yaş altı öğretim üyelerinin “nadiren” bu etkinliğe katıldıkları görülürken diğer yaş grubundaki öğretim üyelerinin ise “arasıra” en yüksek oranlarda bu etkinliğe katıldıkları görülmektedir. 51 ve üstü yaş grubundaki öğretim üyelerinin ise “her zaman” en yüksek oranda bu etkinliğe katıldıkları görülmektedir. Genç yaşlardaki öğretim üyelerinin bir kısmının bekar olması ve genç yaştaki bireylerin farklı boş zaman aktivitelerine yönelmesi sonucu, ev ziyaretlerine pek fazla katılmadıkları söylenebilir.

Komşu ve akrabalara ziyarette bulunma ile medeni durum arasında istatistiksel olarak olmasa da, rakamsal olarak bir farklılık görülmektedir. Evli öğretim üyelerinde ev ziyaretlerine katılma oranı; arasıra % 45.3, nadiren % 32.5, sıklıkla % 15.0 olarak görülmekte iken; bekar öğretim üyelerinde nadiren % 44.9, arasıra % 36.7 ve sıklıkla %8.2 olarak görülmektedir.

Ev ziyaretlerine gitme, evli öğretim üyelerinin “sıklıkla ve arasıra” yaptıkları bir faaliyet olarak görülürken, bekarların bu faaliyete “nadiren” katıldıkları görülmektedir. Buna, ev ziyaretlerinin genellikle evli çiftler arasında yapılmakta olduğunun etkisini gösterebiliriz. Fakat, akrabalar arasında evli-bekar ayrımının pek yapılamayacağını da söyleyebiliriz. Evli öğretim üyeleri bekarlar öğretim üyelerine göre daha sıklıkla ev ziyaretleri yapmaktadırlar.

Tablo 72: Unvan İle Ev Ziyaret Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Unvan	Ev Ziyaretleri						Toplam
	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	
Prof. Dr.	2	13	27	31	4	1	78
	2.6	16.7	34.6	39.7	5.1	1.3	100.0
	15.4	19.4	13.0	19.6	22.2	25.0	16.7
	0.4	2.8	5.8	6.6	0.9	0.2	16.7
Doç. Dr.	6	11	49	32	5	1	104
	5.8	10.6	47.1	30.8	4.8	1.0	100.0
	46.2	16.4	23.6	20.3	27.8	25.0	22.2
	1.3	2.4	10.5	6.8	1.1	0.2	22.2
Yrd. Doç. Dr.	5	43	132	95	9	2	286
	1.7	15.0	46.2	33.2	3.1	0.7	100.0
	38.5	64.2	63.5	60.1	50.0	50.0	61.1
	1.1	9.2	28.2	30.3	1.9	0.4	61.1
Toplam	13	67	208	158	18	4	468
	2.8	14.3	44.4	33.8	3.8	0.9	100.0
	10.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	2.8	14.3	44.4	33.8	3.8	0.9	100.0

Tablo 72’ de profesörlerin ev ziyaretlerine katılma oranları; nadiren % 39.7, arasıra % 34.6, sıklıkla % 16.7 olarak görülürken, doçentlerde; arasıra % 47.1, nadiren % 30.8, ve sıklıkla % 10.6 olarak, yardımcı doçentlerde ise; arasıra % 46.2, nadiren % 33.2 ve sıklıkla % 15.0 olarak görülmektedir.

Komşu ve akraba ziyaretleri ile unvan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemekle beraber, doçent ve yardımcı doçentlerde en yüksek oran “arasıra ve nadiren” katılma görülürken iken profesörlerde ise en yüksek “nadiren ve arasıra” oranları gelmektedir. Yani profesörler “nadiren” en yüksek oranda ev ziyaretlerine katılırken, doçentler ve yardımcı doçentler ise “arasıra” öncelikli olarak bu etkinliğe katılmaktadırlar.

Profesörler “nadiren” bu etkinliğe katılmaktadırlar. Türk toplumunda aile ve büyüklere yapılan ziyaretler bir örf ve gelenektir. Ebeveynler ve genç nesiller büyükleri ziyaret eder. Bu, toplumun her kesiminde yapılır. Bu tabloya göre, doçent ve yardımcı doçentler, profesörlere göre daha fazla ev ziyaretlerine katılmaktadırlar.

Tablo 73: Doğum Yerleri İle Ev Ziyaretleri Arasındaki İlişki Dağılımı

Doğum Yeri	Ev Ziyaretleri						Toplam
	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	
Büyükşehir		6 10.3 9.0 1.3	31 53.4 14.9 6.6	20 34.5 12.7 4.3	1 1.7 5.6 0.2		58 100.0 12.4 12.4
İl	5 2.9 38.5 1.1	32 18.8 47.8 6.8	74 43.5 35.6 15.8	52 30.6 32.9 11.1	5 2.9 27.8 1.1	2 1.2 50.0 0.4	170 100.0 36.3 36.3
İlçe	3 3.3 23.1 0.6	11 12.0 16.4 2.4	46 50.0 22.1 9.8	28 30.4 17.7 6.0	4 4.3 22.2 0.9		92 100.0 19.7 19.7
Köy	5 3.4 38.5 1.1	18 12.2 26.9 3.8	57 38.5 27.4 12.2	58 39.2 36.7 12.4	8 5.4 44.4 1.7	2 1.4 50.0 0.4	148 100.0 31.6 31.6
Toplam	13 2.8 100.0 2.8	67 14.3 100.0 14.3	208 44.4 100.0 44.4	158 33.8 100.0 33.8	18 3.8 100.0 3.8	4 0.9 100.0 0.9	468 100.0 100.0 100.0

Tablo 73’de, büyükşehir doğumluların ev ziyaretlerine gitme oranlarının; arasıra % 53.4, nadiren % 34.5 ve sıklıkla % 10.3 olarak görülmektedir. İl doğumlularda bu etkinlik; arasıra %4 3.5, nadiren % 30.6, sıklıkla % 18.8 olarak olarak, ilçe doğumlularda ise; arasıra % 50.0, nadiren % 30.4, sıklıkla % 12., köy doğumlularda; nadiren % 39.2, arasıra % 38.5, sıklıkla % 12.0 olarak görülmektedir.

Tablodan doğum yeri ile ev ziyaretlerine katılma sıklıkları arasında istatistiksel fark görülmemekte ve genel görünüm olarak “arasıra ve nadiren” katılma oranlarının yüksek değerlerde olduğu izlenmektedir.

Büyükşehir doğumlularda oran olarak “her zaman ve sıklıkla” bu faaliyetin düşük oranlarda olması, ilişkilerin daha resmi olması ile açıklanabilir. Büyükşehir doğumlularda “her zaman” ev ziyareti yapan hiçbir öğretim üyesi görülmemektedir. “Sıklıkla” ev ziyaretlerine katılma oranında Büyükşehir doğumlularda en düşük orandadır.

2.9. Öğretim Üyelerinin Müzik Etkinliklerine Katılma Durumları

Müzik, tarih boyunca insanlık için bir eğlence kaynağı olmuştur. İnsanlar müziği bir boş zaman dinlencesi olarak algılamakta birlikte, günlük yaşamlarında bir alışkanlık durumuna gelmiştir. İnsanın günlük yaşamında, yaşadığı çevrede müzik her an onunla beraberdir. Müzik tüm kültürlerde her zaman vardır (Erol, 2004:34). Müziğin insan hayatına kattığı zenginlikle, müziğin insan yaşamında temel ve vazgeçilmez bir yeri olduğu gerçektir (www.littlefolkmusic.com). Cross'a göre "müzik, kültür ile birlikte evrimin karmaşık sürecinin bir ürünüdür" (Cross, 2003:29). Müzik zamanla yaşamla ve ölümlle ilişkilerin temel simgesidir. Müziğin etkinliği ve gücü, onun toplumsal doğasından kaynaklanmaktadır (Erol, 2004:41). Eflatun (M.Ö. 429-347) müzik, "ruhu terbiye eden yegane vasıta"dır" demiştir (Güngör, 1992:1). Müzik ruhun gıdasıdır denilmektedir ve müziğin ruha faydalı olduğu kuşkusuzdur (TÜBİTAK, 2004:161 - Öcalan, 2003:161).

Müzik ve hareket etkinlikleri insan yaşamının tüm yönleriyle etkiler. Şarkı söyleme, ritimle hareket etme, dinleme ve müzik aletlerini kullanma bireyin müzikal oluşumları öğrenmesini sağlar. Bu etkinlikler, kişinin bedensel koordinasyon, zamanlama, hafıza, konsantrasyon ve dinleme becerilerini geliştirmeye yardımcı olur. Ayrıca müzik bireye güzellik duygusu, estetik, zevk, ritim duygusu, güçlülük (güç-enerji) verir (Tezcan, 1977:107 - www.inönü.edu.tr/efdergi/özmentes.doc).

Müzik, bireysel ya da toplu olarak müzik ile uğraşan bireye entelektüel gelişim, ustalık ve duygusal tatmin sağlar (Hallam, 2001:61). Dinleme, çalma ya da söyleme gibi bireysel etkinliklerin yanı sıra müzik, toplumda kelimelerin ötesine varan bir iletişim ve paylaşım aracıdır. Müzik etkinlikleri günümüzde eğlenme, dinlenme, hoşça vakit geçirmek gibi yararlar sağlamaktadır.

Müzik günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak yaygınlaşmış (Pikap, radyo, tv.ler, cd vb. aletlerle) ve tüm dünyada eğitimden sağlığa, filmlerde, tiyatrodan, opera-balede, spor dallarında yer almıştır (Tezcan, 1977:107). Ayrıca müzik, tüm bu sanat dallarında kullanılmasıyla, o sanat dallarının daha cazip hale gelmesini sağlayan bir araç konumuna gelmiştir. Ayrıca bugün müzik büyük bir ekonomik sektör haline de gelmiştir. Müzik aleti çalmak veya söylemek aktif bir etkinlik olmakla birlikte, müzikle dinleyici olarak ilgilenmek daha çok pasif bir boş zaman uğraşı görünümündedir. Müzik dinlemek zahmetsiz bir etkinliktir. Otururken, çalışırken, araba kullanırken, müzik dinlemek mümkündür. Müzik, eğitim, psikolojik tedavi, sağlık- zindelik kazanmak gibi

alanlarda kullanılmaktadır. Sürekli aynı işi yapan işçilerde bir sıkılganlık meydana gelmekte bunu önlemek için fabrikalarda veya işyerlerinde hopperlör, teyp ve radyodan iş saatleri içinde dinletilen müzikle verimin daha çok arttığı araştırmalarda saptanmıştır. Ülkemizde müzik, icra etmenin pek yerleşmediği belirtilmiştir (Tezcan, 1977:46).

Müzik etkinliğine olumsuz bakan görüşlerde vardır. Popüler kültür ürünlerinden müzik videoları genellikle hedef kitle olarak gençleri almaya ve gençlerin tüketim kalıplarından, duygusal ilişkilerine kadar tüm yaşam alanları üzerine genellikle olumsuz etki yapmaktadır (Ersöz, 2002:61).

Müzik toplumumuzda her kesimden insanın boş zamanlarını önemli ölçüde dolduran bir etkinliktir. Müzik bugün tüm alanlarda kullanılmaktadır. Bunlar; halk müziği, eğlence, okul, ordu, dinsel, sanat, film müziği gibi olarak sıralanabilir. Bu tür müzikler kendi içinde ulusal ve evrensel kurallara göre bir çeşitlilik gösterir (Tezcan, 1982:135). Kitle iletişim araçlarının gelişmesine paralel olarak müzik dinleme olanağı da giderek yaygınlık kazanmıştır. Bu kadar yaygın olarak dinlenen ve kullanılan boş zaman aracı müziğin üniversitelerdeki öğretim üyeleri tarafından ne ölçüde dinlendiği-katıldığı tablo 89' da verilmiştir.

Tablo 89' da, öğretim üyelerinin müzik etkinliklerine katılma oranı; arasına % 39.3 yapılan bir faaliyet görünümündedir. "Nadiren" katılanların oranı % 33.5, sıklıkla katılanların oranı da % 16.9' dur. Genel olarak müzik etkinliklerine katılma % 94 gibi bir oranda görülmektedir.

Yapılan araştırmalarda doğu il merkezindeki öğretmenlerin müzik dinleme oranı % 93.3 olarak bulunmuştur (Öcalan, 1996:35). Öğretmenler üzerine yapılan bir araştırmada öğretmenlerin % 91' nin boş zamanlarında müzik dinlediklerini belirtmişlerdir (Kaya-Tutal, 2005:278). Selçuk Üniversitesi akademik personelin müzik faaliyetlerine katılma ve dinleme oranı % 87.3 olarak ve bu faaliyet sağlığını olumlu yönde etkilemektedir (Tunçkol, 2001:43-51). Aile başkanlarına yönelik olarak yapılan araştırmada ise % 80.5' nin dinlediği ve katıldığı bir etkinliktir (Aytaç, 1991:81). Öğretim elemanlarına yapılan araştırmada müzik dinleme oranları yüksek olmakla beraber türk sanat, pop, klasik müzik, türk halk müziği gibi müzik çeşitlerinde en çok dinlendiği belirtilmiştir (Özdemir, 2003:112).

Müzik dinlemek faaliyetlerinin yüzde olarak yüksek çıkmasının nedenleri ise; kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, radyo ve tv.lerde çokça müzik yayınlarına yer verilmesi, tüm mekanlarda müzik dinleme imkanlarına sahip olma ve internet, cep

telefonu, wolkmenlerin de her zaman canlı yayın veya dinleme imkanının olması bu etkinliğe katılımı yaygınlaştırmaktadır. Çeşitli değişkenler ile müzik dinleme arasındaki ilişki incelenecektir.

Tablo 74: Cinsiyet İle Müzik Etkinliklerine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Müzik Dinleme, Katılma							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kadın	2	19	14	18	2		55
	3.6	34.5	25.5	32.7	3.6		100.0
	10.5	24.1	7.6	11.5	7.4		11.8
	0.4	4.1	3.0	3.8	0.4		11.8
Erkek	17	60	170	139	25	2	413
	4.1	14.5	41.2	33.7	6.1	0.5	100.0
	89.5	75.9	92.4	88.5	92.6	100.0	88.2
	3.6	12.8	36.3	29.7	5.3	0.4	88.2
Toplam	19	79	184	157	27	2	468
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0

Tablo 74' de, müzik etkinliklerine katılma bayan öğretim üyelerinin katılma oranı; sıklıkla % 34.5, arasıra % 25.5, nadiren % 32.7 görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin bu faaliyete katılma oranı; sıklıkla % 14.5, arasıra katılma oranı % 41.2, nadiren katılma oranı ise % 33.7 olarak belirlenmiştir. Erkek öğretim üyelerinin müzik etkinliklerine katılmama oranı % 6.1 olarak görülmektedir.

Müzik dinlemek bugün toplumumuzda her cinsten insanın yaşamında görülen bir aktivitedir. Kadın öğretim üyelerinin bu aktiviteye katılım oranlarının fazla olması onların, ev işlerini yaparken müzik dinledikleri gerçeğini ortaya koymaktadır. Çünkü bayanlar ev işlerini yaparken, çay partilerinde ve özel günlerindeki toplantılarda sohbet yanında müzik de dinlemektedirler.

Cinsiyet ile müzik dinleme ve faaliyetlerine katılma genel olarak değerlendirildiğinde kadın öğretim üyeleri sıklıkla bu faaliyeti yaparken, erkek öğretim üyeleri arasıra yapmaktadırlar. Erkek öğretim üyelerinin hiç müzik dinlemeyen % 6.1 lik bir oran dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalarda cinsiyet ile müzik dinleme arasında fark görüldüğü gibi, cinsiyet ile dinledikleri müzik türü arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadın öğretim elemanlarının daha çok pop müziği, erkek öğretim elemanlarının ise Türk sanat müziğini tercih ettiği görülmüştür (Özdemir, 2003:167). Kredi yurtlar kurumunda kalan üniversite öğrencilerine yapılan araştırmada bayan öğrencilerin boş zamanlarında erkek öğrencilere göre daha çok müzik dinlediklerini ortaya koymuştur (Öcalan, 2003:158).

Tablo 75: Yaş İle Müzik Etkinliklerine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Müzik Dinleme ve Katılma							
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
30'dan küçük	1	8	8	6	3		26
	3.8	30.8	30.8	23.1	11.5		100.0
	5.3	10.1	4.3	3.8	11.1		5.6
	0.2	1.7	1.7	1.3	0.6		5.6
31- 40	10	42	99	92	15		258
	3.9	16.3	38.4	35.7	5.8		100.0
	52.9	53.2	53.8	58.6	55.6		55.1
	2.1	9.0	21.2	19.7	3.2		55.1
41-50	6	22	58	48	8	2	144
	4.2	15.3,	40.3	33.3	5.6	1.4	100.0
	31.6	27.8	31.5	30.6	29.6	100.0	30.8
	1.3	4.7	12.4	10.3	1.7	0.4	30.8
51 ve üstü	2	7	19	11	1		40
	5.0	17.5	47.5	27.5	2.5		100.0
	10.5	8.9	10.3	7.0	3.7		8.5
	0.4	1.5	4.1	2.4	0.2		8.5
Toplam	19	79	184	157	27	2	468
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0

Müzik etkinliklerine katılma 30 yaşından dan küçük yaş diliminde; sıklıkla % 30.8 olarak bulunmuşken, 31- 51 ve üstü yaş grubunda; sıklıkla % 16 oranında olduğu görülmektedir. 30 yaş grubu öğretim üyelerinin müzik dinleme ve katılma “sıklıkla” diğer yaşlardaki öğretim üyelerine göre yüksektir.

31-50 yaş arasındaki öğretim üyelerinin “arasıra ve nadiren” müzik dinleme ve katılma, birbirine çok yakın oranlarda olduğu dikkat çekmektedir. Yine hiç dinlemeyenlerin yüzde oranlarıda aynı değerdedir. Müzik dinleme, 31-50 yaş grubundaki öğretim üyelerinin sırasıyla; arasıra % 27, nadiren % 35, sıklıkla %16 katıldıkları bir faaliyettir. 51 yaş ve üstü müzik dinleme ve katılma, arasıra % 47.5 ve nadiren % 27.5 olarak yapılan bir faaliyettir

Yaş değişkeni müzik dinleme ve katılmada bir etken olmamakla birlikte 30 ve küçük öğretim üyelerinin “sıklıkla” yaptığı bir faaliyet olarak görülmektedir. Müzik dinlemenin temel amacı eğlence olarak algılanmasında kaynaklanmaktadır.

Özellikle son 10 yılda üretilen ve yaygınlaşan müzik videoları izleyenleri ve özellikle de, gençleri ekran başında tutmaya başlamıştır. Popüler kültür ürünlerinden biri olan müzik programlarının ve kliplerinin verdiği mesajlar gençleri tüketime ve marka tutkusu haline getirmektedir (Ersöz, 2002:67)

Tablo 76: Medeni Durum İle Müzik Etkinliklerine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Müzik Dinleme ve Katılma							
Medeni Durum	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evli	14	60	168	150	25	2	419
	3.3	14.3	40.1	35.8	6.0	0.5	100.0
	73.7	75.9	91.3	95.5	92.6	100.0	89.5
	3.0	12.8	35.9	32.1	5.3	0.4	89.5
Bekar	5	19	16	7	2		49
	10.2	38.8	32.7	14.3	4.1		100.0
	26.3	24.1	8.7	4.5	7.4		10.5
	1.1	4.1	3.4	1.5	0.4		10.5
Toplam	19	79	184	157	27	2	468
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0

Tablo 76’da, bekar öğretim üyelerinin “her zaman” müzik etkinliklerine katılma oranı % 10.2 olarak görülürken; evli öğretim üyelerinin oranı % 3.3 görülmektedir. “Sıklıkla” katılma oranı bekarlar da % 39 olarak görülmekte iken, evlilerde bu oran üçte bir azalarak % 14.3 görülmektedir. Bekarlarda bu faaliyete katılım her zaman ve sıklıkla şıklarında genel ortalamanın çok üzerinde olduğu görülmektedir. “Arasıra ve nadiren” dinleyenlerin ve katılanların oranı evlilerde yüksek olduğu görülmektedir.

Müzik etkinliklerine katılım bekar öğretim üyelerinde “her zaman ve sıklıkla” yapılan bir faaliyet iken, evlilerde ise “arasıra ve nadiren” yapılan bir faaliyettir. Evli öğretim üyeleri, müzik etkinliklerine katılma oranının düşüklüğü aile olmanın gerekleri olan eşyle ve çocuklarıyla ilgilenme, akraba ziyareti, komşu ve akrabalara ziyaret vb. nedenlerden dolayı daha az oranlarda müzik etkinliklerine katıldıkları söylenebilir.

Tablo 77’ de görüldüğü üzere, profesörlerin, arasıra bu etkinliğe katılma oranı % 50.0 olarak görülmektedir. Doçent ve yardımcı doçentlerde arasıra ve nadiren bu etkinliğe katılma oranı % 36 civarında olduğu görülmektedir. “Her zaman” müzik etkinliklerine katılma oranı profesörlerde % 3.8 ve doçentlerde % 1.0 iken bu oran yrd.doçentlerde % 5.2 olarak arada bir fark görülmektedir.

Yapılan araştırmada aile başkanlarının, öğrenim düzeyi arttıkça, müzik dinleme oranının arttığı belirtilmiştir (Aytaç, 1991:79). Özdemir, tarafından yapılan araştırmada da öğretim elemanlarının unvanları ile dinledikleri müzik türü arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir (Özdemir, 2003:165).

Tablo 77: Unvan İle Müzik Etkinliklerine Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Müzik Dinleme ve Katılma							
Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Prof. Dr.	3	13	39	20	3		78
	3.8	16.7	50.0	25.6	3.8		100.0
	15.8	16.5	21.2	12.7	11.1		16.7
	0.6	2.8	8.3	4.3	0.6		16.7
Doç. Dr.	1	17	37	37	11	1	104
	1.0	16.3	35.6	35.6	10.6	1.0	100.0
	5.3	21.5	20.1	23.6	40.7	50.0	22.2
	0.2	3.6	7.9	7.9	2.4	0.2	22.2
Yrd. Doç. Dr.	15	49	108	100	13	1	286
	5.2	17.1	37.8	35.0	4.5	0.3	100.0
	78.9	62.0	58.7	63.7	48.1	50.0	61.1
	3.2	10.5	23.1	21.4	2.8	0.2	61.1
Toplam	19	79	184	157	27	2	468
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0

Sonuç olarak profesör unvanına sahip olanların doçentler ve yardımcı doçentlere göre “sıklıkla” müzik dinleme ve katılma oranları aynı değerlerde iken, arasıra müzik dinleme oranları daha yüksek olarak bulunmuştur.

Tablo 78: Doğum Yerleri İle Müzik Etkinliklerine Katılma Arasındaki İlişki Dağılımı

Müzik Dinleme ve Katılma							
Doğum Yeri	HerZaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Büyükşehir	4	5	27	18	2	2	58
	6.9	8.6	46.6	31.0	3.4	3.4	100.0
	21.1	6.3	14.7	11.5	7.4	100.0	12.4
	0.9	1.1	5.8	3.8	0.4	0.4	12.4
İl	8	36	68	50	8		170
	4.7	21.1	40.0	29.4	4.7		100.0
	42.1	45.6	37.0	31.8	29.6		36.3
	1.7	7.7	14.5	10.7	1.7		36.3
İlçe	2	19	30	35	6		92
	2.2	20.7	32.6	38.0	6.5		100.0
	10.5	24.1	16.3	22.3	22.2		19.7
	0.4	4.1	6.4	7.5	1.3		19.7
Köy	5	19	59	54	11		148
	3.4	12.8	39.9	36.5	7.4		100.0
	26.3	24.1	32.1	34.4	40.7		31.6
	1.1	4.1	12.6	11.5	2.4		31.6
Toplam	19	79	184	157	27	2	468
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	4.1	16.9	39.3	33.5	5.8	0.4	100.0

“Her zaman” müzik dinleme ve katılma oranı büyükşehir doğumlularda % 6.9 olarak görülmektedir. “Sıklıkla” müzik dinleme ve katılma oranı, il ve ilçe doğumlu olanlarda % 21 iken, köy doğumlularda %12.8 olarak görülmektedir. Hiç dinlememek

de ise, en düşük oran büyükşehir doğumlu olanlarda görülmektedir. İl ve ilçe doğumlular “sıklıkla” müzik dinlemektedirler. İlçe ve köy doğumluların % 8’ i “nadiren” müzik dinlemektedirler.

Sonuç olarak, müzik etkinlikleri pasif boş zaman aktivitesi olsa da müzik etkinliğine “hiç katılmama” nüfus oranı arttıkça azalmaktadır. Yani bu etkinliğe “hiç katılmama” oranı köy doğumlularda yüksek orandadır. Buradan da müzik dinlemenin doğum yeri arasında bir ilişki olduğu ve bu alışkanlığın büyükşehirlerde teknolojinin ve iletişim araçlarının ve imkanlarının daha yaygın ve bunun bir alışkanlık haline gelmiş olması, müzik dinlemede etkili olduğu söylenebilir.

2.10. Öğretim Üyelerinin Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma Durumları

Planlı alışveriş yapmak, insanoglunun toplum olarak yaşadığı günden beri devam eden bir olgu haline gelmiştir. Uygarlığın ilk evrelerinden beri varlığını devam ettirmiştir. Mısır-hitit, antik yunanda, ortaçağ Avrupa'sından günümüze kadar gelişimini ve yapısını devam ettirerek gelmiştir.

Günümüzde tüm dünyada her çeşit ihtiyaçların bulunabileceği geniş alanlarda ve dev komplekslerde her türlü eğlenme, yemek yeme, dinlenme, konaklama imkanlarının bulunduğu binalar ve mekanlar kurulmuştur. Eğlenme, dinlenme ve alışveriş amaçlı bu merkezler kent kültüründe yerini almıştır (www.yapı.com.tr).

Alışveriş hangi yaş, hangi cins ve ırktan olursa olsun insanların hoşlandığı aktivitelerin başında gelir. Alışveriş, günümüzde aynı zamanda boş zamanların değerlendirildiği bir aktivite olarak da düşünülmektedir. Günümüzde televizyon programlarında ve tanışmalarda sorulan “boş zamanlarınızda neler yapmaktan hoşlanırsınız?” alınan cevaplardan biride “alışveriş yapmak” olacaktır.

İnsanlar, alışveriş yaparken kendisini ve çevresi ile bir iletişim kurmaktadır. Çünkü bu eylem, kendi somut ve soyut gereksinimleri ile ilgilidir ve aynı zamanda insanın insanlarla kurduğu bir iletişimdir. Alışveriş insana kendisi, yakınları ve çevresi hakkında yakinen bilgi sahibi olmasını gerektirir (www.psikiyatri.net.).

Alışveriş yapmak zaruri ihtiyaçların içerisinde görülse de, bugün büyükşehirlerde ve il merkezlerinde bu aktivite bir eğlenceye, dinlenmeye dönüşmüştür. Özellikle 1980' li yıllardan sonra ülkemizde bulunan alışveriş merkezleri tüketim eğilimlerini de değiştirmiştir. Boş zamanlarımızı geçirebileceğimiz, yemek yenilebilecek, vitrinlerin izlenebileceği-gezileceği, çocuklar için oyun alanlarının olduğu, araçların rahatlıkla park edebildiği, eğlence ve diğer kültürel faaliyetlerin bir çatı altında sunulduğu kapalı bir sosyal mekana dönüşmüştür (www.ekonomist.com.tr/). Üniversite öğretim üyelerinin alışveriş yapma sıklıkları bazı değişkenler açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Genel olarak öğretim üyelerinin çarşı-Pazar gezme, alışveriş yapma “arasıra, sıklıkla ve nadiren” oranlarında yapılmaktadır. Tablo 79' da kadın öğretim üyelerinin, çarşı pazar gezme- alışveriş yapma sıklıklarına bakıldığında; arasıra % 45.5, nadiren % 27.3, sıklıkla % 21.8 ve her zaman % 3.6 olarak görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin ise; arasıra % 46.7, nadiren ve sıklıkla % 23.5, her zaman % 2.4 ve hiç yapmama % 3.9 olarak görülmektedir.

Tablo 79: Cinsiyet İle Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kadın	2	12	25	15	1	-	55
	3.6	21.8	45.5	27.3	1.8	-	100.0
	16.7	11.1	11.5	13.4	5.9	-	11.8
	0.4	2.6	5.3	3.2	0.2	-	11.8
Erkek	10	96	193	97	16	1	413
	2.4	23.2	46.7	23.5	3.9	0.2	100.0
	83.3	88.9	88.5	86.6	94.1	100.0	88.2
	2.1	20.5	41.2	20.7	3.4	0.2	88.2
Toplam	12	108	218	112	17	1	468
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0

Tablo 79’ da çarşı pazar gezme alışveriş yapma oranlarının “her zaman ve nadiren” kadın öğretim üyelerinde fazla olduğu görülmektedir. “Sıklıkla ve araya” oranlarının erkek öğretim üyelerinin, kadın öğretim üyelerine göre %1 oranında yakın değerlerde olduğu görülmektedir.

Genellikle kadınların hem alışveriş yapmaktan hem de boş vakitlerini buna ayırmaktan erkeklerden daha çok hoşlandıkları belirtilmektedir (www.psikiyatri.net). Kadınların gereksinimlerini belirleme konusunda aile içerisinde yüklendikleri görevler, anne oluşları, toplumun ve medyanın dolaylı veya dolaysız yollardan kadına yaptığı yüklemeler bu farkı yaratan önemli sebeplerdir.

Alışveriş yapmak erkek-kadın bütün insanlar için geçerli olsa da kadınlar için çok daha önemlidir, denilebilir. Yapılan araştırmalarda bayanların stres atmak için alışveriş yaptıkları ve pazara gittikleri belirtilmiştir (www.zaman.com.tr-www.psikiyatri.net).

Araştırmamızda erkek öğretim üyeleri ile kadın öğretim üyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bunun nedenleri olarak da kadın öğretim üyelerinin %10 oranında olması, evli olan öğretim üyelerinin eşlerinin de %62 oranında her hangi bir işte çalışıyor olması, gösterilebilir. Çalışan kadınların, boş zamanının çok fazla olmadığını söyleyebiliriz. Evli olan ve her ikisinde çalıştığı ailelerde genellikle çarşı pazar gezme, alışveriş yapma aktivitelerinin birlikte yapıldığı söylenebilir.

Tablo 80: Yaş İle Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma							
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cypsz	Toplam
30'dan küçük	-	6	10	9	1	-	26
	-	23.1	38.5	34.6	3.8	-	100.0
	-	5.6	4.6	8.0	5.9	-	5.6
	-	1.3	2.1	1.9	0.2	-	5.6
31- 40	4	60	115	68	10	1	258
	1.6	23.3	44.6	26.4	3.9	0.4	100.0
	33.3	55.6	52.8	60.7	58.8	100.0	55.1
	0.9	12.8	24.6	14.5	2.1	0.2	55.1
41-50	3	36	70	30	5	-	144
	2.1	25.0	48.6	20.8	3.5	-	100.0
	25.0	33.3	32.1	26.8	29.4	-	30.8
	0.6	7.7	15.0	6.4	1.1	-	30.8
51 ve üstü	5	6	23	5	1	-	40
	12.5	15.0	57.5	12.5	2.5	-	100.0
	41.7	5.6	10.6	4.5	5.9	-	8.5
	1.1	1.3	4.9	1.1	0.2	-	8.5
Toplam	12	108	218	112	17	1	468
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0

Tablo 80' de, 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde bu etkinliğe katılma sıklığı; arasıra % 38.5, nadiren % 34.6, sıklıkla % 21.1 oranlarıyla yapılmaktadır. 31-40 yaş grubunda ise; arasıra % 44.6, nadiren % 26.4, sıklıkla % 23.3 oranlarıyla yapıldığı görülmektedir. 41-50 yaş grubunda ise; arasıra % 48.6, sıklıkla % 25.0, nadiren % 20.8 olarak yapılmaktadır. 51 ve üstü yaş grubundaki öğretim üyelerinde ise; arasıra % 57.5, sıklıkla % 15.0, her zaman ve nadiren % 12.5 oranlarıyla yapıldığı görülmektedir. Yaş grupları içerisinde en yüksek oranlar la bu aktivite “arasıra” yapılmaktadır. Hiç alışveriş yapmıyorum diyenlerin oranı oransal olarak birbirine yakın değerdedir.

Tablodan genel olarak çarşı pazar gezme alışveriş yapma “her zaman” 51 ve üstü yaşlardaki öğretim üyelerinde yüksek görülmektedir. “Sıklıkla” bu aktiviteye katılma oranının 41-50 yaş grubundakilerde en yüksek değerde olduğu görülürken, 30 yaşından küçük ve 40 yaş grubunda % 23 olarak görülmektedir. “Arasıra” çarşı pazar gezme alışveriş yapma sıklıkları, 51 ve üstü yaşlarda en yüksek değerde iken yaş seviyesi azaldıkça oransal olarak düşmektedir.

Çarşı pazar gezme, alışveriş yapma genellikle orta yaş diliminde sıkça yapıldığını söyleyebiliriz. Genç yaştaki öğretim üyelerinde bu etkinlik “nadiren” yapılan bir aktivitedir denilebilir. Genç yaştaki öğretim üyelerinin bir kısmının bekar olması, ev ihtiyaçları için yapılan alışverişe pek katılmadıkları söylenebilir.

Alışveriş Merkezleri Derneği' nin İstanbul genelinde yaptırdığı araştırmada 17-23 yaş grubu tüketicilerin alışveriş merkezlerini ortalamadan daha sık ziyaret ettiklerini saptamıştır. Yaptığımız araştırma ile İstanbul da yapılan araştırma arasındaki bu farkın, İstanbul' daki genç tüketicilerin bu mekanları sadece alışveriş yapmak amacıyla kullanmadıkları söylenebilir. Büyükşehirlerdeki bu mekanlar, genellikle yeme-içme, eğlence, gezme, buluşma yeri, sinemaya gitme gibi nedenlerden dolayı ziyaret ettikleri belirtilmiştir (www.ekonomi.com.tr.emlak.).

Tablo 81: Medeni Durum İle Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma							
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evli	10	97	195	99	17	1	419
	2.4	23.2	46.5	23.6	4.1	0.2	100.0
	83.3	89.8	89.4	88.4	100.0	100.0	89.5
	2.1	20.7	41.7	21.2	3.6	0.2	89.5
Bekar	2	11	23	13	-	-	49
	4.1	22.4	46.9	26.5	-	-	100.0
	16.7	10.2	10.6	11.6	-	-	10.5
	0.4	2.4	4.9	2.8	-	-	10.5
Toplam	12	108	218	112	17	1	468
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0

Tablo 81' de, evli öğretim üyelerinin çarşı pazar gezme, alışveriş yapma sıklıklarının; arasıra % 46.5, nadiren ve sıklıkla % 23.6, hiç katılmam ise % 4.1 olarak görülmektedir. Bekar öğretim üyelerinin ise; arasıra % 46.9, nadiren % 26.5, sıklıkla % 22.4 olarak görülmektedir.

Çarşı- pazar gezme, alışveriş yapma, öğretim üyelerince “arasıra” en yüksek oranlarda yapılan bir etkinliktir. “Nadiren ve sıklıkla” aynı değerlerde yapılmaktadır. İstatistiksel olarak öğretim üyelerinin medeni halleri ile çarşı pazar gezme, alışveriş yapma arasında istatistiksel bir farklılık görülmemektedir. Bu etkinliğe hiç katılmayan, evli öğretim üyelerinin oranı % 4.1 olarak görülmektedir. Bunun nedeni ise, evli öğretim üyelerinin eşlerinin bu aktiviteye katıldıkları söylenebilir.

Tablo 82: Unvan İle Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma							
Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cypsz	Toplam
Prof. Dr.	5	20	39	13	1	-	78
	6.4	25.6	50.0	16.7	1.3	-	100.0
	41.7	18.5	17.9	11.6	5.9	-	16.7
	1.1	4.3	8.3	2.8	0.2	-	16.7
Doç. Dr.	2	19	58	17	7	1	104
	1.9	18.3	55.8	16.3	6.7	1.0	100.0
	16.7	17.6	26.6	15.2	41.2	100.0	22.2
	0.4	4.1	12.4	3.6	1.5	0.2	22.2
Yrd. Doç. Dr.	5	69	121	82	9	-	286
	1.7	24.1	42.3	28.7	3.1	-	100.0
	41.7	63.9	55.5	73.2	52.9	-	61.1
	1.1	14.7	25.9	17.5	1.9	-	61.1
Toplam	12	108	218	112	17	1	468
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0

$$x^2 = 24.537 \quad sd = 10 \quad p < 0.05$$

Tablo 82’ de çarşı pazar gezme, alışveriş yapma sıklıkları ile unvan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir ($x^2 = 24.537$, $sd=10$, $p=0.006$). Profesörlerin çarşı pazar gezme, alışveriş yapma oranı, arasıra % 50.0, sıklıkla % 25.6 ve nadiren % 16.7 olarak görülürken, doçentlerde bu etkinliğe katılma arasıra % 55.8, sıklıkla % 18.3, nadiren % 16.3 olarak görülmektedir. Yardımcı doçentlerde ise bu etkinliğe katılma sıklığı arasıra % 42.3, nadiren % 28.7, sıklıkla % 24.1 olarak görülmektedir.

Tablo 82’ de genel olarak profesörlerin “her zaman” bu etkinliğe katılma oranı % 6.4 olarak görülmekle beraber “sıklıkla” katılma oranının da % 25.6 olduğu görülmektedir. Profesörler bu etkinliğe “arasıra ve sıklıkla” katılmaktadırlar. Doçentlerin ise bu etkinliğe “arasıra” en yüksek oranlarda katıldıkları görülmektedir. Doçentler de % 6.7’ lik bir oranla bu etkinliğe “hiç katılmadıklarını” ifade etmişlerdir.

Yardımcı doçentlerin ise nadiren bu etkinliğe katılma oranının diğer öğretim üyelerine göre daha yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak da yardımcı doçentlerin daha genç olmaları, bazı ailevi sorumluluklarının olmaması veya alışverişin aile bireylerinden birileri tarafından yapıldığı söylenebilir.

Tablo 83: Uzmanlık Alanları İle Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Çarşı Pazar Gezme, Alışveriş Yapma							
Uzmanlık Alanları	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Sağlık bilimleri	3	22	60	31	8	-	124
	2.4	17.7	48.4	25.0	6.5	-	100.0
	25.0	20.4	27.5	27.7	47.1	-	26.5
	0.6	4.7	12.8	6.6	1.7	-	26.5
Sosyal bilimler	4	36	88	44	6	1	179
	2.2	20.1	49.2	24.6	3.4	0.6	100.0
	33.3	33.3	40.4	39.3	35.3	100.0	38.2
	0.9	7.7	18.8	9.4	1.3	0.2	38.2
Fen bilimleri	5	50	70	37	3	-	165
	3.0	30.3	42.4	22.4	1.8	-	100.0
	41.7	46.3	32.1	33.0	17.6	-	35.3
	1.1	10.7	15.0	7.9	0.6	-	35.3
Toplam	12	108	218	112	17	1	468
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	2.6	23.1	46.6	23.9	3.6	0.2	100.0

Tablo 83’ de sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim üyelerinin bu etkinliğe katılma sıklığına bakıldığında; arasıra % 48.4, nadiren % 25.0, sıklıkla % 17.7 ve hiç katılmama % 6.5 olarak görülmektedir. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde ise; arasıra % 49.2, nadiren % 24.6, sıklıkla % 20.1 olarak görülmektedir. Fen bilimlerinde çalışanlarda ise; arasıra % 42.4, sıklıkla % 30.3 ve nadiren %22.4 olarak izlenmiştir.

Tablo 83’ den genel olarak, sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin “arasıra ve nadiren” bu aktivitelere katıldıkları görülürken “hiç katılmayan” en yüksek oran olarak da görülmektedirler. Yine sağlık bilimlerindeki öğretim üyelerinin de “sıklıkla” bu aktiviteye katılması en düşük oranlarda olduğu görülmektedir. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde de “arasıra, nadiren ve sıklıkla” bu aktiviteye katıldıkları görülmekte iken, fen bilimlerinde bu sıralama “arasıra, sıklıkla ve nadiren” olarak görülmektedir. Fen bilimlerindeki öğretim üyelerinin bu aktiviteye “sıklıkla” en yüksek oranda katıldıkları görülmektedir.

2.11. Öğretim Üyelerinin Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Katılma Durumları

Toplum içerisinde yaşayan insanlar ortak bazı faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu faaliyetlere katılma toplumsallaşma, kültürleşme ve kültür aktarımı gibi sosyal bazı değerlerin yerleşmesini de sağlamaktadır. Sosyal kültürel faaliyetler konser, gezi, sosyal dernekler ve vakıflar, kurultay-şölen-şenlik, konferans, sempozyum, seminer gibi olarak sıralanabilir.

Boş zaman etkinlikleri bireysel etkinlikler olabileceği gibi, grup olarak katılabileceği etkinliklerde vardır. Bireylerin boş zamanlarını değerlendirme de grup olarak yapılan etkinlikler önemli bir yer tutmaktadır. Tezcan'a göre günümüzde birey, genellikle yalnızdır ve bu nedenle bir gruba, örgüte, derneğe, sendikaya vb katılmak suretiyle yalnızlığını gidermek ihtiyacı duyar (Tezcan, 1977:102). Bu amaçla, birey toplumun var olan ve devam eden etkinlik süreçlerine katılır.

İnsanlar bu tür sosyal faaliyetlere katılma ihtiyacı duymaktadırlar. Maslow'a göre; temel fizyolojik ihtiyaçları yerine getirdikten sonra, insan yukarı doğru hareket eder ve kapasitesini, potansiyelini bu tür faaliyetlerle kullanmayı amaçlar (Ağaoğlu, 2002:153).

Toplumun eğitilmiş, vasıflı, düşünen ve üreten bireyleri olarak öğretim üyelerinin boş zaman etkinlikleri olarak katılabildikleri sosyal kültürel faaliyetler bazı değişkenler açısından incelenmiştir.

Öğretim üyelerinin sosyal kültürel faaliyetlere katılma oranlarına genel olarak bakıldığında; arasıra % 47.6, nadiren % 29.5, sıklıkla % 16.2, her zaman % 3.0 ve hiç katılmıyorum % 3.4 olarak görülmektedir. Öğretim üyeleri, bu etkinliklere "arasıra" en yüksek oranla katıldıkları görülmektedir. Bu katılma oranı da bu tür faaliyetlerin hergün değilde belirli dönemlerde, ay ve günlerde yapılmasından kaynaklanmaktadır. Öğretmenler üzerinde yapılan bir araştırmada, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma sıklığı bakımından en yüksek oranda "arasıra" katıldıkları belirtilmiştir (Kaya-Tutal, 2005:284).

Tablo 84: Cinsiyet İle Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılma Arasındaki İlişki Dağılımı

Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılma							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kadın	3	6	24	19	3	-	55
	5.5	10.9	43.6	34.5	5.5	-	100.0
	21.4	7.9	10.8	13.8	18.8	-	11.8
	0.6	1.3	5.1	4.1	0.6	-	11.8
Erkek	11	70	199	119	13	1	413
	2.7	16.9	48.2	28.8	3.1	0.2	100.0
	78.7	92.1	89.2	86.2	81.3	100.0	88.2
	2.4	15.0	42.5	25.4	2.8	0.2	88.2
Toplam	14	76	223	138	16	1	468
	3.0	16.2	47.6	29.5	3.4	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	3.0	16.2	47.6	29.5	3.4	0.2	100.0

Tablo 84' de kadın öğretim üyelerinin sosyo-kültürel faaliyetlere katılma oranları; % 43.6 ile arasıra, % 34.5 nadiren ve % 10.9 ile sıklıkla katılmaktadırlar. Erkek öğretim üyelerinin sosyal-kültürel faaliyetlere katılma oranları da; % 48.2 ile arasıra, % 28.8 ile nadiren ve % 16.9 ile de sıklıkla katılmaktadırlar.

Sosyal-kültürel faaliyetlere katılma ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmesi de, erkek öğretim üyelerinin kadın öğretim üyelerine göre daha fazla bu tip faaliyetlere katıldıkları görülmektedir. Bunun nedenleri ise, erkeklerin sosyal yaşam süreci içerisinde daha rahat hareket ettikleri ve bu gibi faaliyetlere kolaylıkla katıldıkları söylenebilir. Genelde bu gibi sosyal-kültürel faaliyetler, hafta sonu ve mesai dışı zamanlarda yapıldığından bayanların mesai dışı zamanı, ailelerine bağımlı olduğundan dolayı bu tür faaliyetlere erkeklere oranla daha az katıldıkları söylenebilir.

Yapılan bir araştırmada kadınların kültürel aktivitelerde daha dominant olduğu belirtilmiştir (Ağaoğlu, 2002:152). Fakat hangi kadınlara araştırma yapıldığı belirtilmemiştir. Yaptığımız araştırmada kadın öğretim üyelerinin akademik çalışmalarının yanında toplumsal olarak yüklenen rollerini yerine getirmesi beklenmektedir. Bu da kadınlarda çok fazla boş zaman olmayışına neden olmaktadır. Her hangi bir işte çalışan kadınlarda günlük boş zaman 2 saat olarak belirtilmiştir (Dumazedier, 1991:102).

Kaya- Tatal tarafından öğretmenler üzerine yapılan araştırmada, kadın ve erkek öğretmenlerin etkinliklere katılma sıklığı konusunda önemli bir farklılaşma görülmemiştir. Buradan, sosyal kültürel etkinliklere katılma konusunda cinsiyet tek başına belirleyici bir değişken değildir (Kaya-Tatal, 2005:283-285).

Tablo 85: Yaş İle Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılma							
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
30'dan küçük	2	6	8	9	1	-	26
	7.7	23.1	30.8	34.6	3.8	-	100.0
	14.3	7.9	3.6	6.5	6.3	-	5.6
	0.4	1.3	1.7	1.9	0.2	-	5.6
31- 40	9	37	126	75	10	1	258
	3.5	14.3	48.8	29.1	3.9	0.4	100.0
	64.3	48.7	56.5	54.3	62.5	100.0	55.1
	1.9	7.9	26.9	16.0	2.1	0.2	55.1
41-50	2	22	74	42	4	-	144
	1.4	15.3	51.4	29.2	2.8	-	100.0
	14.3	28.9	33.2	30.4	25.0	-	30.8
	0.4	4.7	15.8	9.0	0.9	-	30.8
51 ve üstü	1	11	15	12	1	-	40
	2.5	27.5	37.5	30.0	2.5	-	100.0
	7.1	14.5	6.7	8.7	6.3	-	8.5
	0.2	2.4	3.2	2.6	0.2	-	8.5
Toplam	14	76	223	138	16	1	468
	3.0	16.2	47.6	29.5	3.4	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	3.0	16.2	47.6	29.5	3.4	0.2	100.0

Tablo 85' de, yaş ile sosyal-kültürel faaliyetlere katılma sıklıklarına bakıldığında her yaş grubunda "arasıra" faaliyetlere katılma seçeneği oran olarak ilk sırada gelmektedir. Yalnız 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde "nadiren" seçeneği % 34.6 ile ilk sırada olduğu bir başka deyişle bu faaliyete daha az katıldıkları söylenebilir.

31-50 yaş arası grubundaki öğretim üyelerinde % 50' ye yakın bir oranda "arasıra" bu faaliyete katıldıkları belirlenmiştir. Yani orta yaş grubunun yaklaşık olarak yarısı bu faaliyete "arasıra" katılmaktadırlar.

"Sıklıkla" katılma oranı 51 ve üstü yaş grubu öğretim üyelerinde % 27.5 ile en üst seviyede görülmektedir. 51 ve üstü yaş grubundaki öğretim üyelerinin akademik çalışmalarını tamamlamış ve bundan dolayı bu gibi faaliyetlere daha fazla katıldıkları söylenebilir. İlerleyen yaşla birlikte yardımlaşma ve dayanışma duygusunun geliştiğini bu durumda sosyal ve kültürel faaliyetlere daha fazla katıldıkları söylenebilir.

Genel olarak yaş ile sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma sıklıkları öğretim üyelerince tüm yaş grupları içerisinde "arasıra" yapılan bir faaliyet olarak görülmektedir.

Tablo 86: Medeni Durum İle Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılma							
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evli	11	62	202	127	16	1	419
	2.6	14.8	48.2	30.3	3.8	0.2	100.0
	78.6	81.6	90.6	92.0	100.0	100.0	89.5
	2.4	13.2	43.2	27.1	3.4	0.2	89.5
Bekar	3	14	21	11	-	-	49
	6.1	28.6	42.9	22.4	-	-	100.0
	21.4	18.4	9.4	8.0	-	-	10.5
	0.6	3.0	4.5	2.4	-	-	10.5
Toplam	14	76	223	138	16	1	468
	3.0	16.2	47.6	29.5	3.4	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	3.0	16.2	47.6	25.9	3.4	0.2	100.0

Tablo 86’ da, medeni durum ile sosyal-kültürel faaliyetlere katılma sıklıklarına bakıldığında, bekar öğretim üyelerinin; “arasıra” bu etkinliğe katılma oranları en yüksek değerle % 42.9 iken, nadiren % 22.4, sıklıkla % 28.6 ve her zaman ise % 6.1 olarak görülmektedir. Evli öğretim üyelerinde; arasıra bu etkinliğe katılma oranı % 48.2, nadiren % 30.3, sıklıkla % 14.8 olarak görülmektedir.

Bekar öğretim üyelerinin “her zaman ve sıklıkla” sosyal-kültürel faaliyetlere katılma oranları, evli öğretim üyelerine göre daha yüksek değerde olduğu görülmektedir. Evli öğretim üyeleri “arasıra ve nadiren” bu faaliyetlere katılma oranları bekar öğretim üyelerine göre daha yüksek değerdedir. Bunun nedeni ise, bekar öğretim üyelerinin ailevi sorumluluklarının olmayışı, aile ve çocuklarına ayıracağı zamanı bu tür sosyal-kültürel faaliyetlere ayırdığı söylenebilir.

Yapılan araştırmalarda sosyal ve kültürel etkinliklere arkadaşlarıyla katılmayı tercih edenlerin büyük kısmının ise, genellikle bekar öğretmenler olduğunu belirlemiştir (Kaya- Tural, 2005:284). Bekar öğretim üyeleri evli öğretim üyelerine oranla, daha yüksek oranlarla “her zaman ve sıklıkla” bu tür sosyal - kültürel faaliyetlere katılmaktadırlar.

Tablo 87: Ünvan İle Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılma Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılma							
Ünvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Prof. Dr.	-	19	45	12	2	-	78
	-	24.4	57.7	15.4	2.6	-	100.0
	-	25.0	20.2	8.7	12.5	-	16.7
	-	4.1	9.6	2.6	0.4	-	16.7
Doç. Dr.	4	15	39	40	5	1	104
	3.8	14.4	37.5	38.5	4.8	1.0	100.0
	28.6	19.7	17.5	29.0	31.3	100.0	22.2
	0.9	3.2	8.3	8.5	1.1	0.2	22.2
Yrd. Doç. Dr.	10	42	139	86	9	-	286
	3.5	14.7	48.6	30.1	3.1	-	100.0
	71.4	55.3	62.3	62.3	56.3	-	61.1
	2.1	9.0	29.7	18.4	1.9	-	61.1
Toplam	14	76	223	138	16	1	468
	3.0	16.2	47.6	29.5	3.4	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	3.0	16.2	47.6	29.5	3.4	0.2	100.0

Tablo 87’ de ünvan ile sosyal-kültürel faaliyetlere katılma sıklıklarına bakıldığında profesörlerin; % 57.7 ile arasıra, % 24.4 sıklıkla, % 15.4 ile nadiren bu faaliyete katıldıkları görülmektedir. Profesörlerin % 82.2 si bu faaliyete katıldıkları bunun da akademik kariyer kaygısından kurtulup, sosyal-kültürel faaliyetlere daha rahat katıldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Doçentlerde ise; % 38.5 nadiren, % 37.5 arasıra, % 14.4 ile de sıklıkla bu faaliyete katıldıkları görülmektedir. Yardımcı doçentlerde ise; % 48.6 arasıra, % 30.1 ile nadiren, % 14.7 ile de sıklıkla bu faaliyete katıldıkları görülmektedir.

Doçentlerde ve yardımcı doçentlerde sosyal kültürel faaliyetlere katılma profesörlere göre daha düşük oranlarda olduğu görülmektedir. Bu aktiviteye doçentler ve yardımcı doçentlerin, profesörlere göre daha az katılmalarının nedenlerinden biri de akademik çalışmalarına daha fazla zaman ayırmalarından dolayı bu faaliyete daha az katıldığı şeklinde yorumlanabilir.

Genel olarak öğretim üyelerinin “arasıra” bu tür faaliyetlere katıldıkları söylenebilir. Bu tür faaliyetlere öğretim üyelerinin daha yüksek oranda katılımı beklenirken bu faaliyetlere “arasıra” katılım gösterdikleri görülmektedir. Bunda, öğretim üyelerinin akademik çalışmalarının yoğunluğunun etkili olduğu söylenebilir.

2.12. Öğretim Üyelerinin Kahvehane ve Kafeteryaya Gitme Durumları

Bugün insanımızın boş zamanlarında uğradıkları yerlerden birisini kahvehaneler oluşturmaktadır. Aytaç tarafından yapılan araştırmada, aile başkanlarının dörtte üçünden fazlasının kahvehanelere daima gittikleri anlaşılmaktadır (Aytaç, 1991:34). Doğu Anadolu bölgesindeki öğretmenlerin boş zaman aktivitelerinde kahveye gitme oranı % 47.5 olarak görülmektedir (Öcalan, 1996:35). Yıldız tarafından yapılan araştırmada ise, kahvehaneye gidenlerin %93' nun amacının eğlenmek ve vakit geçirmek olarak belirtmiştir (Yıldız, 1996:184).

Kahvehaneye gitme ile meslek açısından da farklılaşma olduğu belirtilmektedir. Kahvehaneye en çok giden işsizler, sonra emekli ve çiftçiler ve en az oranda da serbest meslek sahipleri takip etmektedirler (Aytaç, 1991:34). Kahvehaneler zaman içerisinde fiziksel olarak değişikliğe uğramıştır. Özellikle genç insanların ve kızlı erkekli kişilerin, grupların takıldığı oyunlu ve oyunsuz yerler bugün kafeterya “cafe” olarak anılmaktadır.

Kahvehane-kafeteryaların çok yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Bu yaygınlık üniversitelere kadar genişlemiştir. Üniversitelerde bu mekanlar oyun salonu, lokal veya kafeterya olarak gösterilmektedir. Üniversiteler içerisinde hem personelin hem de öğrencilerin gidebileceği şekilde dizayn edilmiş yerler mevcuttur.

Öğretim üyelerinin boş zamanlarında kahvehaneye- kafeteryaya gitme sıklıkları sorulduğunda % 39.1'lik bir oranla hiç gitmiyorum şeklinde belirtmişlerdir. Nadiren gidenlerin oranı % 39.7, arasıra gidenlerin oranı % 16.0, sıklıkla devam edenlerin oranı % 4.1, her zaman gidiyorum diyenlerin oranı da % 0.9 olarak görülmektedir. Öğretim üyelerinin de kahvehanelere ve kafeteryaya gitme sıklıklarına baktığımızda hiç gitmediklerini veya nadiren gittiklerini söyleyebiliriz. Kahvehaneye ve kafeteryaya gitmenin cinsiyet açısından farklılaştığı düşünülmektedir. Bu durum Tablo 88'de görülmektedir.

Tablo 88' de kahvehane- kafeteryaya gitme, erkek öğretim üyelerinin; sıklıkla % 4.6, arasıra % 16.7, ve nadiren % 40.4 kahve- kafeteryaya gittikleri görülürken, kadın öğretim üyeleri; arasıra % 10.9, nadiren % 34.5 olarak kahve-kafeteryaya gittikleri görülmektedir. Hiç kahvehane-kafeteryaya gitmeme oranı da kadın öğretim üyelerinde % 52.7 olarak bulunmuştur.

Tablo 88: Cinsiyet İle Kahvehane-Kafeterya Gitme Sıklıkları İle Arasındaki İlişki Dağılımı

Kahvehane-Kafeterya Gitme							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpz	Toplam
Kadın	1		6	19	29		55
	1.8		10.9	34.5	52.7		100.0
	25.0		8.0	10.2	15.8		11.8
	0.2		1.3	4.1	6.2		11.8
Erkek	3	19	69	167	154	1	413
	0.7	4.6	16.7	40.4	37.3	0.2	100.0
	75.0	100.0	92.0	89.8	84.2	100.0	88.2
	0.6	4.1	14.7	35.7	32.9	0.2	88.2
Toplam	4	19	75	186	183	1	468
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0

Tablodan genel olarak kahvehane-kafeterya ya gitme sıklığı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmediği, erkek öğretim üyelerinin kadın öğretim üyelerine göre sıklıkla, arasıra ve nadiren gitme oranlarının yüksek olduğu söylenebilir. Erkek öğretim üyeleri, kadın öğretim üyelerine göre daha çok kahvehane-kafeteryaya gitmektedirler.

Toplumumuzda erkek ve kadın rollerindeki farklılık, mekan kullanımında kendini göstermektedir. Erkekler özgü ilişki/ etkileşim ve de mekanlar ile kadınlara biçilen rol ve statü alanları birbirinden çoğu kez farklı olmaktadır. Kamusal bir alan olarak kabul edilen kahvehaneler pek çok ülkede toplumsal cinsiyet en fazla açıklık gösteren kurumların başında gelmektedir. Bu mekanlar temelde erkek egemenliğine dayalı yapılardır. Özellikle son yıllarda, büyükşehirlerde kadınlarında bu mekanlara gittiklerini görmekteyiz. Batı gündelik yaşamında Carlierk'e göre kahvehane ve cafelerde, cinsiyetçi ayrışmanın var olduğunu belirtmektedir. Bu yerler genelde erkekler için özgü bir mekan olarak faaliyet göstermektedir. Heise' de Avrupa gündelik yaşamında, erkeklerin genelde kahvehanelerde bir araya geldiklerini, kadınların ise daha çok evlerde kahve günleri düzenliyerek birlikte olduklarını belirtmiştir (Heise, 2001:31-Aytaç, 2005:31).

Çeşitli toplumsal yapı araştırmalarında, erkeklerin boş zamanlarında en çok kahveye gittikleri % 54.3 görülmüştür (Akt:Aytaç, 1991:36). Yine DPT tarafından yapılan araştırmada, erkeklerin kahvehaneye açık olma oranlarını % 64.2 gibi bir oranla yüksek bulmuştur (Aytaç, 1991:36). İlban'ın Nevşehir ili örneğinde yaptığı araştırmada bayların boş zamanlarını değerlendirme tercihleri arasında kahvehane ve oyun

salonlarının önemli bir yer tuttuğu belirtilmiştir (İlban- Özcan, 2003:205). Ancak erkekler evi olarak var olan, bilinen bu durumun son yıllarda bir değişim gösterdiği de gözden kaçmamaktadır. Özellikle Büyükşehirlerde erkek ve kadın sosyalliklerinin bir araya gelmesinin mekansal olarak önündeki engeller giderek kalkmaktadır. Kadınlar, erkeklere özgü bu mekanları özellikle kahvehane –kafeterya türlü yerleri ortak kullanıma açma yönünde oldukça istekli görünmektedir. Kadınlar erkeklerle aynı masada oynamakta, sohbet etmekte, konuklarını-arkadaşlıklarını ağırlamakta ve yeni sosyal görüntüler oluşturdukları görülmektedir.

Türk toplumu çağdaşlaşma yolunda ilerlemede genel yapı itibarıyla ataerkil bir aile yapısına sahiptir. Toplumumuzda her ne kadar kadınların gidebileceği kahvehane-kafeterya açılrsa da gidenlerin, toplum tarafından pek hoş karşılanmadığı bilinmektedir. Bundan dolayı erkeklerin kahvehane-kafeteryaya gitme oranlarının fazla görülmesi bu aktiviteye erkeklerin, bayanlara göre daha rahat katıldıkları gerçeğiyle açıklanabilir.

Tablo 89: Yaş İle Kahvehane-Kafeterya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Kahvehane-Kafeterya Gitme							
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
30'dan küçük		2	5	10	9		26
		7.7	19.2	38.5	34.6		100.0
		10.5	6.7	5.4	4.9		5.6
		0.4	1.1	2.1	1.9		5.6
31- 40	3	7	37	109	101	1	258
	1.2	2.7	14.3	42.2	39.1	0.4	100.0
	75.0	36.8	49.3	58.6	55.2	100.0	55.1
	0.6	1.5	7.9	23.3	21.6	0.4	55.1
41-50	1	8	25	54	56		144
	0.7	5.6	17.4	37.5	38.9		100.0
	25.0	42.1	33.3	29.0	30.6		30.8
	0.2	1.7	5.3	11.5	12.0		30.8
51 ve üstü		2	8	13	17		40
		5.0	20.0	32.5	42.5		100.0
		10.5	10.7	7.0	9.3		8.5
		0.4	1.7	2.8	3.6		8.5
Toplam	4	19	75	186	183	1	468
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.	100.0	100.0
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0

Tablo 89' da, kahve ve kafeteryaya gitme sıklıklarına bakıldığında, 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde kahve-kafeteryaya gitme oranı; sıklıkla % 7.7 olarak görülmektedir. Buda sıklıkla kahve-kafeteryaya gitme oranlarındaki en yüksek değer olarak tesbit edilmiştir. Kahve-kafeteryaya nadiren gitme oranları 30' dan küçük yaş grubunda % 38.5, 31-40 yaş grubunda % 42.2 ve 41-50 yaş grubunda da % 37.5 olarak görülmektedir. 51 ve üstü yaş grubunda kahve-kafeteryaya “hiç gitmeme” oranı en yüksek değerde % 42.5 olarak görülmektedir. Tablodan, kahve ve kafeteryaya gitme oranı yaş ilerledikçe düşmektedir. Yaş seviyesi yüksek olan öğretim üyeleri, daha az oranda kahveye gitmektedirler.

Toplumun her kesimi üzerine yapılan boş zamanları değerlendirme etkinlikleri üzerine yapılan araştırmalarda kahvehane-kafeteryaya gitme etkinliği önemli bir yer tutmaktadır. Bu etkinliğe katılmayı azaltan bazı etmenlerinde olduğu görülmektedir.

Araştırmalarda eğitim ve yaş arttıkça kahveye gitme oranı azalmaktadır. Tablo 89' da görüleceği gibi yaş ilerledikçe kahveye-kafeteryaya gitme oranı azalmaktadır. Buna neden olarak da gençlerin daha fazla boş zamanı olduğu, yaş ilerledikçe bu boş zamanı değerlendirmesi başkalarına bağımlı (eş-çocuklar) olarak gerçekleşmektedir. Yıldız tarafından yapılan araştırmada, kahvehaneye giden kişilerin çoğunluğunun % 83 18-40 yaş arasında olduğunu gözlemiştir (Yıldız, 1996:176).

Tablo 90: Medeni Durum İle Kahvehane-Kafeterya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Kahvehane-Kafeterya Gitme							
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evli	4	15	64	165	170	1	419
	1.0	3.6	15.3	39.4	40.6	0.2	100.0
	100.0	78.9	85.3	88.7	92.9	100.0	89.5
	0.9	0.9	13.7	35.3	36.3	0.2	89.5
Bekar		4	11	21	13		49
		8.2	22.4	42.9	26.5		100.0
		21.1	14.7	11.3	7.1		10.
		0.9	2.4	4.5	2.8		10.5
Toplam	4	19	75	186	183	1	468
	0.2	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.2	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0

Tablo 90’ da kahvehane –kafeteryaya gitme sıklıklarına bakıldığında bekar öğretim üyelerinin, evlilere oranla “sıklıkla, araya ve nadiren” daha çok kahvehane-kafeteryaya gittikleri görülmektedir. Hiç gitmeme oranı evli öğretim üyelerinde % 40.6, bekar öğretim üyelerinde ise % 26.5 olarak görülmektedir. Bekar öğretim üyeleri daha fazla kahveye gitmektedirler.

Evli öğretim üyelerinin de ailevi sorumluluklarının daha fazla olması, iş görev yoğunluğu gibi faktörlerden dolayı bu etkinliğe çok fazla katılmadıkları söylenebilir. Yıldız tarafından yapılan araştırmada bekar olanların büyük bir kısmının kahvehaneye gelme ve oyun oynama sürelerinin düzensiz olduğunu belirtmiştir. Bu, bekar insanların daha plansız ve serbest bir yaşam sürdürdüklerini göstermektedir (Yıldız, 1996:117).

Bu bulgu, yaş seviyesi ile kahve-kafeteryaya gitme sıklıkları arasında ilişkinin bulunduğu tablo 89 ile paralellik arz etmektedir. Bekar öğretim üyelerinin kendilerine ayıracağı boş zamanı genellikle evlilere göre daha bağımsız olduğundan, kahve-kafeteryaya gitme oranının yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 91: Unvan İle Kahvehane-Kafeterya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Kahvehane-Kafeterya Gitme							
Unvan	HerZaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Prof. Dr.		5	11	28	34		78
		6.4	14.1	35.9	43.6		100.0
		26.3	14.7	15.1	18.6		16.7
		1.1	2.4	6.0	7.3		16.7
Doç. Dr.	2	3	16	38	44	1	104
	1.9	2.9	15.4	36.5	42.3	1.0	100.0
	50.0	15.8	21.3	20.4	24.0	100.0	22.2
	0.4	0.6	3.4	8.1	9.4	0.2	22.2
Yrd. Doç. Dr.	2	11	48	120	105		286
	0.7	3.8	16.8	42.0	36.7		100.0
	50.0	57.9	64.0	64.5	57.4		61.1
	0.4	2.4	10.3	25.6	22.4		61.1
Toplam	4	19	75	186	183	1	468
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0

Tablo 91’ de unvan ile kahve-kafeteryaya gitme sıklıklarına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülme de, yardımcı doçentlerin diğer unvanlarda bulunan öğretim üyelerine göre, “arasıra ve nadiren” kahve ve kafeteryaya gitme oranları yüksek görülmektedir. Hiç gitmeyenlerin oranı; profesörlerde % 43.6, doçentlerde % 42.3, ve yardımcı doçentlerde % 36.7 olarak görülmektedir. bu mekanlara gitmeyenlerin ünvanlara göre sıralaması ise Profesör, doçent ve yardımcı doçent olarak görülmektedir.

Yardımcı doçent kadrosundaki öğretim üyelerinin, profesörlere ve doçentlere göre kahvehane- kafeteryaya gitme oranının yüksekliği bu kadroda bulunan öğretim üyelerinin bir kısmının bekar ve orta yaşta olması, etkinliklere daha fazla katılım ihtiyacı ve elverişli imkanı buldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 92’ de kahve-kafeteryaya gitme sıklıklarına bakıldığında sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin; % 11.3’ü arasıra, % 47.6’ sı bu etkinliğe en yüksek oranda nadiren katıldıkları ve % 36.3 ile hiç katılmadıkları belirlenmiştir. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde ise; bu etkinliğe katılma oranı arasıra en yüksek değerde % 21.8 olarak, nadiren katılma % 36.3 ve hiç katılmama oranı ise %37.4 olarak görülmektedir. Fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde; arasıra bu etkinliğe katılma % 13.3, nadiren katılma % 37.6 ve hiç katılmama oranı da % 43.0 ile en yüksek değerde olduğu görülmektedir.

Tablo 92: Uzmanlık Alanları İle Kahvehane-Kafeterya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Kahvehane-Kafeterya Gitme							
Uzmanlık Alanları	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Sağlık bilimleri		6	14	59	45		124
		4.8	11.3	47.6	36.3		100.0
		31.6	18.7	31.7	24.6		26.5
		1.3	3.0	12.6	9.6		26.5
Sosyal bilimler	1	6	39	65	67	1	179
	0.6	3.4	21.8	36.3	37.4	0.6	100.0
	25.0	31.6	52.0	34.9	36.6	100.0	38.2
	0.2	1.3	8.3	13.9	14.3	0.2	38.2
Fen bilimleri	3	7	22	62	71		165
	1.8	4.2	13.3	37.6	43.0		100.0
	75.0	36.8	29.7	33.3	38.8		35.3
	0.6	1.5	4.7	13.2	15.2		35.3
Toplam	4	19	75	186	183	1	468
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0

Tablodan genel olarak, sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin “nadiren” en yüksek oranla kafeteryaya gittikleri ve sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde % 21.8 oranla “arasına” gittikleri görülmektedir. Fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde de “nadiren” bu etkinliğe gittikleri görülmekle beraber % 43.0 en yüksek oranla bu etkinliğe “hiç katılmadıkları” söylenebilir.

Sağlık ve fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin bu etkinliğe “nadiren ve hiç katılmama” oranlarındaki bu yüksekliğin nedenlerini; ders haricinde öğretim üyelerinin kliniklerde hasta bakmaları, laboratuardaki deney çalışmalarındaki yoğunlukları söylenebilir. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde ise sürekli olarak halkla iletişim halinde ve onlarla birlikte olmaları ile açıklanabilir. Dersler ve akademik çalışma haricinde, sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinin sıklıkla bu etkinliğe diğer alanlarda çalışan öğretim üyelerine daha yüksek oranla katıldıkları söylenebilir.

Buradan öğretim üyelerinin, uzmanlık alanları ile boş zamanları kahvede-kafeteryada değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bunun nedeni de eğitimle beraber kahveye gitme oranı azalmakla beraber, gidenlerin arasında kahve-kafeteryaya gitme açısından aldığı uzmanlık alanlarının etkili olmadığı söylenebilir.

Tablo 93: Doğum Yerleri İle Kahvehane-Kafeterya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Kahvehane-Kafeterya Gitme							
Doğum Yeri	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Büyükşehir		3	8	21	26		58
		5.2	13.8	36.2	44.8		100.0
		15.8	10.7	11.3	14.2		12.4
		0.6	1.7	4.5	5.6		12.4
İl	1	10	25	65	69		170
	0.6	5.9	14.7	38.2	40.6		100.0
	25.0	52.6	33.3	34.9	37.7		36.3
	0.2	2.1	5.3	13.9	14.7		36.3
İlçe	1	4	15	37	35		92
	1.1	4.3	16.3	40.2	38.0		100.0
	25.0	21.1	20.0	19.9	19.1		19.7
	0.2	0.9	3.2	7.9	7.5		19.7
Köy	2	2	27	63	53	1	148
	1.4	1.4	18.2	42.6	35.8	0.7	100.0
	50.0	10.5	36.0	33.9	29.0	100.0	31.6
	0.4	0.4	5.8	13.5	11.3	0.2	31.6
Toplam	4	19	75	186	183	1	468
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.9	4.1	16.0	39.7	39.1	0.2	100.0

Tablo 93’ de kahvehane –kafeteryaya gitme sıklıklarına bakıldığında büyükşehir doğumlularda hiç kahve-kafeteryaya gitmeme oranı en yüksek oranla %44.8, nadiren katılma ise % 36.2 olarak görülmektedir. İl doğumlularda hiç katılmama oranı % 40.6, nadiren katılma oranı % 38.2 le beraber, köy doğumlularda nadiren katılma oranı % 42.6, hiç katılmama oranı da % 35.8 olarak görülmektedir. Arasına bu etkinliğe katılma oranı doğum yeri nüfusu azaldıkça bu etkinliğe katılma oranı artmaktadır. Arasına bu etkinliğe katılma büyükşehir doğumlularda % 13.8, il doğumlularda % 14.7, ilçe doğumlularda % 16.3 ve köy doğumlularda ise % 18.2 olarak görülmektedir.

Genel olarak tablodan büyükşehir ve ilçe doğumluların kahvehane-kafeterya ya hiç katılmama oranları en yüksek değerde olduğu görülürken, ilçe ve köy doğumluların nadiren en yüksek oranla bu etkinliğe katıldıkları görülmektedir. Fakat ilçe ve köy doğumluların nadiren bu etkinliğe fazlaca katılmaları nüfusu az olan bu yerlerde çeşitli boş zaman değerlendirme etkinlikleri ve alanlarının az bulunması ile açıklanabilir

Genel olarak kahvehaneler insanların boş zamanlarında en çok uğradıkları yerler arasındadır. Günümüzde, kahvehanelere ilişkin yargılar negatif bir görüntü sergilemektedir. Kahvehanelerin geçmişteki olumlu işlevlerini yitirdiği görülmektedir. Bu yerlere devam eden kimseler saatlerce oyun oynamakta ve adeta toplumsal hayattan tecrit edilmiş olmaktadır. Geçmişte kahvehaneler bir okuma salonu, mektebi irfani,

edebiyat-matematik-sosyoloji gibi Őiirden siyasete her tűrlű konuların konuűulduęu bir mekan olarak iűlevini sűrdűrmekteydiler. Gűnűműzde kahvehaneler, tembellik, miskinlik, dedikodu ve argo sűzlerin sűylendięi yerler olarak eleűtirilmektedir. Mehmet Akif safahat adlı eserinde kahvehanelerin “dilenci űekline girmiű sinsi caniler” gibi gűrerek, gűnűműzdeki kahvehanelerin ferdi iĉtimai gibi yűnlerde bir çok olumsuzlukları taűıdıęı belirtilmiűtir (Aydın, 2003:11).

Kahvehanelerin doęası gereęi sohbet etmek, bilgi alıűveriűinde bulunmak, eęlenmek, oyun oynamak gibi sosyalite içeren faaliyetler içerdięi bilinmektedir. Kahvehanelerin genel iűlevleri sıralandıęında: tűm toplumlarda bir toplumsallaűma aracı, gűndelik olarak uęradıkları bir mekan, bir kűltűr harmanlayıcısı, hayattan uzaklaűma-unutma iűteęinin karűılık bulduęu mekan, toplumsal buluűma ve grup içerisinde olma noktası ve birer iletiűim mekanı olarak sıralanabilir.

2.13. Öğretim Üyelerinin Bar, Gazino, Birahane vb. Eğlence Yerlerine Gitme Durumları

Toplumdaki bireylerin boş zaman değerlendirmede katıldıkları yerlerden biri de eğlence merkezleridir. Eğlence, “eğlenmek işi, neşeli ve hoşça vakit geçirilen şey, toplantı” olarak belirtilmektedir (www.istanbulyeditepe.com). Eğlence, günlük yaşamın bir parçasıdır ve insanların temel gereksinimleri arasındadır. Geleneksel toplum yapısında eğlence, temel yaşamsal gereksinimler karşılandıktan sonra, vakit geçirmek, insanın ve toplumun kendisini fiziksel, ruhsal ve zihinsel anlamda “yenilemesi” için gerçekleştirdiği bir etkinliktir (Duran, 2006:1). Eğlence, her şeyden önce ruhsal, bedensel olarak rahatlamayı, boşalmayı sağlayan bir araçtır. Yaşanılan eğlencelerle beynimizdeki kimyasal değişikliklerle birlikte stresin azaltılmasında, psikolojik olarak rahatlamada ve hayata yeniden enerji depolayarak başlamasına yardımcı olur (Eser, 1996:24). Dinlenme, eğlenme gibi olgular hayatın bir parçasıdır (Dündar, 2007).

Ancak eğlence kavramı içerik açısından, farklı biçimlerde anlaşılabilir. Bir kimse “okuma eylemini”, ya da “sinemaya gitmeyi” bir tür eğlence olarak anlarken, bir diğeri meyhane, birahane, bar, gazino gibi yerlere gitmeyi, içki içmeyi eğlence olarak görebilmektedir. Temelde boş zamanlarda başvuru alan tüm etkinliklerin “eğlence ögesi” taşıdığı söylenebilir (Aytaç, 1991:63). Bizler bu başlık altında anket içerisinde de muhtevasını belirtmek amacıyla “bar, gazino, birahane, vb.” eğlence yerlerine gitmek olarak belirtmeyi uygun gördük. Bugünde toplumumuzda eğlence gereksinmelerine karşılık veren eğlence yerleri vardır. Bunlar; gazino, gece kulübü, birahane, diskotek, içkili lokanta, bar vb. gibi eğlence mekanlarıdır. Günümüzde eğlence merkezlerinin çeşitlenmesi ve bu olgunun bir endüstri sektörü haline dönüşmesi sonucu yeni bir eğlence kültürünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Oskay, 1983:178). Ülkemizde batılılaşma hareketleriyle beraber, seçkinlerin yaşam alışkanlıklarıyla birlikte eğlence anlayışları ve mekanları da değişmiştir (Berkes, 2002:521-547). Toplumumuzda, ekonomik düzeyi yüksek olan kesimlerin eğlence kültürü ile, sosyo-ekonomik düzeyi düşük kesimlerin eğlence biçim ve anlayışları değişmiştir. Ayrıca yetişkin kuşaklar ile genç kuşaklar arasında da bu konuda belirgin farklar vardır (Doğan, 2004:7-47-48).

Bu tür eğlence yerlerinin, toplum kültürü açısından olumsuz işlevler içerdiğini söylemek mümkündür. İçkili mahaller, toplumsal ahlak açısından bir tür tehlike kabul edilebilir. Buralarda genellikle zaman ve para israf edilmektedir. Bu mekanlarda ve eğlence yerlerinde şiddet, saldırganlık, cinsellik, görmemişlik, bayagılık gibi öğeler yer

almaktadır (Doğan, 2004:47-48). Eğlence yerleri ister olumlu ister olumsuz işlev görsünler, toplum hayatında varlıklarını sürdürmektedirler.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapan öğretim üyelerinin eğlence yeri kapsamına giren yerlere gitme sıklıkları araştırılmaya çalışılmıştır. Tablo:94' de öğretim üyelerinin bar, gazino, birahane vb. eğlence yerlerine gitme sıklıkları sorulmuştur. "Her zaman" eğlence yerlerine gidiyorum diyenlerin oranı % 0.6, "sıklıkla" gidiyorum diyenlerin oranı % 0.9, arasıra bu etkinliklere katılıyorum % 6.2, nadiren katılıyorum % 16.7 ve hiç katılmıyorum diyenlerin oranı da % 75.0 olarak görülmektedir.

Öğretim üyelerinin % 75' lik bir oranla bu tür eğlence yerlerine gitmedikleri belirlenmiştir. Eğlence yerlerine gitmeyi engelleyici bir takım bireysel ve toplumsal nedenler vardır. Aytaç'ın yaptığı araştırma da, aile başkanlarının eğlence etkinliklerine katılmama nedenleri olarak, kişinin hoşlanmaması, faydalı bulmaması, arkadaş çevresinin yokluğu, gelir- bireysel ilgi ve eğilimlerin olmaması, toplum kültürüne uzak olması gibi nedenler sıralanmıştır (Aytaç, 1991:76). Kara Harp Okulu öğretim elemanlarının boş zaman etkinlikleri üzerine yapılan bir araştırmada, oyun oynama ve içkili yerlere gitme %16.8 gibi bir oranla son sırayı aldığı belirtilmektedir (Özışık, 1998:34). Görüşülenlerin yaşlarına göre eğlence yerlerine gitme durumları tablo 94' de ortaya konulmuştur.

Tablo 94: Yaş İle Bar-Gazinoya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Bar-Gazinoya Gitmek							
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
30'dan küçük	-	-	3	4	18	1	26
	-	-	11.5	15.4	69.2	3.8	100.0
	-	-	10.3	5.1	5.1	33.3	5.6
	-	-	0.6	0.9	3.8	0.2	5.6
31- 40	2	2	19	46	188	1	258
	0.8	0.8	7.4	17.8	72.9	0.4	100.0
	66.7	50.0	65.5	59.0	53.6	33.3	55.1
	0.4	0.4	4.1	9.8	40.2	0.2	55.1
41-50	1	2	6	22	113	-	144
	0.7	1.4	4.2	15.3	78.5	-	100.0
	33.3	50.0	20.7	28.2	32.2	-	30.8
	0.2	0.4	1.3	4.7	24.1	-	30.8
51 ve üstü	-	-	1	6	32	1	40
	-	-	2.5	15.0	80.0	2.5	100.0
	-	-	3.4	7.7	9.1	33.3	8.5
	-	-	0.2	1.3	6.8	0.2	8.5
Toplam	3	4	29	78	351	3	468
	0.6	0.9	6.2	16.7	75.0	0.6	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.6	0.9	6.2	16.7	75.0	0.6	100.0

Tablo 94' de, 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde; hiç bu etkinliğe katılmama oranı % 69.2, nadiren % 15.4 ve arasıra % 11.3 olarak görülmektedir. 31-40 yaş grubuna ise; hiç katılmama % 72.9, nadiren % 17.8 ve arasıra % 7.4 olarak görülmektedir. 41-50 yaş arasında ise; hiç katılmama %78.5, nadiren % 17.8, arasıra % 7.4 olarak görülürken, 51 ve üstü yaşlarda ise; hiç katılmama % 80.0, nadiren % 15.0, arasıra katılma ise en düşük oranla % 2.5 olarak görülmektedir. Eğlence etkinliğine “hiç katılmama” 51 ve üstü yaşlarda % 80.0 olarak görülürken yaş seviyesi düştükçe oransal olarak bir azalma görülmektedir.

Tablodan genel olarak yaş seviyesi yüksek olan öğretim üyelerinde bu etkinliğe katılmama oranı yüksektir. Yapılan araştırmada, eğlence yerlerine gitmeme oranı yaş ilerledikçe artarken, daha genç yaşlarda bu yerlere gitmeme oranı azalmakta olduğu belirtilmiştir (Aytaç, 1991:69). Bu gibi eğlence yerlerine gitme oranları 31-50 yaş grubundaki öğretim üyelerinde yoğunlaşmaktadır.

Eğlence yerlerine gitme sıklıklarının orta yaş ve genç yaşlardaki öğretim üyelerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Özellikle ileri yaşlarda ki bireylerin eğlence yerlerine katılmayışlarını yorumlamada bireysel ve toplumsal faktörlerin önemine değinmekte yarar vardır. Toplumumuzda bu tür eğlence yerlerinde eğlenmeyi genç ve orta yaş dilimindekiler için uygun görüldüğünü söyleyebiliriz. Fakat aynı şey, yaşlılar için görmemektedirler. Yaşlılığın toplum kültürü içinde daha saygın ve belirgin bir yerinin olması, daha çok olumsuz intiba uyandırmış bu yerlere gitmeyi engelleyen bir faktör olarak görülebilir. Yaş seviyesi arttıkça kişinin bu tür yerlerden elde edeceği tatminde azalmaktadır. Yaş ilerledikçe, bedensel bir gerileme dönemi başlamakta, kişinin eğlenmeden duyduğu haz ve eğlenmeye duyduğu gereksinmede de düşüş göstermektedir.

Bu araştırmada, eğlenme faaliyetine katılmada yaş istatistiksel olmasa da rakamsal olarak önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Yapılan bir araştırmada, eğlence yerlerine gitmeyen en büyük mesleki grubun emeklilerin oluşturduğunu belirtmiştir. Bu durum emeklilerin yaş ve toplumsal statüleriyle ilişkili olduğu kadar, eğlenceye gereksinme duymamaları ile de açıklanabilir (Aytaç, 1991:67).

Tablo 95: Medeni Durum İle Bar-Gazino Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Bar-Gazinoya Gitmek							
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evli	2	3	20	62	330	2	419
	0.5	0.7	4.8	14.8	78.8	0.5	100.0
	66.7	75.0	69.0	79.5	94.0	66.7	89.5
	0.4	0.6	4.3	13.2	70.5	0.4	89.5
Bekar	1	1	9	16	21	1	49
	2.0	2.0	18.4	32.7	42.9	2.0	100.0
	33.3	25.0	31.0	20.5	6.0	33.3	10.5
	0.2	0.2	1.9	3.4	4.5	0.2	10.5
Toplam	3	4	29	78	351	3	468
	0.6	0.9	6.2	16.7	75.0	0.6	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.6	0.9	6.2	16.7	75.0	0.6	100.0

Evli öğretim üyelerinde bu etkinliğe; katılmama %78.8, nadiren % 14.8, arasıra % 4.8 olarak görülürken, bekar öğretim üyelerinde ise; hiç katılmama % 42.9, nadiren % 32.7, arasıra % 18.4 olarak görülmektedir. Bekar öğretim üyelerinin “her zaman, sıklıkla, arasıra ve nadiren” eğlence yerlerine gitme oranları, evli öğretim üyelerine göre oran olarak daha yüksektir. Bu etkinliğe “hiç katılmama” evli öğretim üyelerinde %78.8 olarak görülürken, bekar öğretim üyelerinde % 42.9 olarak görülmektedir.

Genel olarak, boş zamanlarda yapılan eğlenme faaliyetlerine bekar öğretim üyelerinin daha yüksek oranlarda katıldıkları söylenebilir. Bu tip eğlence yerlerine takılma genellikle gece geç saatlere kadar devam etmektedir. Evli öğretim üyelerinin, ailevi sorumluluklarını öncelikli ele aldıklarını ve eşleriyle ve çocuklarıyla beraber katılabilecekleri faaliyetlere yöneldiklerini söyleyebiliriz.

Tablo 96’ da unvan ile eğlence etkinliklerine katılma sıklıklarına bakıldığında yardımcı doçentler; her zaman ve sıklıkla %1 oranında katılmakla beraber arasıra % 6.3, nadiren % 17.1 ve hiç katılmama % 74.1 olarak görülmektedir. Doçentlerde eğlence etkinliklerine katılmama oranı % 72.1, nadiren % 20.2, arasıra % 5.8 olarak görülmektedir. Profesörlerde ise; hiç katılmama % 82.1, nadiren % 10.3, arasıra % 6.4 olarak görülmektedir.

Tablo 96: Unvan İle Bar-Gazinoya Gitme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Bar-Gazinoya Gitmek							
Unvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Prof. Dr.	-	1	5	8	64	-	78
	-	1.3	6.4	10.3	82.1	-	100.0
	-	25.0	17.2	10.3	18.2	-	16.7
	-	0.2	1.1	1.7	13.7	-	16.7
Doç. Dr.	-	-	6	21	75	2	104
	-	-	5.8	20.2	72.1	1.9	100.0
	-	-	20.7	26.9	21.4	66.7	22.2
	-	-	1.3	4.5	16.0	0.4	22.2
Yrd. Doç. Dr.	3	3	18	49	212	1	286
	1.0	1.0	6.3	17.1	74.1	0.3	100.0
	100.0	75.0	62.1	62.8	60.4	33.3	61.1
	0.6	0.6	3.8	10.5	45.3	0.2	61.1
Toplam	3	4	29	78	351	3	468
	0.6	0.9	6.2	16.7	75.0	0.6	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.6	0.9	6.2	16.7	75.0	0.6	100.0

Tablodan genel olarak, yardımcı doçentlerin “her zaman, sıklıkla, araya ve nadiren” en yüksek oranlarda eğlence etkinliklerine katıldıkları görülmektedir. Bu etkinliğe “hiç katılmama” en yüksek oranla profesörlerde görülmektedir. Profesörlerin yaş seviyesinin genellikle yüksek olması nedeniyle bu etkinliğe fazla katılmadıkları söylenebilir. İleri yaş seviyesindeki öğretim üyelerinin etkinliğe katılmama oranı ile profesörlerin bu etkinliğe katılmama oranları örtüşmektedir. Yardımcı doçentlerin bu etkinliğe katılma oranlarının “her zaman ve sıklıkla” katılmakta iken doçent ve yardımcı doçentlerde “araya ve nadiren” katılma oranlarının yakın değerinde oldukları görülmektedir. Buradan yardımcı doçent ve doçentlerin bir kısmının bekar olması ve akademik çalışmalarının yoğun olmalarından dolayı stres atmak, rahatlamak amacıyla eğlence etkinliklerine katıldıkları söylenebilir

Genel olarak daha çok bu tür faaliyetlere katılımda eğitimin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Eğitimin bu tür faaliyetlere katılmada etkili olduğu, öğretim üyelerinin bu faaliyete çoğunlukla katılmadıkları söylenebilir. Sonuç olarak öğretim üyelerinin boş zamanlarında bu tür eğlence yerlerine gitmemelerinde engelleyici bir takım bireysel ve toplumsal nedenler yatmaktadır, denebilir. Eğitim seviyesinin yüksek olması bu tür faaliyetlere katılmamada etkili olduğu söylenebilir.

2.14. Öğretim Üyelerinin Hobilerle İlgilenme Durumları

Hobi, boş zamanları değerlendirmek için günümüzde en çok başvurulan eylem yumağıdır. Hobi insanların günlük işleri dışında sürekli olarak ve hoşlanarak yapmış oldukları faaliyetlerdir. Hobiler “serbest saatleri değerlendirmek için, severek isteyerek yapılan öğretici, eğitici ve dinlendirici özellikleri bulunan uğraşılardır” (Özönder, 1988:117). Hobiler, deneyimlerle doğuştan gelen özellikler üzerine bina edildiği için, bu özelliklerin geliştirilip topluma faydalı bir hal almasında hobiler inkar edilemez derecede önemlidir.

Günümüzde ilk tanışma ortamında ve işe almada en önemli kriterlerden biri, iş dışındaki uğraşlarımız (hobilerimiz) ve boş zamanlarımızı nasıl değerlendirdiğimizdir. Boş zamanları belirli bir faaliyet yaparak değerlendirmek bireyi, yoğun iş temposundan biraz uzaklaştırmak, eğlenmek, dinlenmek için yapılmaktadır. Hobiler, insan hayatının anlamıdır ve kişiye özgüdür. Severek ve isteyerek bu işlerle uğraşmaktadır. Hayat sürekli gelişip değiştiği için, bireylerin farklı hobi ve meraklarının olması gayet doğal olarak karşılanmaktadır. Bireyin ilgisi, hobilerin seçiminde ve uygulanmasında esastır. Hobiler, iş dışında zamanla belli bir mesleki alana da yönelebilir. Günümüzde hobi merakının ve uğraşının zamanla bir kazanç haline geldiğini görmekteyiz.

Hobiler üç temel tipe ayrılırlar:

- 1- Bilgi edinilmesi yoluyla uğraşılan hobiler (seyahatler, okunan dergi,- kitaplar vs. gibi).
- 2- Bir şeyler toplamak yoluyla yapılan hobiler (koleksiyonculuk, antikacılık vb)
- 3- Bir şeylerin ortaya çıkarılması yoluyla yapılan hobiler (çiçek, yemek, çeşitli icatlar vb.) sıralanabilir.

Hobi uğraşları sınırsızdır ve kişisel bir görünüm sergilemektedir. Günümüzde yoğun olarak kabul gören hobiler; amatör fotoğrafçılık ve çeşitleri, eski yapıtlar ve anıtlar, sanat yapıları, kitap-dergi- gazeteler, eski para ve pul koleksiyonculuğu, yemek-tatlı pişirme, resim-heykel yapma, çeşitli sanatsal oyunlar- halk oyunları, hobi bahçeleri, küçük tamir işleri, dekorasyon- peyzajcılık, evcil hayvanlarla uğraşma, hat-güzel yazı yazma v.s. olarak sıralanabilir.

Hobiler boş zamanların pasif olarak değil de, aktif olarak değerlendirilmesini sağlayan yollardan birisidir. Önemli olan da boş zamanların aktif olarak değerlendirilmesidir (Tezcan, 1977:36).

Gelişmiş ve sanayileşmiş toplumlarda alternatif hobiler, çeşitli kurumlar, kitle iletişim araçları ve aileler tarafından sürekli olarak teşvik edilmektedir. Hobilerin geliştirildiği yerlerin başında aile ve okul gibi kurumlar başta gelmelidir. Boş zamanları değerlendiren bu kurumlar benzer hobileri olanları bir araya getirmeleri ve hobi alışkanlığı edinmeyi sağlamalıdır.

Her yaş, meslek, cinsiyet kategorisi için hobiler vasıtasıyla boş zamanların değerlendirilmesi ülkemiz içinde bir gereksinim haline gelmiştir. Ülkemiz bu konuda gelişmiş ve sanayileşmiş toplumlara göre bir adım geride durmaktadır. Ülkemizde yetişkinlerin çalışma saatleri giderek azalmakta, öğrencilerin 2' li eğitime geçmesi ile birlikte boş zamanlarında bir artış görülmektedir. Ev hanımlarının ise neredeyse tüm günleri boşa gitmektedir. Özellikle kentsel alanlarda bu gereksinim giderek artmaktadır. Bu nedenlerle dolayı toplumumuzda hobi uğraşlarının geliştirilmesi, örgütlenmesi önem arz etmektedir (Tezcan, 1977:36).

Yapılan hobi etkinliklerinin bireyin zengin bir kişilik kazanmasına, bilgi, görgü ve becerilerinin gelişmesinde, monotonluktan, yılgınlıktan ve can sıkıntısından kurtulmasında sayısız yararları vardır (Aytaç, 1991:77). Ayrıca, modern toplumlarda birincil grup ilişkilerinin giderek zayıflamasına bağlı olarak kişisel boş zaman uğraşları önem kazanmaya başlamıştır. Hobi etkinlikleri bir arkadaş ve faydalı bir uğraş olmaktadır.

Modern dönem öncesinin çalışma ve iş etkinlikleri örneğin: bahçe işleri, zanaat işleri, el işleri gibi bugün ekonomik bir amaç taşımaması ve zevk için yapılması nedeniyle boş zaman etkinliği olarak değerlendirilmektedir (Aydoğan, 2000:181).

Hobi uğraşlarının çeşitli değişkenler açısından farklılaştığını söylemek mümkündür. Yapılan bir araştırmada, koleksiyonculuk yapan kişilerin genelde genç ve orta yaş diliminde yoğunlaştıkları ve öğrenim düzeyi yükseldikçe bu etkinliğe katılma oranının da arttığını, gelir düzeyi arttıkça bu etkinliğe katılımında arttığını belirlemiştir (Aytaç, 1991:85).

Tablo 97: Cinsiyet İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Hobilerle İlgilenme							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kadın	4	10	21	12	8		55
	7.3	18.2	38.2	21.8	14.5		100.0
	15.4	11.8	12.3	7.9	24.2		11.8
	0.9	2.1	4.5	2.6	1.7		11.8
Erkek	22	75	150	140	25	1	413
	5.3	18.2	36.3	33.9	6.1	0.2	100.0
	84.6	88.2	87.7	92.1	75.8	100.0	88.2
	4.7	16.0	32.1	29.9	5.3	0.2	88.2
Toplam	26	85	171	152	33	1	468
	5.6	18.2	34.5	32.5	7.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	18.2	34.5	32.5	7.1	0.2	100.0

$$x^2 = 7.655 \quad sd= 5 \quad p>0.05$$

Tablo 97’ de hobilerle ilgilenme ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir ($x^2 = 7.655$, $sd=5$, $p=0.176$). Hobilerle ilgilenme kadın öğretim üyelerinde; arasıra % 38.2, nadiren % 21.8, sıklıkla % 18.2, hiç ilgilenmiyorum % 14.5 olarak görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinde ise; arasıra %36.3, nadiren % 33.9, sıklıkla % 18.2 ve hiç ilgilenmiyorum % 6.1 olarak görülmektedir.

Genel olarak tablodan hobilerimle ilgilenme ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir. “Nadiren” hobilerle ilgilenme rakamsal olarak erkek öğretim üyelerinin kadınlara oranla fazla olduğu görülmektedir. “Hiç ilgilenmiyorum” ve bu tip aktivitelere katılmama kadın öğretim üyelerinde % 14.5 gibi yüksek bir oran görülmektedir. Bunun nedeni olarak da kadın öğretim üyelerinin akademik çalışmalarının yanında ailevi sorumluluklarının ve çocuklarının bakım ve eğitimi gibi işlerle de uğraşması sonucu olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, geleneksel Türk kültürü içerisinde var olan ve bayanlarda görülen örgü, el işi, çiçek yetiştirme, oya işleme, gibi faaliyetlerin eğitimle beraber öğretim üyelerinde bu faaliyete katılmanın oran olarak azaldığı söylenebilir.

Tablo 98: Yaş Durumları İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Yaş	Hobilerle İlgilenme						Toplam
	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	
30'dan küçük	1	7	8	8	2		26
	3.8	26.9	30.8	30.8	7.7		100.0
	3.8	8.2	4.7	5.3	6.1		5.6
	0.2	1.5	1.7	1.7	0.4		5.6
31- 40	15	45	96	83	18	1	258
	5.8	17.4	37.2	32.2	7.0	0.4	100.0
	57.7	52.9	56.1	54.6	54.5	100.0	55.1
	3.2	9.6	20.5	17.7	3.8	0.2	55.1
41-50	6	25	56	46	11		144
	4.2	17.4	38.9	31.9	7.6		100.0
	23.1	29.4	32.7	30.3	33.3		30.8
	1.3	5.3	12.0	9.8	2.4		30.8
51 ve üstü	4	8	11	15	2		40
	10.0	20.0	27.5	37.5	5.0		100.0
	15.4	9.4	6.4	9.2	6.1		8.5
	0.9	1.7	2.4	3.2	0.4		8.5
Toplam	26	85	171	152	33	1	468
	5.6	18.2	36.5	32.5	7.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	18.2	36.5	32.5	7.1	0.2	100.0

Tablo 98' de yaş ile hobilerle ilgilenme sıklıklarına bakıldığında, 30 yaşından küçük öğretim üyelerinde; araya ve nadiren ilgilenme % 30.8, sıklıkla % 26.9 olarak görülmektedir. 31-50 yaş arası öğretim üyelerinde ise; araya % 37.2, nadiren %32.2 ve sıklıkla % 17.4 olarak görülmektedir. 51 ve üstü yaş grubundaki öğretim üyelerinde; nadiren % 37.5, araya % 27.5, sıklıkla % 20.0 olarak görülmektedir.

“Her zaman”, bu aktivitelerle ilgilenme 51 ve üstü yaşlarda en yüksek oranda görülmektedir. Genç öğretim üyelerince bu faaliyet “sıklıkla” yapılmaktadır. 31-50 yaş arası öğretim üyelerin de bu faaliyete “araya ve nadiren” en yüksek oranda katılmaktadırlar.

Öğretim üyeleri tarafından bu faaliyete yeterince katılmada ve ilgi gösterilmesinde yaş faktörünün etkili olmadığı söylenebilir. Kişisel ilgi ve yeteneklerin hobilerle ilgilenmede etkili olduğu söylenebilir. Bireylerin ilgisi, hobilerin seçiminde ve yapılmasında esastır (Tezcan, 1977:36).

Tablo 99: Ünvan İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Hobilerle İlgilenme							
Ünvan	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Prof. Dr.	8	15	27	25	3		78
	10.3	19.2	34.6	32.1	3.8		100.0
	30.8	17.6	15.8	16.4	9.1		16.7
	1.7	3.2	5.8	5.3	0.6		16.7
Doç. Dr.	3	16	42	30	13		104
	2.9	15.4	40.4	28.8	12.5		100.0
	11.5	18.8	24.6	19.7	39.4		22.2
	0.6	3.4	9.0	6.4	2.8		22.2
Yrd. Doç. Dr.	15	54	102	97	17	1	286
	5.2	18.9	35.7	33.9	5.9	0.3	100.0
	57.7	63.5	59.6	63.8	51.5	100.0	61.1
	3.2	11.5	21.8	20.7	3.6	0.2	61.1
Toplam	26	85	171	152	33	1	468
	5.6	18.2	36.5	32.5	7.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	18.2	36.5	32.5	7.1	0.2	100.0

$$x^2 = 12.877 \quad sd = 10 \quad p > 0.05$$

Tablo 99’ da, ünvan ile hobilerle ilgilenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($x^2=12.877$, $sd=10$, $p=0.231$). Profesörlerin bu etkinliğe katılma sıklığı; arasıra % 34.6, nadiren % 32.1, sıklıkla % 19.2 ve her zaman % 10.3 olarak görülmektedir. Doçentlerde ise; arasıra % 40.4, nadiren % 28.8, sıklıkla % 15.4 ve hiç katılmıyorum % 28.8 olarak görülmektedir. Yardımcı doçentlerde ise bu etkinliğe katılma; arasıra % 35.7, nadiren % 33.9 ve sıklıkla % 18.9 olarak görülmektedir.

Tablo 99’ dan genel olarak profesörlerin “her zaman ve sıklıkla” hobilerle ilgilenme oranı yüksek bulunmuştur. Doçentlerde bu etkinliğe katılma “arasıra” en yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. Hobi olarak yapılan etkinliğe “hiç katılmama” oranı da en yüksek oranlarda yine doçentlerde görülmektedir.

Sonuç olarak ünvanlar ile hobi etkinlikleri arasında anlamlı bir farklılık görülmesi de profesörlerin bu aktivitelere “her zaman” en yüksek oranlarda katıldıkları doçentlerin ise daha az oranlarda katıldıkları söylenebilir. Bu da eğitim ve akademik çalışmalarını tamamlamış olanların bu etkinliğe daha fazla zaman ayırdıkları şeklinde yorumlanabilir.

Profesör kadrosundaki öğretim üyelerinin, akademik kaygı, bilimsel çalışma zorunluluğu diğer ünvanlardaki öğretim üyelerine göre daha az orandadır. Bu sebepten profesörlerin boş zaman etkinliklerine daha rahat bir şekilde katıldıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 100: Uzmanlık Alanları İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Uzmanlık Alanları	Hobilerle İlgilenme						Toplam
	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	
Sağlık bilimleri	7	27	40	40	10		124
	5.6	21.8	32.3	32.3	8.1		100.0
	26.9	31.8	23.4	26.3	30.3		26.5
	1.5	5.8	8.5	8.5	2.1		26.5
Sosyal bilimler	9	23	71	62	13	1	179
	5.0	12.8	39.7	34.6	7.3	0.6	100.0
	34.6	27.1	41.5	40.8	39.4	100.0	38.2
	1.9	4.9	15.2	13.2	2.8	0.2	38.2
Fen bilimleri	10	35	60	50	10		165
	6.1	21.2	36.4	30.3	6.1		100.0
	38.5	41.2	35.1	32.9	30.3		35.3
	2.1	7.5	12.8	10.7	2.1		35.3
Toplam	26	85	171	152	33	1	468
	5.6	18.2	36.5	32.5	7.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	18.2	36.5	32.5	7.1	0.2	100.0

Tablo 100’ de her üç uzmanlık alanı içinde hobilerle ilgilenme oranları birbirine yakın değerlerdedirler. Sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde; “arasıra ve nadiren” bu etkinliğe katılma % 32.3, sıklıkla % 21.8 olarak görülmektedir. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde; arasıra % 39.7, nadiren % 21.8 olarak görülürken, fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde ise; arasıra % 36.4, nadiren %30.3 ve sıklıkla % 21.8 olarak görülmektedir.

Tablo 100’ de genel olarak “sıklıkla” hobilerle ilgilenme sağlık ve fen bilimlerinde, sosyal bilimlerine göre daha yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. “Arasıra ve nadiren” hobilerle ilgilenme oranı sosyal bilimlerde, fen ve sağlık bilimlerine göre yüksektir. “Her zaman hobilerle ilgilenme oranları, her üç uzmanlık alanı içinde birbirine yakın değerlerdedir.

Buradan öğretim üyelerinin yoğun akademik ve ders programlarından dolayı hobi etkinliklerine “arasıra ve nadiren” en yüksek oranlarda katılmaktadırlar.

Tablo 101: Doğum Yerleri İle Hobilerle İlgilenme Sıklıkları Arasındaki İlişki Dağılımı

Doğum Yeri	Hobilerle İlgilenme						Toplam
	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	
Büyükşehir	3	14	24	15	2		58
	5.2	24.1	41.4	25.9	3.4		100.0
	11.5	16.5	14.0	9.9	6.1		12.4
	0.6	3.0	5.1	3.2	0.4		12.4
İl	13	30	61	48	18		170
	7.6	17.6	35.9	28.2	10.6		100.0
	50.0	35.3	35.7	31.6	54.5		36.3
	2.8	6.4	13.0	10.3	3.8		36.3
İlçe	6	19	34	29	4		92
	6.5	20.7	37.0	31.5	4.3		100.0
	23.1	22.4	19.9	19.1	12.1		19.7
	1.3	4.1	7.3	6.2	0.9		19.7
Köy	4	22	52	60	9	1	148
	2.7	14.9	35.1	40.5	6.1	0.7	100.0
	15.4	25.9	30.4	39.5	27.3	100.0	31.6
	0.9	4.7	11.1	12.8	1.9	0.2	31.6
Toplam	26	85	171	152	33	1	468
	5.6	18.2	36.5	32.5	7.1	0.2	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	5.6	18.2	36.5	32.5	7.1	0.2	100.0

Tablo 101’ de hobilerle ilgilenme ile doğum yeri arasına bakıldığında, büyükşehir doğumlularda bu etkinliğe katılma; arasıra % 41.4, nadiren % 25.9 ve sıklıkla % 24.1 olarak görülürken, il doğumlularda bu etkinliğe katılma; arasıra % 35.9, nadiren % 28.2 ve sıklıkla % 17.6 olarak görülmektedir. İlçe doğumlularda ise; arasıra % 37.0, nadiren % 31.5 ve sıklıkla % 20.7 görülürken köy doğumlularda; nadiren % 40.5, arasıra % 35.1 ve sıklıkla % 14.9 olarak görülmektedir.

Genel olarak tablodan “her zaman ve sıklıkla” hobilerle ilgilenme oranı en az değerle köy doğumlularda görülmektedir ve köy doğumlularda “nadiren” bu etkinliklere katılma oranı en yüksek değerdedir. İstatistiksel olarak fark anlamlı olmasa da “sıklıkla ve arasıra” hobilerle ilgilenmede en yüksek oran büyükşehir doğumlularda olduğu görülmektedir.

Büyükşehir doğumluların ve yaşayanların ulaşım, stres, gürültü gibi olumsuzluklardan kurtulmak için hobi etkinliklerine “sıklıkla ve arasıra” katıldıkları söylenebilir.

2.15. Öğretim Üyelerinin Hiçbir Şeyle Uğraşmama- Dinlenme Durumları

Modern hayatın giderek artan gerginliği ve omuzlarımıza yüklediği stres, bazen hayatımızın seyrini değiştirecek kadar etkili olmaktadır. Toplumsal birer varlık olan bireyler, yaşamları süresince aile, okul, iş yaşamı gibi değişik sistemler içerisinde yer alırlar ve sistemin gerektirdiği rolleri yerine getirmek için çalışırlar.

Yaşam süreci içerisinde iş hayatının önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. İş yaşamında duyulan tatmin ve tatminsizlik, bireyin genel yaşam doyumuna da etki edebilmektedir. İş yaşamındaki ilişkiler, mesai ve çalışma koşulları, fiziki şartlar, iş arkadaşları ve ücretler gibi ilişkiler bireyin sadece iş yaşamını değil, aynı zamanda aile ile olan ilişkilerini ve günlük yaşantılarını da büyük ölçüde etkilemektedir. Bunu yaşayan bireylerde stres, yılgınlık ve tükenmişlik gibi istenmeyen problemler ortaya çıkabilir. Stres günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olmuştur (Norfolk, 1989:1).

Günlük yaşanan bu yoğunluk içerisinde küçük molaların bireye dinlenme ve rahatlama olarak birçok faydası olacaktır. Kısa süreli ofise kapanmalar, sadece bir kahve molası, yalnız bir yürüyüş, cep telefonlarını kapatarak herkesten kısa bir süre olsa da uzaklaşmak, bir cafe de veya güzel bir manzarada oturup etrafı izlemek, koltuğa oturup gözleri kapatıp yaslanmak, hiçbir şey yapmamak, sadece vücudunu ve tüm organlarını dinlemek mümkündür. Eğer günlük rutininiz oldukça stresliyse öğle tatilinde yapılacak kısa bir dinleme oldukça yararlı olacaktır. Örneğin; işadamları ve üst düzey yöneticiler ofislerinin kapılarını kapatarak, 10-15 dakikalık gözleri kapalı olarak kendilerini yenileyebilirler (Hughes-Boothroyd, 2002:47). Deneysel dizaynları kullanan araştırmalar, egzersizin ve boş zaman etkinliklerinin stresi azalttığı sonucuna varmışlardır (Tekin vd., 2004:90). Boş zaman aktivitelerinin tümü stresi azaltma etkisi göstermektedir (Cleaver- Eisenhart, 1982:33).

Aslında hiçbir şey yapmamak, bir zevk almaktan öte zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilimsel araştırmalar bile, yaşamın giderek hızlandığı bir dünyada dinlenmenin kişiye yaşama sevinci ve sağlık kattığını ortaya koymaktadır. Bireyde boş zamanın yeterince olmaması ve etkili ve olumlu kullanılmaması durumunda, stres veya stresi oluşturan nedenlerin ortaya çıkması veya fiziksel ve psikolojik zorlukların artması olası bir durumdur. Stres, sıkıntı aynı zamanda sigara içme, alkol kullanma ve uyuşturucu kullanma gibi sağlıksız alışkanlıklarda da artışa sebep olabilir (Tekin vd., 2004: 86-92).

Dinlenme ve rahatlama kişiden kişiye değişiklik gösteren kavramdır. Kimi iş sonrası evde oturma ve uzanma, kimisi uygun bir ortamda müzik dinlemeyi uygun görülebilir. Hiçbir şey yapmama- dinlenme bir tembellik hali değil, hayata yeniden başlamak için motive olmak olarak görülmelidir.

Akademisyenlik mesleği eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanında akademik birçok problemlerle de karşı karşıyadır. Hiçbir şey yapmama-dinlenme öğretim üyelerinde; nadiren % 42.7, arasıra % 34.8, sıklıkla % 7.9 oranlarında yapılmaktadır.

Tablo 102: Cinsiyet İle Dinlenme Sıklıkları Arasındaki İlişkinin Dağılımı

Hiçbir Şeyle Uğraşmam, Dinlenirim							
Cinsiyet	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Kadın		8	21	19	5	2	55
		14.5	38.2	34.5	9.1	3.6	100.0
		21.6	12.9	9.5	8.9	22.2	11.8
		1.7	4.5	4.1	1.1	0.4	11.8
Erkek	3	29	142	181	51	7	413
	0.7	7.0	34.4	43.8	12.3	1.7	100.0
	10.0	78.4	87.1	90.5	91.1	77.8	88.2
	0.6	6.2	30.3	38.7	10.9	1.5	88.2
Toplam	3	37	163	200	56		468
	0.6	7.9	34.8	42.7	12.0		100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		100.0
	0.6	7.9	34.8	42.7	12.0		100.0

Tablo 102’ de kadın öğretim üyelerinin hiçbir şeyle uğraşmam-dinlenirim katılma sıklığına bakıldığında; arasıra % 38.2, nadiren % 34.5, sıklıkla % 14.5 ve hiç katılmam % 9.1 olarak görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinin ise; nadiren % 43.8, arasıra % 34.4, hiç % 12.3 ve sıklıkla % 7.0 olarak görülmektedir.

Hiçbir şeyle uğraşmam-dinlenirim ibaresine katılma sıklığı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmesi de, kadın öğretim üyelerinin “sıklıkla ve arasıra” bu aktiviteye katılma oranlarının, erkek öğretim üyelerine göre daha yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. Erkek öğretim üyelerinde ise, “nadiren” dinlenme sıklığı oran olarak yüksek görülmektedir.

Kadın öğretim üyelerinin boş zamanlarında hiçbir şeyle uğraşmayıp dinlenmesi, kadınlara toplum tarafından yüklenen rollerin çok olmasıyla açıklanabilir. Kadın öğretim üyelerinin derslerinin girmelerinin yanında akademik çalışma ve danışmanlıklar, eş ve annelik görevi, komşuluk ve akrabalık gibi sorumluluk ve rolleri vardır. Bu kadar sorumluluğun kadın öğretim üyelerine bir yorgunluk ve bıkkınlık getireceği muhakkaktır. Kadın öğretim üyelerinin boş zamanlarında “sıklıkla ve arasıra” dinlenme oranlarının yüksekliği bu sorumlulukların sonucu olduğu söylenebilir.

Tablo 103: Yaş Durumları İle Dinlenme Sıklıkları Arasındaki İlişkinin Dağılımı

Hiçbir Şeyle Uğraşmam, Dinlenirim							
Yaş	Her Zaman	Sıklıkla	Arasıra	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
30'dan küçük		2	4	15	5		26
		7.7	15.4	57.7	19.2		100.0
		5.4	2.5	7.5	8.9		5.6
		0.4	0.9	3.2	1.1		5.6
31- 40	1	20	99	106	28	4	258
	0.4	7.8	38.4	41.1	10.9	1.6	100.0
	33.3	54.1	60.7	53.0	50.0	44.4	55.1
	0.2	4.3	21.2	22.6	6.0	0.9	55.1
41-50	1	14	47	59	19	4	144
	0.7	9.7	32.6	41.0	13.2	2.8	100.0
	33.3	37.8	28.8	29.5	33.9	44.4	30.8
	0.2	3.0	10.0	12.6	4.1	0.9	30.8
51 ve üstü	1	1	13	20	4	1	40
	2.5	2.5	32.5	50.0	10.0	2.5	100.0
	33.3	2.7	8.0	10.0	7.1	11.1	8.5
	0.2	0.2	2.8	4.3	0.9	0.2	8.5
Toplam		37	163	200	56	9	468
		7.9	34.8	42.7	12.0	1.9	100.0
		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		7.9	34.8	42.7	12.0	1.9	100.0

Tablo 103' da, 30 yaş altı öğretim üyelerinin dinlenme sıklıklarına bakıldığında; nadiren % 57.7, hiç % 19.2, arasıra % 15.4 olarak görülmektedir. 31-40 yaş grubunda; nadiren % 41.1, arasıra %38.4, hiç % 10.9 olarak görülmektedir. 41-50 yaş grubunda; nadiren % 41.0, arasıra %32.6, hiç % 13.2 olarak, 51 ve üstü yaş grubunda ise; nadiren % 50.0, arasıra % 32.5, hiç % 10.0 olarak görülmektedir.

Tablodan genel olarak dinlenme ile yaş grupları arasında istatistiksel bir farklılık görülmemektedir. Öğretim üyelerinin en yüksek sıklıkla dinlenme oranı “nadiren” maddesinde görülmektedir. Nadirenden sonra en yüksek oran “arasıra” da görülmektedir.

Genç öğretim üyelerinin “nadiren” en yüksek oranda dinlenmekte veya hiç dinlenmemektedirler. Bu da genç öğretim üyelerinin daha dinamik-aktif bir yaşam tarzı benimsediklerinin bir göstergesidir. 31 ve üzeri yaş gruplarında “nadirenden” sonra arasıra en yüksek oranda dinlenme etkinliklerine katılmaktadırlar. Bunun da öğretim üyelerinin yoğun akademik çalışma ve dersler sonucu yorgun düşüklerini ve boş zamanlarında bir miktar, hiçbir şeyle uğraşmayıp sadece dinlendiklerinin bir göstergesi olduğu söylenebilir. İleri yaşla birlikte fizyolojik bir gerileme ve dinlenme ihtiyacının olduğu da bilinmektedir.

Tablo 104: Medeni Durumlar İle Dinlenme Sıklıkları Arasındaki İlişkinin Dağılımı

Hiçbir Şeyle Uğraşmam, Dinlenirim							
Medeni Durum	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Evlü	3	32	150	180	46	8	419
	0.7	7.6	35.8	43.0	11.0	1.9	100.0
	100.0	86.5	92.0	90.0	82.1	88.9	89.5
	0.6	6.8	32.1	38.5	9.8	1.7	89.5
Bekar		5	13	20	10	1	49
		10.2	26.5	40.8	20.4	2.0	100.0
		13.5	8.0	10.0	17.9	11.1	10.5
		1.1	2.8	4.3	2.1	0.2	10.5
Toplam	3	37	163	200	56	9	468
	0.6	7.9	34.8	42.7	12.0	1.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.6	7.9	34.8	42.7	12.0	1.9	100.0

$$x^2 = 5.110 \quad sd= 5 \quad p > 0.05$$

Tablo 104' de hiçbir şeyle uğraşmam dinlenme evli öğretim üyelerinde; nadiren % 43.0, arasıra % 35.8, hiç dinlenmem %11.0 ve sıklıkla % 7.6 olarak görülmektedir. Bekar öğretim üyelerinde ise; dinlenme nadiren % 40.8, arasıra % 26.5, hiç % 20.4 ve sıklıkla % 10.2 olarak görülmektedir.

Evlü öğretim üyelerinin “her zaman, arasıra ve nadiren” dinlenme oranlarının bekar öğretim üyelerine göre daha yüksek değerlerde olduğu görülmektedir. Bu, evlilere toplum tarafından yüklenen sorumluluk ve ailenin vermiş olduğu görevler gösterilebilir. Bu görev ve sorumlulukların sonunda bireyler boş zamanlarında hiçbir şeyle uğraşmayıp -dinlenmek ve kendilerine zaman ayırmak istemektedirler.

Bekar öğretim üyelerinin evlilere oranla “hiç dinlenmiyorum” oranı yüksek olması, bekar öğretim üyelerinin evlilere oranla ailesel ve toplumsal olarak daha az sorumluluk yüklendiği söylenebilir. Bu sebepten dolayı, bekar öğretim üyeleri boş zamanlarında farklı alanlardaki etkinliklere katıldıkları söylenebilir.

Tablo 105' de hiçbir şeyle uğraşmam dinlenme sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde; arasıra % 42.7, nadiren % 37.9 ve hiç % 10.5 olarak görülmektedir. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyelerinde de; nadiren %45.3, arasıra % 34.1, hiç %11.7 olarak görülürken, fen bilimlerinde; nadiren % 43.6, arasıra % 29.7 hiç % 13.3 olarak görülmektedir.

Tablo 105: Uzmanlık Alanları İle Dinlenme Sıklıkları Arasındaki İlişkinin Dağılımı

Hiçbir Şeyle Uğraşmam, Dinlenirim							
Uzmanlık Alanları	Her Zaman	Sıklıkla	Arasına	Nadiren	Hiç	Cvpsz	Toplam
Sağlık bilimleri		10	53	47	13	1	124
		8.1	42.7	37.9	10.5	0.8	100.0
		27.0	32.5	23.5	23.2	11.1	26.5
		2.1	11.3	10.0	2.8	0.2	26.5
Sosyal bilimler	2	9	61	81	21	5	179
	1.1	5.0	34.1	45.3	11.7	2.8	100.0
	66.7	24.3	37.4	40.5	37.5	55.6	38.2
	0.4	1.9	13.0	17.3	4.5	1.1	38.2
Fen bilimleri	1	18	49	72	22	3	165
	0.6	10.9	29.7	43.6	13.3	1.8	100.0
	33.3	48.6	30.1	36.	39.3	33.3	35.3
	0.2	3.8	10.5	15.4	4.7	0.6	35.3
Toplam	3	37	163	200	56	9	468
	0.6	7.9	34.8	42.7	12.0	1.9	100.0
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	0.6	7.9	34.8	42.7	12.0	1.9	100.0

Hiçbir şeyle uğraşmam-dinlenirim ile uzmanlık alanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmesi de, sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin “arasıra” dinlenme oranının diğer alanlardaki öğretim üyelerine göre yüksek olduğu görülmektedir. Sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin “arasıra”bu aktiviteyi yapmaları yoğun iş ortamından kısa bir an bile olsa uzaklaşmak ve çalışmaya daha verimli başlamak amacıyla bu aktiviteye katıldıkları söylenebilir.

Sosyal ve fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde “nadiren” dinlenme oranının birbirine yakın ve sağlık bilimlerden yüksek olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle sosyal ve fen bilimlerindeki öğretim üyeleri, sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerine göre daha az oranda bu aktiviteyi tercih ettikleri söylenebilir.

Genel olarak tüm uzmanlık alanlarında “nadiren ve arasıra” dinlenme oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu da öğretim üyelerinin ders yüklerinin, laboratuvar ve klinik çalışmalarının, danışmanlıklarının, bilimsel araştırma ve yayınlarının yoğunluklarından dolayı dinlenmeye bile çok fazla zaman ayıramadıklarının bir göstergesidir.

Genel olarak öğretim üyelerinin “hiçbir şeyle uğraşmam dinlenirim” maddesini işaretleme nedenlerinin, aşırı yorgunluk ve stresi atmak için yaşanan bir andır. Biz bu anı, insanın bir anlık tüm sorumluluklarından ve işlerinden kısa süreliğine olsa ayrılması ve kendini dinlemesi ve toparlanması için yaptığını ve bunun sonucunda tekrar rahatlamış olarak hayata ve güne devam etmesi olarak düşünmekteyiz.

3. Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmama Nedenleri

İnsanların boş zamana ne ölçüde sahip olduğu farklılıklar göstermektedir. Bireylerde var olan boş zamanın çok olması, çeşitli etkinliklere katılmada önemli bir etkidir. Fakat boş zamanın sınırlı olması birçok yönden kişiyi sınırlandırmaktadır. Boş zamana çokça sahip olmakta faaliyetlere katılmayı etkiler denemez. İşsizler ve emeklilerin boş zamanı çalışan kesime göre daha fazla olmasına rağmen etkinliklere katılmalarının daha sınırlı olduğu, yapılan araştırmalarda bulunmuştur (Aytaç, 1991:26).

Öğretim üyelerine göre boş zaman etkiliklerine yeterince katılmama nedenleri olarak “boş zamanım olmuyor” ibaresine “kesinlikle katılmıyorum- katılmıyorum” diyenlerin oranı %60’ tır. Bu oran boş zaman etkinliklerine katılmak için boş zamanım var anlamına gelmektedir. Öğretim üyelerinin % 42.3’de “boş zamanım yok” sorusuna “tamamen katılıyorum-katılıyorum” demişlerdir, Tablo:106. Öğretim üyelerinin yarıdan biraz fazlası boş zaman faaliyetlerine katılmak için zamanının olduğunu fakat başka sebeplerden dolayı boş zaman etkinliklerine katılamadıkları söylenebilir.

Tablo 106: Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Yeterince Katılmama Nedenleri

Boş Zaman Faaliyetleri	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Cvpsz	Toplam
Pahalı olması	19 4.1	101 21.6	45 9.6	215 45.9	88 18.8	- -	468 100.0
Bilmemek	6 1.3	47 10.0	55 11.8	197 42.1	163 34.8	- -	468 100.0
Teşvik eden yok	9 1.9	82 17.5	37 7.9	213 45.5	126 26.9	1 0.2	468 100.0
Alışkanlığım yok	13 2.8	76 16.2	32 6.8	212 45.3	134 28.6	1 0.2	468 100.0
Çevre engel	12 2.6	84 17.9	45 9.6	213 45.5	111 23.7	3 0.6	468 100.0
Tesis ve araç yok	30 6.4	155 33.1	46 9.8	178 38.0	59 12.6	- -	468 100.0
Program uymuyor	15 3.2	129 27.6	72 15.4	192 41.0	59 12.6	1 0.2	468 100.0
Boş zamanım yok	42 9.0	156 33.3	32 6.8	165 35.3	73 15.6	- -	468 100.0

Boş zaman etkinliklerine katılmak için ekonomik bir gücün olması gerekmektedir. Günümüzde boş zaman faaliyetleri için harcamaların gittikçe artma eğiliminde olduğu görülmektedir (Ağaoğlu, 2002:154). Öğretim üyelerine göre boş zaman etkinliklerine katılmama nedenleri olarak sıralanan “boş zaman etkinliklerinin pahalı olması” maddesi boş zaman etkinliklerine katılmamakta bir etken değildir. Öğretim üyeleri % 64.7 lik bir oranla bu görüşe katılmadıkları görülmektedir. Boş zaman etkinliklerinin pahalı olması ve bundan dolayı istediğim gibi faaliyetlere katılmıyorum diyenlerin oranı % 25.7 dir. Öğretim üyelerine göre boş zaman etkinliklerinde ekonomik güç çok etkili değildir. Yapılan bir araştırmada boş zaman etkinliklerine yeterince katılmama nedenleri olarak ekonomik yetersizlik engel oluyor diyenlerin oranı % 35.7 olarak görülmüştür (Özışık, 1998:36). Öğretim üyelerine göre

boş zaman eşittir ekonomik güç değildir. Para ve ekonomik güç olmadan da bazı boş zaman etkinliklerine rahatlıkla katılabileceği söylenebilir.

Öğretim üyelerine göre yeterince boş zaman etkinliklerine katılmama nedenleri arasında sayılan “ne yapacağımı bilmiyorum” maddesine “katılmıyorum” diyenlerin oranı % 42.1, “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin oranı da % 34.8’ dir. Buna göre öğretim üyeleri boş zamanlarında var olan bu boş zamanlarını nasıl değerlendireceklerini bilmektedirler. “ne yapacağımı bilmiyorum” ibaresine katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı % 11.3 gibi düşük bir orandır. Buna göre öğretim üyeleri boş zamanlarını bilerek, planlı bir şekilde değerlendirdikleri söylenebilir.

Etkinliklere katılmak için “faaliyetlere yönlendirecek arkadaş ve sosyal teşviklere sahip değilim” şeklinde bir madde verilmiştir. Öğretim üyesi boş zaman etkinliklerine katılmama konusunda bu cümleye de katılmamaktadırlar. “Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin oranı % 72.4 tür. Öğretim üyelerine göre boş zaman etkinliklerine katılmak için arkadaş sosyal çevre gerekli olan şartlar değildir. Bunlar olmadan da istediğim boş zaman etkinliğine katılabirim şeklinde yorumlanabilir.

Boş zamanımı bazı etkinliklerle doldurmak gibi bir alışkanlığım yok ve böyle bir alışkanlığa sahip değilim ibaresine öğretim üyeleri % 45.3 katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum % 28.6 şeklinde cevaplamışlardır. “Alışkanlığım yok” ibaresine katılıyorum diyenlerin oranı da % 16.2 dir. Boş zaman alışkanlığı kazandırılmasında olarak aile, okul, arkadaş çevresi, yaşanılan çevre, gerekli tesisler ve alanlar gibi etmenler sıralanabilir. Öğretim üyelerinin boş zaman değerlendirme etkinliklerine farklı sıklıklarda katılmaktadırlar.

Boş zaman etkinliğine yeterince katılmama, çevrenin engel olması da çoğunlukla kabul edilmemektedir. Öğretim üyeleri % 69.2 gibi bir oranla “katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum” şikkını işaretlemişlerdir. Burada çevresel faktör olarak; fiziki çevre, arkadaş çevresi, akraba çevresi, iş arkadaşları destek vermemesi gibi maddeler sıralanabileceği gibi yapılacak faaliyeti toplumun sevmemesi, dini inançlara uygun olmaması, kültür yapısına- gelenek göreneklere uygun olmaması şeklinde yorumlanabilir. Öğretim üyelerine göre bu tür destekler olmasa da bazı boş zaman faaliyetine rahatlıkla katılabilecekleri söylenebilir.

Öğretim üyelerinin boş zaman etkinliklerine yeterince katılmama nedeni olarak sıralanabilecek maddelerden; tesis, araç-gereç yeterli değil ve programlar bana uymuyor maddesi öğretim üyelerince genel olarak kabul edilse bile “katılıyorum” diyenlerin oranı % 30 civarındadır. Yapılan bir araştırmada da tesis yok ve programlar bana uymuyor diyenlerin oranı % 39 olarak bulunmuştur (Özışık, 1998:36). Öğretim üyelerine göre tesis, araç-gereç yeterli olmasa da, programlar bana uymasa da boş zaman etkinliklerine yine de katılabilirim şeklinde yorumlanabilir. Boş zaman etkinliklerine katılmama nedenleri olarak sıralanan tesis, araç-gereç yeterli değil cümlesine katılmıyorum diyen öğretim üyelerinin oranı % 38.0 dır. Boş zaman etkinlikleri olarak yapılan etkinliklerin programı bana uymuyor diyenlerin bu fikrine katılmıyorum diyen öğreti üyesi oranı % 41.0 dır. Buradan programlar bana uymasa, araç- gereç yeterli olmasa bile ben yine de farklı bir boş zaman etkinliği bulur ve katılırim şeklinde bir sonuç çıkarılabilir. Üniversite öğrencilerine yapılan araştırma sonucuna göre ünivresite öğrencileri çok istedikleri halde organizasyon yetersizliği, tesis ve teşvik edici unsurların yetersiz oluşu nedeniyle istedikleri sportif ve rekreatif faaliyetlere katılamadıkları belirlenmiştir (Soyer -Can, 2003:119).

4. Öğretim Üyelerinin Boş Zamanları Değerlendirmek İçin Üniversite Yönetiminden Beklentileri

Yüksek öğretim kurumları, bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek ve yaymak, ulusal gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle, bilim dünyasında seçkin bir yere sahip olmak amacıyla kurulmuş birimlerdir. Üniversiteler gerek personeline ve gerekse öğrencilerine her türlü hizmeti sağlamakla yükümlüdür. Yoğun bir öğretim programı izleyen üniversitelerdeki personelin boş zamanlarını değerlendirme amaçlı rekreatif faaliyetlere ihtiyaç duyması kaçınılmazdır.

Üniversitelerde gerek öğrenciye ve gerekse personele rekreatif amaçlı imkanların tanınması ve organize olmuş faaliyetler, fiziksel, zihinsel, sosyal ve psikolojik sağlığın gelişmesini ve korunmasını sağlar. Zamanın dolu ve iyi değerlendirilmesi, akademik başarıları olumlu etkilemektedir (Alay, 2000:42-47).

Günümüzde serbest zamanın yaratıcı kullanılması üniversite eğitiminde az önem verilen bir husus olmuştur. Üniversitelerde boş zaman aktivitelerinin geliştirilmesi ve uygulanması personel ve öğrenci bakımından önemli bir olaydır. Üniversiteler de

sağlık, kültür ve spor işleri dairesi bu amaçlar için kurulmuştur (YÖK, 1994:208-209). Sağlık, kültür ve spor dairesinin amaç ve hizmetleri ilgili kanun maddelerinde sıralanmıştır. Yürütülecek başlıca hizmetler; sağlık, psikolojik danışma ve rehberlik, sosyal, kültürel ve sportif hizmetler olarak sıralanmıştır (Kitapçı, 2000:493-494).

Öğretim üyelerinin boş zamanları değerlendirmek amacıyla üniversite yönetiminden bazı beklentileri vardır. Bunlar tablo 107' de verilmiştir. Sportif faaliyetlerin düzenlenmesini isteyenlerin oranı % 91.4 olarak görülmektedir. Sporun insana çeşitli faydaları olduğunun bilincinde olan öğretim üyelerinin üniversitelerin yapacağı her türlü sportif organizasyonların çok yüksek oranlarda katılmak istedikleri görülmektedir. Yapılan araştırmada öğrencilerin açık alan etkinliklerine ilgileri gittikçe artmaktadır ve bu boş zaman etkinliklerinde önemli bir yer tutmaya başlamıştır (Ağaoğlu, 2002:155). Üniversitelerin yapacağı bir başka faaliyette sanat, kültür, sanat gibi faaliyetlerdir. Bu tür faaliyetler ister öğretim üyelerinin kendi alanı olabileceği gibi öğretim üyelerinden kendi alanı dışında da yapılacak faaliyetlere katılmak istedikleri görülmektedir. Üniversitelerin görevlerinden biride bulunduğu bölgede kültür, sanat gibi faaliyetlerle eğitim faaliyetlerine katılmak ve bu tür faaliyetleri geniş kitlelere götürmek olduğu söylenebilir. Çeşitli sanatsal, kültürel, sergi, konferans, toplantı, söyleşi gibi faaliyetlerin düzenlenmesini isteyenlerin oranı % 95' tir.

Hobi kulüpleri özellikle 1990 yıllardan sonra üniversitelerde topluluk adı altında öğrencilerin bir araya gelmesiyle boş zaman aktivitesi olarak yapılmaya başlanmıştır. Bu kulüpler, özellikle üniversitelerde öğrenciler ve öğretim üyelerinin de katılımıyla gelişimini ve varlığını devam ettirmektedir. Hobi kulüplerinin kurulması ve aktif hale getirilmesini isteyen öğretim üyesi sayısı da %85 olarak bulunmuştur. Hobi faaliyetlerine katılmak özellikle öğrencilerin toplumsallaşma sürecinde etkili olduğu bilinmektedir. Bu ilgiler kişilerde stres atma, rahatlama gibi bazı psikolojik etkiler meydana getirmekle beraber zamanla bir meslek % 60 haline gelebilmektedir. Üniversite öğrencilerine yapılan araştırmada öğrencilerin % 61' nin herhangi bir sosyal sportif kol veya kulübe üye olmadıklarını göstermektedir (Gençay vd., 2003:97).

Satranç, bilardo, iskambil gibi oyun oynayacak yerlerin açılması ve yaygınlaşması fikrine öğretim üyelerinin diğer maddeler kadar sıcak bakmadıkları görülmektedir. Bu konuda görüş belirtmeyenler %19.0, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da % 21' dir. Bu beklentiye sıcak bakmamalarının nedeni, iskambil oyunlarının bireyin gelişimine hiçbir faydası olmaması ve zamanı

gereksiz olarak geçirmesinden dolayı olduğu söylenebilir. Öğretim elemanlarının ortak olarak düzenleyeceği faaliyetleri (piknik, gezi vb.) istemektedir ve bu tür faaliyetlerin olmasını istiyorum ve katılıyorum diyenlerin oranı da % 76' dır. Kurumların gerek öğrencilerle ve gerekse öğrenciler olmadan yapılacak bazı faaliyetler (yemek, gezi vb.) kişilerin birbirini daha iyi tanmasına, yaklaşmasına yeni dostlukların ve samimi arkadaşlıkların kurulmasına yardımcı olur. Üniversite öğrencilerinin üniversite yönetiminden beklentilerinde boş zamanları değerlendirme amaçlı, bölümler, fakülteler-üniversiteler arası munazaralar, doğa gezileri, sportif etkinlikler olarak sıralamışlardır (Gençay, 2003:99). Yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin faaliyetler ve sportif aktivitelere ilgi düzeylerinin yüksek olmasına rağmen üniversitelerdeki rekreasyonel alanların ve spor tesislerinin bu ilgiyi karşılayacak düzeyde bulunmadığını belirtmiştir (Soyer- Can, 2004:119). Fırat Üniversitesi öğrencilerine yapılan araştırmada öğrencilerin boş zamanlarını daha etkili değerlendirmek için üniversite, fakülte ve ildeki yetkililerden kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerin yapılacağı yerleri açmaları ve çeşitlendirmeleri beklenmektedir (Semerci, 1997:388). Öğretim üyeleri ile öğrencilerinin boş zamanları değerlendirme etkinlikleri beklentilerinin paralellik arzettiği söylenebilir.

Üniversiteler boş zamanları değerlendirmek için programlar yapmalı ve uygulamalıdır. Bu programları yaparken boş zaman etkinliklerine katılmak için, alanında uzmanlaşmış personel istihdamının gerekli olduğu yapılan araştırmada belirtilmiştir (Kaya, 2003:207). Üniversiteler öğrenciler ve çalışanları için aktivite merkezleri yapılmalı ve bir çok boş zaman programı oluşturmalıdır (Kraus ve Curtis, 1982 - Ağaoğlu, 2002:159).

Tablo 107: Öğretim Üyelerinin Boş Zamanlarını Değerlendirmek İçin Üniversite Yönetiminden Beklentileri

Üniversitenizden Beklentileriniz	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Sportif faaliyet düzenlenmesi	200 42.7	229 48.7	17 3.6	19 4.1	3 0.6	468 100.0
Sanatsal, kültür, sergi	216 46.2	230 49.1	9 1.9	10 2.1	3 0.6	468 100.0
Hobi klüpleri	170 36.3	228 48.7	43 1.1	20 4.3	7 1.5	468 100.0
Satranç, bilardo, iskambil	101 21.6	180 38.5	89 19.0	70 15.0	28 6.0	468 100.0
Kurum elamanları ortak	117 25.0	237 50.6	57 12.2	41 8.8	16 3.4	468 100.0

VI. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İnsanlık tarihinin en eski dönemlerinden bu yana çalışma, iş olarak değerlendirilen ve bunun dışında kalan zaman boyutu olduğu varsayımına dayanmaktadır. Boş zaman geçmişte ve günümüzdeki tüm uygarlıklarda var olagelmiş bir kavramdır. Boş zaman diliminin az yada çok, nitelik boyutu ekonomide, üretim ilişkilerindeki değişim ve teknolojik gelişmeler boş zaman değerlendirilmesi ve anlayışında farklılıkları ortaya çıkarmıştır.

Boş zaman değerlendirme sanayileşme öncesi toplumlarda üst sosyal sınıflar için bir statü sembolü ve prestij kaynağı olarak kullanılmıştır. Oysa boş zaman, boş zamana sahip olma ve boş zaman değerlendirme anlayışı günümüz modern toplumlarında günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçasını oluşturmuştur. Günümüzde ise boş zaman anlayışı “insanların temel bir hakkı” olarak görülmekle beraber boş zaman değerlendirme bir “yaşam biçimi” olarak kabul edilmektedir.

Çalışma koşullarındaki değişmelerle birlikte çalışma ve çalışma dışı zaman net çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. İnsanların çalışma dışı zamanlarının önemli bir kısmını “boş zaman aktiviteleri” doldurmaktadır. Boş zaman kavramı günümüzde daha da önem arz etmektedir. İnsanlar birbirlerini daha iyi tanımak ve birbirine yakınlaşmak için boş zamanlarını hangi aktivitelerle değerlendirdiklerini sormaktadırlar.

Günümüz toplumlarında ekonomik, sosyal ve politik yaşamda görülen hızlı ve başdöndürücü değişiklikler, boş zamanların önemini daha da arttırarak insanların boş zaman değerlendirme biçiminde de değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Bu değişiklikler nüfus artışı, kentleşme, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, çalışma saatlerinde azalmaya bağlı olarak boş zaman artışı, yaşamsal alanlarda değişiklikler olarak sıralanabilir.

Boş zaman değerlendirme etkinliği günümüzde bazı düşünürlere göre başkalarınca yönelimli olarak yapılmaktadır. Bireylerin kendilerine hazır olarak sunulan boş zaman etkinliğine katılması istenmektedir. Bu da insanları belirli bir kalıp içerisine sokma şeklinde görülmektedir. Oysa, boş zaman etkinliğinde esas olan kişinin severek, isteyerek etkinliğe katılmasıdır. Kişi ancak böyle etkinliklere gönüllü olarak katıldığı takdirde mutlu ve huzurlu olabilir. Tarih boyunca zor çalışma koşulları, insanoğlunu hem fiziksel hem de psikolojik olarak yıpratırken, çalışma dışı zaman olarak adlandırdığımız “boş zaman” ise, insanın kendisi için bir şeyler yapması, yenilenmesi, güç tazelemesi ve hayata yeniden başlamasına imkan vermiştir.

Tüketici konumundaki bireyin, boş zaman değerlendirme etkinlikleri seçiminde, sosyo-ekonomik faktörlerin etkisi oldukça önemlidir. Bireyin eğitim düzeyi yükseldikçe ve buna bağlı olarak sosyal statüsü arttıkça boş zaman yaratma ve bu zamanı bireysel gelişmeler için kullanma isteminde de artış görülmektedir. bireylerin sosyal statüleri yükseldikçe boş zaman aktiviteleri olarak kitap okuma, kültürel faaliyetlere katılma, bireysel farklılıklar yaratma gibi etkinlikler yaptıkları görülürken; sosyal statüsü daha alt grupta olan bireylerin ise kahvehaneye ve maça gitme, televizyon izleme gibi boş zaman aktivitelerini tercih ettiği görülmektedir. Üst sosyo- ekonomik düzeyde, profesyonel ve yönetsel meslek gruplarına girenlerin genellikle maliyeti yüksek aktivite seçtikleri belirtilmiştir.

Sosyal statüleri üst ve ortanın üstü olarak belirtilen öğretim üyeleri toplumda saygın, prestiji ve statüsü yüksek bir meslek sahibi olarak görülmektedirler. Eğitimli, lider, vizyon sahibi olarak topluma ve toplumun geleceğine yön veren bireylerdir. Öğretim üyelerinin mesleki rollerinin yanında, toplumla iç içe olmaktan kaynaklanan bireysel rolleri vardır. Bunun için sosyal ilişkileri yürütme zorunluluğuna da sahiptirler.

Öğretim üyelerinin derse girmenin yanında, derse hazırlık amaçlı çalışmaları, tez danışmanlıkları, bilimsel hazırlıkları gibi uğraşları, çalışma saatlerinin büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Öğretim üyeleri yoğun bir ders ve bilimsel çalışma baskısı altındadırlar. Buna rağmen öğretim üyelerinden hem sosyal statüleriyle ilgili görevlerini yapmaları hem sosyal çevrelerindeki rollerini sürdürmeleri hemde boş zaman aktivitelerine katılmaları beklenmektedir. Katıldığı boş zaman etkinlikleri hem fiziksel hemde psikolojik rahatlama sağlayacak, çalışma verimini ve temposunu arttıracaktır.

Üniversite öğretim üyelerinin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ve sosyolojik incelenmesini konu alan bu saha araştırmasında, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerinin, boş zamanlarında katıldıkları etkinliklerin tesbit edilmesi ve bu etkinliklere katılma sıklıklarının bazı değişkenlerle karşılaştırılarak sosyolojik olarak yorumlanması amaçlanmaktadır.

Bu amaca ulaşabilmek için öncelikle Doğu Anadolu Bölgesindeki üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerinin sayısı tesbit edilmiş ve bu sayının 2558 kişi olduğu görülmüştür. Tesadüfi örneklem tekniğine dayalı olarak öğretim üyelerinden 793 kişiye mevcudun %30' una anket gönderilmiştir. Geri dönen anketlerden **468 kişi (% 18.2)** değerlendirilmeye alınmıştır. Anketler, 2004-2005 öğretim yılı mayıs-haziran ayları itibari ile uygulanmıştır.

Araştırma alanındaki üniversitelerde görev yapan ve ankete katılan öğretim üyelerinin **% 88'i erkek, %12' si ise bayandır**. Araştırma evreninde ankete katılan öğretim üyelerinin dörtte üçünden fazlası 31-50 yaş arasındadır. Bu bulgu Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversitelerin eğitim programlarının genç öğretim üyelerince yürütüldüğünü göstermektedir.

Öğretim üyelerinin **doğum yerlerine** bakıldığında çoğunluğun il merkezi doğumlu %36.3 olduğu görülmektedir. Büyükşehir doğumlularda kentsel köken olarak kabul edildiğinde bu oran %48.7 oranındadır. Öğretim üyelerinin uzun süre ikamet ettikleri yerlere bakıldığında doğum yerine göre kent nüfusunda bir artış %59.6 görülmektedir. Bu durum, ailelerin yıllara göre yerleşim alanlarında kırsaldan kente açıkça görülen bir hareketliliğin olduğudur. Öğretim üyelerinin ve ailelerinin kırsaldan kente doğru gözlenen bu yatay hareketlilik, ailelerin hem toplumsal hem ekonomik durumları ile yakından ilgili olduğu yönünde yorumlanabilir. Aynı zamanda türkiyedeki demografik yapının değişkenliği ve kentlere göçün gerçekleştiğini gösterir.

Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin **% 61' nin yardımcı doçent doktor, % 22 doçent doktor ve % 16' sının da profesör doktor kadrosunda bulunan öğretim üyeleri** oluşturmaktadır. Yardımcı doçent kadrosundaki öğretim üyeleri üniversitelerdeki akademisyenlerin yarısından fazlasını oluşturmaktadırlar.

Öğretim üyelerinin **ekonomik durumları** değerlendirildiğinde öğretim üyelerinin %50 sinin aylık gelirlerinin (mayıs 2005 itibariyle) 1000-2000 YTL arasındadır. Yapılan araştırmalarda akademisyenlerin ücretlerinin çok düşük oranlarda olduğunu da belirtmiştir. Öğretim üyelerinin aylık gelirlerini belirtirken sadece maaşlarını belirtmişlerdir, öğretim üyelerinin maaşlarının dışındaki gelirlerini tesbit etmek çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Öğretim üyelerinin görev yaptıkları bilim alanına göre dağılımında ise; sağlık bilimleri % 26.5, sosyal bilimler % 38.5 ve fen bilimleri % 35.3 olarak bulunmuştur.

Örnekleme oluşturan öğretim üyelerinin **% 89.5 evli, % 10.5 ise bekardır**. Öğretim üyelerinin büyük çoğunluğunun evli olduğu görülmektedir. Evli öğretim üyelerinin çocuk sayısına bakıldığında yarıdan fazlası 1-2 çocuk sahibi, 3 ve üzeri çocuk sahibi olanlar ise üçte bir olarak görülmektedir. Evli öğretim üyelerinin yarısından fazlası 1-2 çocuk sahibidirler. Öğretim üyelerinin eşlerinin eğitim durumlarına bakıldığında **% 53' ünün üniversite mezunu, % 23.3' ünün lise mezunu** olduğu tesbit edilmiştir. Öğretim üyelerinin eşlerin yarısından fazlası, üniversite

mezunudurlar. Öğretim üyelerinin, eşlerinin iş ya da mesleklerine bakıldığında yarısı memur, % 38' nin ise ev hanımı olarak çalışmaktadırlar. Öğretim üyelerinin eşlerinin yarısının çalıştığı görülmektedir. Öğretim üyelerinin anne ve babalarının eğitim durumları ile ilgili bulgulara bakıldığında babaların eğitim düzeyi annelere göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretim üyelerinin anne ve babalarının eğitim durumları, ailenin genel mesleki durumlarıylada ilgilidir. Öğretim üyelerinin annelerinin % 92 sinin ev hanımı, babalarının ise memur, esnaf-tüccar, işçi ve çiftçi sıralamasıyla görülmektedir. Bu bulgular, öğretim üyelerinin toplumun her kesiminden insanı bünyesinde bulundurduğunun bir göstergesidir.

Öğretim üyelerinin üniversitedeki **hizmet sürelerine** bakıldığında yarısından fazlası 11-20 yıl arası üniversitede çalışmaktadırlar. Öğretim üyelerinin % 76' sının idari bir görevi olmadığı görülmüştür. Öğretim üyelerinin girdikleri ders saatlerine bakıldığında yoğun bir programları olduğu görülmüştür.

Toplumumuzda bireyler çeşitli boş zaman etkinliklerine katılmaktadırlar. Boş zamanlarda yapılan faaliyetlerde çeşitlilik ne kadar fazla olursa, bu faaliyetlerden duyulan heyecan artmaktadır. Bireyler yapacakları boş zaman etkinliklerini çoğunlukla kişisel ilgi ve eğilimleri doğrultusunda belirlemektedirler. Boş zaman etkinliklerine katılma kişinin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar nedeniyle farklılık göstermektedir. Kişinin boş zaman değerlendirme etkinliğine katılması, katıldığı etkinliğin türü ve katılma sıklığı, ayrıca onun içinde bulunduğu gereksinimleriyle ilişkili olduğu yapılan araştırmalarda belirtilmiştir.

Öğretim üyelerinin bu faaliyetlere katılma sıklıkları ve ayrıca öğretim üyelerinin katıldıkları boş zaman faaliyetlerinin yaş, cinsiyet, doğum yeri, unvan, medeni hali, uzmanlık alanları değişkenleri ile bu faaliyetlere katılma sıklıkları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Okuma bireylerin farklı kaynaklara ulaşacak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlere ulaşmasını sağlar. Öğretim üyelerinin **okuma etkinliği** öğrenme, araştırma, yorumlama, eleştirel düşünme sürecidir ve gelişmeleri takip etmek için bir ihtiyaç haline gelmiştir. Okuma, öğretim üyeleri için bir zorunluluk olsa da öğretim üyeleri bu etkinliği boş zamanlarını değerlendirmek için de yapmaktadırlar.

Öğretim üyelerince okuma, % 99.1 oranıyla en yüksek katılımlı faaliyettir. Kadın öğretim üyeleri, erkeklere oranla, daha fazla okumaktadırlar. Araştırmalarda kadınların daha çok toplumsallaşma ve okumaya ağırlık vermelerine karşın, erkeklerin

sportif aktivitelerle ilgili oldukları belirtilmiştir. Yaş ve okuma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmesi de tüm yaş gruplarında “sıklıkla” okuma oranı en yüksek değerdedir. 51 ve üstü yaşlardaki öğretim üyelerinin “her zaman” okuma oranı yüksek görülmektedir. Evli öğretim üyeleri, bekarlara oranla daha fazla okumaktadırlar. Profesörler, diğer öğretim üyelerine göre daha yüksek oranlarda okumaktadırlar. Öğretim üyelerinde unvan yükseldikçe akademik kaygı ortadan kalkmakta ve bir rahatlama söz konusu olmaktadır. Sosyal bilimlerde çalışanlar, diğer alanlarda çalışanlara göre daha yüksek oranlarda kitap dergi, gazete okumaktadırlar.

Öğretim üyelerinin **hangi tür kitaplar** okudukları konusunda da ayrıca bir sınıflama yapılmıştır. Öğretim üyelerince “her zaman ve sıklıkla” okunan ilk beş kitap; güncel yayınlar, popüler bilim, tarih, roman ve politika olarak görülürken, nadiren okunan kitaplar ise şiir, turizm-gezi, denemeler, ekonomi ve dini yayınlar olarak sıralanmıştır. Öğretim üyelerince okunan dergiler, ilmi ve bilimsel dergilerin okunma oranı en yüksek değerde iken, hiç okunmayanlar ise, magazin dergileri olarak bulunmuştur. Öğretim üyelerince okunan gazete bölümlerine bakıldığında; birinci sayfa, köşe yazıları, siyaset, ekonomi ve spor sayfaları sırasıyla en yüksek oralarda okunmaktadır. Öğretim üyelerinin sosyal statüleri gereği okuma alışkanlıklarının yüksek seviyelerde olduğu belirlenmiştir.

Toplumumuzda boş zaman etkinlikleri olarak izlenen en etkili araç televizyondur. **Televizyon** bir cazibe merkezi haline gelmiş, alışkanlıklarımızı, konuşma biçimimizi, ilişkilerimizi belirler hale gelmiştir. Yaptığı araştırmalarda insanların zamanlarının en büyük kısmını televizyon izlemekle geçirdikleri belirtilmiştir. Ülkemizde yapılan tüm boş zaman araştırmalarında da televizyon izleme yüksek oranlarda görülmüştür. **Televizyon**, öğretim üyelerince “arasıra ve sıklıkla” izlenmektedir. Öğretim üyelerinin cinsiyetleri açısından izleme oranları her iki cins açısından “arasıra ve sıklıkla” yüksek olmakla beraber, kadınların, erkeklere oranla daha fazla oranlarda televizyon izlemektedir. Öğretim üyelerinin yaşları ilerledikçe televizyon izleme oranları artmaktadır. Araştırmalar, televizyonun yetişkinler arasında bir numaralı boş zaman geçirme aktivitesi olduğu belirtilmiştir. Medeni durumlarına göre bakıldığında ise, evli öğretim üyelerinin, bekar öğretim üyelerine göre daha “sıklıkla” televizyon izlemektedirler. Akademik unvan ve televizyon izleme tüm ünvanlar içerisinde “arasıra” izleme ilk sırada yer almaktadır. Bu da öğretim üyelerinin boş zamanlarında televizyona ihtiyaç duyduklarını veya izleme konusunda seçici

olduklarını göstermektedir. Doğum yeri ile televizyon izleme sıklıklarına bakıldığında izleme “arasıra” tüm doğum yerleri içerisinde ilk sırada yer almaktadır. “Arasıra” izleme oranı büyükşehir doğumlularda en düşük oranda görülürken, doğum yerleri ilçe veya köye indirildiğinde televizyon izleme oranının arttığını görmekteyiz.

Televizyonda izlenen programlara bakıldığında **en çok izlenen program** olan haberler, “her zaman ve sıklıkla” en yüksek oranlarda izlenirken, belgeseller ve kültür-sanat programları da “sıklıkla” izlenmektedir. Yerli dizi-sinema, yabancı dizi-sinema, ve spor programları da “arasıra” izlenen programlar arasındadır. Yapılan araştırmalarda da benzer bulgulara rastlanmıştır ve eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin haber ve haber programlarını “her zaman” izledikleri belirtilmiştir. Televizyon izleme nedenlerine bakıldığında; güncel gelişmeleri takip etme, bir şeyler öğrenme ve dinlenme amaçlı ve otururken izlenmektedir. Radyo programlarından, haberler ve müzik programları da öğretim üyelerince “her zaman ve sıklıkla” takip edilmektedir.

Aile, birincil sosyal ilişkilerin sürdürüldüğü bir kurumdur. Boş zamanları değerlendirme ve bu alışkanlığın ilk kazanıldığı **sosyal kurum ailedir**. Aile içi etkileşimin yoğun biçimde yaşandığı çekirdek ailede boş zaman etkileşimi önemli bir işleve sahip olduğu ileri sürülebilir. Aile bireyleri genellikle boş zaman etkinliklerine hep beraber katılmaktadırlar. Yetişkinlik dönemindeki boş zaman etkinlikleri ve eğilimleri çocukluk döneminde ailede edinilen alışkanlıklarla ilişkili olduğu ileri sürülmektedir. Öğretim üyelerinin aile ve çocuklarla ilgileme ve boş zaman etkinliklerine katılma sıklıkları yüksektir. Kadın öğretim üyeleri, aile ve çocuklarla daha fazla ilgilenmekte ve boş zamanlarını aileleriyle geçirmeyi tercih etmektedirler. Toplumumuzda aile ve çocuklarla ilgilenmede birinci derecede anneler sorumlu görülse de boş zaman etkinliklerine tüm aile hep beraber katılmaktadır. Evli öğretim üyelerinin aile ve çocuklarla ilgilenme ve onlarla beraber boş zaman etkinliklerine katılma oranları yüksektir. Hayat tarzının modernleşmesi ve teknolojinin gelişmesiyle ile evde yapılacak işlerin azaldığı bilinmektedir. Buna bağlı olarak ailelerin evde boş zamanların arttığını ve bunu aile ve çocuklarla geçirdiğini göstermektedir.

Öğretim üyelerinin genel olarak **sinema- tiyatro faaliyetlerine** katılma oranlarına bakıldığında “nadiren, arasıra, sıklıkla” takip edilirken hiç katılmama oranında %10 olarak görülmüştür. Cinsiyet ile sinema-tiyatro izleme sıklıklarına bakıldığında, kadın öğretim üyelerinin, erkek öğretim üyelerine göre “her zaman, sıklıkla ve arasıra” izleme oranları yüksek oranlardadır. Sinema-tiyatroya gitme sıklıkları ile yaş arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Genç yaştaki öğretim üyelerinin bu faaliyete katılmaları daha yüksek oranlardadır. Yaş seviyesi arttıkça **sinema-tiyatroya** gitme oranı düşmektedir. Bekar öğretim üyelerinin sinema-tiyatro izleme faaliyetlerine gitme sıklıklarının, evli öğretim üyelerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Unvan ile sinema-tiyatro faaliyetlerine gitme sıklığına bakıldığında “arasıra” bu faaliyete katılma oranı unvan arttıkça azalmaktadır. Doğum yeri ile sinema-tiyatro gitme sıklıklarına bakıldığında tüm öğretim üyelerinde bu aktiviteye katılma oranları “nadiren” en yüksek oranlardadır. Kent doğumluların bu aktiviteye katılma oranı “arasıra” en yüksek değerdedir. Köy ve ilçe doğumluları bu aktiviteye “hiç katılmama” oranı yüksektir. Köy ve ilçe doğumlularda **sinema-tiyatroya** gitme alışkanlığının olmadığını söyleyebiliriz.

Son on yılda tüm alanlarda olduğu gibi boş zaman aktivitelerinde de internet kullanılmaya başlamıştır. **İnternet** tutum, davranış ve alışkanlıklarımızda önemli değişikliklere yol açacak potansiyele sahiptir. İnternetin bir eğlence aracı olduğu düşünülmekte ve toplumun büyük bir genelinde kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalarda öğretim üyelerinin % 57’ sinin çeşitli amaçlar için “hergün” internetten yararlandıkları belirlenmiştir. Araştırmamızda ise, öğretim üyelerinin interneti boş zaman aktivitesi olarak kullananların oranı; arasıra ve sıklıkla %28 oranında iken her zaman kullananların oranı ise % 11 olarak bulunmuştur.

Öğretim üyelerinin cinsiyetleri ile **internet** kullanma sıklıkları arasında istatistiksel bir farklılık görülmemekle beraber, erkek öğretim üyelerinin, kadın öğretim üyelerine göre interneti kullanma “her zaman ve arasıra” oranları yüksektir. Genç öğretim üyelerinde **interneti** kullanma oranları yüksek iken, yaş seviyesi ilerledikçe internet kullanma sıklıkları oranında bir azalma görülmüştür. Bekar öğretim üyelerinde, evli öğretim üyelerine göre ailevi sorumlulukları olmadığından, boş zaman aktivitesi olarak daha yüksek oranlarda internet kullandıkları görülmüştür. Öğretim üyelerinin uzmanlık alanları ile internet kullanma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Fen bilimlerinde çalışan öğretim üyeleri bilgisayar ve interneti daha yüksek oranlarda kullanmaktadırlar. Yapılan araştırmalarda eğitim seviyesi ile internet kullanma arasında istatistiksel bir farkın olduğu, eğitim seviyesi düşük bireylerin daha az oranlarda internet kullandıkları belirtilmiştir. Eğitim seviyesinin en yüksek kurumunda çalışan öğretim üyelerinin, interneti boş zaman etkinliği olarak kullandıkları görülmekle beraber, yardımcı doçent ve profesör

kadrosundaki öğretim üyelerinde “her zaman ve sıklıkla” daha yüksek oranlarda kullandıkları görülmüştür. İnternet, tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. İnternetin sosyal yaşantıda ve yapıda köklü değişikliklere neden olacağı tahmin edilmektedir. Öğretim üyelerinin mesleki gelişmelerinin yanında, boş zaman aktivitesi içinde **internet** kullanma sıklıklarının artacağını söyleyebiliriz.

Spor, günümüzde bir boş zaman uğraşı, bir sağlık ve zinde kalma aracı, modern toplumlarda boş zamanları değerlendirme ise, en çok başvurulan yollardan biri haline gelmiştir. **Cinsiyet ile spor** yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuş ve erkek öğretim üyeleri kadın öğretim üyelerine göre, daha yüksek oranda spor yapmaktadır. Yaş ile spor yapma arasında, anlamlı bir farklılık görülmesi de genç öğretim üyelerinin “her zaman” spor yapma oranları daha yüksektir. Yaşın artışıyla birlikte sportif aktivitelere katılma oranında bir azalma görülmektedir ve spora katılma da yaş önemli bir rol oynamaktadır. Medeni durum ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel anlamlı bir farklılık görülmemekle beraber bekar öğretim üyelerinin “her zaman ve sıklıkla” spor yapma oranları evli öğretim üyelerine göre yüksek orandadır. Öğretim üyelerinin unvanları ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. **Spor yapma** oranı “her zaman” yardımcı doçentlerde yüksektir. “Arasıra” spor yapma oranı doçentlerde ve nadiren spor yapma oranı da profesörlerde diğer unvanlara göre yüksek orandadır. Uzmanlık alanları ile spor yapma arasında istatistiksel bir farklılık olmayıp “her zaman ve sıklıkla” spor yapma oranı sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde yüksektir. Sosyal ve fen bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinde ise genel olarak “arasıra ve nadiren” sportif aktiviteler yapmaktadırlar. Doğum yeri ile spor yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Yapılan araştırmalar da bu görüşü destekler niteliktedir. Öğretim üyelerinin yaptıkları sportif aktivitelere bakıldığında “yürüyüş” en fazla yapılan etkinliktir. Sırasıyla; yürüyüş, yüzme, futbol, raket sporları “sıklıkla ve arasıra” yüksek oranlarda yapılan spor aktiviteleridir. Öğretim üyeleri spor aktivitelerini yaparken çoğunlukla doğadan istifade etmekte ve üniversitenin spor tesislerini de kullanmaktadırlar. Öğretim üyelerinin **spor yapma amaçlarına** bakıldığında en önemli neden “**sağlığımı koruma isteğim**” en yüksek oranda gelmektedir. İkinci en önemli neden ise, eğlenmek (şaka-neşe) yani sporu sevme olarak görülmektedir. Öğretim üyelerinin öncelikli **yapmak istedikleri spor branşları** ise, yüzme ve su sporları, futbol, kort tenisi olarak sıralanmıştır.

Arkadaşlık ilişkileri toplumumuzda her kesimden insan tarafından önemsenen bir olgudur. Boş zaman etkinlikleri genel olarak bir grupsal katılım, dolayısıyla arkadaşlık ilişkilerinin yoğun olduğu etkinlikler görünümündedir. Arkadaşlık ilişkileri boş zamanların değerlendirilmesinde önemli etkidir. Bireyler boş zamanlarında yakın arkadaşlık kurduğu kimselerle çeşitli etkinliklere katılmaktadırlar. Öğretim üyelerinin **arkadaşlarla sohbet etme- gezme** sıklıklarına bakıldığında; arasıra, sıklıkla ve nadiren, yapılmaktadır. Cinsiyet ile arkadaşlarla sohbet etme- gezme sıklıklarında, kadın öğretim üyeleri “her zaman, sıklıkla, nadiren” erkek öğretim üyelerine göre bu aktiviteye yüksek oranlarda katılmaktadır. Yaş seviyesi ile arkadaşlarla sohbet etme- gezme sıklıklarında ise, genç öğretim üyeleri “sıklıkla” arkadaşlarla birlikte boş zamanlarını geçirmektedirler. Orta yaş grubu öğretim üyelerinin ise “arasıra” en yüksek oranlarda bu aktiviteye katılmaktadırlar. Medeni durum ile arkadaşlarla sohbet etme- gezme sıklıkları arasında istatistiksel bir fark olup, bekar öğretim üyelerinin arkadaşlarla sohbet etme- gezme faaliyetine katılımı yüksektir. Unvan ile arkadaşlarla sohbet etme- gezme her üç ünvan içinde en yüksek oranlarla “arasıra” bu faaliyete katılmaktadırlar. Yardımcı doçent kadrosunda ki öğretim üyelerinde “sıklıkla ve arasıra” en yüksek oranlarda arkadaşlarla takılma görülmektedir. Doğum yeri ile **arkadaşlarla sohbet etme –gezme** sıklıkları arasında bir farklılık görülmemekle beraber köy doğumlu öğretim üyelerinde “arasıra” bu faaliyete katılma oranı yüksektir. Doğum yeri nüfusu arttıkça “arasıra” arkadaşlarla birlikte olma azalmaktadır.

Boş zamanlarda **ev ziyaretlerine** gitme, sosyal ilişkiler bağlamında toplumumuzda yaygın olarak görülmektedir. Misafirlığe gitmek veya misafir ağırlamak kültürümüzün bir parçasıdır. Komşuluk, akrabalık, hısımlık sosyal örgütlenme ve sosyal ilişkilerin temelidir. Cinsiyet ile ev ziyaretleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. **Kadın öğretim** üyeleri ev ziyaretlerine “**sıklıkla**” katılmaktadırlar. Yaş ile ev ziyaretleri arasında istatistiksel olmasa da 30 yaş altı öğretim üyelerinde “nadiren” bu etkinliğe katılırken, yaş seviyesi arttıkça ev ziyaretlerine katılma sıklıkları da artmaktadır. Medeni durum ile ev ziyaretlerine gitme sıklıkları arasında istatistiksel bir farklılık görülmele beraber, evli öğretim üyelerinin “her zaman, sıklıkla ve arasıra” yaptıkları bir faaliyet olarak görülürken, bekarlar bu faaliyete “nadiren” katılmaktadırlar. Unvan ile ev ziyaretleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmele de profesörler “nadiren”, doçent ve yardımcı doçentlerde ise “arasıra” bu etkinliğe katılmaktadırlar. Doğum yeri ile ev ziyaretleri arasında bir fark

görülme de sıklıkla bu faaliyete katılma büyükşehir doğumlularda düşük orandadır. Büyükşehir doğumlularda bu faaliyetin düşük olması, ilişkilerin daha resmi olmasından dolayıdır. Öğretim üyelerinin **ev ziyaretlerinden** komşulara gitme sıklığı “arasıra ve nadiren” yüksek oranlarda iken, akrabalara gitme sıklığı ise “arasıra ve sıklıkla” yapılmaktadır. **İş arkadaşlarına** yapılan ziyaretler ise “arasıra ve nadiren” yapılmaktadır.

Müzik, tarih boyunca insanlar için bir eğlence kaynağı olmuştur. Müzik, toplumumuzda her kesimden insanın boş zamanlarını önemli ölçüde dolduran bir etkinliktir. Müzik, insanların günlük yaşamlarında bir alışkanlık haline gelmiştir. **Müzik** dinleme, teknolojik gelişmelere paralel olarak yaygınlaşmıştır. Müzik aleti çalmak veya söylemek aktif bir etkinlik olmakla birlikte, dinlemek daha çok pasif bir boş zaman uğraşdır. Müzik dinlemek zahmetsiz bir etkinliktir ve otururken, çalışırken ve araba kullanırken dinlemek mümkündür. Müzik dinlemek; arasıra, nadiren, sıklıkla ve bu etkinliğe hiç katılmama ve her zaman katılma düşük oranlarda yapılmaktadır. Genel olarak öğretim üyeleri müzik dinleme etkinliğine % 94 gibi bir oranla değişik sıklıklarda dinlenmekte veya katılmaktadırlar. Müzik dinleme ile cinsiyet arasında farklılık olup, **kadın öğretim üyeleri**, erkek öğretim üyelerine göre daha **yüksek oranlarda müzik** dinlemektedirler. Yaş ile müzik dinleme arasında istatistiksel bir farklılık olmayıp 30 yaş altı öğretim üyelerinin “sıklıkla” katıldığı bir faaliyettir. Medeni durum ile müzik dinleme arasında istatistiksel bir fark vardır. Müzik dinleme ve katılma bekar öğretim üyelerinde “her zaman ve sıklıkla” yapılan bir faaliyettir. Unvan ile müzik dinleme arasında istatistiksel bir farklılık olmayıp yardımcı doçentlerin “her zaman ve sıklıkla” müzik dinleme oranları diğer unvandakilere göre az daha yüksek orandadır. Doğum yeri ile **müzik dinleme** arasında istatistiksel bir farklılık olup, sırasıyla büyükşehir, il, ilçe, köy doğumlular, yüksek oranlarda müzik dinlemektedirler.

Çarşı pazar gezme, alışveriş yapmak zaruri ihtiyaçların içerisinde görülse de bu aktivite günümüzde sosyal hayatın içinde bir eğlence ve dinlenmeye dönüşmüştür. Özellikle büyükşehirlerde ve il merkezlerinde, insanların her türlü ihtiyaçlarının karşılandığı sosyal mekanlar oluşmuştur. Öğretim üyelerince genel olarak çarşı-pazar gezme, alışveriş yapma “arasıra, sıklıkla ve nadiren” oranlarında yapılmaktadır. Öğretim üyelerinin cinsiyetleri ile çarşı pazar gezme, alışveriş yapmak sıklıklarına bakıldığında, kadınlar daha yüksek oranlarda bu etkinliğe katılmaktadır. Alışveriş yapmak erkek- kadın bütün insanlar için geçerli olsa da, kadınlar için çok daha

önemlidir. **Yaş ile çarşı pazar gezme, alışveriş yapmak** arasında istatistiksel bir farklılık vardır ve bu aktivite **orta yaş diliminde** ve **üstü yaşlarda** “her zaman ve sıklıkla” yapılmaktadır. Genç yaştaki öğretim üyelerinde bu etkinlik “nadiren ve arasıra” yapılmaktadır. Medeni durum ile çarşı pazar gezme, alışveriş yapmak yakın değerlerdedir. Unvan ile çarşı pazar gezme, alışveriş yapmak arasında istatistiksel bir farklılık vardır. **Profesörler “her zaman ve sıklıkla”** bu etkinliğe katılırken, doçentler en yüksek oranlarda “arasıra” katılmaktadır. Yardımcı doçentlerde ise bu etkinliğe “arasıra ve nadiren” en yüksek oranlarda katılmaktadırlar.

Toplumda yaşayan insanlarda ortak bazı etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinlikler ve **sosyal - kültürel faaliyetlerde** amaç, toplumsallaşma ve kültür aktarımı, yardımlaşma, dayanışma gibi sosyal değerlerin ve ilişkilerinin yerleşmesidir. Öğretim üyelerinin **sosyal - kültürel faaliyetlere katılma** oranları; arasıra % 47.6, nadiren % 29.5, sıklıkla % 16.2 yapılmaktadır. Erkek öğretim üyeleri, kadın öğretim üyelerine göre daha fazla sosyal-kültürel faaliyetlere katılmaktadırlar. Kadınların çalışma dışı zamanlarında ailevi sorumlulukları bu tür faaliyetlere katılmalarını engellediği söylenebilir. Yaş ile sosyal -kültürel faaliyetler arasında farklılık görülmemekle beraber, 51 ve üstü yaşlardaki öğretim üyelerinin “sıklıkla” katılma oranı yüksektir. 31-50 yaş grubundaki öğretim üyelerinde ise bu faaliyete % 50 yakın bir oranla “arasıra” katılmaktadırlar. Medeni durum ile sosyal kültürel faaliyetlere katılma arasında bir farklılık olmasa da, bekar öğretim üyelerinin “her zaman ve sıklıkla” bu faaliyete katılma oranları, evlilere oranla daha yüksek değerdedir. Unvan ile **sosyal - kültürel** faaliyetlere katılma sıklıkları arasında istatistiksel bir farklılık vardır. Profesörlerin, sosyal kültürel faaliyetlere katılma oranları doçent ve yardımcı doçentlere oranla daha yüksek oranlardadır.

Kahvehaneler, toplumumuzda azımsanmayacak oranda her kesimden insanın devam ettiği mekanlardır. **Kahvehaneler** günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olmuştur ve insanların günlük uğrak yeri konumundadır. Kahvehanelerin ortaya çıktığı dönemlerdeki işlevleri ile şu andaki işlevleri arasında tam tersine hizmet anlayışı görülmektedir. Kahvehaneler edebi, siyasi, içtimai birçok sorunun tartışıldığı ve okunduğu mekanlardan, dedikodu yapılan, boşa zaman geçirilen, oyun oynanılan ve olumsuz bir çok etmenin bir arada olduğu mekanlar haline dönüşmüştür. **Kahvehaneler** toplumumuzda çoğu dönemde bir “bilinçlendirme ve irfan mektebi”, olmasına karşın bu günümüzde tam tersi bir görev icra ettiğini söyleyebiliriz.

Öğretim üyelerinin kahvehanelerin şu an için üstlendiği **olumsuz** davranışları gördüklerinden kahvehane-kafeterya gibi mekanlara sıklıkla gitmemektedirler. Cinsiyet açısından kahvehane ve kafeteryaya gitme sıklıklarına bakıldığında kadın öğretim üyelerinin erkek öğretim üyelerine göre “sıklıkla, arasıra ve nadiren” daha düşük oranlarda gitmektedirler. Kahvehanelerin genellikle erkek egemenliğine dayalı bir yapısı olduğu görülse de son yıllarda ve özellikle kentlerde “cafe” olarak adlandırılan ve kahvehane işlevi üstlenmiş bu mekanlara, genç bayanların da gittikleri görülmektedir. Kahvehaneye gitme sıklıkları ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmesi de **genç öğretim üyelerinin “sıklıkla ve arasıra”** kafeteryaya gitme oranları yüksek olarak bulunmuştur. Yapılan araştırmalar da kahvehaneye gidenlerin % 83’ ünün genç yaşlarda 18-40 olduğunu gözlemlemişlerdir. Öğretim üyelerinin medeni durumları ile **kahvehane- kafeteryaya** gitme sıklıkları arasında bir farklılık görülmemekle beraber, bekar öğretim üyelerinin evli öğretim üyelerine göre daha yüksek oranlarda bu etkinliklere katıldıkları görülmüştür. Kahve kafeteryaya gitme sıklıkları ile unvan, uzmanlık alanı arasında istatistiksel bir farklılık görülmemektedir. Sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin bu etkinliğe hiç katılmama veya nadiren katılma oranları yüksek olarak görülmüştür. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyeleri “arasıra” en yüksek oranlarda bu etkinliğe katılmaktadırlar. Köy ve ilçe doğumluların kahvehaneye gitme sıklıkları “arasıra ve nadiren” en yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin köy ve ilçelerde farklı boş zaman etkinliklerinin bulunmaması ve bunun bir alışkanlık haline gelmesi ile açıklanabilir. Genel olarak öğretim üyelerinin günümüzde olumsuz yönleri fazla olan **kahvehane- kafeterya** gibi etkinliklere yüksek oranda **katılmadıkları** veya nadiren katıldıkları söylenebilir.

Boş zamanları değerlendirmek için bireylerin takıldıkları yerlerden bazılarıda **eğlence** merkezidir. Temelde boş zamanlarda başvuru alan tüm etkinliklerin “eğlence ögesi” taşıdığı bilinmekle beraber, bu başlık altında “**bar, gazino, birahane vb.**” eğlence yerlerine gitmek olarak belirtilmiştir. Genel olarak öğretim üyelerinin; %75.0 bu tür eğlence yerlerine gitmezken, nadiren ve arasıra gidenlerin oranında düşüktür. Yaş ile eğlence yerlerine gitme arasında istatistiksel bir fark olmasa da yaş seviyesi ilerledikçe bu etkinliğe katılma oranları da azalmaktadır. “Arasıra” bu etkinliğe katılma da 30-50 yaş arasında yüksek oranlardadır. Medeni durum ile eğlence yerlerine gitme sıklıkları arasında istatistiksel bir farklılık vardır. **Bekar öğretim üyelerinin** bu tür yerlere gitme oranları, **evlilere oranla daha yüksektir.** Unvan ile eğlence yerlerine

gitme sıklıkları arasında bir farklılık görülmesi de yardımcı doçentlerin ve doçentlerin, profesörlere göre “arasıra” yüksek oranlarda bu etkinliğe katılmaktadırlar. Genel olarak öğretim üyelerinin eğitim seviyesinin yüksek olması, bu tür faaliyetlere katılmamada etkili olduğu söylenebilir.

Hobi etkinlikleri günlük işler dışında kalan zamanlarda hiçbir sosyal ya da ekonomik baskı olmadan hoşlanarak yapılan faaliyetlerdir. Hobi etkinliklerinin eğlendirici ve dinlendirici etkisi vardır. Öğretim üyelerinin hobi faaliyetlerine katılma sıklıklarına bakıldığında; arasıra, nadiren, sıklıkla ve her zaman yapılırken hiç katılmayanlar ise % 7 oranındadır. Kadın öğretim üyelerinin hobi etkinliklerine katılma oranı erkek öğretim üyelerine göre yüksektir. 31-50 yaş arası öğretim üyeleri “arasıra ve nadiren” yüksek oranlarda ilgilenmektedir. Bekar öğretim üyeleri **hobi** etkinliklerine daha fazla zaman ayırmaktadırlar. Akademik çalışmalarını tamamlamış olan profesörlerin “her zaman ve sıklıkla” bu etkinliğe katılma oranları yüksek görülmüştür. Doğum yeri ile hobilerle ilgilenme arasında istatistiksel bir farklılık görülmekle beraber, köy doğumlularda “her zaman ve sıklıkla” hobilerle ilgilenme en az değerdedir. “Sıklıkla ve arasıra” **hobilerle** ilgilenmede en yüksek oran büyükşehir doğumlulardadır.

Öğretim üyelerince **dinlenme** fizyolojik bir ihtiyaç olarak görülse de, çalışmanın içerisinde veya hemen bitiminde yapılan kısa süreli bir etkinliktir. Bunu da bir boş zaman aktivitesi olarak görebiliriz. Günlük yaşam içerisinde, yaşanan yoğunlukta küçük bir mola, kişiye dinlenme ve rahatlama olarak birçok fayda sağlayacaktır. Bir kahve molası, yürüyüş, koltuğa uzanıp gözleri kapatarak dinlenmek ve sadece vücudunu ve tüm organlarını hissetmek, bireyin yeniden toparlanmasına yardımcı olacaktır. Öğretim üyelerinin ağır ders yükü, yayın ve araştırma zorunluluğu, danışmanlıklar ve projeler gibi birçok problemlerle karşı karşıyadır. Gün içerisinde ve sonunda bu etkinlikler nadiren % 42.7, arasıra % 34.8 oranlarında yapılmaktadır. Kadın öğretim üyelerinin, erkek öğretim üyelerine göre “arasıra ve sıklıkla” **dinlenme oranlarının** daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu, kadın öğretim üyelerinin akademik sorumluluklarına ek olarak üstlendikleri ailevi ve sosyal sorumlulukların yoğunluğu sonucu, bu aktiviteye katıldıkları görülmüştür. Yaşın artışıyla birlikte genel olarak **dinlenme aktivitesine** katılmada bir artış görülmüştür. Evli bireylerin, ailevi ve toplumsal olarak sorumluluklarının fazla olmasından dolayı, dinlenme ihtiyaçlarının fazla olduğu söylenebilir. Uzmanlık alanları ile dinlenme arasında istatistiksel bir farklılık görülmesi de, sağlık bilimlerinde çalışan öğretim üyelerinin “arasıra” bu aktiviteye katılma

oranları yüksektir. Genel olarak **hiçbirşeyle uğraşmam – dinlenirim** aşırı yorgunluk ve stresi atmak için yaşanan kısa bir andır.

Boş zamana sahip olma farklılıklar göstermektedir. Boş zamanın çok olması, çeşitli etkinliklere katılmada önemli bir etkindir ve birçok yönden etkinliklere katılmada kişiyi sınırlandırmaktadır. Öğretim üyelerinin boş zaman **etkinliklerine yeterince katılmama nedenleri** olarakta birçok neden sıralanmaktadır. Öğretim üyelerinin boş zaman etkinliklerine katılmamak için yarısının boş zamanı olduğu halde, başka sebeplerden dolayı boş zaman etkinliklerine katılmamaktadırlar. Öğretim üyelerinin % 42’ si de “yeterli **boş zamanın olmadığını**” belirtmektedir. Öğretim üyelerine göre boş zaman etkinliklerine katılmada “ekonomik güç” önem arz etmemektedir. Öğretim üyeleri boş zaman etkinliklerine yeterince katılmama nedenleri olarak sıralanan “ne yapacağımı bilmiyorum” ibaresine % 76.9 gibi bir oranla cevap vermektedirler. Öğretim üyeleri boş zamanlarında ne yapacaklarını, hangi etkinliklere katıldıklarını bilmektedirler. Öğretim üyelerine göre “boş zaman etkinliklerine yönlendirecek arkadaş ve sosyal teşviklere sahip değilim” gerekli olan şartlardan biri değildir. Bunlar olmadan da bazı boş zaman etkinliklerine katılabileceklerini ifade etmişlerdir. Boş zamanları değerlendirmek için “alışkanlığım yok” ibaresine öğretim üyeleri % 73.9 gibi bir oranla katılmamaktadırlar. Bireyler, sevdikleri etkinliklere katılmaktadırlar ve bu bir alışkanlık kazandırmaktadır. Öğretim üyeleri boş zaman etkinliğine yeterince katılmamasında, “çevrenin engel olması” da çoğunlukla kabul edilmemektedir. Boş zaman etkinliklerinden “araç gereç yeterli, değil ve programlar bana uymuyor” ibaresi de öğretim üyelerince kabul edilmemektedir. Bunlar olmadan da kısmen istediğim boş zaman aktivitesine katılabilirim, demektedirler.

Öğretim üyelerinin boş zamanları değerlendirmek için **üniversite yönetiminden bazı beklentileri** vardır. Bunlar; sportif faaliyetler, kültür-sanat aktiviteleri, hobi kulüpleri olarak sıralanmaktadır. Satranç, bilardo, iskambil oyunları gibi yerlerin açılmasını ise, düşük oranlarda istemektedirler. Öğretim üyelerinin iskambil-kağıt oyunlarının bireyin gelişimine hiçbir faydası olmaması ve zamanı gereksiz olarak geçirmesinden dolayı istemedikleri söylenebilir. Kurum elemanlarının yapacağı, ortak olarak düzenleyebileceği programlar vardır ve bu üniversite yönetiminden beklenmektedir.

Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin eğlence dinlenme, toplumsallaşma ve toplumsal ilişkiler gibi işlevleri günümüzde oldukça önem kazanmıştır. Boş zaman

sosyal yaşamda önemli bir kurum olarak görülmeye başlamıştır. Endüstrileşme ve çalışma yaşamının farklılaşması sonucunda ortaya çıkan boş zaman ve boş zamanı değerlendirme anlayışı, günümüz modern toplumlarında günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçasını oluşturmuştur.

Günümüz toplumlarında ekonomik, sosyal- politik yaşamda görülen hızlı ve baş döndürücü değişiklikler, boş zamanların önemini ve değerlendirme biçimini de etkilemiştir. Bu değişiklikler; nüfus artışı, kentleşme, teknolojik gelişmeler, çalışma koşullarındaki iyileşmeler ve boş zaman artışı olarak sıralanmaktadır.

Boş zaman etkinlikleri birbirine hiç benzemeyen etkinlikleri kapsamakta, bu da belli ölçüde belirsiz bir tanıma ve kapsama yol açmaktadır. Boş zaman etkinliklerine katılma, toplumda yaşayan bireylerin konumlarıyla da ilgilidir. Genelleme yapılacak olursa, aile bireyleri (Çocuk, kadın, erkek), iş- gelir açısından, çalışan kesim ve eğitim açısından boş zaman etkinlikleri ve katılma sıklıkları farklılıklar göstermektedir. Boş zaman etkinliklerine katılmada yaş, cinsiyet, meslek, gelir, eğitim, yerleşim yeri, medeni durum gibi değişkenler açısından farklılıklar görülmektedir, denilebilir.

Tüketici konumundaki bireyin boş zaman etkinlikleri seçiminde sosyo-ekonomik faktörlerin etkisi oldukça önemlidir. Bireyin eğitim düzeyi yükseldikçe ve buna bağlı olarak sosyal statüsü arttıkça boş zaman yaratma ve bu zamanı bireysel gelişmeler için kullanma isteminde de artış görülmektedir.

Öğretim üyelerinin bazı değişkenlerle boş zaman etkinliklerine katılma sıklıkları arasında anlamlı bazı ilişkiler görülmüştür. Öğretim üyelerinin sosyal statüleri ile boş zaman etkinliklerine katılma sıklıkları arasında, yapılan diğer bazı araştırma sonuçlarıyla karşılaştırıldığında boş zaman etkinliklerine katılma da farklılıklar görülmektedir.

Öneriler

Öğretim üyelerinin boş zaman etkinliklerinin sosyolojik olarak analizini amaçlayan bu araştırmanın bulgularından yararlanarak şu öneriler sunulabilir. Bulgulara dayalı öneriler şu şekilde sıralanabilir.

1- Tüm veriler ışığında üniversitelerde öncelikli olarak boş zamanlarını etkili ve olumlu olarak değerlendirebilmeleri için etkinlik (rekreasyon yerleşkesi) alanları oluşturulmalıdır.

2- Bu araştırma boş zamanları iyi değerlendirebilmeleri için neler yapılması gerektiği konusunda üniversitelere veri teşkil edecek ve bu konuda ilgili alanlarda etkinliğe dayalı deneysel çalışmalar yapılabilecektir.

3- Öğretim üyelerine yönelik rekreasyon faaliyetleri ve programlar öğretim üyelerinin çalışma saatleri göz önüne alınarak yapılmalıdır. Yüzme havuzları ve halı sahalar öğretim üyelerinin öncelikle istediği tesislerdir.

4-Öğretim üyelerinin ve elemanlarının, aileleri ile katılacağı yurt içi ve yurt dışı turizm amaçlı gezi programları düzenlenmesi istenmektedir.

5-Doğa ve çevre bilincini artırıcı programlar akademik ve öğrencilere yönelik dağcılık, kampçılık gibi kurumsallaşmayı sağlayıcı faaliyetler teşvik edilmelidir.

Bu Alanda Çalışacak Araştırmacılara Öneriler

1- Öğretim üyelerinin ve de çalışanların hafta içi ve hafta sonu boş zamanları araştırılabilir.

2- Benzer boş zaman araştırmaları mevsimler göz önüne alınarak yeniden yapılabilir.

3- Öğretim üyelerinin hafta içi ve hafta sonu boş zamana ve etkinliklerine katılma süreleri farklı olabileceğinden buna, yönelik araştırmalar yapılabilir.

4- Bu sosyolojik çalışma başka bilim dallarında boş zaman üzerine yapacakları bilimsel çalışmalara tavsiye edilebilir.

KAYNAKÇA

- Abadan, N.**, “Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 135, Ankara, 1961
- Abalı, A.**, “Gençlik ve Spor”, G.S.B. Yayınları, Ankara, 1974
- Acar, F.**, “Türkiye’ de Kadınların Akademik Kariyere Katılımı: Değişen Bir Toplumda Kadının İstihdam İmkanlarının Geliştirilmesi”, İ.İ.B.K., Konferans, 7-8 Kasım, İstanbul, 1990
- Ağaoğlu, Y.S.**, “Serbest Zaman Felsefesi”, 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiriler Kitabı , Muğla Üniversitesi, Muğla, 2006
- Ağaoğlu, Y. S.**, “Türkiye’deki Üniversitelerin Rekreasyon Programlarının Geliştirilmesi”, Ondokuzmayıs Üniv., Sağlık Bilimleri Enst., Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun, Temmuz - 2002
- Akşit, N., Sanır, F.**, “Zaman”, Gençler İçin Genel Bilgi Ansiklopedisi, Serhat Dağıtım,1981
- Akyüz, Hüseyin.**, “Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma”, M.E.B. Yayınları No:2320, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1991
- Akyüz, Y.**, “Türk Eğitim Tarihi”, Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1993
- Akyüz, Ömür**, “Yükseköğretim”, Üniversite ve Toplum, Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi, C:3, S:4, Aralık- 2003
- Alay, S.**, “Relationship Between Time Management And Academic Achievent Of Selected University Student.ODTÜ”, Sosyal Bilimler Enst., Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000
- Altınok, V.**, “Sayısal Verilerle Üniversitelerin Durumu”, Selçuk Üniv. Eğt. Fak. Eğt. Bil. Böl., Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, C: 2, S:117, , 9-11 Eylül, 1998
- Altınok, V.**, “Öğretim Elemanlarının Rollerini Yerine Getirmelerini Güçleştiren Faktörler”, Selçuk Üniv. Eğt. Fak. Eğt. Bil. Böl., Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, C: 2, S:117, 9-11 Eylül, 1998
- Althusser, L.**, “İdeolojiler ve Devletin Aygıtları” 4. Basım (Çev: Yusuf Alp ve Mahmut Işık), İletişim Yay. İstanbul, S: 41-42, 1994
- Alpay, Y.**, “Başarının Oluşumu”, Kültürel Dayanışma Yay., İstanbul, 1977
- Arslan, C., Koz, M., Gür, E., Mendeş, B.**, “Üniversite Öğretim Üyelerinin Fiziksel Aktivite Düzeyleri ve Sağlık Sorunları Arasındaki İlişkinin Araştırılması”, Fırat Üniv., Sağlık Bil. Ens. Dergisi, 17/4, Elazığ, 2003

- Arslan S.**, “Yükseköğrenim Kredi Yurtlar Kurumu’ Na Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreatyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma”, Gazi Üniv., Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996
- Argın, Ş.**, “Boş Zamanın Toplumsal Anlamı Üzerine Notlar”, Birikim, Sayı:43, 1992
- Arseven, A. D.**, “Alan Araştırma Yöntemi”, Gündüz Eğitim Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2001
- Arslantürk, Z., Amman, M. T.**, “Sosyoloji, Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, Teoriler”, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2001
- Artır, F. T.**, “ Aile Ziyaretleri, Gençlerdeki Sosyal Kaygıları Azaltıyor” Kadın ve Aile, www.zaman.com.tr/kadinaile/ 16.04.2006 ind.
- Aslan, N.**, “Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanları Değerlendirme Eğilimleri”, 9 Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 1994
- Atabek, Ü.**, “İnternet ve Sosyal Bilimlerde Metodoloji”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:34, Sayı:1 , Mart 2001
- Ataünal, A.**, “Türkiye’de Yüksek Öğretim 1923-1998”, S:15, 1998
- Atay, Mahmut**, “Sosyal Tabakalaşma” Ders Notları, Üniversite Kitapevi, Elazığ, 1999
- Atılğan, Gökhan**, “Çalışma Hayatında Kadınlar”, Tes İş Sendikası, Tes İş Dergisi, Ankara, 2005
- Atmaca, Hasan**, “Boş Zaman, Kütüphane Bağlamında Psikolojik ve Sosyolojik Açılardan Birey”, Türk Kütüphaneciliği, 11, 1997
- Aydoğan, Filiz**, “Medya ve Serbest Zaman”, Om Yayınevi, İstanbul, Ekim 2000
- Aydın, M.**, “Kurumlar Sosyolojisi”, Vadi Yayınları, Ankara, 1997
- Aydın, A. Y.**, “Bir Okuma Evi Olarak Kahvehaneler”, Sızıntı, Yıl:25, Sayı:290, 2003
- Aytaç, Ö.**, “ Kimlik, Kamusal Alan ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kahvehaneler”, Akademik Araştırmalar Dergisi, S:24, Yıl:1, Sayfa:15-40, 2005
- Aytaç, Ö.**, “Kapitalizm ve Hegemonya İlişkileri Bağlamında Boş Zaman”, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C:28, No:2, Aralık- 2004
- Aytaç, Ö.**, “Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C:12, S: 1, Elazığ, 2002
- Aytaç, Ö.**, “Sosyoloji Bir Giriş Denemesi”, Üniversite Kitapevi, Elazığ, 2002

- Aytaç, Ö.**, “Elazığ’ ın Mustafa Paşa Mahallesinde Oturan Aile Başkanlarının Boş Zaman Etkinliklerinin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1991
- Aytaç, M., Aytaç, S., Fırat, Z., Bayram, N., Keser, A.**, “Akademisyenlerin Çalışma Yaşamı ve Kariyer Soruları” Uludağ Üniversitesi Araştırma Fonu İşletme Müdürlüğü Proje No:99/29, Haziran, 2001
- Aziz, A.**, “ Toplumsallaşma ve Kitle İletişimi” Ankara Üniversitesi, Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları Ankara, S:91, 1982
- Aziz A.**, “Radyo ve Televizyona Giriş”, SBF., Yayını, Ankara, 1976
- Badmin, P., Coombs, M. And Rayner, G.**, “Programming”, ed. Brian S. Difffield Leisure Operitaonal Management, Longman Group UK. Limited, London, 1988
- Balci, A.**, “Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem Teknik ve İlkeler”, Pegem A Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara, 2000
- Bakır, Müslüm**, “İstanbul Çevresindeki Rekreasyon İmkanları ve Turistik Cazibeler Hakkında Tavırların Belirlenmesi”, Y. Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1987
- Bamberger, R.**, “Boş Zamanları Değerlendirmede Kitabın Rolü”, Boş Zamanları Değerlendirme Semineri, HSEK Yayını, İstanbul, 1966
- Başer, E.**, “Türk Yükseköğretim Sisteminin Dünü, Bugünü, Yarını. Eğitimimize Bakışlar”, Kültür Koleji ve Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara, 1996
- Baltaş, A., Baltaş, Z.**, “Stres ve Başa Çıkma Yolları”, 14. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1995
- Batmaz, Veysel**, “Popüler Kültür Üzerine Değişik Kuramsal Yaklaşımlar” İletişim Yay., C:1, Ankara, 1981
- Baudrillard, Jean**, “Tüketim Toplumu”,(Çev: Hazar Deliçaylı- Ferda Keskin), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997
- Bayram, Nuran**, “Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi”, Ezgi K., Bursa, 2004
- Baymur, F.**, “Genel Psikoloji”, 11. Baskı, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1994
- Bayraktar, Aysel**, “Ege Kıyılarında, Bazı Tatil Köylerinde Peyzaj ve Rekreasyon Planlanmasının Etüdü İle Turizmin Gelişmesinde Bu Bakımdan Önemli Esasların Tesbiti”, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1975
- Bayır, M. Z.**, “Rekreasyon”, DSİ Yayınları, Ankara, 1983
- Benetton, P.**, “Toplumsal Sınıflar”, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991

- Bennett, L.W.**, “Politik İllüzyon ve Medya”, (Çev: Seyfi Say), Nehir Yayınları, 2000
- Bergier, M. J.**, “A Conseptual Model of Liesure- Time Choice Behavior”, Journal of Liesure Research, Vol:13, No: 2, 1981
- Berkes, N.**, “Türkiye’de Çağdaşlaşma”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 521-547, 2002
- Bozatay, H.**, “Devlet Memurlarının Rekreatif Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma (Çanakkale İli Uygulaması)”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bed. Eğt. ve Spor ABD., Y. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 1998
- Bölükbaş, K.**, “İnternet Kafeler”, İnternet ve Toplum, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005
- Bircan, İ., Tekin, M.**, “Türkiye’de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları”, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C: 22, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989
- Binbaşıoğlu, C.**, “Okumanın Mekanizması ve Okuma Aracının Bazı Nitelikleri”, Çağdaş Eğitim, 18 (193)15-20, 1993
- Bucher, C. A.**, “Fundatıons of Physical Education”, The C.V. Mosby Company, USA, 1979
- Bulgu, N.**, “Sporun Diğer Popüler Kültür Ürünleriyle Sosyo-Kültürel Yapıyı Anlamlandırması”, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Seminer Kitabı, Ankara, 1996
- Bülbül, İ. H.**, “Öğretim Elemanlarının İnternet’i Kullanma Eğilimleri”, Selçuk Üniv. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 7. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Konya, 9-11 Eylül - 1998
- Büyüköztürk, Ş.**, “Veri Analizi El Kitabı”, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002
- Can, H.**, “Organizasyon ve Yönetim”, Adım Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 1992
- Canan, İ.**, “Vakti En İyi Değerlendirme Esasları”, İslam’da Zaman Tanzimi, İstanbul, 1994
- Celkan, H.Y.**, “Eğitim Sosyolojisi”, Atatürk Üniversitesi, Yayınları No:664, Eğitim Fakültesi Basımevi, 3. Baskı, Erzurum, 1993
- Cemal, M.**, “Zevk, Acı ve Arkadaşlık”, Atlas Dergisi, 105, Aralık, 2001
- Cereci, S.**, “Televizyon İzleyicilerinin Davranışları Üzerine Bir Araştırma”, Bilim ve Teknik Dergisi, Kasım-1995
- Chick, G.E.**, “Leisure, Labor and the Complexity of Culture: An Anthropogical Prespective”, Journal of Leisure research, Vol: 18, No:3, s:162, 1986
- Childe, Gordon**, “Kendini Yaratan İnsan”, (Çev: Filiz Ofluoğlu), Varlık Yayınları, İstanbul, 3. Baskı, S:54-64, 1988

- Cleaver, V., Eisenhart, H.**, “Stres Reduction Through Effective Use of Lesisure”,
Leisure Today-3, Joperd / October, 1982
- Cohen, S.**, “Televizyonun Hayatımızdaki Yeri” Yaşadıkça Eğitim Dergisi, s: 32, 1994,
- Cole, S.**, “Sosyolojik Düşünme Yöntemi”, (Ç: B. Demirkol), Vadi Yay., Ankara, 1999
- Corbin, H.**, “Recreation Leadership”, Third Edition Prentice-Hall, Inc., Englewood
Cliffs, 1970
- Cordes, K.A., İbrahim, H.M.**, “Application İn Recreation & Leisure For Today and
Future”, Mosby Company, London, 1991
- Cosgrove, İ., Jackson, R.**, “The Geography Of Recreation And Leisure”, Hutchinson
Co (Publishers) LTD., London, 1972
- Crandall, R.**, “Social İnteraction, Affect and Leisure”, Journal of Leisure Research,
Vol:11, No:3, S:169, 1979
- Cross, Lan**, “Music and Biocultural Evolution” The Culturel Studay Of Music,
Routledge Pub., London, 2003
- Cumhuriyet**, Cumhuriyet Gazetesi, S: 15, 16 Temmuz 1998
- Curtis, J. E.**, “Recreation Theory and Practice”, The C.V. Mosby Company, ST.
Louis. Toronto, London, 1979
- Cüceloğlu, Doğan**, “İnsan ve Davranışı”, Remzi Kitapevi, 6. Basım, İstanbul, 1996
- Culp, R.H.**, “Adolescent Girls and Outdoor Recreation: A Case Study Examining
Constraints and Effective Programming”, Journal of Leisure research, 30 (3),
P:356-379, 1998
- Çakır, Vedat**, “Bir Sosyal Etkinlik Olarak Eğlence ve Televizyon (Konya Örneği),
www.sosyalbl.selçuk.edu.tr/sos.mak/makaleler.12.01. 2007 indirildi, 2005
- Çamlıyer, H.**, “Spor ve Serbest Zaman Eğitimi”, 1. Eğitim Kurumlarında Beden
Eğitimi ve Spor Sempozyumu, 19-21 Aralık, 1992, İzmir, M.E. Basımevi,
Ankara, 1999
- Çaya, Sinan**, “Genç ve Yetişkin Eğitiminde Sinemanın İşlevi: Sosyolojik Bir
Yaklaşım”, Yaşadıkça Eğitim, 83-84, İstanbul, 2004
- DAP.**, “Doğu Anadolu Projesi Ana Planı, Mevcut Durum ve Analizi”, Eğitim, 1999
- DAP.**, “Doğu Anadolu Projesi Ana Planı, Cilt I, Genel Değerlendirme, Nüfus Yapısı ve
Toplumsal Hizmetler”, Haziran, 1999
- DPT** “Ekonomik ve Sosyal Sektördeki Gelişmeler 1993 Yılı Programı
Destek Çalışmaları, Ankara, 1993

- DPT**, “1990 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Türkiye’de Toplum Yapısının Karşılaştırmalı Profili”, DPT Yayını, Ankara, Şubat, 1994
- Demiray, U.**, “A.Ö.F. Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri”, Anadolu Üniv. Yayınları No: 252, Eskişehir, 1987
- Demir, C., Demir, N.**, “Bireylerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmalarını Etkileyen Faktörler İle Cinsiyet Arasındaki İlişki: Lisans Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama“ Ege Üniversitesi İ.İ.B.F., Ege Akademik Bakış Dergisi, C:6, S:1, İzmir, Ocak 2006
- Demirel, Ö.**, “Türkçe Programı ve Öğretimi”, USEM Yayınları, S.61, Ankara, 1994
- Demirci, E.Y.**, “Bu Bayram Nereye Kaçalım”, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet Dergisi www.diyamet.gov.tr/DIYANET/Avrupa/2003avrupa/aralık/yo4.html
- Demirtaşlı, N.Ç.**, “Üniversite Öğretim Üyelerinin Öğreticilik Meslek Bilgisi Sorunu: Ölçme ve Değerlendirme Boyutu”, Eğitim ve Bilim, C:211, S:104, Nisan 1997
- Devcioğlu, S., Sarıkaya, M.**, “Sporun Bölgesel Kalkınmadaki Rolü”, 1. Doğu Anadolu Sempozyumu (Bölgesel Kalkınmada Yeni Ufuklar), Elazığ, 2005
- Diñer, F.**, “Turizm ve Turist Tanımlarındaki Gelişmeler”, Turizm Yıllığı 1993, Türk Kalkınma Bankası Yayını, Ankara, 1993
- Doğan, İsmail**, “Sosyoloji- Kavramlar ve Sorunlar”, Sistem Yay., İstanbul, 2000
- Doğan, İsmail**, “Eğlence Kültürümüz”, Diyanet Aylık Dergi, Sayı:162, Haziran- 2004
- Dorr, Aimee - Kunkell, Dale.**, “Chidren and the Media Environment”, Cummmunication Research, Fab:9, Vol:17, Issue 1, P:5 (global.epnet.com,) (Update: 22.01.2005).
- Dottavio, F.D., ve Diğerleri**, “The Social Variable in Recreation Participation Studies”, Journal of Leisure Research, Vol:12, No:4, S: 357-367, 1980
- Dönmezer, S.**, “Çocuk ve Gençlik Suçluluğunda Boş Zamanların Rolü”, Boş Zamanları Değerlendirme Semineri, HSEK Yayını, İstanbul, 1966
- Dönmezer, S.**, “Sosyoloji”, Meter Matbaası, İstanbul, 1978
- Dönmezer, S.**, “Toplumbilim”, Beta Yayım Dağıtım, İstanbul, 1994
- Dumazedier, J.**, “Aile ve Boş Zaman”, Aile ve Toplum Dergisi, C:1, No:2, Ankara, Haziran-1991
- Dumazedier, J.**, “Towards A Society of Leisure”, The Free Pres, New York, 1967
- Dumazedier, J.**, “Sociology of Leisure”, Elsevier Scientific Publishing Company, Newyork, 1974

- Duran, B.**, “Geleceğin Bizden Çaldığı Eğlence”, en KI’li İnternet Dergisi, <http://www.derki.com/sayfalar5/eğlence.html> 17.03.2006 indirildi.
- Dündar, Can.**, “Akşamları Ne Yapıyoruz”, www.hikayeler.net/yazi.20.02.2007 ind.
- Edgell, Stephen**, “Sınıf” Dost Kitapevi, Ankara, Ocak-1998
- Elias, Norbert**, “Zaman Üzerine” (Çev: Veysel Atayman), Ayrıntı Yay., İstanbul, 2000
- Emiroğlu, İ.**, “Eşler Arasındaki Huzur İçin 6S Kuralı”, Sayı:154, www.ailem.zaman.com.tr 04.04.2006 ind.
- Erdemli, Atilla**, “Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi”, E Yayınları, İstanbul, 2002
- Erdoğan, Z.**, “Kırsal Bölgelerden Ankara Kıbrıs Bayraktar İlkokulu Gecekondu Bölgesine Göç ve Göç Edenlerin Kentleşmesi”, H. Ü., Y., Ankara, 1974
- Erdoğan, Neziha**, “Üç Seyirci: Popüler Eğlence Biçimlerinin Alınlanması Üzerine Notlar”, Doğu Batı Düşünce Dergisi, 2. Baskı, Yıl:4, Sayı:15, 2001
- Eren, E.**, “Yönetim ve Organizasyon” İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi Yayın No:236, İstanbul, 1991
- Ergen, E., Açıkkada, C.**, “Kadın ve Spor”, Bilim ve Teknik, Sayı:214, Eylül, 1985
- Ergin, Göksel**, “Boş Zamanların Değerlendirilmesinde Eğitimi ve Planlaması” Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlanması Semineri, ODTÜ Yay. Ankara, 1973
- Erkal, M.E. ve Diğerleri**, “Sosyolojik Açından Spor”, Der Yayınları, İstanbul, 1998
- Erkal, M.**, “Sosyolojik Açından Spor”, Türk Dünyası Araştırmaları V., İstanbul, 1992
- Erkal, M.**, “Sosyolojik Açından Spor”, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1982
- Erkal, M.**, “Sosyoloji”, İstanbul, 1983
- Erkan, N.**, “Yaşam Boyu Spor”, GSD, Ankara, 1982
- Erkip, Feyzan**, “Daha Fazla Boş Zaman: Ama Ne İçin”, Toplum ve Bilim 85, 2000
- Erol, Ayhan**, “ Müziğin Kökenine İlişkin Teoriler”, Folklor/ Edebiyat Dergisi, 2004/3, Cilt:10, Sayı:49, Ankara, 2004
- Eroğlu, F.**, “Davranış Bilimleri”, Beta Yayıncılık, 5. Baskı, İstanbul, 2000
- Ersöz, Günindi Aysel**, “Popüler Kültür Ürünlerinden Müzik Videolarının Gençler Üzerindeki Olumsuz Etkileri”, Aile ve Toplum Dergisi, Yıl:5, C:2, 2002
- Eser, Neşe**, “Doksanlı Yıllarda Aile İçi Eğlence Etkinlikleri”, Yaşadıkça Eğitim Dergisi, Sayı:47, 1996
- Esslin, M.**, “ The Age of Television - Beyaz Camın Arkası”, Pınar Y., İstanbul, 1991
- Fichter, Ö.**, “Sosyoloji Nedir”, Atilla Kitapevi, Ankara, 1994

- Forgasz, H.J., Leder, G.C.**, “Academics: How Do They Spend Their Time”,
<http://www.aare.edu.au/03pap/for03109.pdf>. 10.07.2006 ind.
- Freysinger, V. J.**, “The Meaning of Leisure in Middle Adulthood a Developmental Study”, Leisure Today, Jopert/October, 1987
- Gedik, N.**, “Gençliğin Boş Zamanları Değerlendirme Sorunları”, Türk Hemşireler Dergisi, XXXV, 2, 33-38, 1985
- Gençay, S., ve Ark.**, “Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Aktivite Programlarına Katılımını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Sütçü İmam Üniversitesi Örneği”, 1. Gençlik, Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Ankara, 2003
- Gırcın, G.**, “Sosyolojik Açıdan Boş Zamanlar ve Gençlik”, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fak., Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bilim Dalı, Y.Lisans Tezi, İstanbul, 1987
- Gezer, Burcu., Sevim, Yelda.**, “Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin İnternet Kullanımlarının Mesleki Gelişimlerine Etkisi (Elazığ İli Örneği)”, Fırat Üniv., Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, C:5, Sayı:1, No:1, Ekim, 2006
- Godbey, C.G., Sessoms, H.D.** “Recreation and Leisure”, Joerd, October,1986,s:4, North Carolina, USA, 1986.
- Gökçe, Birsen**, “Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları” M.E.B. Yay. Ankara,1984
- Gökçe, Birsen**, “Türkiye Koşullarında Yeni Bir Üniversite Nasıl Kurulmalı”, Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözümler, Cem Yayınları, İstanbul, 1990
- Gökçe, Birsen**, “Toplumsal Bilimlerde Araştırma”, Savaş Yayınları, Ankara, 1992
- Gökçe, Birsen.**, “Toplumsal Bilimlerde Araştırma”, Savaş Yayınları, Ankara, 1999
- Gökdeniz, A., Hacıoğlu, N., Dinç, Y.**, “Boş Zaman & Rekreasyon Yönetimi Örnek Animasyon Uygulamaları”, Detay Yayıncılık, Ankara, Eylül - 2003,
- Gökdeniz, Ayhan**, “Turistik Ürün Geliştirme Stratejisi ve Türkiye’de Üçüncü Yaş Turizminin Yapısal Analizi ve Geliştirilmesi, Örnek Bir Uygulama”, Y. Doktora Tezi, Balıkesir Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 1994
- Gökmen, H., Açıkalın, A., Koyuncu, N., Saydar, Z.**, “Yükseköğrenim Öğrencilerinin Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri”, MEB. Yay. Ankara, 1985
- Gönüllü, M., İçli, G.**, “Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri”, Cumhuriyet Üniv., Sosyal Bilimler Dergisi, C:25, No:1, S:81-100, Mayıs, 2001

- Gönülateş, S., Öcal, K., Ateş, B., Müftüler M.**, “Kamu Personelinin Cinsiyete Göre Rekreatif Eğilimlerinin Karşılaştırılması”, 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiriler Kitabı , Muğla Üniv., Beden Eğt. ve Spor Y.O., Muğla, 2006
- Güler, Ş.**, “ Turizm Sosyolojisi”, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını, Ankara, 1978
- Gümüšoğlu, Firdevs**, “Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet “, Kadın Çalışmaları Dergisi 1, 74-81, 2006
- Günay, S.**, “Davranış Bilimleri ve Yönetim Psikolojisi Terimleri Sözlüğü”, Ocak Yayınları, Ankara, 1998
- Güngör, E.**, ”Türk Kültürü ve Milliyetçilik”, 7. Baskı, Ötüken Yay., İstanbul, 1989
- Günver, B.A.**, “Turizm ve Eğlence”, TÜRSAB Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği Turizm Dergisi, İstanbul, 32. Sayı, 1985
- Gürol, M., Sevindik, T.**, “İnternet Kafeye Giden Bireylerin Kafelerden Beklenti Düzeylerinin Belirlenmesi”, I. Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Teknolojileri Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Eylül- 2005
- Graefe, A., Parker, S.**, “Recreation and Leisure: An Introductory Handbook”, Venture Pub. Inc., London, 1987
- Güngör, Sabri**, “Müzik Etkili Bir Tedavi Aracı Mıdır?”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Vol:2, No:1, Gaziantep, 1992
- Hall, Richard**, “ Dimensions of Work”, USA, 1986
- Hallam, S.**, “Learning İn Music”, Isseuesnın Music Tesaching, Florence, Routledge, 2001
- Hazar, M.**, “Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim”, Tutibay Yay., Ankara, 1997
- Heise, Ulla**, “Kahve ve Kahvehane”, (Ç: M. Tüzel), Dost Kitapevi Yay., Ankara, 2001
- Heinemann, K.**, “Einführung in Die Soziologie”, Des Sport 3. Erw, u. Verb. Auff-Schondorf, Hoffmann, 215, 1990
- Hergüner, G., Serarşlan, M.Z.**, “Kadınların Spor Yapmalarını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler”, Dinamik Spor Bilimleri Dergisi, 2. Spor Bilimleri Kongresi, Marmara Üniv. Beden Eğt. ve Spor Böl., 1997, V:1, Sayı:2, Haziran, 2000
- Hicter, M.**, “Boş Zamanları Değerlendirme Politikası” Boş Zamanları Değerlendirme Semineri, HSEK Yayını, İstanbul, 1966
- Holman, T.B., Eperson, A.**, “Family and Leisure: A Review of the Literature With Research Recommendations”, Journal of Research, Vol:6, No:4, 277, 1984

- Hughes, B., Boothroyd, R.**, “Günlük Hayatın Stresine Son”, Fako Kişisel Gelişim Semineri 1, Fako İlaçları, Doruk Yayıncılık, Çev.: Selma Koçak, Ankara 2002
- İçli, G.**, “Sosyolojiye Giriş”, Anı Yayınları, Ankara, S:132, 2002
- İlban, M.O., Özcan, K.**, ”Demografik Özelliklere Göre Boş Zaman Değerlendirme Tercihlerindeki Farklılaşma Üzerine Bir Araştırma (Nevşehir Örneği)”, 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Ankara, Mayıs- 2003
- İlhan, S.**, “Değişen İktisadi Zihniyet Bağlamında Girişimcilik: Malatya Yeşilyurt Örneği”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bil. Ens., Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ, 2002
- İrat, Ali Murat**, “Sınıf, Statü ve Üniversite Öğretim Üyeliği”, Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, C:3, S:3, Eylül- 2003
- İspir, E.G.**, “Doğu Anadolu Bölgesi DAP”, 1. Doğu Anadolu Sempozyumu (Bölgesel Kalkınmada Yeni Ufuklar), 23-25 Mayıs 2005, S:122-139, Elazığ, 2005
- İşler, H.**, “Beden Eğitimi ve Spor Bilgileri El Kitabı”, Lazer Ofset Matbaa Tesisleri, Niğde, 1. Baskı, Ankara, 2001
- İnam, Ahmet**, “Akademisyen Mi, Ak-Adam-İsyanı mı?”, Doğu Batı Düşünce Dergisi, Akademi ve İktidar Sayısı, 2. Baskı, Yıl:2, Sayı:7, 1999
- Kale, R.**, “Yaşam Boyu Spor”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002
- Karaküçük, S.**, “Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme”, Bağırhan Yay., Ankara, 1999
- Karaküçük, S., Ekenci, G.**, “Okulların Boş Zamanı Değerlendirme Rekreasyon Eğitimindeki Rolü”, Milli Eğitim, Sayı:128, Ankara, 1999
- Karaküçük, S.**, “Rekreasyonun Çalışma Verimine Etkisi”, 11. Yüksek İrtifa ve Spor Bilimleri Kongresi, 1992, Bildiriler Kitabı, Kayseri, 1993
- Karaküçük, S.**, “Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme Kavram Kapsam ve Bir Araştırma”, Ankara, 1995
- Karasüleymanoğlu, A.**, “Yeni Boyutlarıyla Spor”, Engin Yay., Ankara, 1992
- Kayalan, M.**, “Etkili ve Hızlı Okuma Sanatı”, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Ltd. Şti., İstanbul, 2000.
- Kaya, Sabri**, “Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi ve Etkinliklerin Sosyalleşmeye Etkisi”, Gazi Üniv., Sağlık Bilimleri Enst., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2003

- Kaya, K., Tatal, Y.**, “Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılımları İle İlgili Tutumları (Isparta Örneği), Süleyman Demirel Üniv., İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, C:10, S:2, 2005
- Kelly, J.R.**, “Leisure”, Second Edition, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1990
- Kelly, J.R.**, “Outdoor Recreation Participation: A Comparative analysis”, Leisure Science, No:3, 129-154, 1980
- Kemerlioğlu, E.**, “Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik”, Saray K., İzmir, 1996
- Kılbaş, Şükran**, “Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme”, Çukurova Üniv. Basımevi, Adana, 1994
- Kılbaş, Şükran**, “Yetişkin Toplumsallaşmasında Boş Zamanı Değerlendirmenin Önemi”, Yaşadıkça Eğitim Dergisi, Sayı:39, 1995
- Kılıçgil, E.**, “Sosyal Çevre – Spor İlişkisi”, Bağırhan Yayınmevi, Ankara, 1998
- Kızmaz, Z.**, “Bazı Sosyal Değişkenler Bağlamında Doğu Anadolu Bölgesinde Suç ve Suçluluk”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ, 2002
- Kızılcılık, S.**, “Sosyoloji Yazıları 1”, Saray Kitapevleri, İzmir, 1998
- Kızılcılık, S., Erjem**, “Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü”, Saray Kitapları, İzmir, 1996
- Kitapçı, A.**, “Yüksek Öğretim Mevzuatı”, İstanbul, 2000
- Koriska, A.M., Caspersan, C.J.**, “Introduction to Collection of Physical Activity Questionnaires” Med. Sci. Sports Exerc., 29, 1997
- Komisyon**, “Gençliğin Serbest Zaman Faaliyetleri”, 1. Gençlik Şurası, MEGSB Yayını, Ankara, 1988
- Konedralı, E.**, “Sağ Kolumuz İnternet”, On-Off, Akşam Gazetesi, 2 Mart, 2006
- Kraus, G.R., Curtis, J.E.**, “Creative Management In Recreation and Parks”, The C.W. Mosby Company, St. Louis, Toronto, London, 1982
- Kraus, R.G.**, “Recreation Today, Program, Planning and Leadership”, Goodyear Publishing Company, Inc., Santa Monica, California, 1977
- Kessler, Gerhard**, “Sosyolojiye Başlangıç”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları No:8, İstanbul, 2. Baskı, (Çev: Z. Fahri Fındıkoğlu), 1985
- Kleiber, A. D., Hutchinson S.L., Williams R.**, “Leisure as a Resource in Transcending Negative Life Events: Self-Protection, Self-Restoration and Personal Transformation”, Leisure Sciences, Volume24, Number 2, 2 April, 2002

- Kocadaş, Bekir.**, “Kültür ve Medya”, Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Yaz-2005, Sayı:34, 2005
- Kocadaş, Bekir.**, “Görsel Medya ve Şiddet Kültürü”, İnönü Üniversitesi, Sosyoloji ABD., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya, 2002
- Koparan, Ş., Öztürk, F.**, “Uludağ Üniversitesi Personelinin Sportif Olanaklardan Yararlanma Düzeyleri”, Uludağ Ün., Eğitim Fak. Dergisi, C:XV, S:1, 2002
- Kozanoğlu, Can**, “İnternet, Dolunay, Cemaat”, İletişim, İstanbul, 1997
- Köknel, Ö.**, “Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları”, Cem Yayınları, İstanbul, 1979
- Köknel, Ö.**, “İnsanı Anlamak”, Altın Kitaplar Yay., 3. Basım, İstanbul, 1987
- Köknel, Ö.**, “İnsanı Anlamak”, Altın Kitaplar Yay., 4. Basım, İstanbul, 1993
- Köksay, Mümin**, “Yükseköğretimde Kalite ve Türk Yükseköğretimi İçin Öneriler”, Hacettepe Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi Yay. No:1, Ankara, 1997
- Köksal, Ülker**, “TRT Kurumunun Ekonomik, Kültürel ve Toplumsal Kalkınmada ki Rolü”, Ankara, 1970
- Köksalan, B.**, “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler”, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst., Y. Doktora Tezi, Malatya, Nisan, 1999
- KTB**, “Bir Yörenin Turizm İmkanlarının Değerlendirilmesi İçin Rehber”, Ankara, 1989
- Kuloğlu, Ceyda**, “İnternet Cafeler ve İnternet Bağımlılığı: Ankara Örneği”, Hacettepe Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001
- Kuran, E.**, “Dünyada ve Türkiye de Üniversite, Üniversite ve Gerçekler”, ÜNAY İلمي Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ünal Matbaası, Ankara, 1979
- Kurtkan, Amiran**, “Genel Sosyoloji”, İstanbul Ün., İktisat Fak. Yay., İstanbul, 1976
- Kurtkan, Amiran**, “Eğitim Sosyolojisi”, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1992
- Lafarque, P.**, “Tembellik Hakkı”, Çev:V. Günyol, 3.Basım, Telos Yay., İstanbul, 1991
- Lordoğlu, K. ve Ark.**, “Çalışma İktisadı”, İstanbul, 2000
- Lieber, S.R., Fesenmaier, D.R.**, “Recreation Planning and Management”, E&F.N. Spon Ltd. London, 1. Baskı, 1983
- Lindsay, J.J., ve Ogle, R.A.**, “Socioeconomics Patterns of Outdoor Recreation Use Near Urban Areas”, Journal of Leisure Research, Vol:4, 19-20, 1972
- Mackenzie, R.A.**, “Zaman Tuzağı, Zamanı Nasıl Denetlersiniz”, İlgi Y., İstanbul, 1985
- Marshall, Gordon**, “Sosyoloji Sözlüğü”, Bilim ve Sanat Yayınları, (Çev:Osman Akınbağ, Derya Kömürcü), Ankara, 1999

- Marx, K.**, “Boş Zaman Üzerine Seçmeler”, Cogita, S:12, 1997
- Means, L.E.**, “Intramurals. Their Organization and Administration”, Printice Hall, Inc, Englewood Cliffs N.J., USA, 1973
- Meriç, A.**, “Japonya’da İşkoliğe Jop”, Sabah Gazetesi, 2 Ekim 1993
- Mills, T.M.**, “The Sociology of Small Groups”, Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1984
- Nash, B.J.**, “Philosophy Of Recreation On Leisure”, USA., 89-96, 1960
- Nalbantoğlu, Ünal**, “Kadın ve Bilim” 1997, [www.atominsan.com/ 12.12.2006](http://www.atominsan.com/12.12.2006) ind.
- Nobert, Elias**, “Zaman Üzerine”, (Çev:Veysel Atayman), Ayrıntı Yay., İstanbul, 2000
- Norfolk, D.**, “İş Hayatında Stres” (Executive Stres, Çev: Leyla Serdaroğlu), Form Yayınları, İstanbul, 1989
- Nyland, Chris**, “Capitalizm and the History Of Work – Time Thought”, Hassard, John, The Sociology of Time, 1990, Mac Millan Pres Ltd., Hong Kong, 1990
- Oktik, N.**, “Globalleşme ve Yükseköğretim”, Doğu-Batı Dergisi, Yıl:5, S:18, 2002
- Okumuş, E.**, “Boş Zamanlar Sosyolojisi”, Akademik Araştırmalar Dergisi, S:12, 2002
- Okuyucu C., Ramazanoğlu F.**, “Dünyadaki Değişimin Boş Zaman Faaliyetlerine Etkisi”, 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla Ün., Muğla, 2006
- Oskay, Ü.**, “Popüler Kültürün Toplumsal Ortamı ve İdeolojik İşlevleri Üzerine”, Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar (K. Alemdar, Y. Kaya), Savaş Y., Ankara, 1983
- Ozankaya, Ö.**, “Toplumbilim Terimleri Sözlüğü”, Türk Dil Kurumu Y., Ankara, 1975
- Öcalan, M.**, “Kredi Yurtlar Kurumu Yurtlarında Kalan Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Nasıl Değerlendirdiklerinin Bir Analizi”, 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Ankara, 21-22 Mayıs 2003,
- Öcalan, M.**, “Doğu İl Merkezinde Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Yaptıkları Faaliyetler ve Sporun Yeri”, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1996
- Öcalan, M.**, “Sporda Fanatizm: Futbol Seyircileri Üzerine Bir Araştırma (Elazığ Örneği)”, Fırat Ün. Sosyal Bil. Enst., Doktora Tezi, Elazığ, 2003
- Özabacı, N., Yıldız, A.**, “Bireyler Neden İşleriyle İlgili Yılgınlık Yaşarlar”, Yaşadıkça Eğitim Dergisi, 2000
- Özbek, M.**, “Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski”, İletişim, İstanbul, 1999
- Özçelebi, O.S., Cebecioğlu, N.S.**, “Okuma Alışkanlığı ve Türkiye”, Milliyet Yay., İstanbul, 1990

- Özdemir, Emin**, “Eleştirel Okuma”, Bilgi Yayınevi, 6. Basım, Eylül - 2005
- Özdemir, Ç., ve Ark.**, “Gazi Üniversitesi Öğretim Elemanları Profili”, Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara, Mayıs-2003
- Özek, M.**, “Ruhbilim Açısından Aylaklık”, Boş Zamanları Değerlendirme Semineri”, HSEK. Yayını, İstanbul, 1966
- Özgüç, N.**, “Turizm Coğrafyası”, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1984
- Özışık, Y.**, “Kara Harp Okulu Öğretim Elemanlarının Rekreatyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma”, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1998
- Özkökeli, Y.**, “Kara Harp Okulu Öğretim Elemanlarının Rekreatyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma”, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1998
- Özkul, M.**, “Çalışma Sosyolojisi”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, 1. Baskı, Isparta, 1997
- Özönder, H.**, “Gençlik Çağında Hobinin Önemi”, 2. Milli Gençlik Kongresi Tebliğleri, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1988
- Öztürk, F.**, ” Toplumsal Boyutlarıyla Spor”, Bağırhan Yayınevi, Ankara, 1998
- Öztürk, M., Kaya, R., Çavuşoğlu, B., Avcı, S.**, “İstanbul Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Ünvanlarına ve Meslek Gruplarına Göre Fiziksel Aktivite Düzeylerinin İncelenmesi”, 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiriler Kitabı , Muğla Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Muğla, 2006
- Postman, Neil**, “Televizyon: Öldüren Eğlence”, Ayrıntı Yay., 1994
- Pulur, A.**, ” Üniversitede Görev Yapan Öğretim Elemanları ve İdari Personellerin Boş Zamanlarının Sporla Değerlendirme Eğilimlerinin Araştırılması (Kırıkkale Üniv. Örneği)”, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı, Ankara, 10-11 Ekim 2003
- Ramazanoğlu, F.**, “Rekreatyon Faaliyetlerinin Sportif Uygulamaları Yönünden Önemi”, Sporda Sosyal Alanlar, Seçme Konular I, Bıçaklar Yay., Ankara 2004
- Ravenscroft, N.**, “Recreation Planing And Development”, First Edition, The Mac Millann Pres LTD., London, 1992
- Rosovsky, H.**, “Üniversite Bir Dekan Anlatıyor”, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları:6, 12. Basım, Şubat- 2000
- Rothman, Robert A.**, “Working Sociological Perspectives”, New Jersey, 1987

- Russel, B.**, “Aylaklığa Övgü”, (Çev: M. Ergin), Cem Yayınları, İstanbul, 1990
- Safranko, A.J. ve Nolan, M.F.**, ”Early Life Experiences and Adult Sport Participation”
Journal of Leisure Research, Vol:4, No:6, 1972
- Saçcan, Mustafa**, “Rekreasyon ve Turizm”, Cumhuriyet Basımevi, İzmir, 1986
- Sangkaeo, S.**, “Reading Habit Promoyion in Asean Libraries”, 65 the Ifla Council an
General Conference (august 20- august 28, 1999), Bankok, Thailand, 1999
- Saran, N., Akaya, T.**, “Çalışan Gençliğin İşbaşında Eğitimi ve Çıraklık, Kalfalık,
Mesleğe Yönelme Sorunları”, M.E.G.S.B. Yay., Ankara, 1988
- Sayın, Ö.**, “Sosyolojiye Giriş”, Üniversite Kitapları, İzmir, 1994
- Seden, O. Osman**, “Sinemanın Dünü, Bugünü, Yarını”, 21. Yüzyılın Eşiğinde
Sosyoloji Konuşmaları, Ümit Meriç Yazan, Timaş Yayınları, İstanbul, 1999
- Semerci, Ç.**, “Türk Üniversitelerinde Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin
Okuma Alışkanlıkları”, Eğitim ve Bilim, C:27, Sayı:125, Ankara, 2002
- Semerci, N.**, “Normal ve İkili Eğitimde Boş Zamanı Değerlendirme Üzerine Bir
İnceleme (Fırat Üniv. T. E. F. Örneği)”, Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya
Pasifik Ülkeleri Uluslar Arası Eğitim Sempozyumu Bildirileri, Elazığ, 1997
- Sencer, Y.**, “Türkiye’de Kentleşme”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979
- Sezgin, S.**, “Türk Toplumunun Rekreasyon Alışkanlıkları İstanbul Örneği”, M.S.Ü.
Sosyal Bil. Enst., Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1987
- Simmons, I.G.**, “Rural Recreation in The Industrial World”, s:306, London, 1975
<http://zmag.org7/articles/barschor.htm>. erişim tarihi, 10.06.2002
- Smith, J.**, “Man and Women at Play: Gender Life Cycle and Leisure”, Sociological
Rewiev Monograph, Vol:33, 64-67, 1987
- Soyer, F., Can, Y.**, “Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Alışkanlıkları ve Sportif
Eğilimlerinin Mesleki Yönelişlerine Göre Karşılaştırılması”, 1. Gençlik Boş
Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Ankara, Mayıs-2003
- Süzer, Melda.**, “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal ve Ekonomik Özelliklerine Göre Boş
Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Biçimleri (Pamukkale Üniversitesi Örneği),
Hacettepe Üniv. Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997
- Şenyapılı, Ö.**, “Televizyonun Türk Toplumuna Etkileri”, Milliyet Yay., İstanbul, 1977
- Tan, M.**, “Toplumbilime Giriş”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
Yayınları No:97, Ankara, 1981

- Tarcan, A.**, “Dünden Bugüne İnternet Üzerine Felsefi Yaklaşımlar”, İnternet ve Toplum, Anı Yayıncılık, Ankara, Şubat - 2005
- Tatlıldil, E.**, “Kentleşme ve Gecekondu”, Ege Üniv.Edebiyat F. Y. No: 47, İzmir, 1989
- TDK.** “Türkçe Sözlük” TDK. Yayınları, Ankara, 1988
- TDK.** “Türkçe Sözlük”, 7. Baskı, T.D.K., Yayını, Ankara, 1983
- Tekin, A., Ramazanoğlu, F., Tekin, G.**, “ Fiziksel Egzersiz İçeren Serbest Zaman Aktiviteleri ve Stres İlişkisi”, Sporda Sosyal Alanlar, Seçme Konular I, Bıçaklar Kitapevi, Ankara, 2004
- Tepebaşılı, F.**, “Okuma ve Metin Seçimi Sorunu” 7. Eğitim Bilimleri Kongresi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, 9-11 Eylül 1998
- Terekli, M.S., Heper, E., Katırcı, H.**, “Serbest Zaman Endüstrisi İçerisinde Rekreasyon Sporu”, 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, 2000
- Tezcan, M.**, “Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi”, A.Ü. Yayını, Ankara,1982
- Tezcan, M.**, “Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi”, Atilla K., Ankara, 1994
- Tezcan, M.**, “Çocuklara Okuma Alışkanlığı Kazandırmak”, Yaşadıkça Eğitim, S: 20, Ocak/ Şubat -1992
- Tezcan, M.**, ” Hobi (Hobby) Nedir?” Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı:111, Şubat, 1977
- Tezcan, M.**, “Boş Zamanları Değerlendirme Aracı Olarak Müzik”, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı:117, Ağustos, 1977
- Tezcan, M.**, “Boş Zamanlar Sosyolojisi”, Doğan Matbaası, Ankara, 1977
- Tınar, Mustafa Yaşar**, “Çalışma Psikolojisi”, İzmir, 1996
- Tolan, B.**, “Sosyoloji”, Adım Yayıncılık, Ankara, 1993
- Torkildsen, G.**, “Leisure and Recreation Management”, Third Edition, Published by E&FN, Spon London, 1992
- Tör, V.T.**, “Boş Zamanları Değerlendirmede Telkin Vasıtalarının Rollerini”, Boş Zamanları Değerlendirme Semineri, HSEK Yayını, İstanbul, 1966
- Tunçkol, H. M.**, “Selçuk Üniversitesindeki Akademik Personelin Rekreasyon Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi”, Selçuk Üniv. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor ABD., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001
- TÜBİTAK**, Bilim ve Teknik Dergisi, S:388, 2004
- Türkdoğan, O.**, “Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi” Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları:869, İstanbul,1995

- Türkdoğan, O.**, “Doğu Anadolu’ nun Toplumsal Yapısı”, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, Nisan- 1986
- Tüzel, Nazlım., Özkaya, Betül.**, “Kadınların Çalışma Hayatı ve Reklam Sektörü İçindeki Yeri”, Kadın Çalışmaları Dergisi 1, 1. Sayı, 2006
- Uğur, A.**, “Çalışma Hayatında Zaman Yönetimi “ Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, Sayı:143, Ankara, Kasım- 2000
- Uysal, M., Tunç, M.**, “İnternet”, Beta Basım, Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1996
- Ünver, O., ve Diğerleri.**, “12- 24 Yaş Gençlerin Sosyo- Ekonomik Sorunları”, M.E.G.S.B. Yayını, Gazi Üniv. B.Y. Matbaası, Ankara, 145, 1986
- Vaux, H.J.**, “The Distribution of Income Among Wilderness Users”, Journal of Leisure research, Vol:7, No:1, 36, 1975
- Velidedeolu, H. V.**, “Gerçek Üniversite ve Medrese, Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözümler”, Cem Yayınları, İstanbul, 1990
- Voigt, Dieter**, “Spor Sosyolojisi”, (Çev: Ayşe Atalay), Alkım Yayınları, İstanbul, 1998
- Whittaker, D., Shelby, B.**, “Types of Norms for Recreation İmpacts: Extending the Social Norms Concept”, Journal of leisure Research, Vol:20, No:4, 261, 1988
- Wilson, J.**, “Sociology of Leisure”, A Review of Sociology, Vol:6, 22-32, 1980
- www.atauni.edu.tr
- www.bilimselyuzme.com.default.asp?page=konu&id=24 22.10.2005 ind.
- www.die.gov.tr
- www.dpt.gov.tr
- www.ekonomist.com.tr/emlak.04.04.2006
- www.ekonomi.com.tr.emlak.04.04.2006 ind.
- www.firat.edu.tr
- www.gftturkiye.com
- www.inonu.edu.tr/efdergi/ozmentes.doc
- www.istanbulyeditepe.com/ist.kent_rehberi/eglenme/
- www.inonu.edu.tr
- www.kafkas.edu.tr
- www.littlefolkmusic.com
- www.ntvmsnbc.com.news/
- www.psikiyatri.net 05.04.2006 indirildi
- www.saglikvakfi.org.tr

www.turan.tc/kalem/eglencekulturu.htm

www.yyu.edu.tr

www.yapi.com.tr.

www.zaman.com.tr 04.04.2006 indirildi

Yasa, İbrahim, “25 Yıl Sonra Hasanoğlan Köyü” A.Ü. Yayınları, Ankara, 1969

Yalsızuçanlar, Sadık, “Televizyon ve Kutsal”, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997

Yalın, A., “Televizyondaki Şiddet ve Müstehcenliğin Çocuk ve Aile Üzerindeki Etkisi”, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998

Yapıcı, Ş., “Bir Eğitim Aracı Olarak Televizyon ve Etkileri”, Üniversite ve Toplum, Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, C:6, S:2, Haziran- 2006

Yaprak, P., Amman, M.T., “Sporda Kadınlar ve Sorunlar”, 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiriler Kitabı , Muğla Ün.v., Beden Eğitimi ve Spor Y.O., Muğla, 2006

Yetim, A. A., “Sosyoloji ve Spor”, Topkar Matbaacılık, Ankara, 2000

Yıldır, Z. L., “Serbest Zaman, İdeoloji Toplumsal Düzenin Yeniden Üretimi”, Ege Ün.v., Sosyal Bil. Enst., Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2003

Yıldız, M. C., Bölükbaş, K., “İnternet Kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma”, İnternet ve Toplum, Anı Yayıncılık, 2005

Yıldız, M. C., “Kahvehanelerin Sosyal Hayattaki Yeri”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C:8, S:2, Elazığ, 1996

Yoesting, D.R., ve Burkhead, D.L., “Singificance of Childhood Recreition Experience in Adult Leisure Behavior: An Exploratory Analusis”, Journal of Leisure Research, Vol: 5, 26, 1973

Yörükoğlu, A., “Çocuk Ruh Sağlığı”, 3.Baskı, T.İ.B. Kültür Yay. Ankara, 1980

YÖK., “YÖK Kanunu İle İlgili Yönetmelikler”, 1994

Yu, Larry, “ The İnternational Hospitality Busineis”, The Haworth Hospitality Press, Newyork, 1999

Yurtsan, Atakan, “Medyada Görsellik ve Etkileşim Çağı”, Yeni Türkiye, Medya Özel Sayısı, Sayı:11, Eylül-Ekim, 1996

Yüksel, N., “Türkiye’de Gençlik Sorunları ve Çözüm Yolları”, 2. Baskı, İstanbul, 1989

Zorba, E., Kartal, R., “Sağlımız ve Egzersiz”, 2000

Zorlu, E., “Boş Zamanlar Sorunu”, Gençlik Lideri El Kitabı, GSB Y., Ankara, 1973

Zülal, A., “Sağlık İçin Hareket Edin”, Bilim ve Teknik Dergisi, Ağustos-2002,

Ekler

Ek 1: Öğretim Üyelerine Uygulanan Anket Formu

Ek 2: İlgili Üniversitelerden Alınan İzin Belgeleri

Ek 3: Özgeçmiş

SAYGIDEĞER ÖĞRETİM ÜYESİ,

Elinizdeki anket, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında yapmakta olduğum doktora tez çalışmam için hazırlanmıştır. Üniversite öğretim üyelerinin boş zaman etkinlikleri üzerine sosyolojik bir araştırma için değerli görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Araştırmanın amacına ulaşması, soruları içtenlikle ve doğru biçimde yanıtlamanıza bağlıdır. Zamanınızı ayırdığınız ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

BOŞ ZAMAN: İşe gidiş dönüş, okulda geçen zorunlu süre ve yaşamamız için gerekli (uyku, yemek, temizlik vb.) eylemler için ayırdığımız süre dışında kalan ve bağımsız- bağlantısız kullanılan zaman dilimidir.

BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME: Boş zamanın severek ve isteyerek seçilen çeşitli etkinliklerle değerlendirilmesidir.

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN
bahadirkoksalan@yahoo.com

Araştırmacı

Okt. Mikâil TEL
mtel@firat.edu.tr

1. KİŞİSEL BİLGİLER:

- 1- Cinsiyetiniz? 1.() Kadın 2.() Erkek
- 2- Yaşınız?
- 3- Medeni haliniz? 1.() Evli 2.() Bekar
3.() Boşanmış 4.() Eşi ölmüş
- 4- Evli iseniz çocuk sayısı?
1.() Yok 2.() 1-2 3.() 3 ve üzeri
- 5- Evli iseniz, eşinizin eğitim durumu nedir?
1.() İlköğretim 2.() Lise
3.() Üniversite 4.() Diğer.....
- 6- Evli iseniz eşinizin mesleği?
- 7- Unvanınız?
- 8- Üniversiteniz:
- 9- Fakülteniz:
- 10- Aylık toplam geliriniz nedir? (maaş dışı – aile bireylerinin gelirlerini de ekleyiniz)?..... YTL
- 11- Uzmanlık alanınız? 1.() Sağlık Bilimleri
2.() Sosyal Bilimler 3.() Fen Bilimleri
- 12- Üniversitedeki hizmet yılınız? yıl
- 13- Haftalık girilen toplam ders saati? (Gece ve yüksek lisans / doktora dersleri dahil) saat
- 14- Üniversite yönetiminde herhangi idari bir göreviniz var mı?
- 15- Babanızın eğitim durumu ?.....
- 16- Babanızın mesleği:
- 17- Annenizin eğitim durumu ?.....
- 18- Annenizin mesleği:.....
- 19- Doğum yeriniz? 1.() Büyükşehir 2.() İl
3.() İlçe 4.() Köy
- 20- Anne ve babanızın en uzun süre ikâmet ettikleri yerleşim birimi hangisidir?
1.() Büyükşehir 2.() İl
3.() İlçe 4.() Köy
- 21- İkametgâhınız 1.()Kira 2.() Mülk 3.() Lojman
- 22- Yurt dışında bulduysanız bulunma nedeniniz ?
1.() Bulunmadım 2.() Dil öğrenme
3.() Kongre- Sempozyum 4.() Davetli Öğrt. Üyesi

- 5.() Doktora- yüksek lisans 6.() Gezi
7.() Bilgi- tecrübe arttırma 8.() Diğer

23- Yurtdışında bulunanlar için bulunma süreleri

..... yıl / ay

- 24- Boş zaman etkinliklerine harcadığınız para miktarı ne kadardır? (Sinema, gazete, dergi, kültür-sanat etkinlikleri vb.)
..... YTL

2. BOŞ ZAMAN :

Boş zamanlarda yaptığınız etkinlik türleri nelerdir?	Sıklıkta	Ara sıra	Nadiren	Asla
Hiçbir şeyle uğraşmam, dinlenirim				
Kitap, gazete, dergi okurum				
Müzik dinlerim, müzik aleti çalarım				
Tv. video, vcd izlerim				
Sinema ve tiyatroya giderim				
Çarşı, pazar, gezerim, alışveriş yaparım				
Spor yaparım/ Spor yarışmalarını izlerim				
Sosyal, kültürel, faaliyetlere katılırım				
Ailem ve çocuklarımla ilgilenirim				
Komşulara veya akrabalarımın giderim				
Arkadaşlarla sohbet ederim/ gezerim				
Kahvehane veya kafeterya ya giderim				
Bar, gazino, birahane vb. giderim				
Hobilerimle ilgilenirim				
İnternet'ten yararlanırım(chat,oyun, hobi)				
Ava giderim (kara ve su avı)				
Diğer.....				

LÜTFEN, TÜM SEÇENEKLERİ İŞARETLEYİNİZ.

Sizce, boş zaman etkinliklerine katılmama nedenleri nelerdir?	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Boş zaman faaliyetlerinin pahalı olması					
Ne yapabileceğimi bilmiyorum					
Faaliyete yönlendirecek arkadaş ve sosyal teşviklere sahip değilim					
Boş zamanımı belirli faaliyetlerle doldurmak gibi bir alışkanlığım yok					
Bulduğum çevre bu tip faaliyetlere katılmama engel oluyor					
Tesis, araç - gereç yeterli değil					
Programlar bana uymuyor					
Boş zamanım olmuyor					
Diğer					

LÜTFEN, TÜM SEÇENEKLERİ İŞARETLEYİNİZ.

Hangi tür kitapları okursunuz?	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Asla
Şiir					
Roman					
Turizm- gezi					
Hikaye					
Deneme					
Klasikler					
Dini					
Politika					
Güncel					
Ekonomi					
Popüler- bilim					
Tarih					
Diğer.....					
Gazetelerde hangi sayfayı okursunuz?					
Birinci sayfa					
Siyaset					
Ekonomi					
Spor					
Magazin					
Köşe yazıları					
Kültür-sanat					
Bulmaca					
Diğer.....					
Hangi tür dergi okursunuz?					
İlmi					
Dini					
Edebi					
Siyasi					
Magazin					
Hobi					
Diğer.....					
Radyoda hangi tür programları dinlersiniz?					
Haber					
Müzik					
Kültür-sanat					
Güncel					
Eğlence					
Diğer.....					

LÜTFEN, TÜM SEÇENEKLERİ İŞARETLEYİNİZ.

Tv. Programları izleme durumunuz?	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Asla
Haber - haber programları					
Müzik- eğlence programları					
Yerli diziler - sinemalar					
Yabancı diziler - sinemalar					
Spor programları					
Belgeseller					
Kültür- sanat programları					
Reklamlar					
Diğer.....					
TV. İzleme nedenleriniz?					
Bir şeyler öğrenmek					
Eğlenmek					
Dinlenmek için otururken					
Güncel gelişmeleri takip etmek					
Yapacak başka bir şey yok					
Diğer.....					
Ev ziyaretlerine gider misiniz? Niçin?					
Komşulara					
Akrabalara					
İş arkadaşlarıma					
Sohbet etmek					
Tv, video, maç izlemek					
Hasta ziyareti - taziye					
Bayramlarda					
Diğer.....					

LÜTFEN, TÜM SEÇENEKLERİ İŞARETLEYİNİZ.

Boş zamanları değerlendirmek için üniversiteden neler beklersiniz?	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Sportif faaliyetlerin organizasyonu ve desteklenmesi					
Sanatsal, kültürel, sergi, konferans, toplantı, söyleşi gibi faaliyetlerin düzenlenmesi					
Çeşitli hobi kulüplerinin kurulması ve aktif hale getirilmesi					
Satranç, bilardo, iskambil gibi oyun oynanacak yerlerin açılması ve yaygınlaştırılması					
Kurum elemanlarının ortak yapabileceği organizasyonlar düzenlenmesi (Piknik, gezi vb.)					
Diğer.....					
Öğrencilerinizle ders dışı zamanlarda da, bilimsel, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerde bulunmayı uygun görüyor musunuz?					

LÜTFEN, TÜM SEÇENEKLERİ İŞARETLEYİNİZ.

3. BOŞ ZAMAN VE SPOR :

Spora ilgi durumunuz?	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Asla
Spor yapıyorum					
İzliyorum (TV, Salon ve Stadyum)					
Boş zamanlarda yaptığınız spor etkinlikleri nelerdir?					
Yürüyüş					
Futbol					
Yüzme					
Raket sporları					
Açık alanlarda koşular					
Voleybol					
Basketbol					
Cimnastik, Aerobik (step)					
Bisiklet					
Halk oyunları/ M. Danslar					
Uzakdoğu sporları					
Avcılık/ Atıcılık					
Vücut geliştirme					
Kayak					
Bowling					
Dağcılık/ Kampçılık					
Kürek/ Yelken					
Binicilik					
Diğer					
Sporu nerede yapıyorsunuz?					
Evde					
Üniversitenin spor tesislerinde					
Özel spor tesislerinde					
G.S.İl Müd. ve kulüp tesislerinde					
Doğada					
Diğer					

LÜTFEN, TÜM SEÇENEKLERİ İŞARETLEYİNİZ.

Diğer

İmkan verildiğinde tercih edeceğiniz spor etkinlikleri nelerdir?

Konu ile ilgili olarak eklemek istediğiniz herhangi bir öneriniz varsa lütfen belirtiniz?

**İLGİNİZDEN DOLAYI TEŞEKKÜR EDER,
SAYGILARIMI SUNARIM.**

Spor yapma amacınız nelerdir?	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Sağlığımı koruma isteğimden					
Sporu hayattan zevk alma aracı görmem					
Alışkanlık haline gelmesi					
Boş zamanları değerlendirmede iyi bir araç olması					
Yeni arkadaşlar edinebilmede araç olması					
Çevremde sporla ilgilenen insanların varolması					
Sporun çalışma verimini arttırdığına olan inancımın					
Zararlı alışkanlıklardan uzak tuttuğundan					
Sporu sevdiğimden					

LÜTFEN, TÜM SEÇENEKLERİ İŞARETLEYİNİZ.

ÖZGEÇMİŞ

1965 yılında Elazığ'da doğdum. İlk, orta ve lise eğitimini Elazığ'da tamamladım. Üniversite eğitimini, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda 1991 yılında tamamladım. 1991-93 yılları arasında Konya ili Yunak ilçesinde Beden Eğitimi Öğretmeni olarak görev yaptım. 1993 yılında Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde Okutman olarak göreve başladım. Halen bu görevime devam etmekteyim.

1996 yılında Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimini tamamladım. 1999-2000 güz döneminde Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında Doktora eğitimine başladım.

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında birçok sempozyumlara katıldım. Değişik dergilerde spor içerikli birçok yayınum bulunmaktadır. "Egzersizle Sağlıklı Yaşam" isimli kitap çalışmam yayınlanmıştır. Türkiye Taekwondo Federasyonu Teknik Komite ve Eğitim Kurulunda ayrıca Bocce-Bowling- Dart Federasyonu Eğitim Kurulu üyeliklerinde ve bu spor branşının il temsilcisi olarak görev yapmaktayım.

Evli iki kız çocuk babasıyım.